A/S/L

dom

A/S/L

Architectuur/Stedebouw/Landschapsarchitectuur
Jaarboek Academie van Bouwkunst Amsterdam/Maastricht 2001-2002

A/U/L

Architecture/Urbanism/Landscape Architecture
Yearbook Academy of Architecture Amsterdam/Maastricht 2001-2002

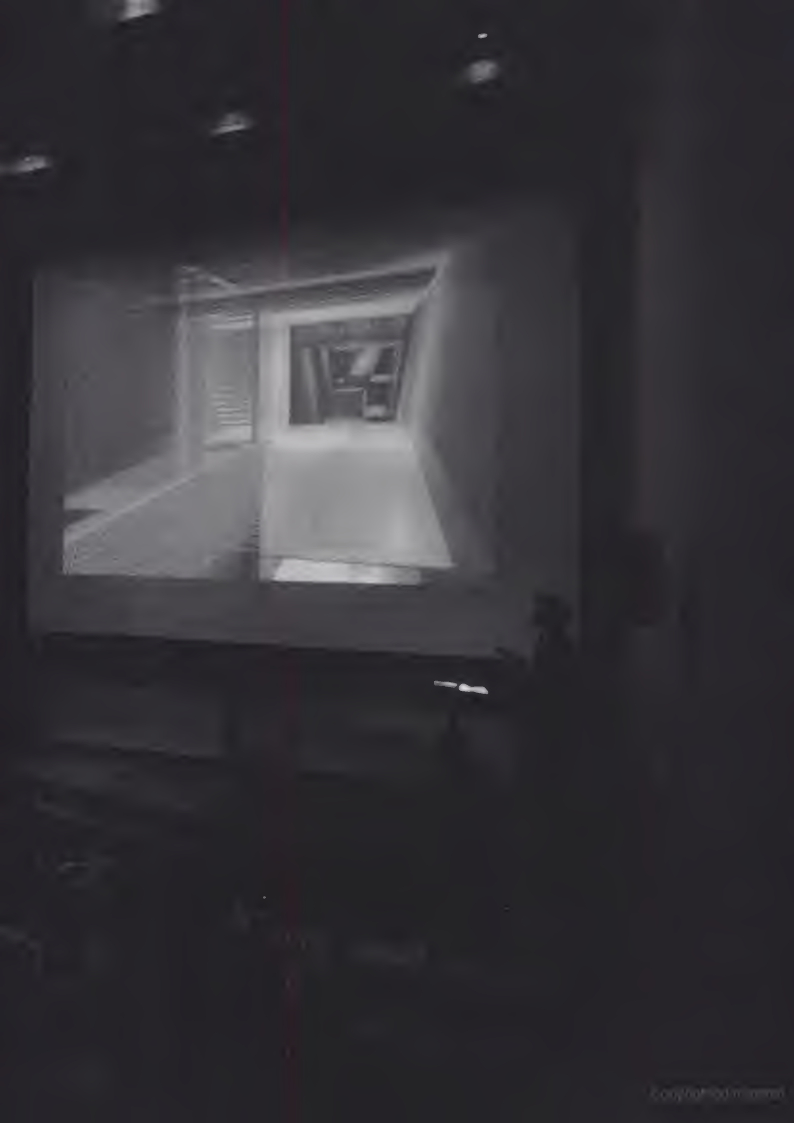

67

A/S/L

Architectuur / Stedebouw / Landschapsarchitectuur
Jaarboek Academie van Bouwkunst Amsterdam / Maastricht 2001 - 2002

A/U/L
Architecture / Urbanism / Landscape Architecture
Yearbook Academy of Architecture Amsterdam / Maastricht 2001 - 2002

Redactie / Editors
Laurens Jan ten Kate
Eric Luiten
Ellen Marcusse
Aart Oxenaar

Eindredactie / Final editing
Marjan Bakker
Klaas de Jong

Uitgeverij 010 Publishers, Rotterdam 2002

ESSAYS / ESSAYS

STUDIEPROGRAMMA / PROGRAMME OF STUDIES

AFSTUDEERPROJECTEN / GRADUATION PROJECTS

ARCHITECTUUR / ARCHITECTURE

ARCHITECTUUR, MAASTRICHT / ARCHITECTURE, MAASTRICHT

STEDEBOUW / URBANISM

LANDSCHAPSARCHITECTUUR / LANDSCAPE ARCHITECTURE

INLEIDING

Voor u ligt het eerste jaarboek van de Academie van Bouwkunst Amsterdam / Maastricht. Het digitale tijdperk in te gaan met iets klassieks als een jaarboek lijkt recalcitrant. Terwijl de disciplines Architectuur, Stedebouw en Landschapsarchitectuur bij uitstek dynamisch zijn en voorop lopen in het gebruik van digitale middelen presenteert de Academie zich met zoiets statisch als drukwerk.

Nu heeft het aanleren van een discipline bijna per definitie iets conservatiefs. Onderwijs gaat tenslotte over het doorgeven van geaccumuleerde kennis en ervaring. De student moet zich de tradities eigen maken van het vak. 'Hij of zij legt zich een loden bal om de enkel die de velen die zich voor hem met het vak bezig hielden, hebben gevormd', zoals een van de docenten het formuleerde. De docent stuurt en begeleidt de student hierbij door het kritisch doorgeven van zijn of haar vakmanschap. Maar daarmee is het verhaal niet af.

De discipline die de student zich eigen maakt is, terwijl hij dat doet, in beweging. De middelen die het vak ten dienste staan veranderen en de mogelijkheden die de beoefenaar heeft, de condities waaronder hij werkt en de vragen die hem worden gesteld, wijzigen. Om te voorkomen dat onderwijs een doel op zich wordt, daadwerkelijk conservatief wordt, is het dan ook noodzakelijk met vaste regelmaat afstand te nemen, het leerproces zichtbaar te maken en ter discussie te stellen. Een jaarboek is daarvoor een uitstekend middel. Leerdoelen, opgaven en een selectie van de resultaten worden hierin gepresenteerd en zo deel van een publiek debat over het onderwijs en haar verhouding tot de praktijk. Maar er is meer.

De Academie van Bouwkunst is een masteropleiding voor ontwerpers, door ontwerpers. Zij kent geen vaste docenten. Praktiserende ontwerpers en onderzoekers geven in de avonduren en op vrijdag hun vak door. Dit gebeurt in een meester-gezel verhouding. De studenten hebben een technische vooropleiding op bachelorniveau afgerond en werken, als verplicht deel van hun studie, parttime in de ontwerppraktijk. De concrete opgaven die in het Academieonderwijs aan de orde worden gesteld zijn daarmee van nature sterk gerelateerd aan de praktijk.

Docenten benutten bovendien in toenemende mate het onderwijs aan de Academie om actuele ontwerpopgaven te onderzoeken, danwel om nieuwe onderzoeksvragen uit de praktijk via het ontwerponderwijs op de agenda te plaatsen. Met het thematisch samenbrengen van projecten uit de verschillende disciplines wordt ook vanuit de staf gewerkt aan versterking van het ontwerpend onderzoeken. Bewust wordt daarbij gekozen voor concrete opgaven die qua schaalniveaus en complexiteit een uitdaging zijn voor de disciplines Architectuur, Stedebouw én Landschapsarchitectuur. In het studiejaar 2001-2002 was dit het onderzoeken en uitwerken van de mogelijke ruimtelijke gevolgen van de Noord/Zuidlijn, een nieuwe metrolijn in Amsterdam. Onderzoek bevordert zo als integraal onderdeel van het ontwerponderwijs het samenspel tussen de drie disciplines en legt tegelijk een directe relatie met de praktijk van ruimtelijke planning en ontwerp. Met de presentatie in het jaarboek zullen de resultaten van deze projecten nadrukkelijker een rol kunnen spelen bij de debatten over en het ontwerpen aan deze nieuwe ruimtelijke opgaven.

INTRODUCTION

This is the first yearbook of the Academy of Architecture Amsterdam/Maastricht. Entering into the digital era with a classic publication like a printed yearbook may seem a little retrogressive.
The disciplines of Architecture, Urbanism and Landscape Architecture are preeminently dynamic in character and lead the way in the use of computing technology, yet the Academy presents itself through the static medium of ink on paper.

Learning a discipline has, almost by definition, something conservative about it. Education is after all about the transmission of accumulated knowledge and experience. Students must master the traditions of the profession. They encumber themselves (as one of the academy lecturers put it) with a ball and chain which has been shaped by the many who went before them in the discipline.
The lecturer steers and leads the student in this process by the critical transmission of his specialism. But that is by no means all there is to it.

The discipline that students master is, even while they do so, on the move. The techniques that the profession has at its disposal change, as do the opportunities open to those who practise it, the conditions under which they work and the challenges they face. To prevent the course of education from turning into an end in itself, from becoming irredeemably conservative, it is therefore necessary for the academy to step back from it at regular intervals, to make the educational process transparent and to place it open to discussion. A yearbook is an excellent medium for that purpose. It presents educational goals, project assignments and a selection of the results, and so becomes part of the public discourse on the training given and its relation to practice.

The Academy of Architecture is a master programme for designers, by designers. There are no permanent lecturers. Practising designers and researchers pass on their profession in the evenings and on Fridays. This happens in a master/apprentice relation. The students have all completed a prior technical training at bachelor's level, and work part-time in a practice as a compulsory element of their study. The concrete projects assigned during the Academy's course are hence strongly practice-related in character.

Lecturers moreover take increasing advantage of the work at the Academy to research current design tasks, or to place new research issues from the practical sphere on the agenda by means of the design training. The Academy staff also bring together projects from the separate disciplines under specific themes, with the aim of fostering a 'research by design' approach. The design tasks chosen for this purpose are concrete projects whose scale and complexity present a certain challenge for the disciplines of both Architecture, Urbanism and Landscape Architecture.
The thematic task for the academic year 2001-2002 was to research and elaborate the potential spatial consequences of the North-South Line, a new subway line being built through the centre of Amsterdam. In this way, research as an integral part of the design training fosters the interplay between the three disciplines, while at the same time establishing a direct relation with the practice of spatial planning and design.

Dit jaarboek dient dan ook een tweeledig doel. De leerdoelen van het onderwijs en het behaalde niveau worden kritisch gepeild en ter discussie gesteld. De resultaten van het onderwijs worden ingezet in het vakdebat en de ontwerppraktijk. Idealiter weerspiegelt en bevordert het boek zo de wederkerige relatie tussen onderwijs en praktijk.

Het jaarboek is opgezet in drie delen: een essaydeel, een onderwijsdeel en een deel met afstudeerwerk. Met de 'acta' van het afgelopen jaar wordt het jaarboek afgesloten.
De essays zijn op uitnodiging van de redactie geschreven. Een aantal docenten die een uitgesproken bijdrage hebben geleverd aan het onderwijs is gevraagd het theoretisch, kritisch of didactisch gedachtegoed dat zij hebben ingebracht in het onderwijs nader uit te werken. Wim van den Bergh neemt met zijn 'Memo omtrent de intelligentie van het vak' tevens afscheid als hoofd van de opleiding Architectuur te Maastricht.
In het onderwijsdeel presenteert een geselecteerd aantal docenten het projectonderwijs van het afgelopen jaar. Het Noord/Zuidlijn-project wordt hierin samenvattend behandeld – en daarnaast in een aparte publicatie gepresenteerd.
Met de presentatie van het afstudeerwerk worden de thematieken, de ambities en het behaalde niveau van de huidige generatie afstudeerders in beeld gebracht.
Met het oog op de voortschrijdende internationalisering van het ontwerponderwijs verschijnt het jaarboek in een tweetalige editie. Het internationale netwerk van de Academie is sterk gegroeid. In het kader van het Socratesprogramma zijn samenwerkingscontracten gesloten met een geselecteerde groep Europese scholen. Instroom en uitwisseling van studenten en docenten – zowel uit EU als niet-EU landen – nemen toe.

Dit jaar werd de Academie van Bouwkunst Amsterdam gevisiteerd door een commissie onder leiding van rijksbouwmeester Jo Coenen. In haar eindrapport sprak de commissie haar waardering uit voor 'de weloverwogen manier waarop de opleidingen onderwijsinnovaties invoeren rekening houdend met ontwikkelingen in het beroepsveld van ontwerpers op alle schaalniveaus en de kwaliteit van het huidige curriculum. De Academie, zo stelde de commissie, buit de structuur van drie opleidingscoördinatoren en een studieleiding goed uit om een krachtig docentencorps te mobiliseren voor het Academieonderwijs. Het historische bewustzijn binnen de opleiding dient als basis voor dynamiek en continuïteit. De aanwezigheid van Architectuur-, Stedebouw- en Landschapsarchitectuuronderwijs aan de Academie geeft haar een belangrijke positie en voortrekkersrol in het actuele debat. Deze ambitieuze Academie, zo concludeerde de visitatiecommissie, kan die rol zeker vervullen.'
Het zal duidelijk zijn dat dit lovende oordeel eerst en vooral een opdracht inhoud. De opdracht ambities waar te maken. Met dit jaarboek hopen wij die ambities – zowel didactisch als vakinhoudelijk – kritisch onderdeel te maken van het vakdebat zowel in Nederland als daar buiten.

Aart Oxenaar
directeur Academie van Bouwkunst Amsterdam / Maastricht

Through the medium of this yearbook, it is hoped that the results of these projects will play a more prominent part in the debates going on around these new spatial design tasks and in the designs that result.

This yearbook thus serves a double purpose. Firstly, it promotes critical scrutiny and open discussion on the training objectives and the extent to which they are satisfied. Secondly, the concrete products of the courses are submitted as contributions to the professional discourse and to design practice. The book should thus ideally reflect the reciprocal relation between education and practice.

The yearbook is divided into three parts: an essay part, an educational part and a part presenting graduation work. A record of events of the past year is included as closing.
The essays were written on invitation of the editors. A number of lecturers who have made notable contributions to the Academy courses were asked to explore the theoretical, critical or didactic ideas behind their educational work. In his 'Memo on the intelligence of the profession', Wim van den Bergh also takes his leave as head of the department of Architecture in Maastricht.
In the educational part, selected lecturers present a description of the project training conducted during the past year. The North-South line project is summarized here, but it is also the subject of a separate publication.
The graduation work review presents a picture of the themes and ambitions of the present generation of graduating students, and of the quality they have achieved.
The continually increasing internationalization of design education has motivated the publication of this yearbook in a bilingual edition. The Academy's international network has flourished.
The Socrates Programme has provided a framework for collaborative contracts with a selected group of European schools. There is a growing intake and exchange of students and lecturers from EU and non-EU countries.

The Academy of Architecture Amsterdam underwent a review this year by a committee headed by the Government Architect, Jo Coenen. In their report, the review committee expressed their appreciation for the 'well-considered way the courses have introduced educational innovations, taking account of developments in the professional fields of designers at all scale levels, and the quality of the present curriculum.' The Academy, the committee noted, 'makes good use of the three course coordinators and educational staff to mobilize a vigorous corps of lecturers for the Academy's training. Historical awareness within the Academy provides a basis for dynamism and continuity. The presence of Architecture, Urbanism and Landscape Architecture within the same institution gives the Academy an important position and pioneering role in the ongoing discourse.' This 'ambitious Academy', the review committee concluded, 'is definitely capable of filling that role.'
It will be clear to the reader that this favourable review implies, first and foremost, a duty – the duty of fulfilling the Academy's ambitions. By means of this yearbook, we hope to make those ambitions, with regard to both the methods and the substance of the courses, into a critical component of the professional discourse both in the Netherlands and abroad.

Aart Oxenaar
director, Academy of Architecture, Amsterdam / Maastricht

ESSAYS

ESSAYS

ESSENTIE

Aart Oxenaar en Marjan Bakker in gesprek met Herman Zeinstra

Herman Zeinstra (1937) is architect te Amsterdam en sinds 1976 docent aan de Academie van Bouwkunst.

Ik wil architectuur maken die overeind blijft nadat de bekoring van het nieuwe en onverwachte is overgewaaid. Ik zoek naar wat blijft als het gebruik wegvalt. Ik zoek naar wat blijft, nadat de rol die het vervult in het sociale en economische leven is uitgespeeld. Gebouwen die een overtuigend bestaansrecht hebben. Gebouwen die zich niet verontschuldigen. Gebouwen die ons confronteren op voet van gelijkheid. Gebouwen die op eigen kracht en met eigen middelen schoonheid en karakter uitstralen. Gebouwen die niets betekenen, maar die betekenis hebben.

EERSTE ONTWERPOPGAVEN

Ik ben begonnen bij Bureau Elling, waar ik werkte aan een ontwerp voor radiostudio's in Hilversum. Een mooie en interessante tijd, maar na twee jaar hield ik het voor gezien. Ik wilde op eigen benen staan, reizen, een eigen richting zoeken. Ik solliciteerde bij Finse en Zweedse architecten, want de Noordelijke Modernisten trokken mij zeer. Bureau Elling wilde mij echter niet kwijt. Het werd Israël. In 1965 vertrok ik in opdracht van Bureau Elling naar Tel Aviv voor het ontwerpen van een grote radiostudio voor de Israëlische Omroep. De politieke situatie in Israël veranderde en het ontwerp verdween na twee jaar in een la. Met een bevriende Zuid-Afrikaanse architect startte ik vervolgens een bureau en werkte aan de ontwikkeling van een prefabsysteem. Ik ontwierp een aantal villa's en was naast architectuur zeer geïnteresseerd in conceptuele kunst, tekende en exposeerde.

ARCHITECTUUR MET EEN GROTE A

In de jaren '60 was er volgens de gevestigde architectuurcritici, eigenlijk maar één goedgekeurde juiste architectuurstroming en dat was de 'moderne'. Jan Duiker evenaren, dat was de opgave. Als je iets anders ontwierp was je verdacht, fout of rechts. Er verscheen zelfs een boekje: Links bouwen, rechts bouwen. Architectuur met een grote A was de moderne architectuur.
Bij terugkeer in Nederland in 1973, voelde ik me als ontwerper ontheemd. De gebouwen, de zogenaamde inspraakarchitectuur, die door veel architecten en in de bladen geprezen werd, kon ik niet waarderen. Ik zocht naar andere wegen, nieuwe invalshoeken, zonder de verworvenheden van de moderne architectuur overboord te gooien. Een van de eerste gebouwen die ik in Nederland heb neergezet, was mijn eigen huis aan De Oude Schans. Een huis aan de gracht in verschillende gelaagdheden opgezet, in verschuivingen, een uitgerafelde ritmiek. Uit experimenteerdrift. Natuurlijk ben ik ook een modernist; het is niet zo dat ik me totaal afkeer van het moderne. Ik relativeer het en probeer er iets anders mee te doen dan in het verleden. In die zin is de Oude Schans voor mij een soort afrekening van het moderne met het verleden.

ARCHITECTUUR DIE OVEREIND BLIJFT

Tijdloos? Onzinnig te denken dat je de geschiedenis van je af kunt schudden. Dat kan niemand. Je bouwt altijd voort op het verleden. Het is een kwestie van aanpassen of afzetten. Experimenteren. Het doorgronden van fenomenen en voortdurend zoeken naar nieuwe relaties en confrontaties.

ESSENCE

Aart Oxenaar and Marjan Bakker in conversation with Herman Zeinstra

Herman Zeinstra (1937), architect in Amsterdam and since 1976 lecturer at the Academy of Architecture.

I aim to make architecture that stands up after the excitement of novelty and the unexpected is over. I seek that which remains when the use is subtracted. I seek that which remains when the building's part in social and economic life is played out. Buildings with a credible entitlement to exist. Buildings that need no apology. Buildings that confront us on an equal basis. Buildings that, by their own strength and by their own means, emanate beauty and character. Buildings that do not mean something, but which have meaning.

FIRST DESIGN WORK

I started my career with Bureau Elling, where I worked on a design for radio studios in Hilversum. It was a fine and interesting period, but after two years I had had enough. I wanted to stand on my own two feet, to travel, and to seek a personal direction. I applied for jobs with Finnish and Swedish architects because the Scandinavian Modernists appealed strongly to me. Bureau Elling didn't want to lose me, however. The choice fell on Israel. In 1965, Bureau Elling sent me to Tel Aviv to design a large radio studio for the Israeli broadcasting agency. The Israeli political mood changed and after two years the design was consigned to the filing cabinet. I then joined forces with a friend of mine, a South African architect, to start our own firm, and we worked on developing a prefab system. I also designed several private houses and, outside architecture, I was involved in conceptual art, drawing and exhibiting.

ARCHITECTURE WITH A CAPITAL A

There was only one approved architectural movement according to the established architecture critics of the 1960s, and that was Modernism. The challenge in the Netherlands was to equal the achievements of Jan Duiker. If you designed anything different you were suspect, on the wrong side, or right-wing. There was even a book published under the title 'Links bouwen, rechts bouwen' (Building Left, Building Right). Architecture with a big A was necessarily modern architecture.

On returning to Holland in 1973, I felt uprooted as a designer. The so-called 'public participation architecture', prized by many architects and praised by the magazines, was not to my taste. I was searching for different approaches, for new angles, but without totally abandoning the achievements of modern architecture. One of the first buildings I erected in the Netherlands was my own house on the Oude Schans, Amsterdam. It was a canal house conceived in a multitude of layers, in shifting relationships, an unravelling rhythmic system – a product of my urge to experiment. I too am, of course, a modernist; modernism is not something I totally reject. I try to keep it in perspective and do something different with it compared to what has gone before. In that respect, I regard my Oude Schans house as a kind of settling of accounts between modernism and the past.

Het gaat in de architectuur immers over direct ervaarbare werkelijkheden van een gebouw, het zonder verwijzing aanspreken van emoties. Om in een ontwerp gevoelens te kunnen inschatten, oorzaak en gevolg te begrijpen, zijn integriteit en introspectie vereist. Terugzien op je eigen gevoelens met de notie dat je vrijwel zeker bent dat deze algemeen geldend zijn. Ontwerpen moet gebeuren in herhaalde korte slagen van intuïtie en reflectie. Het is een proces van bouwen aan een ontwerp, schetsen, overdenken, doorgronden, bijsturen en relativeren. Zo stijg je als het ware op de Jakobsladder van expressie naar overdenking, tot het verhaal is ingebed in het ontwerp.

ASPECTEN VAN RECHTVAARDIGING

De essentie van de Capita Selecta-lezing die ik dit jaar aan de Academie heb gegeven, is dat architectuur altijd een bestaansreden nodig heeft. Waarvoor moet een gebouw er komen, wie zijn de gebruikers en welke activiteiten moeten er plaatsvinden? Een programma van eisen heeft in essentie niets te maken met de opsomming van vierkante meters. Een programma van eisen heeft te maken met activiteiten. Van een architect wordt een stuk gereedschap gevraagd om mogelijkheden te creëren, om activiteiten te laten plaatsvinden, belemmeringen weg te nemen. Naast die bestaansreden moet een gebouw ook een overtuigend bestaansrecht hebben. Het moet zijn aanwezigheid kunnen rechtvaardigen zonder gebruik. Het moet karakter hebben, en op eigen kracht emoties oproepen. Architectuur is een kunstvorm. Er is geen andere kunstuiting die zoveel materie op de wereld zet en zo prominent aanwezig is. Dat schept verplichtingen. Er zijn immers duizendvoudig meer mensen die een gebouw niet gebruiken dan wel.

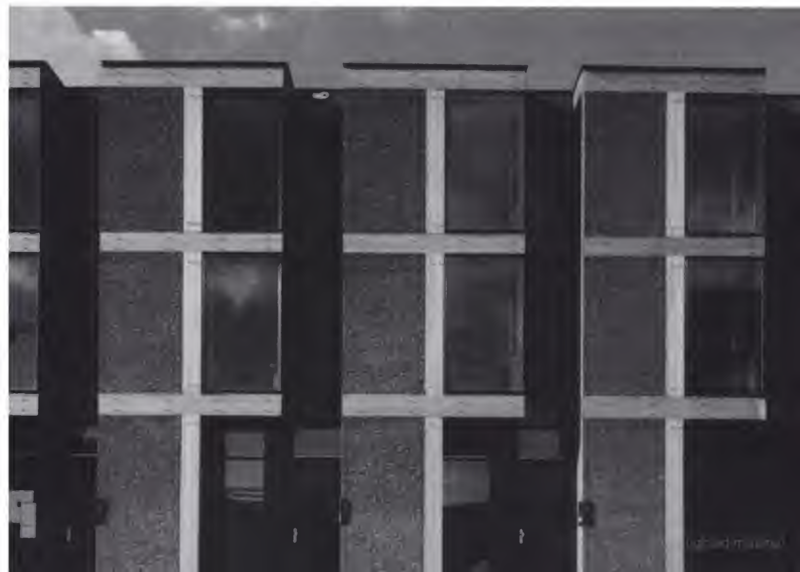

ARCHITECTURE WHICH STANDS UP

Timeless? It's insane to think you can ignore history. Nobody can. You always build on the past. It's a question of either adapting or opposing. Experimenting. Getting to the bottom of phenomena and continually seeking new relationships and confrontations. Architecture is after all about the directly experienced realities of a building, an appeal to emotion, without resorting to references. In order to gauge the feelings in a design, to understand cause and effect, it calls for integrity and introspection. You have to reconsider your own feelings with the thought that you are almost always too sure these are generally applicable. Designing must happen in repeated, short cycles of intuition and reflection. It is a process of building up a design, sketching, pondering, getting to the bottom of things, adjusting course and putting things into perspective. In this way, you ascend the Jacob's ladder of expression to reflection, until the process is ingrained in the design.

ASPECTS OF JUSTIFICATION

The essence of the Capita Selecta lecture I gave to the Academy this year was that architecture always needs a raison d'être. Why does a building have to be erected there, who uses it and what activities must take place in it? A brief has in essence nothing to do with a summary of so many square metres for each required function. The brief of requirements is a matter of activities. The architect is asked to provide a piece of equipment which will extend options, which will allow activities to take place, which will clear away barriers. Besides this raison d'être, the building must have a convincing justification. It must justify its presence apart from the use. It must have

Architectuur van betekenis kent twee aspecten van rechtvaardiging. Het eerste aspect refereert aan culturele, maatschappelijke, wetenschappelijke of technische ambities. Het andere aspect staat los van die tijdgebonden ambities, maar betreft een diepere laag van architectonische emoties, en vormt daarmee als het ware het skelet, de onderbouw van architectuur.

GEBOUWEN DIE ZICH NIET VERONTSCHULDIGEN

Er zijn veel gebouwen die karakter ontberen en alleen refereren aan maatschappelijke en culturele ambities en daar hun bestaansrecht aan ontlenen.
Gebouwen die destijds voor enorme discussies hebben gezorgd en in alle vakbladen hebben gestaan juist vanwege die maatschappelijke en culturele relevantie, maar die niet meer zijn dan iconen van hun tijd en geen draagvlak hebben. Lege hulzen, zonder skelet, zonder karakter. Het gaat er nu juist om dat een gebouw ook zonder die tijdgebonden fascinatie overeind blijft en bestaansrecht afdwingt. Karakter heeft te maken met een onomhulde vanzelfsprekendheid, met fysieke overtuigingskracht. In essentie heeft een gebouw een dieper liggende rechtvaardiging van massa en ruimte nodig om in de tijd overeind te blijven.

EEN RECENTE ONTWERPOPGAVE: HET CREMATORIUM IN HAARLEM

Een moeilijke en nieuwe opgave. Meer nog dan bij andere ontwerpopgaven ben ik lang bezig geweest met het programma. Uitgangspunt voor mijn ontwerp was niet 'het bedrijf', maar waren de mensen die in het gebouw komen om afscheid te nemen van een geliefde. De activiteit die ik voor ogen had, was dat het ontwerp mede vorm moest geven aan de herinnering. Ik had een wijdlopig

character, and must evoke emotions on its own. No other form of artistic expression places so much material in the world or is so prominently present. This imposes obligations, for there are thousands more people who do not use a given building than those who do. Architecture of significance has two aspects of justification. The first aspect refers to cultural, social, scientific and technical ambitions. The other aspect is detached from these time-dependent ambitions, but concerns a deeper layer of architectural emotions, and thereby forms as it were the skeleton, the substructure, of architecture.

BUILDINGS WITH NO NEED TO APOLOGIZE

There are many buildings that lack character. They refer only to social and cultural ambitions, and draw their justification from these ambitions. These are buildings which, in the past, have aroused huge discussions and have been published in all the professional journals precisely on account of their social and cultural relevance, but which are no more than icons of their time and have no emotional basis. They are empty shells, without a skeleton or a character. What matters for now is that a building can also stand up without that temporary fascination and can successfully insist on its entitlement to exist. Character is a matter of an unvarnished self-evidentiality, of physical cogency. In short, a building needs a deeper-lying justification of its mass and the space it occupies if it is to stand the test of time.

A RECENT DESIGN TASK: THE CREMATORIUM IN HAARLEM

A difficult new task. Compared to other design projects, I spent a lot of time considering the programme. The point of departure for my design was not the 'business' of the crematorium but

gebouw voor ogen. Voor mij was het van belang de procesgang van een begrafenis in het ontwerp op te nemen. In de meeste crematoria is immers geen sprake van een indrukwekkend afscheid. Je zit in een aula, de kist verdwijnt in de vloer, je hebt geen idee waar die kist naartoe gaat. Zo anders dan de procesgang bij een begrafenis. Ik ben ervan overtuigd dat de fysieke omstandigheden een belangrijke bijdrage leveren aan en onbewust doorspelen in de herinnering. Ik wilde hier geen gebouw maken dat symbolisch geladen was, noch wilde ik mij conformeren aan de waan van de dag en gebruik maken van de laatste architectonische vondsten. Ik heb in het type ontwerp bewust gekozen voor een verwijzing naar de traditionele kloostergang. De constructie daarentegen is origineel.

VAKMANSCHAP IS MEESTERSCHAP

Alles wordt geboren uit experimenteerzucht. In het onderwijs zie ik ook hoe belangrijk het is dat creativiteit niet geremd wordt door beredenering. Het is een kwestie van niet tevreden (willen) zijn met de abstractie van een ontwerp, maar het ook (leren) doorgronden. Onderwijs betekent veel voor me. Ik heb zelf veel moeten uitvinden, maar er zijn zaken die je gewoon kunt leren. De essentie van het onderwijs is dat je kennis doorgeeft. Ik probeer datgene wat ik weet door te geven aan volgende generaties architecten. In eerste instantie gaat het om het overbrengen van een aantal vaardigheden in het architectonisch ontwerpen. Daarbij probeer ik studenten te stimuleren hun inventiviteit en intuïtie verder te ontwikkelen. Het is eigenlijk heel simpel: er is een partij die het weet, en er is een partij die het wil leren. En degene die het weet vertelt het aan degene die het niet weet.

the people who come to it to take their leave of a loved one. The activity I had in mind was that the design should also give shape to memory. The building I pictured was a circuitous one. It was important to me to incorporate the idea of burial procession into the design. Most crematoria lack any possibility of an impressive leave-taking. You sit in an assembly hall, the coffin sinks into the floor, and you have no idea where it goes to from there. It is so different from the solemn procession that conducts a coffin to a grave. I am convinced that the physical circumstances make an important contribution to the unconscious replaying in memory. I did not wish to make a building laden with symbolism. Nor did I wish to be swayed by fashion and resort to the latest architectural novelties. I consciously opted for a reference to the traditional cloister walkway. The supporting structure, on the other hand, is original.

MASTERING THE CRAFT

Everything is born out of an urge to experiment. In professional training, I can see how important it is that creativity is not inhibited by over-rationalization. It is a question of not being satisfied with the abstraction of a design, but also learning to get to the bottom of it. Professional training means a lot to me. I have had to discover a lot for myself, but there are things you can plainly learn. The essence of professional training is that you pass knowledge on to others. I try to pass on what I know to following generations of architects. In the first instance, it is a matter of conveying a number of skills for architectural design. Here I try to stimulate students to cultivate their inventiveness and intuition. It is really very simple: there is one party who knows, and another party who wishes to learn. And the one who knows it tells it to the one who doesn't.

MEMO OMTRENT DE INTELLIGENTIE IN HET VAK. OFTEWEL ICARUS' LES HERLEZEN

Wim van den Bergh

Intelligent [verstandig] lat. *intelligentem*, 4° nv. van *intelligens* [verstandig], eig. teg. deelw. van *intelligere*, *intellegere* [waarnemen, weten, kennen], van *inter* [tussen, te midden van] + *legere* [verzamelen, uitkiezen, lezen].
(van Dale : Etymologisch woordenboek p. 363)

Waar is een ontwerp intelligent? Steeds vaker stel ik mezelf bij het beoordelen van ontwerpen (en het maakt niet uit of dit de ontwerpen van studenten, collega's of mezelf zijn) de vraag waarin de intelligentie ervan besloten ligt. Is het de manier waarop het programmatisch/logistieke probleem in de lay-out van het plan is opgelost – letterlijk en figuurlijk plat uitgedrukt, heeft het ontwerp een goede plattegrond? Of is het de eco-nomisch/logische optimalisering van de constructie en de handigheid waarmee deze gebouwd kan worden – met andere woorden heeft het qua bouwbaarheid een goede technisch constructieve opzet? Of is het de wijze waarop de sequentieel ruimtelijke ervaring ervan is vormgegeven – is het een mooi, goed geproportioneerd en gedetailleerd ontwerp? Of zijn het juist al deze en natuurlijk nog vele andere aspecten samen, die de intelligentie van een ontwerp uitmaken? Het antwoord op die vraag moet ergens bij het laatste liggen; eigenlijk zijn het al die mogelijke gezichtspunten tezamen die de intelligentie van een ontwerp uitmaken.
Er is echter ook een groot 'maar'; een goed ontwerp kan eigenlijk niet in alle aspecten optimaal zijn. Neem bijvoorbeeld het Barcelona Paviljoen van Mies van de Rohe. Als programmatisch/logistiek probleem (tentoonstellingspaviljoen) is het met zijn vloeiende ruimte natuurlijk zeer intelligent opgelost, qua eco-nomisch/logische optimalisering en bouwbaarheid van de constructie, zul je moeten toegeven – hoe mooi het ding ook is – dat het, met zijn hybride constructie, in technisch opzicht niet écht optimaal is. Vanuit de optiek van een vormgegeven sequentieel/ruimtelijke ervaring is het daarentegen – ook nu nog – een ware openbaring. De intelligentie van een ontwerp als het Barcelona Paviljoen zit dus niet alleen in de verschillende aspecten op zichzelf maar juist in de afwegingen en keuzes daar tussen.

Het is dan plotseling duidelijk dat het begrip 'intelligent' etymologisch zijn oorsprong vindt in *inter*, tussen, te midden van + *legere*, verzamelen, kiezen, lezen. Met andere woorden intelligent is qua etymologie eigenlijk het met zin en verstand waarnemen, het herkennen en begrijpen (dus niet alleen het kijken maar ook het zien) en dan het op de juiste manier afwegen en kiezen. En dat is (in mijn ogen) wat Mies in het Barcelona Paviljoen heeft gedaan. De intelligentie van een architectonisch ontwerp speelt dus niet alleen in elk aspect afzonderlijk, zoals de zogenaamde 'specialisten' vanuit hun eigen optiek graag zouden willen zien, maar juist in de afgewogen keuzes binnen de verschillende aspecten van het architectonische geheel.

Ook de oude Romeinse architectuurtheoreticus Vitruvius kwam al tot de conclusie dat het er in ons vak om ging een afgewogen verzoening tussen *utilitas*, *firmitas* en *venustas* tot stand te brengen. Alleen noem ik nu (zonder me daar in eerste instantie bewust van te zijn) het aspect *utilitas*, de oplossing van de programmatisch/logistieke problematiek. Het aspect *firmitas* noem ik,

MEMO ON INTELLIGENCE IN THE PROFESSION OR RE-READING THE LESSON OF ICARUS

Wim van den Bergh

intelligent, f. L. intelligent, earlier intellegent- pres. ppl stem of *intellegere* lit. 'choose among', f. as INTER- + *legere* pick up, gather, choose, read
(The New Oxford English Dictionary)

Where is a design intelligent? In assessing designs (and it makes no difference whether they are designs by students, colleagues or myself), I increasingly ask myself the question: Where does the 'intelligence' lie? Is it the way in which the programmatical/logistical problem is solved in the lay-out of the plan – literally and metaphorically, does the design have a good ground plan? Or is it the economic/logical optimisation of the construction and the ease with which it can be built – in other words, does it demonstrate a good technical construction when it comes to ease of building? Or is it the way in which its sequential/spatial experience is designed – is it a beautiful, well proportioned and detailed design? Or is it all these and of course many other aspects combined that constitute the intelligence of a design? The answer to that question must lie somewhere near the last point; in fact it is all those possible points of view combined that constitute the intelligence of a design.
There is, however, a big 'but' – a good design cannot really be optimal in every way. Take for instance the Barcelona Pavilion by Mies van de Rohe. Of course, the programmatical/logistical problem of an exhibition pavilion is solved in a highly intelligent way by its flowing space. In terms of economic/logical optimisation and the feasibility of the construction, you are bound to admit – no matter how beautiful the object is - that its hybrid construction means that it is not really optimal in a technical sense. From the perspective of a designed sequential/spatial experience, on the other hand it was – and still is – a true revelation. So the intelligence of a design like the Barcelona Pavilion resides not only in the different aspects in themselves but precisely in the considerations and choices between them.

It then suddenly becomes clear that the notion of 'intelligent' has its etymological origin in inter, between, among + *legere*, gather, choose, read. In other words, etymologically speaking intelligence is the use of sense and understanding to perceive, recognise and comprehend (thus not only to look but also to see), and then to make the right considerations and decisions. And that (in my view) is what Mies did in the Barcelona Pavilion. So the intelligence of an architectural design plays a role not only in every aspect on its own, as the so-called 'specialists' would like to see things from their own point of view, but precisely in the well considered choices between the different aspects of the architectural whole.

The ancient Roman theoretician of architecture Vitruvius also came to the conclusion that our profession was about achieving a well considered balance between *utilitas*, *firmitas* and *venustas*. I call now (without in the first instance being aware of the fact) the aspect *utilitas* the solution to the programmatical/logistical problem. I call the aspect *firmitas* the economic/logical optimisation

eco-nomisch/logische optimalisering en handige bouwbaarheid van de constructie. Het aspect *venustas* is voor mij, vormgeving van de sequentieel/ruimtelijke ervaring en de afgewogen verzoening, waar Vitruvius het over heeft, benoem ik met 'intelligentie'.
Je zou in de termen van Vitruvius ook kunnen spreken over het aspect van de vorm (*venustas* als schoonheid van vorm), het aspect van de functie (*utilitas* als nuttigheid in gebruik) en het aspect van de materialisatie (*firmitas* als constructief technische duurzaamheid). Of over architectuur als resp. morfologisch fenomeen, utilitair fenomeen en constructief/technisch fenomeen, het maakt in principe niets uit. Waar het steeds om gaat is de afgewogen integratie van de verschillende gezichtspunten die ieder voor zich streven naar een vorm van optimalisering.

Het zal duidelijk zijn dat er in ons tijdsgewricht vanuit het perspectief van de zogenaamde 'verwetenschappelijkte' bureaucratie met zijn 'specialisten' (waarbij het hoofdzakelijk van belang is dat alles binnen een beperkt perspectief gemeten, gewaardeerd en zo mogelijk geoptimaliseerd moet kunnen worden) slechts weinig waardering is voor de boven beschreven vorm van 'intelligentie'. Het is namelijk een niet risicoloze soort van 'regisserende intelligentie', zoals die van oudsher de 'architectuur' eigen is geweest. Waarbij men in dit geval 'architectuur' moet lezen als het menselijke creëren als geheel, zoals dat in de Griekse mythologie werd belichaamd door de figuur van Daedalus. Het zijn in onze tijd echter deze, zich op de wetenschappelijkheid van de specialisten beroepende, positivistisch/rationalistisch ingestelde 'bureaucraten' die elk ontwerpen, elk denken en doen het liefst risicovrij zouden willen maken. Met andere woorden, die eigenlijk alle verantwoording van zich af willen schuiven, terwijl men in het spel van het creëren het risicovolle 'pakket verantwoording' slechts kan 'opnemen', 'dragen' of 'afleggen', afschuiven van verantwoording betekent niet meespelen.

Toch zal niemand het bestaansrecht van deze vorm van 'intelligentie' kunnen bestrijden, het is namelijk, zoals iedereen met mij zal aanvoelen, de enigszins riskante 'intelligentie' die eigen is aan alle vormen van creëren, ook de bouwkundig/-kunstige. Het maakt niet uit welke vorm van creatie je neemt, een muziekstuk, een machine of zoiets als de Fosburry flop (de techniek bij het hoogspringen waarbij je ruggelings over de lat probeert te springen), steeds gaat het bij het creëren om het met zin en verstand waarnemen, het herkennen en begrijpen en dan het op de juiste manier afwegen en kiezen. Verantwoorde intelligentie dus.
Bij de *poiêsis* van de muzikale compositie is het minder het nut (de *utilitas*) maar meer de emotie (de *venustas*), die de afwegingen en keuzes van de componist om zijn poëtische compositie zo en niet anders op te bouwen (de *firmitas*), heeft beïnvloed. Bij de *technê* van de machine is vanuit de optiek van de ingenieur de constructief technische opbouw (de *firmitas*) natuurlijk van primair belang. Pas daarna komt meestal het gebruik (de *utilitas*) en daarna het uiterlijk (de *venustas*).
Bij de *praxis* van het hoogspringen daarentegen gaat het in eerste instantie om het doel (de *utilitas*), namelijk om als virtuoos hoogspringer over die lat te komen. Waarbij het antwoord op de 'hoe vraag' de specifieke hoogspringtechniek (de *firmitas*) is.

En als daarna die vreemde manier van over de lat zweven er eigenlijk ook nog aardig uit ziet (de *venustas*), dan is dat natuurlijk in dubbel opzicht 'mooi' meegenomen. Mooi is aardig, maar je moet in de *praxis* natuurlijk wel aan het 'nut' voldoen. Je moet over de lat heen komen, want hoe nutteloos het hoogspringen op zichzelf ook eigenlijk is, kom je er niet over dan ziet deze sprongtechniek, hoe intelligent hij ook is, er plotseling enigszins belachelijk uit.

and the ease of construction, and for me the aspect *venustas* is design and the sequential/spatial experience. As for the well considered balance of Vitruvius, I call it 'intelligence'. In terms of Vitruvius you could also talk about the aspect of form (*venustas* as beauty of form), the aspect of function (*utilitas* as usefulness), and the aspect of materialisation (*firmitas* as constructional technical sustainability). In principle it makes no difference whether architecture is treated as a morphological, utilitarian or constructional/technical phenomenon. What always matters is the well considered integration of the different points of view, each of which strives for a form of optimisation for itself.

It will be clear that, in our day, seen from the perspective of the so-called scientific bureaucracy with its specialists (for whom the most important thing is for everything to be measured, appreciated and optimised within a limited perspective), there is little appreciation of the form of intelligence outlined above. This is because it is a risky kind of 'directive intelligence', which has been a property of architecture since time immemorial. In this case, 'architecture' must be interpreted as human creativity as a whole, as embodied in Greek mythology in the figure of Daedalus. In our day, however, it is these positivist/rationalist bureaucrats, who appeal to the scientific credentials of the specialists, who would like to make all design, all thought and action risk-free. In other words, they want to pass the buck, while in the creative game all one can do with the risky 'responsibility package' is to shoulder it, bear it, or discard it. Passing on responsibility means not playing the game.

All the same, no one will question the raison d'être of this form of 'intelligence'. It is the only somewhat risky 'intelligence' that belongs to all forms of creativity, including the art of architecture. It makes no difference which form of creativity you choose – a piece of music, a machine, or something like the Fosbury flop (the technique of pole-jumping by which you jump over the pole on your back). Creativity is always a matter of using sense and understanding to perceive, recognise and comprehend and then to weigh up and decide correctly – responsible intelligence.

In the case of the *poiêsis* of musical composition, it will be less utility (*utilitas*) than emotion (*venustas*) that will have influenced the composer's considerations and choices in giving his poetic composition one construction (*firmitas*) rather than another. In the case of the *technê* of the machine, the constructional technical way it is made (*firmitas*) is naturally of primary importance from the engineer's point of view. Its utility (*utilitas*) comes in second place, followed by its external appearance (*venustas*). In the *praxis* of pole-jumping, however, what matters most is the goal (*utilitas*), that is, to get over that pole as a virtuoso pole-jumper. In this case the answer to the question of how is the specific pole-jumping technique (*firmitas*). And if that strange way of gliding over the pole manages to look elegant (*venustas*) too, it is a welcome addition in two senses of the word. Elegance is fine, but in the *praxis* you have to fulfil the 'purpose', you have to get over the pole, because no matter how useless pole-jumping may be in itself, if you fail to make it, no matter how intelligent this jumping technique may be, it suddenly begins to look rather silly.

There are good-looking machines, like the engineer Bugatti's engine block, which has to function properly to satisfy the demands of *technê*. And there are also very useful compositions such as alarm signals, which have to elicit the emotions connected with alarm through their *poiêsis*.
As can be seen from these examples, everything is relative. Intelligent creation is the simultaneous

Net zoals je ook prachtig ogende machines hebt, denk bijvoorbeeld aan een motorblok van de ingenieur Bugatti, die qua *technê* natuurlijk wel moet blijven draaien; zo zijn er natuurlijk ook zeer nuttige composities zoals die van alarmsignalen, maar ze moeten qua *poiêsis* wel de emoties oproepen die met alarm gepaard zouden moeten gaan.
Zoals uit deze voorbeelden kan worden opgemaakt is alles relatief en intelligent creëren is het tegelijkertijd op 'poëtische', 'ingenieuze' en 'virtuoze' wijze omgaan met deze relativiteit van (be)denken, maken en gebruiken. Creëren is het risicovolle proces van uitvinden, uitvoeren en uitproberen. Met andere woorden een cyclisch proces van 'zien', afwegen en kiezen tussen hetgeen men bedenkt, maakt en gebruikt, waarbij per definitie eigenlijk geen van deze drie aspecten in eerste instantie het primaat zou mogen hebben. De toe bedeling van het primaat binnen deze constellatie is namelijk de opgave van de *creator* die letterlijk en figuurlijk 'ziet' en met 'intelligentie' afweegt en kiest.

Toch zien we in de cultuurhistorie dat dit primaat qua 'socio-politieke moraal' aan specifieke invloeden onderhevig is. Sinds Plato het primaat van het denken invoerde (niet geheel zonder eigenbelang), waarderen we onderbewust het (be)denken boven het maken en vervolgens het gebruiken. Denk maar aan Edison, de 'bedenker' van de gloeilamp, die we hoger achten dan de 'makers' ervan zoals de Philips-fabriek, die we vervolgens weer hoger achten dan de 'gebruikers', zo ongeveer iedereen. Aan de andere kant is nu, net als toen, juist de 'gebruiker' de mythische held, het ultieme idool dat we kennen en zodoende waarderen boven de 'makers' en de 'bedenkers'. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de moderne held Michael Schumacher als 'gebruiker', de Ferrari fabriek als 'maker' en de ('naamloze') ingenieurs als de 'bedenkers' van de Ferrari F1 2002. En we waarderen een loodgieter, als 'maker', pas echt als onze riolering verstopt is en we de architect/ingenieur die de aanleg van de riolering 'bedacht' heeft naar de Maan wensen. Maar we eigenlijk weten dat we de verstopping als 'gebruiker' zelf hebben veroorzaakt.

Bij het eerste voorbeeld gaat het om een 'baanbrekende technische uitvinding' en 'de persoon Edison', bij het tweede betreft het eigenlijk iets 'schijnbaar overbodigs' als de 'schoonheid' van de perfectie zoals die zich uitdrukt in de snelheid van de combinatie mens en auto (Michael Schumacher en de Ferrari F1 2002) en bij het derde voorbeeld gaat het om een 'banaal utilitair' probleem en de 'naamloze figuur' van de loodgieter. Bij deze (bewust gechargeerde) formulering moet men er zich van bewust zijn dat binnen onze huidige (sterk rationalistisch/positivistisch en natuurlijk kapitalistisch georiënteerde) cultuur en dus ook socio-politieke moraal, de baanbrekende technisch/constructieve *firmitas* van de uitvinder/wetenschapper met zijn kapitaal genererende patenten, anders gewaardeerd wordt dan het vergankelijke 'sterrendom' van de virtuoos binnen de schijnbaar nutteloze *venustas* van de geld verslindende sportieve perfectie. En natuurlijk ook anders dan de banale *utilitas* van een anonieme handwerksman als de loodgieter, die op zo'n precair moment echter wel erg waardevol kan zijn. Bedenk dat elke creator/ontwerper altijd alle drie tegelijkertijd is en ze voor hem in eerste instantie alle drie even belangrijk zouden moeten zijn. Zoals gezegd we moeten ons bewust zijn dat een dergelijke onderbewuste moraal ons afwegen en kiezen beïnvloedt. *Poiêsis*, *technê* en *praxis*, evenals denken, maken en gebruiken zijn gelijkwaardig. Ze zijn een drie-eenheid, waarbij in eerste instantie geen van de drie het primaat heeft, maar juist de (relatieve) toebedeling van het primaat binnen het cyclische proces van het creëren/ontwerpen de opgave van de (verantwoordingsbewuste) '*creator*/ontwerper' is. Hij/zij is het die 'ziet', met

'poetic', 'engineering' and 'virtuoso' way of dealing with this relativity of thought and reflection, making and using. Creation is the risky process of inventing, carrying out and testing. In other words it is a cyclical process of 'seeing', weighing up and choosing between what you think up, make and use– a process in which by definition none of these three aspects should be dominant. The determination of primacy within this constellation is the task of the *creator* who literally and metaphorically 'sees', and intelligently weighs up and chooses.

All the same, we see in cultural history that this primacy is subject to specific influence in terms of 'socio-political morality'. Ever since Plato introduced the primacy of thinking (not entirely without self-interest), we have rated thinking and reflection higher than production and even higher than use. Take Edison, the 'inventor' of the light bulb, whom we rate higher than the 'manufacturers' like the Philips plant, which we in turn rate higher than the 'users', that is, roughly everybody. On the other hand, now, as then, the 'user' is the hero, the ultimate idol that we know and thus rate above the 'manufacturers' and the 'inventors'. Or take the trio of Michael Schumacher as 'user', the Ferrari factory as 'manufacturer', and the ('anonymous') engineers as the 'inventors' of the Ferrari F1 2002. And we only really rate a plumber as a 'producer' when the drain is blocked and we are cursing the architect/engineer who 'thought up' the plumbing. And we actually know that we as 'users' are responsible for the blockage.
In the first case it is primarily a question of a pioneering technical invention and the person Edison, the second concerns something as apparently irrelevant as the beauty of perfection expressed in the speed of the combination of man and car (Michael Schumacher and the Ferrari F1 2002), and in the third case it is about a banal utilitarian problem and the anonymous figure of the plumber.
In considering this (deliberately partisan) formulation, one has to realise that in our present culture and socio-political morality, the pioneering technical/constructional *firmitas* of the inventor/scientist with his capital-generating patents is valued differently from the ephemeral 'stardom' of the virtuoso within the apparently pointless *venustas* of achieving very expensive perfection in sport. And of course it is valued differently from the banal *utilitas* of an anonymous handyman like the plumber, who can still be very valuable at a precarious moment like that. Remember that every *creator/* designer is always all three at the same time, and that they should all be equally important to him.

As I have said, we must realise that an implicit morality of this kind influences how we weigh things up and make decisions. *Poiêsis*, *technê* and *praxis*, like thinking, making and using, are equal. They are a trinity, in which in the first instance none of the three has primacy, but it is precisely the allocation of primacy within the cyclic process of creation/design that is the task of the '*creator/* designer' who is aware of his responsibility. He or she is the one who 'sees' – in other words, the one who makes the problem understandable and 'weighs up' and 'chooses' with intelligence in solving it (the design). Once again, it is interesting that 'seeing/understanding' provides the answer to the question of how, 'weighing up' provides the answer to the question of why, and 'choosing' provides the answer to the question of what.

Those must have been the questions that Daedalus asked himself when he and his son Icarus were inside the Labyrinth, the prison that he had himself designed for the Minotaur. What do I want? Do I want to be locked in or locked out? Because in practice this 'choosing' boils down to

andere woorden degene die de vraag of het probleem intelligibel oftewel begrijpbaar maakt en bij de beantwoording/oplossing ervan (het ontwerpen/vormgeven) met intelligentie 'afweegt' en 'kiest'. Waarbij het wederom interessant is dat het 'zien/begrijpen' antwoord geeft op de 'hoe-vraag', het 'afwegen' antwoord geeft op de 'waarom-vraag' en het 'kiezen' een antwoord is op de 'wat-vraag'. En dat moeten ook de vragen geweest zijn die Daedalus zich stelde toen hij samen met zijn zoon Icarus opgesloten zat in het Labyrint, de door hemzelf ontworpen gevangenis voor de Minotaurus. 'Wat' wil ik? Wil ik ingesloten blijven of wil ik uitgesloten worden? Want in concreto komt dit 'kiezen' neer op gevangenschap in het labyrint en op Kreta, of verbanning, vrijheid ergens anders. 'Waarom' zou ik het een of het ander willen? Ik moet dus 'afwegen' of mijn situatie op Kreta slecht is en of het ergens anders beter is? Zo ja. 'Hoe' kom ik dan uit het labyrint en van het eiland? Antwoord; letterlijk en figuurlijk vlucht in de derde dimensie, met andere woorden vliegen. Want ik moet 'zien/begrijpen' dat zowel het labyrint als het eiland in concreto slechts tweedimensionale begrenzingen zijn.

De rest van deze risicovolle onderneming kennen we allemaal, het bedenken (ontwerpen) van de vleugels, het maken (vormgeven/materialiseren) ervan middels takken, vogelveren en bijenwas, en het gebruiken (testen). Het gaat bij deze mythe natuurlijk om de *praxis* en de *utilitas*, het nut van de vleugels was het aller belangrijkste (vliegen=vluchten). De *firmitas* en de *technê*, de constructief technische uitvoering van de vleugels kon slechts binnen bepaalde marges gegarandeerd worden, niet te dicht bij de zon komen want de was kan smelten en niet te dicht bij de zee komen want het opspattende water kan de veren te zwaar maken. De *venustas* en de *poiêsis* waren in eerste instantie slechts bijzaak. Maar, alhoewel Daedalus als bedenker en maker de verantwoordelijkheid neemt en hem waarschuwt, ontdekt de speelse Icarus als eerste testpiloot de emotionele schoonheid van het (vogel)vrije vliegen en vergeet in al zijn jeugdige overmoed dat hij als gebruiker ook verantwoordelijkheid moet dragen. En zoals gezegd verantwoordelijkheid afschuiven gaat binnen het spel van het creëren niet!

In mijn eerdere bespiegeling over het architectuuronderwijs aan de Academie van Bouwkunst Maastricht getiteld: 'Architectuur een voortdurende studie opgespannen tussen *Poiêsis*, *Technê* en *Praxis*', heb ik getracht duidelijk te maken dat het bij het leren creëren, het leren ontwerpen en vormgeven - maar ook bij het onderwijzen ervan – juist gaat om deze speelsheid. Want het creëren, het ontwerpen/vormgeven van architectuur – en ook het onderwijzen er van – is een risicovol spel dat men juist moet spelen om het te leren. En in dit spel gaat het om het met zin en verstand waarnemen, het herkennen en begrijpen en dan het op de juiste manier afwegen en kiezen, om verantwoorde intelligentie dus. Is, zo vraag ik me, 'intelligentie' een aspect dat net zoals de 'liefde' voor ons vak eeuwigheidswaarde zou moeten hebben?

imprisonment in the labyrinth on Crete, or banishment to 'freedom' somewhere else. Why should I want this or that? So I have to weigh up whether my situation on Crete is bad and whether it is better somewhere else. And if so, how do I escape from the labyrinth and the island? Answer: literally and metaphorically flight into the third dimension, in other words, flying. Because I have to 'see/understand' that both the labyrinth and the island are in fact only two-dimensional limitations. We all know the sequel to this hazardous enterprise: inventing (designing) the wings, making them (design/choice of materials) with branches, feathers and wax, and using them (testing). Of course, this myth is about *praxis* and *utilitas*, the usefulness of the wings was the most important factor (flying = fleeing). The *firmitas* and the *technê*, the constructional technical making of the wings, could only be guaranteed within certain margins: not too close to the sun because the wax can melt, not too close to the sea because the spray can weigh down the feathers. *Venustas* and the *poiêsis* were in the first instance a minor aspect. But although Daedalus assumes responsibility as inventor and maker and warns Icarus, the playful boy discovers the emotional beauty of flying as free as a bird as the first test pilot and in all his youthful rashness he forgets that the user also has to assume responsibility. As I have said, passing the buck is not allowed within the game of creativity!

In my reflections on the teaching of architecture at the Academy of Architecture Maastricht entitled 'Architecture, an ongoing study situated between *Poiêsis, Technè* and *Praxis*', I have tried to make it clear that in learning to create and in learning to design – as well as in their teaching – what counts is this playfulness. For creativity, the design of architecture – and its teaching – is a risky game that has to be played in order to learn it. And what counts in this game is to perceive, recognise and comprehend with sense and understanding, and then to weigh up and choose in the right way – responsible intelligence. Is 'intelligence', I wonder, an aspect that ought to be as timeless as 'love' of our profession?

WELCOME TO NEW JERSEY

Burton Hamfelt

Where are you? One seems to hear this more and more. This question most likely asked while communicating with some one on their mobile phone is just an indication of where 'we' are right now. To say that we find ourselves living in a mobile world would be an understatement to say the least. Mobile phones, flexible work times, extensive (work) holidays, population growth, more infrastructure, migrations, deregulated economies, increased wealth, cheap gas, changing family structures, growing individualisation have all contributed to this growing condition. We have become everywhere, and from everywhere we are accessible. Needing to be somewhere else than where you are constitutes the basis of mobility. It is a networked based society relying on increased change in our living, working and playing patterns: growing distances to where we want to be. Mobility is quite simply, affording distance. So whether you are at office, shopping, traveling, sporting, or even arriving into New Jersey, you are somewhere else. In order to understand the scope of mobility in our world we need to first overview the conditions that have set this in motion. From this understanding only, can we then speculate on how we as designers can engage with this new emerging environment.

Much has been said about the increasing urbanisation of our world. We are living in a time where the majority of the world population is living in cities. This shift is primarily a result of the long-term transformation of the agricultural sector, but it is also especially when you talk of the spatial development of the Netherlands, a design for the country. Decades of decentralisation (a landscape of many small but linked cities) and increased standards of living have left their mark in this country in the form of a highly networked society. Coupled with the lack of large scale institutional forces like the church or the workers union keeping people in their places, we are witnessing small subcultures functioning at the scale of the globe due to the freedom of expression of individuality, and the desire for social engagement. Mobility and especially auto mobility has allowed this development to become a connection of cultures scattered within and beyond our cities. If all this is sounding some what generic then mobility is not about connecting the specifics of places but simply being in movement and being familiar with that anywhere. Being on the move is essentially the 'genius loci' of today, what some have called the 'freeway condition.'

GO WITH THE FLOW

The world of today is an assault on the fixation of things. Everything seems to be in motion. Premises and locations have been built with the most temporary of intentions while mergers and take-overs between companies have only added to this sense of temporality. We are told in order to survive you must remain flexible. Policies and trends also seem to never last long. Popular wisdom has pointed the finger on globalisation as the main perpetrator, as if it was a thing as opposed to what it really is, a process. Yet the effects of mobility are in fact increasingly global. The most significant result of much of our celebrated digital technological development has become the most popular phrase of our age, the well-cited Manuel Castelli's, 'space of flows'. Our neo-liberal and multinational economic state are dominant in reorganising the importance of locality (place) to the asymmetrical network of exchange (flows). For observers such as Saskia Sassen this has only re-enforced a larger development of 'the global city', that declares paradoxically

Just another day in Kuala Lumpur

Just another day in Medford, Massachusetts

Welcome to New Jersey

the very same forces that have spread connections anywhere are the very same forces that need to be concentrated somewhere, preferably all together in a global city.

Jumping a scale a bit we are also witnessing the growth of the 'delta metropolis', end powered regional zones that offer multiple but densely urbanised areas that are clearly separated but intensive in their mutual interdependency (the Dutch Randstad). The lack of fixation has resulted in increased distance of access to even the most primary functions of daily life. Continuity between various modes of transportation has been the defining means of success for these regions. Flow has become a measure of success, also because it has tapped into a desire for personal choice. One can enter a flow and exit it by choice. In addition 'just in time' production relies not only in addressing the personalisation of consumer choice but just as well on the large-scale distribution networks and centres that require a regional scale in order for it to work. 'Going with the flow' is not only an act of complicitous uncritical behaviour but forms also the basis of the cities that, Sant Elia, Le Corbusier (Algiers), Louis Kahn (Philadelphia) and Rem Koolhaas (Lille, Pearl River Delta, Lagos) have sequentially imagined and mapped.

TRAFFIC JAM

Recent statistics conducted in the Netherlands with respect to mobility have only concluded the obvious: Dutch people are traveling more than ever. The total mobility of the population is since 1985 increased with 30% to almost 188 billion kilometres in 2001. According to the Central Bureau for Statistics (CBS) the sharpest growth is because people are using their cars more frequently.

WELKOM IN NEW JERSEY

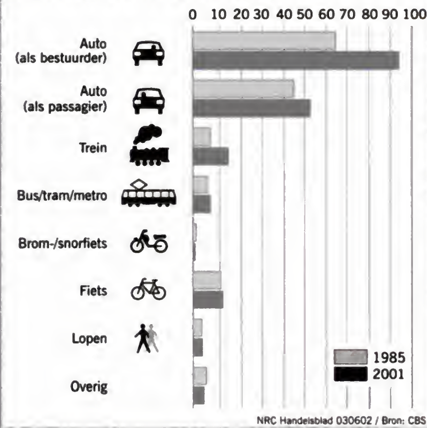
Burton Hamfelt

Waar ben je? Dit hoor je meer en meer. De vraag wordt het meest gesteld tijdens een mobiel gesprek en het is een indicatie van waar 'we' ons nu bevinden. Om te zeggen dat we steeds meer in een mobiele wereld leven is op z'n zachts gezegd een 'understatement'. Mobiele telefoons, flexibele werktijden, uitgebreide werkvakanties, bevolkingstoename, meer infrastructuur, migratie, deregulerende economieën, toegenomen rijkdom, goedkope benzine, veranderende gezinsstructuren, toenemende individualisering hebben allemaal bijgedragen aan het ontstaan van deze situatie. We zijn 'overal' en overal bereikbaar. De basis van mobiliteit vormt zich door de noodzaak ergens anders te zijn dan waar je bent. We leven in een maatschappij gebaseerd op netwerken en die in toenemende mate afhangt van veranderingen in onze levens-, werk- en spelpatronen: de afstanden tussen waar we willen zijn groeien. Mobiliteit is vrij eenvoudig gezegd, zichzelf afstand permitteren. Dus of je op je werk bent, aan het winkelen, reizen, sporten, of net aankomt in New Jersey, je bent ergens anders. Teneinde de reikwijdte van mobiliteit in onze wereld te kunnen begrijpen, moeten we eerst de randvoorwaarden overzien die dit in beweging hebben gezet. Alleen vanuit dit begrip kunnen we speculeren over hoe we als ontwerpers met dit nieuw opkomende milieu kunnen omgaan.

Er is veel gezegd over de toenemende verstedelijking van onze wereld. We leven in een tijd waarin het grootste deel van de wereldbevolking in steden woont. In de eerste plaats is deze verschuiving een resultaat van de lange termijn transformatie van de agrarische sector, maar in het bijzonder ook, als je spreekt van de ruimtelijke ontwikkeling in Nederland, van een ontwerp voor het land. Eeuwen van decentralisatie (een landschap met veel kleine maar verbonden steden) en een toenemende levensstandaard in de vorm van een sterk door netwerken beheerste maatschappij hebben in dit land hun sporen nagelaten. Dit gekoppeld aan het ontbreken van grote institutionele krachten als de kerk en vakbonden, die de mensen op hun plaats houden, zijn we getuige van op globaal niveau functionerende subculturen, die hun individuele vrijheid en het verlangen naar sociaal engagement uitdrukken. Mobiliteit en in het bijzonder de mobiliteit die de auto ons biedt, heeft het mogelijk gemaakt dat deze ontwikkeling een verbinding is geworden van culturen, verstrooit in en buiten onze steden. Klinkt dit allemaal iets te algemeen, dan gaat mobiliteit niet om het verbinden van kenmerken van plaatsen, maar eenvoudig om in beweging zijn en daarmee overal bekend zijn. In wezen is 'in beweging zijn' de 'genius loci' van onze tijd, wat sommigen de 'freeway condition' hebben genoemd.

GO WITH THE FLOW

De wereld van vandaag is een aanval op onbeweeglijkheid van dingen. Alles lijkt in beweging te zijn. Gebouwen en locaties zijn gebouwd met de meest tijdelijke intenties, terwijl fusies tussen en overnames van ondernemingen alleen maar hebben bijgedragen aan dit gevoel van tijdelijkheid. Er wordt ons verteld flexibel te zijn, willen we overleven. Beleid en trends lijken nooit een lang leven beschoren. Volkswijsheid heeft de vinger gewezen in de richting van de globalisering als de hoofdschuldige, alsof het een ding is in tegenstelling tot wat het echt is, een proces. Toch zijn de effecten van mobiliteit in feite een toenemend globaal gebeuren. Het meest sprekende resultaat van onze geprezen digitale technologische ontwikkeling is, dat het concept van Manuel Castelli

Mobility is increasing especially in kilometres driven by car

The number of kilometres traveled by car has increased some 43% between 1985 and 2001. Auto ownership has also within the same period increased by 45%. By 2001 three quarters of the 6.9 million households in the Netherlands had at least one car. Equally the amount of house occupants with two cars has almost doubled. Of the two person households one in five have a second car.

Much of this can be explained due to the increased distance between living and working. In 1985, people generally lived 13 kilometres from their work. By 2001 this figure had reached almost 17 kilometres. As a comparison, people who use their car live on average 21 kilometres from their work. The average distance for train travelers is 46 kilometres. One explanation is that the nature of peoples work due to out of office meetings and deliveries, and the growing recreation industry, increases the frequency for car usage. But also that newer developments in housing have occurred further from work opportunities. These kinds of developments have not been dense enough to support public transportation.

Rapid change has meant that public transportation, instead of steering and planning urban growth, possesses the arduous task of catching up but inevitably being left behind the future of the city. The car has superseded this infrastructure primarily because it is easier and cheaper to organise. Cars have become and are becoming more cheaper, cleaner, faster, safer and more multi-functional, whereas public transport has become more expensive, slower to construct and a political victim of it's own costs. The rise of the car especially in Europe has created a similar spatial patterns known at one point exclusively only to North America. In the growing wealth of nations the first thing people buy is a car. The car is also an internal private world especially when standing still. Furthermore

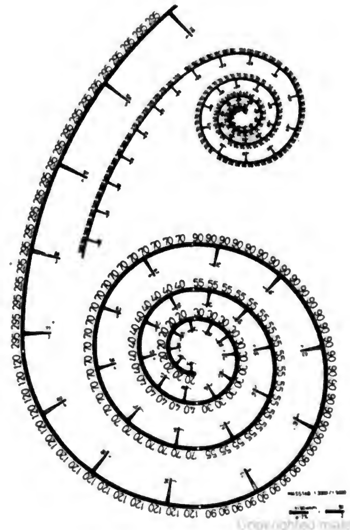
Most traffic junctions suffer from traffic in Randstad area and in south Netherlands

'space of flows' de populairste uitdrukking van onze tijd is geworden. Onze neo-liberale en multinationale economische staat domineren het verschuiven van de nadruk op plaats naar het asymmetrische netwerk van uitwisseling (stromen). Voor waarnemers als Saskia Sassen heeft het voorgaande de ontwikkeling van de 'global city' alleen maar versterkt. Dat verklaart paradoxaal dat krachten, die overal verbindingen hebben verspreid, dezelfde krachten zijn, die ergens geconcentreerd moeten worden, bij voorkeur allemaal samen in een 'global city'.

Slaan we voor het gemak een schaal over dan zijn we ook getuige van de groei van de 'delta metropolis'; eigenmachtige regionale zones, bestaand uit vele maar compacte verstedelijkte gebieden, duidelijk gescheiden, maar intensief in hun wederzijdse afhankelijkheid (de Nederlandse Randstad). Het gebrek aan vastheid (fixation) heeft er toe geleid dat de afstand tot de meest primaire dagelijkse functies is toegenomen. De samenhang tussen de verschillende transportmiddelen is het middel geworden voor het bepalen van het succes van de regio. Doorstroming is de maat voor succes, ook omdat het inhaakt op een verlangen naar individuele keuzes. Men kan een stroom ingaan en kiezen die weer te verlaten.
'Just in time' productie steunt bovendien niet alleen op de individualisering van de keuze van de consument, maar net zo goed op distributienetwerken en centra van grote omvang, die om te kunnen functioneren een regionale schaal nodig hebben. 'Going with the flow' (met de stroom meegaan) is niet alleen een daad van kritiekloos samenzwerend gedrag, maar vormt ook de basis van de steden, zoals Sant Elia, Le Corbusier (Algiers), Louis Kahn (Philadelphia) en Rem Koolhaas (Lille, Pearl River Delta, Lagos) die achtereenvolgens hebben voorgesteld en ontworpen.

tele-commuting, mobile phones, cheap air flights have not replaced each other but are consequently re-inforcing each other. Increased mobility only increases mobility. Thus 'multi-modality', many integrated transportation systems available at once, has become the means of experiencing life today. One simple rule, the richer you are the more you travel.

But the traffic jam is not just about increased usage but also increased accidents, road repairs and the laying of new infrastructures. These events cause delays. Yet business and people will always pick the cheapest and quickest way around. In cities like Amsterdam on a daily basis bicycles far outweigh both cars and public transportation as the vehicle of choice. Increased mobility does not translate only to traffic jams on the highway, what happens is a growing awareness of what your choices are. Traffic has become more interdependent on events and dips and peaks in flows, in which the description has only been communicated in kilometres length. What is needed according to researchers at the Georgia Institute of Technology in Atlanta is a way of specifying traffic congestion with precision; they have adapted the weather model as a technique. Conditions on the roads can be communicated in traffic 'temperature'. Real-time data with traffic flow cameras can relay information into temperature and time delay, 80-degree traffic could be understood in terms of time delay of 20 minutes. It is the intention therefore to predict traffic like the weather in order for commuters to use their roads more wisely. Equally if one experiences the Paris ring road, time is used instead of distance for the following off ramp because of fluctuating degrees of traffic have made distance a temporal question.

The Riechow spiral diagram outlines the spatial relation in turning relative to speed

TRAFFIC JAM

Recente statistieken in Nederland met betrekking tot mobiliteit hebben tot de voor de hand liggende conclusie geleid, dat de Nederlanders meer reizen dan ooit tevoren. De totale mobiliteit van de bevolking is sinds 1985 met bijna 30% toegenomen tot 188 miljard kilometer in 2001.
De sterke toename is volgens het Centraal Bureau voor Statistiek (CBS) het gevolg van het meer frequent autogebruik. Het aantal autokilometers is tussen 1985 en 2001 met bijna 43% toegenomen. Ook het autobezit is in dezelfde periode toegenomen met 45%. In 2001 had drie kwart van de 6,9 miljoen huishoudens tenminste één auto. In twee-persoons huishoudens heeft één van de vijf een tweede auto.

Veel hiervan kan verklaard worden door de toegenomen afstand tussen wonen en werken. In het algemeen woonde men in 1985 op 15 kilometer afstand van het werk. In 2001 had deze afstand bijna 17 kilometer bereikt. Als vergelijking, mensen die hun auto gebruiken wonen gemiddeld 21 kilometer van hun werk. De gemiddelde afstand voor een treinreiziger is 46 kilometer. Een verklaring voor het toenemende autogebruik is de aard van het werk van mensen: vergaderingen op een andere plek dan het werk, en het afleveren van producten, en de groeiende vrijetijdsindustrie. Maar ook dat recente nieuwbouwprojecten verder van de werkplekken worden ontwikkeld.
Dit soort nieuwbouwprojecten zijn niet compact genoeg om openbaar vervoer te ondersteunen.

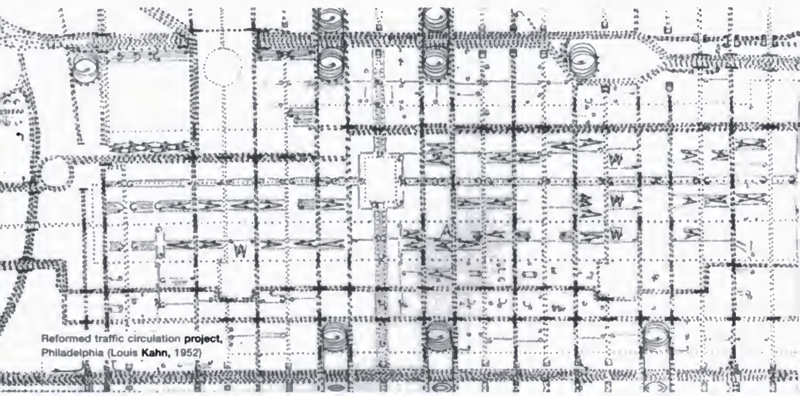
Voor het openbaar vervoer heeft de snelle verandering het gevolg gehad, dat zij in plaats van de stedelijke groei te sturen en te plannen, de lastige taak heeft in de achtervolging te gaan en onafwendbaar door de toekomst van de stad wordt achtergelaten. De auto heeft in de eerste plaats deze infrastructuur verdrongen, omdat het makkelijker en goedkoper is te organiseren.
Auto's zijn en worden nog steeds goedkoper, schoner, sneller, veiliger en multifunctioneler.
Het openbaar vervoer wordt juist duurder, langzamer in aanleg en is een politiek slachtoffer van haar eigen kosten geworden. In Europa met name heeft de opkomst van de auto eenzelfde soort patronen voortgebracht, die op een gegeven moment alleen in Noord-Amerika bekend waren.
Met de toenemende rijkdom in landen is het eerste wat mensen kopen een auto. De auto is ook een interne privé wereld in het bijzonder wanneer men stil staat. Verder hebben tele-commuting, mobiele telefoons en goedkope vliegtickets elkaar niet vervangen, maar elkaar juist versterkt.
Toegenomen mobiliteit verhoogt de mobiliteit alleen maar. Dus 'multi-modality', beschikbaarheid van veel geïntegreerde transportsystemen tegelijk, is het middel geworden om het leven van vandaag te ervaren. Een eenvoudige regel: hoe rijker men is, hoe meer men reist.

Maar files zijn niet alleen het gevolg van toegenomen autogebruik, maar ook van meer ongelukken, herstel aan de weg en het aanleggen van nieuwe infrastructuren. Deze gebeurtenissen veroorzaken oponthoud. Toch kiezen bedrijven en mensen altijd de snelste en meest goedkope wijze van vervoer. In steden als Amsterdam is de fiets dagelijks verreweg in de meerderheid ten opzichte van auto's en het openbaar vervoer als voertuig van keuze. Toegenomen mobiliteit vertaalt zich niet alleen in files op de snelweg. Er is ook een groeiend bewustzijn van wat de keuzes zijn. Het verkeer is onderling meer afhankelijk geworden van gebeurtenissen en de dalen en toppen in de stroom, waarvan de omschrijving alleen wordt meegedeeld in kilometers lengte. Volgens onderzoekers aan het Georgia Institute of Technology in Atlanta is het noodzakelijk verkeersoponthoud nauwkeuriger

BEEN THERE DONE THAT

Any serious discussion on mobility must recognise the main shift in our society from producing objects to producing concepts, or more specifically services as the basis of our economy. Jeremy Rifkin in his book 'Age of Access' puts forward a compelling argument that the shift from ownership to access is the main force in the transformation of modern life. Owning things have become less important than experiencing things. This shift to cultural production has meant that the work ethic has been usurped by the play ethic. Witness the enormous growth of the tourist industry. Everything has become temporal. Owning things only bogs you down. This renewed sense of time or for that matter temporality has contributed to the non-fixation of things as well as setting in motion the increased urbanisation process due to increased usage of services and facilities. We all want access to one another's time and experiences, borrowing what we need, treating each thing as an activity or event that we purchase for a limited period of time. Capitalism is shedding its material origins and increasingly becoming a temporal affair.

Being somewhere, experiencing life as a kick has created this 'been there done that' state of mind. Everything is up for grabs, and nothing should be repeated. The experience economy, which is about getting people moving again in the most pleasurable of ways, has set a series of new tasks for the designer. Enclosing activities into grand buildings has been pushed aside for creating new relationships with exciting temporal environments, like new forms of shopping and programmatic events like festivals. Crowd control becomes a design task for the urban designer today, 'keep it moving'. These are not spaces of contemplation or reflection that once use to dominate our cityscapes. Space and time have become more independent of each other. Time has become more aligned with movement. What we need now is to 'think movement' in our work, at all scales. We need to not only understand how it works but also start to consider the contemplation of a new theory of mobility. This theory would postulate a closer relationship with time than with space, different speeds mean different times. It is not about where you come from anymore but how long you plan on staying. Ironically we have more things to do but with less time to do them. Thus the '24-7-12' economy is about creating more time to move around.

Reformed traffic circulation project, Philadelphia (Louis Kahn, 1952)

te omschrijven. Zij hebben daarvoor de techniek van het weermodel aangepast. De situatie op de wegen kan worden vermeld in 'verkeerstemperatuur'. Verkeerscamera's met real-time data kunnen informatie doorgeven in termen van temperatuur en oponthoud. 27 Graden (80 f) zou dan kunnen worden begrepen in termen van een oponthoud van 20 minuten. Het is dus de bedoeling het verkeer net zo te voorspellen als het weer, zodat forenzen de wegen verstandiger zullen gebruiken. Net zoals nu op de ringweg in Parijs, waar tijd in plaats van afstand wordt gebruikt om de afstand tot de volgende afslag aan te geven, omdat schommelende 'verkeersgraden' van afstand een kwestie van tijd hebben gemaakt.

BEEN THERE DONE THAT

Uit elk debat over mobiliteit komt naar voren dat als basis van onze economie de verschuiving van productie van voorwerpen naar productie van concepten, of meer in het bijzonder van diensten, de belangrijkste is. In zijn boek 'Age of Acces' van Jeremy Rifkin brengt hij het boeiende argument naar voren, dat de verschuiving van bezit naar toegang de belangrijkste kracht achter de transformatie van het moderne leven is. Het bezit van dingen is minder belangrijk geworden, dan het ervaren van dingen. Deze verschuiving naar culturele productie betekent ook dat de werkethiek is overweldigd door de ethiek van het spel. De enorme groei van de toeristenindustrie kan daarvan getuigen. Alles is tijdelijk geworden. Dingen bezitten hindert alleen maar. Dit hernieuwde gevoel van tijd, of wat dat betreft tijdelijkheid, heeft zowel aan het losmaken van dingen bijgedragen als aan het op gang brengen van het groeiende verstedelijkingsproces door het toegenomen gebruik van diensten en voorzieningen . We willen allemaal toegang tot de tijd van de ander en zijn ervaringen, lenen wat we nodig hebben en alles zien als een activiteit of evenement, die we voor een korte periode kopen. Het kapitalisme schudt haar materialistische oorsprong af en wordt steeds meer een tijdelijke aangelegenheid.

Het ergens zijn, het leven als een kick ervaren heeft deze 'been there done that'-mentaliteit voortgebracht. Alles ligt voor het grijpen en niets zou moeten worden herhaald. De ervaringseconomie, waar het gaat om het in beweging brengen van mensen op de meest aangename manier, heeft een aantal nieuwe taken voor de ontwerper neergelegd. Het creëren van nieuwe verbanden in opwindende omgevingen, zoals nieuwe vormen van winkelen en programmatische evenementen als festivals, hebben het opsluiten van activiteiten in grote gebouwen verdrongen. Controle van de massa is vandaag een ontwerptaak van de stedelijk ontwerper geworden: 'keep it moving!' Dit zijn geen ruimten voor overpeinzing of beschouwing, die vroeger het stadsgezicht bepaalden. Ruimte en tijd zijn onderling meer onafhankelijk geworden. Tijd ligt meer op één lijn met beweging. Wat ons nu te doen staat, is op alle schaalniveaus in ons werk te denken in termen van beweging: 'think movement.' We moeten niet alleen begrijpen hoe het werkt, maar ook overwegen een start te maken met ons te bezinnen op een nieuwe mobiliteitstheorie. Deze theorie zou een nauwer verband met tijd dan met ruimte moeten postuleren: verschillende snelheden betekenen verschillende tijden. Het gaat er niet om waar je vandaan komt, maar hoelang je van plan bent te blijven. Ironisch genoeg hebben we meer dingen te doen, maar in minder tijd. In de 24-7-12 economie gaat het dus om het vrijmaken van meer tijd voor het onderweg zijn.

EEN VERBOUWING ZONDER EEN OPDRACHTGEVER
VIER ONTWERPOPGAVEN VOOR LIMBURG-NOORD

Eric Luiten

Rond 1970 waren voor het eerst de geluiden te horen dat het naoorlogse succes van de Nederlandse landbouw ook zijn keerzijde had. Onderzoek van de ministeries van Ruimtelijke Ordening en Milieu en van Landbouw wees uit dat de voortdurende aanpassing van het maaiveld aan steeds intensiever producerende boerenbedrijven een aantal dramatische gevolgen had. Gaandeweg werd duidelijk dat zowel het 'maximale laadvermogen' van de lucht, de bodem en het water, als ook de opvang-capaciteit en manipuleerbaarheid van de historische topografie waren overschreden. De uitruil van agrarische eigendommen had een enorme schaalvergroting tot gevolg met een ingrijpend en onomkeerbaar effect op het landschap. In de ruilverkavelingen van Oost- en Zuid-Nederland waren vele prachtige beken rechtgetrokken en duizenden kilometers lijnvormige beplantingen gekapt. In laag Nederland verdwenen Middeleeuwse perceelstructuren en oude dijken en paden. Als ware ons land een rommelige zolder, zo was het landschap na de Tweede Wereldoorlog opgeruimd en klaargemaakt voor de tweede agrarische revolutie. De bodem verdroogde bovendien als gevolg van agrarische ontwatering en drinkwaterwinning, wat weer leidde tot achteruitgang van natuurge-bieden. Door het uitrijden van enorme hoeveelheden koeien-, varkens- en kippenmest op het land kwamen veel meer fosfaten, nitraten en zware metalen in de grond dan het natuurlijk substraat kon verwerken. De lucht rondom de intensiefste bedrijven was zwaar van de ammoniak, waardoor bossen begonnen te kwijnen.

Nu, dertig jaar later, is het fascinerend om te zien hoe op die alarmerende diagnose werd gereageerd. Bij de vormgeving van landschapsplannen wordt sinds 1970 het vooruitgangsgeloof een halt toegeroepen en een zeer beschermende houding aangenomen. Historisch-geografisch onderzoek en landschapsbescherming vormen vanaf dat moment de basis voor de inrichtingsplannen. Bij de milieuproblemen lag dat wat ingewikkelder. De boeren reageerden aanvankelijk ontkennend op de milieuklachten. Onderzoek werd tegengewerkt of de resultaten werden met contra-expertise ontzenuwd. Andere zondebokken, zoals het autoverkeer of de zware industrie werden als mede-verantwoordelijke vervuilers naar voren geschoven. Daarna kwam er een periode op gang waarin werd getracht het probleem met juridische instrumenten of met technische middelen bij te sturen of op te lossen. Uit die tijd stamt de introductie en toekenning van mestquota en het voornemen van de overheid om daar successievelijk 25% van op te kopen. In de technische sfeer waren er de uitvinding van de mest-injector, de zogenaamde emissievrije stallen en de mestdroogfabrieken.
En nu is er een periode aangebroken waarin de overheid er een ruimtelijke kwestie van heeft gemaakt. Ze ondersteunt de boeren bij het saneren van bedrijven die willen of moeten stoppen, of bij het verplaatsen van hun eigendommen naar gebieden waar de uitstoot van schadelijke stoffen niet zoveel kwaad kan.
In hoog Nederland is de nood het hoogst. De dichtheid van varkens- en pluimveehouderijen is hier dramatisch hoog en er bestaat een permanent risico voor MKZ en varkenspest. Om de problemen in samenhang op te lossen werken de twee meest betrokken ministeries samen met de provincies Overijssel, Gelderland, Brabant en Limburg in het project dat 'Reconstructie Zandgebieden' wordt genoemd.

St Josephhoeve
't Vrachelen
Militair Kerkhof
Vernetshoeve
Paardekopweg
Veulense
Klein Overveld
Gemeente
Venray
Oirlosche
Peel
Nieuwe Hoeve
Lorb
Het Meerdal
recreatiecentrum
Deurnseweg
Natuurreservaat
Griendtsveen
Homberg
Gemeente
Kanaalweg
Griendtsveense
Weg
Kamp
Horster Driehoek
Griendtsveen
Vossenheuvel
Hoeve St Jozef
Driehonderd Bunders
Plakweg
Zwarte
Hottemaer
Zwarte
Plak
Hendrikhoeve

Schadijksche Bosschen
Holtakker
Schadijk
Molenveld
Eendracht maakt m
(Km)
America
Hegelsom
Meterikse Baan
Crommentuinstraat
Eikhorsterweg
Schikse Dijk
Hofweg
Nieuwe Peeldijk
De Hazenkamp
Hoebertweg
Wachtpostweg
Spoorweg
Graafsebosweg
Bloemenweg
Reindent
Americaanse Weg
Mishoeve
Heesbeemden
Mariahoeve
Sevenum
Schadijkerpeelweg
Waterweg
Naaldhoutweg
Kronenberg
Bosstraat
Langstraat

A CONVERSION WITHOUT A CLIENT
FOUR DESIGN BRIEFS FOR NORTH LIMBURG

Eric Luiten

The first indications that the postwar success of Dutch agriculture also had its drawbacks started emerging around 1970. Research by the Ministry of Spatial Planning and the Environment and the Ministry of Agriculture showed that the continual shift of land use towards the needs of ever more intensive agriculture was having some serious side-effects. It was gradually becoming clear that both the 'maximum load' of air, soil and water, and the receptive capacity and manipulability of the historical topography, were being exceeded. The rationalization of farm boundaries by land exchange between owners led to a vast increase of agricultural scale, with severe and irreversible effects on the landscape. These land consolidation schemes in the eastern and southern Netherlands resulted in the straightening of delightful natural stream courses and the eradication of thousands of kilometers of hedgerows. In the low-lying parts of the Netherlands, medieval field boundaries and ancient dykes and paths were vanishing. As though Holland had been an untidy attic before the Second World War, it was now being cleared out and cleaned up to make way for the second agricultural revolution. The natural water table moreover sank owing to farmland drainage and drinking water extraction, with further harm to natural landscapes. On top of these woes, the spreading of vast quantities of cattle, pig and poultry manure on farmland imposed a greater load of phosphates, nitrates and heavy metals on the ground than the natural substrate could bear. The air around most intensive farms stank of ammonia, so that woodlands started to die off.

Now, thirty years later, it is fascinating to see how people responded to the alarming diagnosis. Since 1970, the belief in progress has vanished from landscape designs and an extremely protective attitude has instead been adopted. Historical and geographical research and landscape preservation thenceforth formed the basis for rural land use plans. The situation with regard to environmental problems was more complicated. The farmers initially reacted to accusations of environmental harm with denial. Research was impeded, or the research results were countered by opposing results from industry-sponsored studies. Other scapegoats, such as road traffic and heavy industry, were highlighted as being at least partly responsible for the pollution. This period was followed by one in which people tried to tackle the problems by legal action and technical solutions. New regulations included the allocation of manure quotas to farmers and a government policy to buy up significant parts of the manure surplus. Technical approaches included the invention of a soil manure injector, allegedly emission-free animal stalls, and manure drying factories. We have now arrived in a period when the government has turned the environmental problem into a spatial planning issue. They support the farmers by subsidizing those who wish to or are forced to give up their farms, or by moving their assets to regions where pollutant emissions can do less harm.
The situation is most pressing in the largely sandy higher-lying parts of the Netherlands. The density of pig and poultry farms is exceedingly high in these areas, entailing a continual high risk of foot-and-mouth disease and swine fever. The two ministries most closely involved are trying to tackle this problem in a coherent way by collaborating with the provincial authorities of Overijssel, Gelderland, Brabant and Limburg on the 'Reconstruction of the Sandy Regions' project.
The intention of the Reconstruction is to adapt intensive livestock farming to meet the strict

De bedoeling van de Reconstructie is om de intensieve veehouderij aan de door de EU gestelde, strenge milieunormen aan te passen en de kwetsbaarheid voor dierziekten te verminderen. Een investering van ruim 500 miljoen euro en een aparte Reconstructiewet zijn nodig om de sector een nieuwe, gezonde toekomst te geven. Een van de belangrijkste ruimtelijke maatregelen die men voor ogen heeft is het instellen van drie soorten gebieden: varkensvrije zones, verwevingsgebieden en landbouwontwikkelingsgebieden. Deze zonering brengt voor een deel van het Nederlandse zandgebied een boerenverhuizing op gang, vanuit gebiedsdelen waar de varkensmesterijen en de kippenfarms de kwaliteit van dorpskernen, natuurgebieden en bossen aantasten naar delen waar zonder problemen agro-industriële ensembles kunnen worden ontwikkeld. Op de vrijkomende grond ontstaan nieuwe mogelijkheden voor dorpsuitbreiding, voor vrije sector woningen in het groen, voor natuurontwikkeling en recreatieve voorzieningen, maar ook voor aangepaste landbouw. Aan de andere kant maakt de clustering van intensieve veehouderijen het mogelijk geavanceerde, duurzame en efficiënte agrarische bedrijventerreinen te stichten. De aanvankelijk strikt agrarische problematiek is zodoende een veelzijdige landinrichtingsopgave geworden die voor Oost- en Zuid-Nederland op dit moment wordt voorbereid. De Reconstructie gaat twaalf jaar duren en zal betrekking hebben op ongeveer 400.000 hectare ruraal landschap.

De ervaring leert dat de herinrichting van het platteland een traag proces is, onderhevig aan veel verschillende krachten. Het is moeilijk om een hoogwaardig herinrichtingsplan te maken dat door alle belanghebbenden wordt omarmd en dat jarenlang als leidraad voor de inrichting kan blijven gelden. Voortdurend worden er nieuwe claims geformuleerd, wordt het beleid veranderd, worden budgetten aangepast. Ruimtelijke planvorming leidt in die context zelden tot krachtige en eenduidige ontwikkelingsbeelden. Ontwerpen is laveren tussen landbouw en natuur, tussen landschapsbehoud en landschapsontwikkeling, tussen korte klappen en lange adem.
De schaal en de complexiteit van de opgave hebben de Rijksbouwmeester doen besluiten de Reconstructie Zandgebieden op te nemen in de lijst van tien Grote Projecten uit de Architectuurnota. De regering heeft daarmee te kennen gegeven dat ze de Reconstructie beschouwt als een opgave met een culturele dimensie. De kwaliteit van de planvorming krijgt aparte aandacht. In het planproces zal plaats zijn voor een actieve bijdrage van architecten, stedebouwkundigen en (vooral) landschaps-architecten. De minister van Landbouw heeft het initiatief genomen tot oprichting van een speciaal ontwerpteam onder leiding van landschapsarchitecten Yttje Feddes en Rien van den Berg. Dat team doet onderzoek naar de Reconstructie als ontwerpopgave en adviseert aan de vele partijen die aan het proces deelnemen.

Eind 2001 bereikte de Academie van Bouwkunst het verzoek van de Provincie Limburg om mee te ontwerpen aan de toekomst van de zandgebieden[1]. De vraag die ons werd gesteld was of we in het kader van het studieprogramma met een aantal gevorderde studenten wilden werken aan het gebied tussen de Brabantse Peel en de Maas ter hoogte van Venraij. De aanleiding voor het verzoek was niet alleen de voorgenomen Reconstructie van Noord- en Midden-Limburg, maar ook het verschijnen van het Provinciaal Omgevingsplan Limburg (POL – voorheen Streekplan). De Provincie wilde 'verbeeldingskracht mobiliseren' (zoals ze dat zelf noemt) om vernieuwende ideeën voor ruimtelijke ontwikkeling te laten ontstaan en om concrete topografische uitwerkingen te genereren van de vele abstracte ruimtelijke termen, die in het beleid worden gebruikt. Het was nadrukkelijk

[1] Ook staf en studenten van Wageningen Universiteit en van de Technische Universiteit Eindhoven hebben deelgenomen aan dit ontwerponderzoek. Elke onderwijsinstelling kreeg een ander deel van Limburg toebedeeld. De Provincie zal in 2003 onder de titel 'Drie over Dertig' een symposium organiseren en een boek uitbrengen met alle resultaten en een evaluatie van het ontwerponderzoek.

environmental standards set by the EU and thus reduce vulnerability to animal diseases.
An investment of over 500 million euros and a special act of parliament are needed to give the sector a new, healthy future. One of the most important spatial planning measures that people have in mind is to define three kinds of area: pig-free zones, overlap areas and agricultural development areas. This zoning scheme will induce an agricultural migration in part of the Dutch sandy regions – a migration from areas where the pig and poultry farms are harming villages, nature reserves and forests, to locations where agro-industrial ensembles can be developed without problems. The ground released in this fashion will give scope for village expansion schemes, private-sector houses in rural surroundings, nature development, recreational areas and extensive farming. On the other hand, the clustering of intensive livestock farms will make it possible to establish advanced, sustainable, efficient agricultural industry zones. What was originally a problem situation strictly affecting farming alone has thus turned into a multifaceted land redevelopment project which is currently in preparation for the eastern and southern Netherlands. The Reconstruction is to take twelve years and will affect some 400,000 hectares of rural landscape.

Experience teaches us that the reorganization of the countryside is a slow process which is prone to many different forces. It is difficult to devise a high-quality land redevelopment plan which will be accepted by all the interested parties and will continue to function as a guideline for zoning decisions in years to come. Continually, new claims emerge, policies change and budgets are trimmed. Land-use planning rarely produces strong, unequivocal development scenarios in a context like that. The design process involves tacking between the interests of agriculture and nature, between landscape conservation and landscape development, between the short term and the long term.
The scale and complexity of the task convinced the Government Architect Jo Coenen to include Reconstruction of the Sandy Regions as one of the ten 'Grand Projet' in the most recent national policy document on architecture. The
Government thereby shows that it sees the Reconstruction as having a cultural dimension.
The quality of the plan development receives separate attention. The planning process will have scope for active contributions from architects, planners and (especially) landscape architects. The Minister of Agriculture has taken the initiative of installing a special design team led by the landscape architects Yttje Feddes and Rien van den Berg. This team is looking into the Reconstruction as a design task and is advising the many parties involved in the process.

A request from the Province of Limburg to take part in designing the future of the sandy regions reached the Academy of Architecture at the end of 2001[1]. The question they posed the Academy was whether, in the context of our curriculum, we were willing to allow a number of students to tackle the area between the Peel (a thinly-populated high-fen area in North Brabant) and the River Maas at Venraij. The motive for this request was not only the intended reconstruction of North and Middle Limburg, but also the publication of the Provincial Environment Plan for Limburg (Provinciaal Omgevingsplan, formerly known as Streekplan). The Province hoped to 'mobilize imaginative powers' (as they put it) to throw up innovative ideas for spatial development and generate concrete topographical interpretations of the many abstract spatial terms used in the policy paper.
The explicit intention was to carry out research by design, and the planning horizon for this

[1] The staff and students of Wageningen University and Eindhoven University of Technology also took part in this design study. Each institution was accorded a specific part of Limburg. The Province of Limburg is organizing a symposium in 2003 under the title 'Drie over Dertig' ('three on thirty'), and will publish a book containing all the results and an evaluation of the design research project.

de bedoeling om ontwerpend op onderzoek te gaan en tegen die achtergrond werd de planningshorizon op 2030 gesteld. Dat jaartal ligt niet zo ver weg dat de ruimtelijke planvorming een sciencefiction-verhaal wordt, maar ook weer niet zo dichtbij dat een eenvoudige extrapolatie van actuele trends volstaat. De Academie heeft het verzoek bewerkt tot een multidisciplinaire opgave voor het derde studiejaar. Het motto was 'scenario', om uiting te geven aan het toekomstgerichte en onderzoekende karakter van de opgave.

Ruimtelijke planvorming voor omvangrijke, rurale gebieden is bepaald niet een eenduidige activiteit. In de tijd dat er sprake was van grote civieltechnische projecten zoals de ontginning van de Veenkoloniën of de aanleg van de Noordoostpolder was er nog sprake van een directe relatie tussen ontwerp en uitvoering. De legitimiteit voor het regionale ontwerp was gelegen in het voornemen om daadwerkelijk op die schaal tot aanleg van het getekende over te gaan. De verantwoordelijkheid voor dat soort projecten lag daarom bij een duidelijke partij die de macht, het mandaat en/of het geld had om de planvorming aan te sturen en de uitvoering volledig te controleren. Dergelijke situaties treffen we op nationale of regionale schaal tegenwoordig alleen nog aan bij nieuwe lijnvormige infrastructuur, zoals bij dijkversterking en de aanleg van de HSL of een nieuwe snelweg. Volledig nieuwe landschappen worden er in Nederland niet meer gemaakt en de herkenbare opdrachtgever, in de zin van een rechtspersoon met een duidelijk programma van eisen en de financiële middelen om daar gestalte aan te geven, is op landschapsniveau al lang niet meer te vinden. In weerwil van het predikaat Groot Project is ook de Reconstructie van de Zandgebieden dus niet een verbouwingsoperatie die zich volgens een coherent wensenpakket laat organiseren. Dat heeft te maken met de enorme oppervlakte waarop het Reconstructieregime betrekking heeft en met de vaak tegenstrijdige onderdelen van het programma. Maar evenzeer met het feit dat de besluitvorming is verdeeld over allerlei verschillende commissies en organisaties. Om in die context een geloofwaardig en relevant ruimtelijk plan te maken, is allereerst bezinning op een aantal vragen op zijn plaats. Wie is mijn opdrachtgever en wat wil die bereiken? Op welke ruimtelijke processen moet ik reageren? Wat is het schaal- en abstractieniveau van mijn ontwerp?

Veel te vaak wordt een regionale ontwerpopgave geïnterpreteerd als een verzoek om voor alle ruimtelijke en sociaal-economische problemen in een gebied een oplossing te bedenken. Dergelijke plannen suggereren complete transformaties van het platteland en introduceren nieuwe zoneringen waarin de positie van stedelijke ontwikkeling, recreatie, natuur en landbouw ten opzichte van elkaar wordt herzien. De vraag in wiens naam dat zou moeten gebeuren laat zich vervolgens niet gemakkelijk beantwoorden. Gebiedsautoriteiten zoals een gemeente of een provincie zijn vrijwel nooit de motor achter een ingrijpende verandering in het landelijke gebied, behalve als het gaat om een uitbreiding van het stedelijk gebied. De overheid is allang blij als zij in het buitengebied de goede vrede weet te bewaren. Streek- en bestemmingsplannen zijn om die reden zelden aanleiding voor hemelbestormende visioenen of nieuwe ruimtelijke uitdagingen. Zij vormen de publiekrechtelijke weerslag van de privaatrechtelijke status quo. Veruit het grootste deel van de veranderingen op het platteland is ook niet zo schokkend. Ze betreffen eenvoudige wisselingen van grondeigendom of pacht of de uitbreiding van een landbouwbedrijf of een camping; veranderingen die zich normaliter net zo geruisloos voltrekken als in de stad. Structurele veranderingen op bovenlokaal niveau worden veroorzaakt door bijvoorbeeld een waterbeheerder met een verdrogings- of een bergingsprobleem,

research was set at 2030. This year is not so far away that any spatial plans generated would be no more than science fiction, but not so close that it would be sufficient simply to extrapolate existing trends. The Academy responded to the request by establishing a multi-disciplinary project for the third academic year. The motto was 'scenario', intended to express the forward-looking, research-like nature of the task.

Spatial planning for large rural areas is a far from simple activity. In the days of great civil engineering projects such as the cultivation of the peat bog regions and drainage of the Noordoostpolder, there was still some direct relationship between design and implementation. The justification for regional design lay in the intention to actually build what the designers had drawn at that scale. The responsibility for projects of that kind lay with a clear-cut patron who had the power, the mandate and/or the money to set the course of planning and completely to control execution of the plans. Nowadays we only encounter such situations at a national or regional scale in connection with new linear infrastructure such as dyke reinforcement schemes, construction of the high-speed railway line or building a new motorway stretch. Completely new landscapes are no longer created in the Netherlands, and the recognizable client (in the sense of a legal entity with a clear programme and the financial sources to realize it) has long been an extinct species at the level of landscape. Despite being labelled a 'Grand Projet', the Reconstruction of the Sandy Regions is thus not a conversion task which is susceptible to organization in accordance with a coherent package of wishes. This is a consequence of the huge land area affected by the Reconstruction project and the many contradictory components of the programme. But it is also true because decision-taking is spread across countless different committees and organizations.
To prepare a credible and relevant spatial plan in this situation, you first have to consider a number of questions. Who is my 'client', and what does that client hope to achieve? What ongoing spatial processes must I respond to? What scale and level of abstractness should my design have?

All too often, regional design tasks are interpreted as requests to find solutions to all the spatial and socioeconomic problems prevailing in a given area. Plans that attempt to do this suggest complete transformations of the countryside and introduce new zoning schemes which revise the relative positions of urban development, recreation, nature and agriculture. The question of whose name that should take place in is consequently not easy to answer.
Local and regional authorities such as municipalities and the provinces are hardly ever the motivators of radical changes to the countryside, except when it involves an expansion of urban territory. The central government is happy enough if they succeed in keeping the peace in the outlying domains. Regional plans and zoning plans therefore rarely involve radical visions or new spatial challenges. They form the public law repercussion of the private law status quo. By far the largest proportion of changes in the countryside are thus not particularly shocking. They concern simple changes of land ownership or tenancy, or the expansion of a farm or camping site – changes that normally take place without fuss in the same way as their counterparts in the city. Structural changes at a hyperlocal level may be instigated, for example, by a water management authority dealing with a falling water table or a rainwater buffering problem, by a nature conservation organization that wishes to spend the yield of the Postcode Lottery on an ecological offensive, or by a regional agricultural association which aspires on behalf of its members to a better tertiary

Mariapeel
(Natuurreservaat)
Het Saar
Ter Peel
(Gevangenis)
Evertsoord
Mariaveen
Oranjehoeve
Soemeer
Douglasweg
De Nassau
De Patrijs
Gemeente
Helenaveense
Weg
Deurne
Helenaveen
De Holsteeg
Erklo
Manège
Brugweg
Fruitweg
Breedschen
Peel
Nwe Koningshoeve
Vollmer
De Steeg
Gemeente Helden
Spiesberg
Keurven
't Vorst
Op den Berg
Belgenhoek
Scherlet
Spiesberg
Vliegert
Vliegers
Marisberg
Den Berg

road network or a modern land boundary structure. Regional planning can express such wishes as topographical proposals, which are then open to scrutiny for their effects on the landscape or on other forms of land use. Only when a water board, a nature conservation agency and an agricultural organization decide to join forces, could this result in a land development project that allows a designer to propose new, coherent configurations.

All too often, too, regional design tasks are interpreted as requests to develop a region-wide zoning scheme, where a simple plan addressing a certain land use issue would be much more effective. Spacial concepts that cover all levels of scale and abstractness seldom produce good plans, because they do not allow for the way spatial changes actually take effect. In my view, designers can only operate effectively in a regional context if they manage to uphold a distinction between dominant and secondary spatial processes, if they act modestly and intelligently towards the hard reality, and if they are capable of selecting places or patrons with outstanding potential.
Conversely, not all functions are equally important in the initiation of landscape development, not all processes are equally amenable to or in need of control, and not all parts of a landscape are equally interesting as anchor points for a plan. The need for selection, the trust in a strong form of land use and the acceptance of things that happen of their own accord, are still treated as poor relations in the field of regional landscape plan development. Deep in our hearts, after all, we still want to design whole little Noordoostpolders or Lelystads.
The landscape architects involved in the Sandy Regions Reconstruction project cannot avoid these realities. They have been asked to design integral redevelopment plans, but what they should actually be doing is seeking to identify the client, reflecting on the spatial implications of the client's primary concerns (healthy, competitive intensive livestock farming) and taking advantage of the opportunities this presents for the most significant slices of the topography.

The Province of Limburg's request to the Academy of Architecture to supply ideas for redevelopment of the Peel region during the coming 30 years offered an opportunity to explore the above observations on regional planning in greater detail, and to investigate whether there were further possibilities for linking a spatial problem or potential to a client. The request was interpreted as 'how can we prepare a forward-looking spatial design for that huge area, while at the same time being selective and realistic?' We started by defining two conceptual lines, one programmatic and the other structural. The programmatic line, which relates to the character of land use and land ownership, ranges between two opposing positions. Position 1 can be expressed as follows: the north of Limburg may be considered as a large, for giving reservoir of 'empty' space for spatial planning claims that cannot be satisfied elsewhere in the Netherlands. Position 2 is: the north of Limburg is a regional/economic breeding ground for new region-related activities, which must be supported by the Reconstruction. This dilemma can be formulated in terms of a design task thus: facilitating new land use versus the extrapolation of the inherent qualities of the area.

The structural line, which concerns the regional network of roads and waterways, parcellization, hedgerows and built-up areas, also has two conceptual positions. The first viewpoint (a) is as follows: the spatial structure is 'past perfect', i.e. the result of an earlier, completed cultivation phase. The land structure must be reorganized under this view in order to accommodate the

een natuurbeherende organisatie die de opbrengst van de Postcodeloterij wil omzetten in een ecologisch offensief of een regionale agrarische vereniging, die namens haar leden streeft naar een beter tertiair wegennet of een modernere verkavelingstructuur. Dergelijke wensen kunnen met behulp van regionale planvorming goed naar de topografie worden vertaald en vervolgens worden getoetst op hun effecten op het landschap en op andere vormen van landgebruik. Pas als een waterschap, een natuurbeheerder en een agrarische organisatie besluiten samen op te trekken, is sprake van een inrichtingsopgave waarbij je als ontwerper nieuwe samenhangende configuraties in omloop kunt brengen.

Veel te vaak ook wordt een regionale ontwerpopgave geïnterpreteerd als een verzoek om een gebiedsdekkende zonering te ontwikkelen, waar een enkelvoudig plan voor een bepaald inrichtings-vraagstuk veel effectiever zou zijn. Ruimtelijke concepten die alle schaal- en abstractieniveaus bestrijken, leiden zelden tot goede plannen omdat ze geen rekening houden met de wijze waarop ruimtelijke veranderingen zich feitelijk voltrekken. Ontwerpers kunnen naar mijn mening alleen trefzeker in een regionale context opereren als ze onderscheid weten te maken tussen dominante en afgeleide ruimtelijke processen, als ze zich bescheiden en slim gedragen ten opzichte van de weerbarstige werkelijkheid en als ze plekken of patronen weten te selecteren met een bijzonder potentieel. Omgekeerd geformuleerd: niet alle functies zijn even belangrijk bij het op gang brengen van landschapsontwikkeling, niet alle processen laten zich even gemakkelijk sturen of hebben sturing nodig en niet alle delen van een landschap zijn even interessant om een plan op te enten. De noodzaak van selectie, het vertrouwen op een sterke vorm van grondgebruik en het accepteren van dingen die vanzelf gaan, worden in het werkveld van de regionale landschappelijke planvorming nog steeds als stiefkind behandeld. Diep in ons hart willen we immers nog altijd complete Noordoostpoldertjes en Lelystadjes ontwerpen.
Ook de landschapsarchitecten in de Reconstructie van de Zandgebieden hebben hiermee te maken. Hen is gevraagd integrale herinrichtingsplannen te ontwerpen, maar wat ze zouden moeten doen is het opsporen van de opdrachtgever, zich bezinnen op de ruimtelijke implicaties van zijn of haar primaire zorgen (gezonde en concurrerende intensieve veehouderij) en het benutten van de kansen die daardoor worden gecreëerd op de meest betekenisvolle uitsneden uit de topografie.

Het verzoek van de Provincie Limburg aan de Academie van Bouwkunst om ideeën te leveren voor de ontwikkeling van het Peelgebied over een periode van 30 jaar, bood de mogelijkheid om bovengenoemde 'kanttekeningen bij regionale planvorming' nader te preciseren en te onderzoeken of er meer mogelijkheden waren om een ruimtelijk probleem of potentie aan een opdrachtgever te koppelen. De vraag werd: hoe kunnen we een toekomstgericht ruimtelijk ontwerp maken voor dat immense gebied en tegelijkertijd selectief en realistisch zijn? We zijn begonnen met het definiëren van twee denklijnen: een programmatische en een structurele. Op de programmatische lijn, die betrekking heeft op de aard van het grondgebruik en het grondeigendom, kunnen twee uiterste posities worden ingenomen. De eerste positie (1) luidt: het noorden van Limburg is te beschouwen als een groot en geduldig reservoir van 'lege' ruimte voor planologische claims die elders in Nederland niet meer kunnen worden ingepast. De tweede positie (2) is: het noorden van Limburg is een regionaal-economische kraamkamer van nieuwe streekgebonden activiteiten die door de herinrichting ondersteund moeten worden. Dit dilemma is in termen van een ontwerpopgave te

66
67
Kronenberg
De Hees
Sevenum
De Mair
Heesberg
Kronenbergerhof
Heesbrede
Grootveld
Steegbrede Weg
Heesbrede Weg
Groot Luttel
Steegbergheide
Steegberg
Steeg
Bergerhoek
Sevenum
Steegbrede Weg
Helenaveense Weg
De Staart
Broek
Schatbroek
Kattenstaart
In den Brand
De Bossen
Most
Saar
Op 't Cleef
Buitenbroek
Soerven
De Turfhoeve
Sevenum
Struiken
Gemeente
Maasbree
Winkel
Tongerlo
Regelshorst
Hulsing
Koningslust
Ascobroek

formuleren als: faciliteren van nieuw grondgebruik versus extrapolatie van eigen kracht.
Op de structurele denklijn, die betrekking heeft op het gebiedseigen netwerk van wegen en waterlopen, verkaveling, beplantingslijnen en bebouwing, zijn ook twee posities in te nemen. De eerste optiek (a) is als volgt: de ruimtelijke structuur is 'voltooid verleden tijd', namelijk het resultaat van een vorige en afgeronde ontginningsfase. De inrichting moet volgens deze optiek worden herzien om de ontwikkelingen van morgen en overmorgen op te kunnen vangen. De andere optiek (b) is dan: de ruimtelijke structuur van het noorden van Limburg is te beschouwen als 'onvoltooid verleden tijd', hetgeen impliceert dat de landschappelijke structuur verder moet worden uitgebouwd conform de huidige en de historische kenmerken. Omdat de ontwerper van een ruimtelijk plan in essentie beoogt om programma (1+2) en structuur (a+b) met elkaar te verzoenen, zijn er in principe vier combinaties van de genoemde posities, en daarmee vier ideaaltypische ontwerpopgaven denkbaar (1a, 1b, 2a en 2b). Deze ontwerpopgaven, die compleet zijn gemaakt door ze aan een scherp geselecteerde uitsnede van het totale studiegebied te koppelen en er ook een imaginaire opdrachtgever bij te benoemen, vormde de input voor het studieproject Scenario[2].

Opgave 1a (nieuw programma, nieuwe structuur) zou betrekking kunnen hebben op de A73 die van noord naar zuid door het gebied loopt. Eigenaar Rijkswaterstaat, bouwersvereniging AVBB en werkgeversorganisatie VNO-NCW vragen om een strategie voor de ontwikkeling van de weg als nieuwe ontginningsas voor verschillende soorten bedrijvigheid in de regio. Ook de betekenis van de nationale spoorlijnen (NS Cargo / NS Vastgoed) en de Maas als transportader kunnen daarbij worden betrokken. Het ontwerponderzoek probeert een stap te zetten naar de vormgeving van een nieuw landschapstype dat het resultaat is van een weloverwogen benutting en verankering van internationale infrastructuur ten dienste van economische ontwikkeling van de streek.

Opgave 1b (nieuw programma, oude structuur) is een verzoek tot het ontwerpen van een Peelresort. Eigenaren Staatsbosbeheer en Vereniging Natuurmonumenten hebben samen met de AMEV, ANWB en Center Parcs het idee om het gebied rondom de Peelveenreservaten (de actuele bufferzones) te vrijwaren van intensieve landbouw door het te veranderen in een luxe woonlandschap voor gefortuneerde westerlingen. Het is de bedoeling op basis van de oude structuurlijnen nieuwe natuur aan het gebied toe te voegen, die wordt bekostigd uit de opbrengsten van de 21e eeuwse kolonisten. Een soort omgekeerde ontginning met het doel op plekken die zich daarvoor lenen, het oorspronkelijke hoogveen te regenereren.

Opgave 2a (oud programma, nieuwe structuur) betreft de hergroepering van individuele varkenshouderijen en verspreide kassen tot samenhangende, gemengde agro-bedrijventerreinen bij het Peeldorp Ysselstein. De regionale tuindersvereniging, het Landbouwschap, Albert Heijn, veevoederfabrikant CEHAVE en vleesfabriek UNOX zoeken samenwerking om dit hyperefficiënte, duurzame complex (denk aan de mogelijkheden van gestapelde bouw, biogasbenutting, nutriëntenuitwisseling, gezamenlijk transport, warmtekrachtkoppeling etc.) tot ontwikkeling te brengen.

Opgave 2b (oud programma, oude structuur) zou het initiatief kunnen zijn van de politieke beweging Leefbaar Horst, die in samenwerking met de Bond Heemschut, de VVV, Stichting Limburgs

[2] Enkele resultaten van het Academie-project zijn opgenomen in het Projectenoverzicht van dit Jaarboek.

developments of the near and longer-term future. The other viewpoint (b) is, conversely, as follows: the spatial structure of northern Limburg may be regarded as 'past imperfect', implying that the landscape structure must be further developed in accordance with its current and historical characteristics. Since the designer of a spatial plan aims, at root, to reconcile the programme (1 and 2) and the structure (a and b), there are four theoretical combinations of the above positions, and correspondingly four plausible hypothetical design briefs (1a, 1b, 2a and 2b). These design tasks, which have been filled out by coupling each of them to a sharply defined extract from the total study area and by assigning each of them to a hypothetical client consortium, constituted the input to the 'Scenario' study project[2].

Design brief 1a (new programme, new structure) could relate to the A73, a motorway which runs through the area from north to south. The owner (the State Department of Roads and Waterways), the contractors' organization AVBB, and the employers' organization VNO-NCW have asked for a strategy for development of the road as a new axis of exploitation for various industrial activities in the region. The importance of the national railways (NS Cargo/NS Vastgoed) and the river Maas as a transportation artery could also be involved. The design study attempts to take a first step towards the design of a new landscape type, which is the outcome of the well-considered exploitation and anchoring of international infrastructure to benefit the region's economic development.

Design brief 1b (new programme, old structure) is a request for the design of a Peel resort. The owners National Forestry Authority and the Association for the Preservation of Natural Monuments with the insurance company AMEV, the motoring organization ANWB and Center Parcs have the idea of protecting the area around the Peel peat bog nature reserves (the current buffer zones) from intensive agriculture by changing it into a luxury residential landscape for wealthy migrants from the Randstad. It is the intention to add new nature areas to the region on the basis of the existing structural lines, to be funded by the profits from the 21st century fen colonists. It would be a kind of inverse cultivation of the peat-bogs, with the aim of regenerating the original moorland habitat in suitable locations.

Design brief 2a (old programme, new structure) concerns the regrouping of individual pig farms and individual agricultural glasshouses to form a coherent, mixed agro-business site near the Peel village Ysselstein. The regional horticulturalists association, the Agricultural Board, the food retailers Albert Heijn, animal feed producer CEHAVE and the meat-processing company UNOX aspire to collaborate to initiate the development of this hyperefficient, sustainable complex (consider the possibilities of stacked construction, biogas utilization, nutrient exchange, shared transportation, combined heat and power generation etc.).

Design brief 2b (old programme, old structure) could be an initiative of a local political movement ('Livable Horst') in collaboration with various conservation-oriented organizations (Bond Heemschut, the tourist organization VVV, the Limburg Landscape foundation and the Open Air Museum) to conduct a design study into how the spatial identity of the Municipality of Horst could be expressed more fully. The municipal territory of Horst extends over the gradient from the high-fen

[2] Some products of the Academy project have been included in the Project Review in this Yearbook.

Landschap en het Openluchtmuseum een ontwerponderzoek laat verrichten naar de wijze waarop de ruimtelijke identiteit van de Gemeente Horst verder tot expressie kan worden gebracht. Het Horster grondgebied strekt zich uit over de gradiënt tussen Peelvenen en Maasoever en vertegenwoordigt dus alle elementen en eigenschappen van de regionale ontginningsgeschiedenis.
Wat we met deze vier imaginaire ontwerpopgaven hebben beoogd is om invulling te geven aan de abstracte vraag naar een ruimtelijke visie op lange termijn voor een gebied dat door de voorgenomen Reconstructie in onzekerheid is gebracht. Door de concretisering naar plaats en opdrachtgever hebben we de vraag 'ontwerpbaar' gemaakt. Plannen maken voor een regio als Limburg-Noord (of het nu gaat om provinciaal beleid of een ontwerp voor de Reconstructie) kan naar onze mening pas een zinvolle uitkomst hebben als er zich een herkenbare partij of een combinatie van partijen met een duidelijke doelstelling en verantwoordelijkheid aftekent.

grounds of the Peel to the Maas riverbank, and thus represents all elements and qualities of the regional cultivation history.

Our aim in formulating these four imaginary design tasks is to explore the abstract requirement for a long-term spatial outlook for a region that has been brought into uncertainty by the intended Reconstruction. By concretizing the places and the clients, we have made the requirement 'designable'. Devising plans for a region like North Limburg (whether for the purposes of provincial policy or as a design for the Reconstruction) can, in our view, only have a meaningful outcome if there emerges an identifiable sponsor or combination of sponsors with clear objectives and responsibilities.

STUDIEPROGRAMMA

PROGRAMME OF STUDIES

PROGRAMME LANDSCAPE ARCHITECTURE

	Projects	Exercises	Form study	Lectures	Optional	Semester
ID ID	P1a Object P1b Context	O1 Textual research	V1a Form study V1b Form study	C1 History and practice	Capita Selecta	1
					Workshop	
D D	P2a Public square P2b Landscape element	O2 Design research	V2a Form study V2b Form study	C2 History and practice	Capita Selecta	2
					Excursion	
						Examination 1
D D	P3a City park P3b City limits	O3a Materialisation O3b CAD	V3 Form study	C3 Casuistry and Design Strategy	Capita Selecta	3
					Workshop	
D D	P4a Countryside P4b Artefact	O4a Landscape study O4b Utilities		C4 Disciplinary lectures L	Capita Selecta	4
					Worksh./Exc.	
						Assessment
D D	P5 Ensemble	O5 Paper to accompany P5		C5a Professional debate C5b Society	Capita Selecta	5
ID	Winter term					
ID ID	P6 Scenario	O6 Paper to accompany P6		C6a Positioning C6b Capita Selecta IV	Capita Selecta	6
					Worksh./Exc.	
						Examination 2
D	GRADUATION					7 8
						Examination 3

ID = Inter Disciplinary
D = Disciplinary

PROJECTEN / OEFENINGEN / COLLEGES / VORMSTUDIE

PROJECTS / EXERCISES / LECTURES / FORM STUDY

EEN SPOOR VAN VERNIEUWING (NOORD/ZUIDLIJN-PROJECT)

Amsterdam maakt zich op voor een volgende ronde in de vernieuwing van de stad. Naast de herstructurering van naoorlogse woongebieden gaat het daarbij vooral om het benutten van kansen rond de aan te leggen Noord/Zuidlijn.

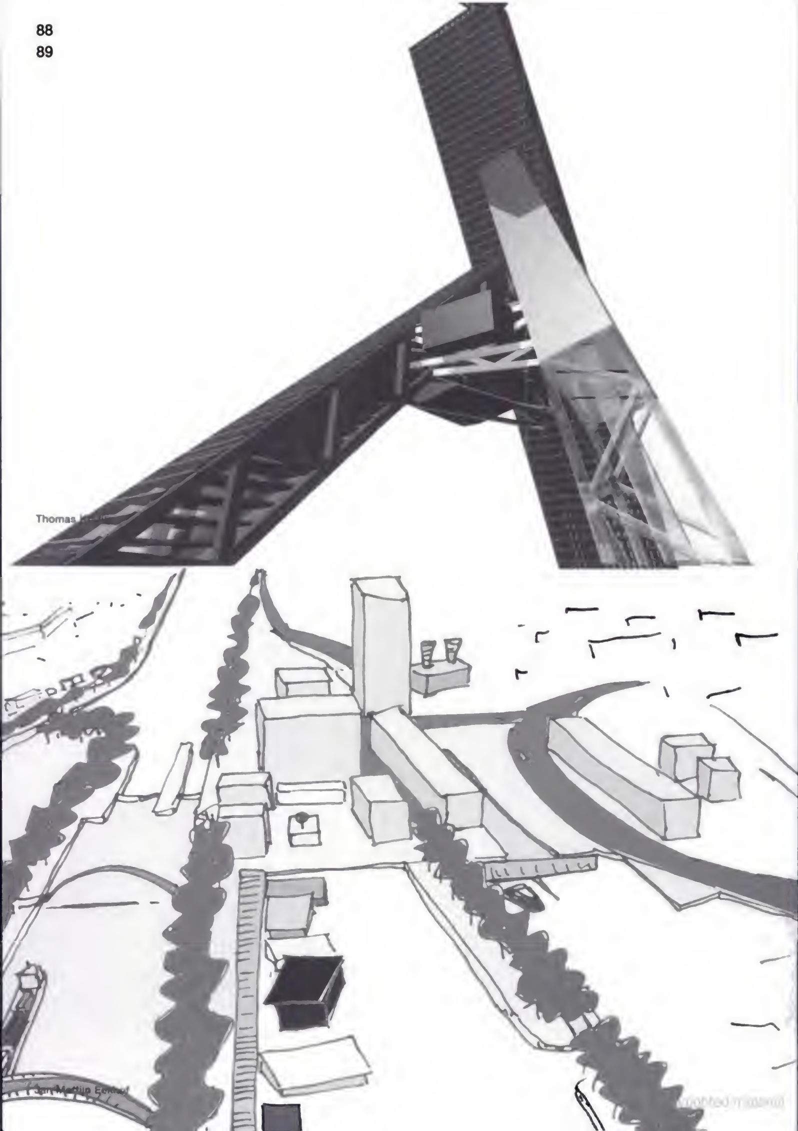
Op de uitbouw van het openbaar vervoernetwerk in en rond de stad heeft lang een taboe gerust. Dat was een direct gevolg van de heftige confrontaties rond de aanleg van de Oostlijn (in de 70-er jaren) dwars door de Nieuwmarktbuurt. Hoewel ook nu de realisering van de stations tot flink wat bouwputten in de stad leidt, zal de aanleg van de lijn zelf – door de toepassing van een geboorde tunnel – geen spoor door de stad trekken. Aanvankelijk leek het erop dat de operatie beperkt zou worden tot aanleg van infrastructuur, maar in de afgelopen vijf jaar is het denken over de vernieuwingsmogelijkheden van de stad rond de lijn goed op gang gekomen. De positie van grote stukken stad verandert immers radicaal. De binnenstad wordt rechtstreeks met de Zuidas en Schiphol verbonden en de Albert Cuypmarkt wordt nu ook fysiek het 'hart' van de regio. Vooral in Amsterdam-Noord is de aanleg van de lijn en de nieuwe stations aangegrepen om een ambitieus vernieuwingsprogramma op te stellen. De verbeterde ontsluiting maakt de ligging 'in de luwte' van dit stuk stad tot een enorme kwaliteit. Over het IJ en dichtbij Waterland biedt Noord de mogelijkheid om een ontspannen stedelijk woonmilieu te realiseren, dat rechtstreeks aangesloten is op de brandhaarden van de grootstedelijke dynamiek. Het centrumgebied rond het Buikslotermeerplein kan veelzijdiger worden. Bij de aftakking van de Noord/Zuidlijn richting Zaanstad biedt de voormalige industriezone langs het IJ fantastische mogelijkheden voor gemengde stedelijke milieus – goed op de zon, met een mix van oud en nieuw, goedkoop en duur. Met de herontwikkeling van het Shell-terrein en de opening van een nieuw metrostation komt ook de Sixhaven als een plek voor de expansie van het stedelijk kerngebied in beeld.
Het denken over en het ontwerpwerk voor deze kansen voor de stad is nog maar net begonnen en kan impulsen goed gebruiken. Aansluitend op de goede ervaringen met het Wibautas-project uit het seizoen 2000-2001, sprak het dan ook vanzelf om de Noord/Zuidlijn aan te grijpen voor een nieuw experiment op de Academie.

De resultaten van dit project prikkelden opnieuw de verbeelding. De reacties van veel bezoekers op de tentoonstelling van het werk in de Zuiderkerk maakten duidelijk dat het debat een flinke zwieper krijgt. Met de onbevangen ontwerpen aan de wand ging de discussie nu vooral over de manier waarop de stad de aanleg van de nieuwe metrolijn kan gebruiken voor een veel breder opgevatte vernieuwing van de stad.
Zo lagen er fraaie voorstellen voor vernieuwing van de openbare ruimte op het Rokin, bij de Albert Cuypmarkt en in het Volewijckspark. De Vijzelstraat zal flink opknappen als we het ABN Amro-kantoor onder handen nemen. Met een mogelijk toekomstige Oost-Westlijn in het achterhoofd zal het Weteringcircuit en omgeving ongehoorde mogelijkheden bieden om uit te groeien tot een centrale plek in de stad. De ontwerpen van een tijdelijk paviljoen voor het Rijksmuseum gaven daar alvast een voorproefje van. Het is ook een goed idee als de Noord/Zuidlijn een halte zou krijgen in de Waterlandse Zoom bij de kruising met de A10-noord. Een transferium daar kan autoverkeer richting IJ en binnenstad 'afvangen', maar ook de overstap organiseren naar kano- en fietsverkeer het Waterland in.
Een moeilijke opgave bleek de vernieuwing van de omgeving van de Ferdinand Bolstraat. Moeten we ons beperken tot herinrichting van de openbare ruimte of horen bij het vernieuwde 'hart' – of misschien beter de 'buik' – van de regio ook andere programma's? Hoe zouden deze ingepast kunnen worden in de gewaardeerde 19e eeuwse structuur van het gebied? Wellicht is er een mogelijkheid om dergelijke kwesties nog eens in een apart ontwerpproject onder de loupe te nemen.

Het belangrijkste discussiepunt dat in een aantal projecten aan de orde kwam, was wat mij betreft, het al dan niet realiseren van een brug of een bruggebouw over het IJ. Ik voel daar persoonlijk weinig voor. Het is duidelijk dat de Erasmusbrug van Ben van Berkel zowel een fantastische motor als een beeldmerk is geweest voor de ontwikkeling van de Kop van Zuid in Rotterdam. De maat van het IJ is echter geringer en een brug daar zou het zicht op de mooie bocht in het water breken. De voorstellen voor een nieuw cultuurpaleis bij de Sixhaven, met platforms en pieren in het water en bereikbaar met de pont, spraken me meer aan. Met het openstellen van de Tolhuistuin en een reeks nieuwe paviljoens, cafés en restaurants rond de sluis kan dit gebied opnieuw een plezierige ontspanningsplek in de stad worden. De ligging 'aan de overkant' zou daarvoor wel eens essentieel kunnen zijn.
Tegelijkertijd is duidelijk dat we met de ontwikkeling van de noordelijke IJ-oever een – vooral mentale – barrière moeten nemen. Amsterdam-Noord is te lang beschouwd als 'stedebouwkundige fout' en in de ontwikkeling van de stad als stiefkindje behandeld. Om dit te doorbreken zijn forse interventies nodig, ruimtelijk en programmatisch. Ik kijk daarom uit naar een vervolg.

Froukje Nauta

Thomas

A LINE OF INNOVATION (NORTH / SOUTH LINE PROJECT)

Amsterdam is preparing for the next round of innovation in the city. Besides the reorganisation of postwar housing estates, it is primarily concerned with utilising the opportunities related to the planned North / South line.
Linked to the newly developed South Axis and Schiphol airport, and the Albert Cuyp market will now become the physical heart of the region. It is above all in North Amsterdam that the construction of the line and the new stations have been utilised to draw up an ambitious programme of innovation. The improved link turns the location of this part of the city on the lee-site into an enormous advantage. On the River IJ and near Waterland, North Amsterdam offers the opportunity to create a relaxed urban housing environment that is directly connected to the focal points of the dynamic metropolis. The centre area around the Buikslotermeer-plein can become much more multi-faceted. The branch of the North-South line in the direction of Zaanstad offers the former industrial zone alongside the River IJ fantastic opportunities for mixed urban environments – a favourable position in relation to the sun, with a mixture of old and new, inexpensive and expensive. The redevelopment of the Shell site and the opening of the new subway station also bring the Sixhaven to the fore as a site for the expansion of the core area of the city.

Thinking about and designing these opportunities for the city have only just begun, and are in need of impulses. Following on from the successful experiences with the Wibaut Axis project in the season 2000-2001, it was therefore only natural to seize upon the North / South line as a new experiment for the Academy.

The results of this project stimulated the imagination again. The reactions of many visitors to the exhibition of the work in the Zuiderkerk made it clear that the debate is being pepped up. With the uninhibited designs on the wall, the discussion now concentrated on how the city can make use of the construction of the new subway line for a much more broadly conceived renewal of the city.
For instance, there were attractive proposals for renewal of the public space on the Rokin, near the Albert Cuyp market and in the Volewijckspark. The Vijzelstraat will be brightened up a lot if we tackle the ABN Amro office. With a possible East-West line at the back of one's mind in the future, the Weteringcircuit and surroundings offer unprecedented opportunities for expansion to become a central spot in the city. The designs for a temporary pavilion for the Rijksmuseum already gave us a sample of what is in store. It is also a good idea if the North / South line is given a stop in the Waterlandse Zoom at the intersection with the A10-North. A transfer point there can catch traffic heading for the River IJ and the city centre, as well as organising the switch to canoe and bicycle transport into the Waterland.
The renewal of the surroundings of the Ferdinand Bolstraat proved a difficult undertaking. Must we confine ourselves to reorganising the public space, or does the renewed 'heart' – though perhaps 'belly' would be more appropriate – of the region call for other programmes? How could they be fitted into the 19th-century structure of the district that is so appreciated? Perhaps there is a possibility of looking at questions of this kind under the magnifying glass in a separate design project.

The main discussion point that emerged in a number of the projects, in my opinion, was that of whether or not to build a bridge or a bridge building over the River IJ. Personally, I am not very keen on the idea. It is clear that the Erasmusbrug by Ben van Berkel has become a fantastic engine and a logo for the development of Kop van Zuid in Rotterdam. However, the dimensions of the River IJ are smaller, and a bridge there would disrupt the view of the beautiful bend in the river. The proposals for a new cultural palace near the Sixhaven, with platforms and piers in the water that will be accessible by ferry, appeal to me more. By opening up the Tolhuistuin and a series of new pavilions, bars and restaurants around the sluice, this area can be turned back into a pleasant place for relaxation in the city. Its location 'on the other side' could play an essential role. At the same time, it is clear that in developing the northern bank of the River IJ, we have to cross a – predominantly mental – barrier. North Amsterdam has been regarded for too long as an urban development mistake and has been treated like a stepchild in the development of the city. Serious interventions are required to put an end to this, in terms of both space and programme. So I eagerly await a sequel.

Paul van Hoek

EEN GEBOUW VOOR EEN KUNST

Er was bij deze opgave gekozen voor een breed scala aan onderwerpen en locaties zodat de discussies divers werden. De 'at random' toegewezen onderwerpen als muziek, schilderkunst en architectuur, werden omgezet in conceptuele (of niet-conceptuele) uitgangspunten. De vrijheid die een ontwerper hierbij heeft bleek meteen de moeilijkheid van het ontwerpproces. Hoe kom je tot een krachtige benadering van de opgave? Uit de chaos van keuzemogelijkheden werden uiteindelijk zelf uitgezette lijnen gevolgd. Daarna werden de uitgangspunten vertaald in ruimtelijke modellen met een architectonisch ontwerp tot in detail als resultaat.

De opgave: Ontwerp een gebouw voor een artistieke discipline waarin de volgende hoofdfuncties gestalte krijgen: wonen (100 m^2), werken (100 m^2) en bezoeken (100 m^2). Zes blinde, door sloop vrijgekomen, gevels in de Pijp in Amsterdam dienden als vertrekpunt.

Er werd gewerkt vanuit een positieve benadering van de ontwerpen waarbij, deels intuïtief gekozen, 'sterke' punten als basis voor de voortgang dienden. Dit zorgde ervoor dat het tempo over het algemeen hoog bleef en veel beslissingen snel genomen werden. Wekelijks presenteerde iedere student, als ware het een eindpresentatie, de eigen vorderingen. Hierdoor ontstonden open discussies waarin bijvoorbeeld de mogelijkheden en onmogelijkheden van de cirkel als geometrische vorm werden besproken, het neuro-linguïstisch programmeren van Emile Ratelband als ontwerpuitgangspunt werd onderzocht en de fysieke confrontatie tussen straat en theater z'n beslag kreeg. Waar polemiek zaaien een garantie kan zijn voor opschudding en waardering bleek een bijna 'ouderwetse' integrale en gedegen aanpak tot goede resultaten te leiden. Het ontwerp van Jeroen Baars (schilderkunst) was een goed voorbeeld van zo'n aanpak. Een vergelijking van het expressionisme in de schilderkunst met de architectuur van de omgeving, de Pijp, bleek een goed uitgangspunt om te komen tot een schitterend ontwerp. Het gebouw, sterk doorgewerkt in constructie en detail, diende als een bijzondere inkadering van zowel interieur als exterieur.

Het project van Daniël Leenders (architectuur) combineerde de polemische en de integrale aanpak. Het brutaal groot gekozen bouwkavel samen met de ambitieuze inzet om architectuur als meerwaarde van bouwen aan te tonen, oogstte bewondering. 'Architectuur is een routing die je bewust maakt van de omgeving' leek de leidraad voor het ontwerp. Een fascinerende wirwar aan afwegingen leidde tot een integraal doorgedacht project waarin grenzen vervaagden. Ondanks het gebrek aan geweld drong de vergelijking met 'Apocalypse now, the Redux' van Francis Ford Coppola zich op.

De brede opzet zorgde voor een inhoudelijk interessant en misschien wel 'onhip' project waarbij ook de docenten, ondanks of dankzij het generatieverschil, veel opgestoken hebben.

A BUILDING FOR AN ART

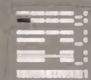
For this assignment a wide range of themes and locations were chosen, so that the discussions were diverse. The randomly allocated subjects such as music, painting and architecture were transformed into conceptual (or non-conceptual) premises. The freedom that a designer has in this respect immediately proved to be the difficult spot in the design process. How do you arrive at a powerful approach to the assignment? Eventually, lines set out by the students themselves from the chaos of possible choices were followed. Afterwards, the premises were translated into spatial models resulting in a detailed architectural design.

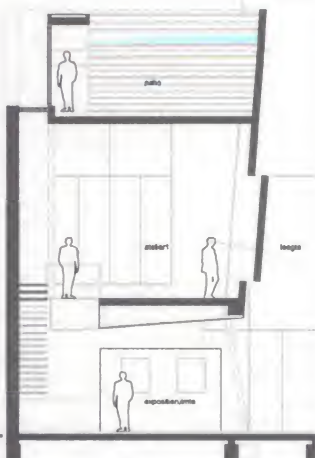
The assignment was as follows:
Design a building for an artistic discipline in which the following main functions are incorporated: housing (100 m^2), work (100 m^2), and audience (100 m^2). The starting-point consisted of six blank façades in de Pijp in Amsterdam which have become vacant after demolition.

Work was carried out from a positive approach to the designs in which 'strong' points were chosen, partly intuitively, to serve as a basis for the progress of the design. This ensured that, generally speaking, the tempo remained high and that many decisions were taken rapidly. Each student presented his or her progress every week as if it were a final presentation. This led to open discussions in which, for example, the potential and limits of the circle as a geometrical form were discussed, the neuro-linguistic programming of Emile Ratelband was investigated as a design premise, and the physical confrontation between street and theatre took on form. While creating polemic can guarantee provocation and appreciation, an almost 'old-fashioned' solid and integrated approach proved to lead to good results. The design by Jeroen Baars (painting) was a good example of such an approach. A comparison of Expressionism in painting with the architecture of the surroundings, de Pijp, turned out to be a good starting-point in order to arrive at a dazzling design. The building, which has been well thought out in terms of construction and detail, provided a special framework for both interior and exterior.

The project by Daniël Leenders (architecture) combined the polemical with the integrated approach. The choice of an impudently large building lot with the ambitious aim of showing architecture as an added value of building deserved admiration. 'Architecture is a routing that makes you aware of the surroundings' seemed to be the guiding principle of the design. A fascinating tangle of considerations led to an integrated, well conceived project in which boundaries disappeared. In spite of the absence of violence, the comparison with Francis Ford Coppola's Apocalypse now, the Redux could not be avoided.

The broad design yielded a project that is substantially interesting and perhaps not very hip from which the tutors too, in spite of or because of the generation gap, have also learnt a lot.

Jeroen Baars

Daniël Leenders

AFTER VINEX, HOERA ALMERIKA: ALMERE HOUT-ZUID

Het eerste 'echte' stedebouwproject bij de start van de studie. Altijd lastig omdat voor het eerst op meerdere schaalniveaus tegelijk moet worden ontworpen aan een complexe opgave. Het lijkt op de eerste autorijles, veel te veel informatie en indrukken en je weet in al je onzekerheid niet goed hoe te handelen.

De opgave was om een ontwerp en een verkavelingsplan te maken voor een woongebied van een nieuw stadsdeel aan de zuidkant van Almere. Nu nog een landschap bestaande uit vooraf ingeplant bos met prachtige boslanen en grote groene open vlakten poldergras. Bekend in het gebied zijn de 'groene kathedralen' van Marinus Boezem. Een gebied met veel aanknopingspunten voor unieke woonmilieus met veel water en groen. Het programma bestond uit 2.000-4.000 woningen.
De achtergrond van deze opgave is de doorgroei van Almere aan de westkant en oostkant naar bijna een verdubbeling van het huidige aantal inwoners. Almere is daarbij op zoek naar aantrekkelijke woonmilieus voor een nieuwe ronde van stedelijke groei.

'Experimenteer met de formule van de 'dreamers, pioneers, villagers and lofters', óf ontwerp aan een collectief geregisseerde woonomgeving in de traditie van de tuindorpen en woonparken'. Dit open einde in het tweede deel van de opgave was bedoeld als een gerichte start van de zoektocht én als een prikkelende uitdaging om het suburbane wonen en diverse leefstijlen te onderzoeken. De diverse leefstijlen, de culturele oriëntaties en de individueel zeer uiteenlopende wensen, dromen en verwachtingen van mensen zijn in die benadering voorop gesteld. Naast het lijvige structuurplan van het nieuwe stadsdeel was een deelstudie over deze doelgroepen het uitdagende vertrekpunt.

De uitgebreide excursie in het suburbane Almere bleek verreweg de grootste prikkel voor een eigen stellingname over het oude en het nieuwe suburbane wonen. 'Wonen in de polder is wonen in een vrij huis op een eigen kavel'; 'After Vinex, hoera Almerika...'

In de loop van acht weken is inzicht ontstaan in het ontwerpen als creatief proces en als methodiek van werken; hoe kom ik van een idee tot een concept en een plan, hoe verhouden de verschillende schalen zich tot elkaar, wat betekent het programma voor het ontwerp op deze plek in de polder.
Daarnaast is geleerd om stedebouwkundige begrippen als structuur, organisatie, hiërarchie, differentiatie, dichtheid en prototype, te onderzoeken en te hanteren.

Werkend aan schetsen, maquettes en computerpresentaties zijn ontwerpvaardigheden ontstaan op het verkavelen en het hanteren van een specifiek ruimtelijk repertoire. Indrukwekkend bij studenten in het eerste jaar is de ongehinderde creativiteit die tot verrassende oplossingen en wendingen in het ontwerp leidt. Nog onzeker en zoekend, maar toch met een zekere trefzekerheid zijn ook nu weer interessante plannen ontstaan. Het nieuwe suburbane wonen is nog niet echt overtuigend geworden, maar de nieuwsgierigheid naar wat nog zou kunnen is gezaaid in de polder.

AFTER VINEX, HURRAH ALMERIKA: ALMERE HOUT-ZUID

The first 'genuine' urban development project at the start of a study. It is always tricky because it is the first time that design on a complex assignment has to be carried out simultaneously on a number of different scale levels. It is like the first driving lesson: far too much information and too many impressions, and you are so insecure that you don't know how to react properly.

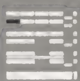
The assignment was to make a design and a land allocation plan for a housing estate of a new district to the south of Almere. At present the landscape consists of pre-planted woodland with wonderful tree-lined avenues and large open areas of green polder grass. Marinus Boezem's green cathedrals are a well-known landmark in the area. It is an area with many points of contact for unique housing environments with a lot of water and greenery.
The programme consisted of between 2,000 and 4,000 housing units. The background to this assignment is the growth of Almere on the west and the east sides to almost twice as many residents as at present. Almere is trying to find attractive housing environments for a new round of urban growth.

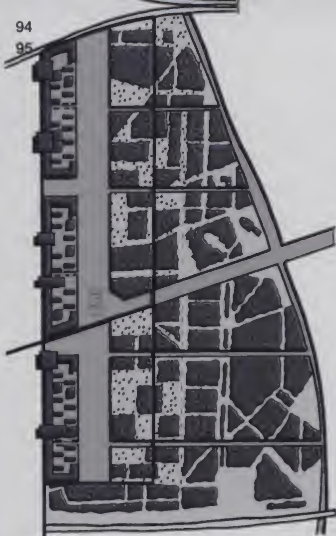
'Either experiment with the formula of the "dreamers, pioneers, villagers and lofters", or design a collectively organised housing environment in the tradition of the garden villages and housing parks.' This open end in the second part of the assignment was intended as a start to the search that pointed in a certain direction and as a challenging stimulus to investigate suburban housing and a diversity of life-styles. The various life-styles, the cultural orientations and the very different individual desires, dreams and expectations of people were the priorities in this approach. Besides the heavy loaded structural plan for the new district, a subsidiary study of these target groups formed the challenging starting-point.

The extensive excursion in suburben Almere provided the main stimulus for students to formulate their own position on old and new suburban housing. 'Living in the polder is living in a detached house on your own plot of land'; 'After Vinex, hurrah Almerika...'.

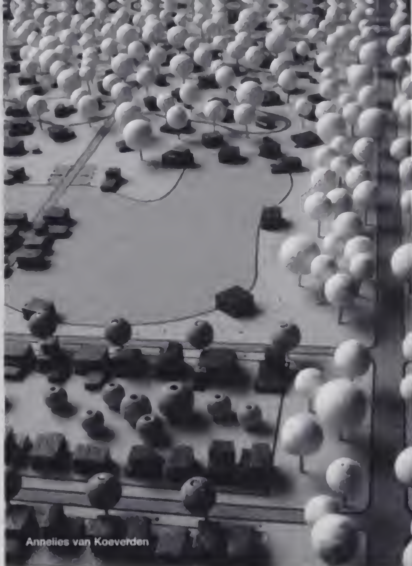
In the course of eight weeks, insight was gained into design as a creative process and as a method of work; how do I get from an idea to a concept and a plan, what is the relation between the different scales, what does the programme imply for the design at this point in the polder? In addition, the students learnt to investigate and deploy concepts of urban development such as structure, organisation, hierarchy, differentiation, density and prototype.

By working on sketches, scale models and computer presentations, design skills were acquired in the division of land into plots and the deployment of a specific spatial repertoire. It is impressive to see how first-year students can display unfettered creativity that leads to surprising solutions and directions in the design. Still insecure and inquiring, but hitting the mark to quite an extent, interesting plans emerged this time too. New suburban housing has not yet become really convincing, but curiosity as to what it could be has been sown in the polder.

Jaap Brouwer

Annelies van Koeverden

Martin Hopman

LIJNBAANHOVEN

In de studiegids staat P2a L, het vak heet Pleinontwerp. De opgave is compact. De bedoeling is om een herinrichtingsplan te ontwerpen voor de Lijnbaanhoven in het hart van Rotterdam. Groene oases, bijzonder in hartje stad, maar nu vooral benut als doorsteekjes voor de winkelende mensen. En als verblijfsplek zijn het hoofdzakelijk junks die de ruimte gebruiken.

Een goede kritische houding ten opzichte van deze plek leidt tot vragen als: Wanneer is een stadsruimte een plein en wanneer is het een park? Moet het hier wel een plein worden of is de kwaliteit van een klein park of een stadstuin hier niet beter? Wat zijn dan de kenmerken van een pleinruimte op deze plaats zo dicht bij het beroemde Schouwburgplein? Zijn de Lijnbaanhoven voor- of achterkant van het centrum? Wat is een adequate vormgeving en materialisering voor deze openbare ruimte in de context van de orthogonale structuur van het Lijnbaan-ensemble als symbool voor Het Nieuwe Bouwen? Hoe openbaar is deze plek en wat is de betekenis voor de honderden flatbewoners die er direct opkijken?

In een kort project voor eerstejaars studenten, zoals bij dit pleinontwerp, is het belangrijk dat er samenhang bestaat tussen de verschillende stappen in het planproces. Cruciaal is het vinden van de juiste balans tussen de analyse van de locatie en de persoonlijke ontwerpopvatting – hoe pril die ook is. Natuurlijk zijn de subtiele ingrepen die een magistraal effect hebben, het beste. Maar in het eerste jaar kan dat ook een camouflagetechniek zijn. Sommige studenten tonen zich erg voorzichtig en hebben veel aanmoediging nodig.
Terughoudendheid kan het oefenen van virtuositeit en kritisch vermogen soms behoorlijk in de weg zitten. Wat mij betreft mag een student met een duidelijk statement komen en ergens tegenaan schoppen. Maar daar is de valkuil van de zelfbewuste inzet van radicale middelen, met een beperkt ruimtelijk effect en een problematisch resultaat. Soms moet de hele wereld op de schop, maar na afloop vraag je je af wat het graafwerk voor zin had.

Er moet getekend worden. De schetsvellen moeten om je oren vliegen. Aan de hand van de schetsen wordt zichtbaar of de analyse scherp is, of het concept met overtuiging is gemaakt en of het gevoel van de detaillering aanwezig is. Voor de leerdoelen van het vak is er dus meer dan alleen het resultaat – 'the proof of the pudding is in the eating'. Een goede presentatie mag een lust voor het oog zijn, maar moet vooral het wezen van het plan laten zien. Hierbij moeten concept, ontwerp en detail één geheel vormen.
Ivonne de Nood is erin geslaagd om een plan te maken waarbij invulling van het maaiveld en de gevel samen een plek aan de stad toevoegen die er nog niet was. In de uitwerking zijn elementen geïntroduceerd die bij het geschetste beeld van het concept horen.
Let ook op het straatmeubilair: de banken zijn echt die kekke banken die horen bij aan terrassenplein.

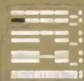
LIJNBAANHOVEN

P2a L is the syllabus designation for Public Square Design. The brief is compact. It requires the student to design a new layout for the Lijnbaanhoven (two adjoined public squares) in the centre of Rotterdam. These are green oases, which are rare in Rotterdam city centre, and are now primarily used as shortcuts by shoppers. On the whole, the only people to spend any length of time there are drug users.

A sound critical attitude towards this place prompts questions such as the following. When is an urban space a public square and when is it a park? Is this the right place for a public square or would a small park or public garden be more appropriate here? What characteristics should this space have as a public square, given that it is so close to the famous Schouwburgplein ('Theatre Square')? Do the Lijnbaanhoven squares function as the front or the back of the centre? What visual design and materials are suitable for this public space, in the context of the orthogonal structure of the Lijnbaan ensemble as a symbol of Dutch International Style? How public is this place, and what significance does it have for the hundreds of flat-dwellers who look directly down on it?

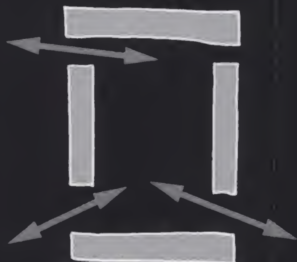
In a short project for first-year students such as this public square design project, it is important to achieve some coherence between successive steps in the planning process. Striking a balance between an analysis of the location and the student's personal design ideas, fresh though the latter may be, is crucial. Subtle interventions that have an authoritative effect are naturally the best. In the first year, however, subtlety could be just a camouflage tactic. Some students are too cautious and need much encouragement. Reticence can severely impede the practising of virtuosity and critical capacity. In my view, a student should be free to lay into the project with gusto and make a clear statement. There is however the potential pitfall of deliberately drastic action, which has only a limited spatial effect and a problematic outcome. You can try to turn the world on its head, but afterward you wonder whether all the digging was worth it.

Students must draw like crazy. Sketches should be flying through the air all around you. It is sketching that shows if the analysis is acute, if the concept comes from conviction and if there is any feel for detailing. So for the objectives of this design project, it is not enough to say 'the proof of the pudding is in the eating'. A good presentation of the final design may be a delight to look at, but it must above all show the essence of the plan. The concept, design and detailing must form an integrated whole. Ivonne de Nood succeeded in producing a plan in which the ground-level and facade designs combine to make a place in the city that was not there before. The detailing introduces elements that fit in with the sketch of the concept. Note the street furniture: the benches are of a sprightly character that is just right for a public square with pavement cafés.

Tonnie de Nood

EEN BOS TUSSEN WINKEL EN GEIN

De opgave landschappelijk element betrof een eerste kennismaking met het ontwerpjargon van landinrichting en landschapsbouw.
Het thema van de opgave in het studiejaar was bosontwikkeling als strategische inzet bij de transformatie van het landschap. Het hoofddoel was gronden te onttrekken aan het agrarische gebruik en om te zetten in bos, waarbij natuur- en landschappelijke waarden worden ontwikkeld. Recreatieve, bosbouwkundige, ecologische en stedebouwkundige programma's kunnen worden gekoppeld en kunnen elkaar versterken.

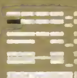
Concreet betrof de opgave het ontwerpen van een strategie voor de ontwikkeling van circa 250 hectare bos in de Polder Waardassacker en Holendrecht. Het plangebied ligt in de zuidwestelijke stadsrand van Amsterdam en grenst direct aan de bebouwingsrand van Abcoude. Het gebied wordt doorsneden door de A2. Het landschap is te karakteriseren als een inversielandschap, waarbij de waterlopen Gein, Holendrecht en Winkel, die de randen vormen van de polder, hoger zijn komen te liggen dan de polder zelf.

Binnen de opgave is gevraagd op structuurniveau ideeën te ontwikkelen met betrekking tot de situering van het bos binnen de polder. Aspecten die hierbij een rol spelen zijn de ligging van het gebied in het Groene Hart, aan de Stelling van Amsterdam en de betekenis van het gebied als recreatieve ruimte en tegelijk onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur.
Op inrichtingsniveau is vervolgens gevraagd het bos gedetailleerder vorm te geven, vooral wat betreft de massa/ruimteverhouding, de routing, de bostypen en het beplantingsassortiment. Maar ook wat betreft ontsluiting en beheer.
Een wezenlijk onderdeel van de opgave vormde het omgaan met en inspelen op de factor tijd als landschapsvormend element. Hiertoe werden ondermeer uitspraken gevraagd met betrekking tot de ontwikkeling en eventuele fasering van het bos.

Een belangrijk element van de opgave vormde ten slotte het verbeelden van de ruimtelijke ingrepen op de verschillende schaal- en abstractieniveaus. Hierbij werd gestimuleerd om, naast plattegronden en dwarsprofielen, gebruik te maken van maquettes, perspectiefschetsen, vogelvluchtschetsen, referentiebeelden of collages.
Naast de presentatie van de ontwerpen in tekeningen werd aandacht besteed aan de mondelinge presentatie. Gestimuleerd werd om met name de eindpresentatie te zien als een performance, waarbij expliciet zaken die een rol in het planproces hadden gespeeld, naar voren komen.

Het interessante van de opgave was dat de probleemstelling op verschillende vlakken aan de essenties van het vakgebied raakt. Op de eerste plaats het introduceren van een nieuwe – en voor veel mensen wezensvreemde – stijlfiguur in het open poldergebied en deze vervolgens aanwenden om de ruimtelijke identiteit van het gebied te versterken. Anders gezegd behoud door ontwikkeling. In tweede instantie de factor tijd oftewel de landschappelijke dynamiek als ontwerpmiddel. In didactische zin heb ik de studenten willen inspireren deze beide inzichten te verwerven en aan te wenden in hun ontwerpproces.

De hierbij gepresenteerde ontwerpen onderscheiden zich in die zin.
Het ontwerp van Ivonne de Nood valt vooral op door een zeer gestructureerd ontwerpproces. Vanuit een zorgvuldige inventarisatie en analyse, waarbij het gebied ook in zijn ruimere context is bezien, is gezocht naar de ruimtelijke essenties van het gebied om van hieruit de uitgangspunten voor het ontwerp te formuleren. Dit heeft geresulteerd in een zorgvuldig gedetailleerd, geslaagd plan met een duidelijke samenhang tussen de verschillende schaalniveaus van het ontwerp. De landschappelijke waarden van het gebied worden onderstreept met een totaal nieuwe invulling.
Het ontwerp van Thomas Jansen onderscheidt zich door een duidelijke stellingname met betrekking tot het aanwezige landschap en grondgebruik en het gebruik van de landschappelijke dynamiek als leitmotiv in het ontwerp. Het ontwerp is goed doorgedetailleerd, maar soms wat anekdotisch. Hierdoor wordt het concept minder sterk. Het ontwerp is zorgvuldig gepresenteerd als een samenhangend werkstuk.

Ivonne de Nood

Thomas Jansen

A FOREST BETWEEN WINKEL AND GEIN

The landscape element assignment is a first introduction to the design jargon of land organisation and landscape building. The theme of the assignment was the use of woodland as a strategic means of transforming the landscape. The main aim was to rescue land from agricultural use and turn it into woodland where natural and landscape values can be developed. Recreational, forestry, ecological and urban development programmes can be interlinked and become mutually reinforcing.

Specifically, the assignment was to design a strategy for the development of approx. 250 hectares in the Polder Waardassacker en Holendrecht. The plan area lies on the south-western margin of Amsterdam and is directly adjacent to the buildings on the edge of the village of Abcoude. The area is intersected by the A2 motorway.
The landscape can be characterised as an inversion landscape, whereby the Gein, Holendrecht and Winkel, which form the edge of the polder, are higher than the polder itself.

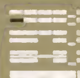
The assignment called for the development of ideas at structural level with regard to the situation of the forest in the polder. Aspects that play a role here are the location of the polder within the Green Heart, on the Stelling of Amsterdam, and the significance of the area as recreational space and at the same time as part of the Ecological Main Structure. The next stage was to provide more details on the form of the forest at the level of organisation, especially with regard to the relation between mass and space, the routing, the types of forest and the range of plants, as well as access and management.
An essential part of the assignment concerned coping with and reacting to time as a factor in the formation of landscape. Statements were invited on the development of the forest, with the option of carrying it out in stages.

An important element of the assignment, finally, concerned the visualisation of the spatial interventions at different levels of scale and abstraction. Students were encouraged to make not only ground plans and cross-section profiles, but also scale models, perspective drawings, bird's-eye drawings, reference images or collages. Attention was paid to the oral presentation as well as to the presentation of the designs in drawings. The students were particularly encouraged to see the final presentation as a performance which would bring out explicit aspects that had played a role in the planning process.

The interesting aspect of the assignment was that the formulation of the problem touched upon the essence of the discipline at various points. Firstly, the introduction of a new style figure – and one that was quite alien to most people – in the open polder and its use to strengthen the spatial identity of the area. In other words, conservation through development. Secondly, the time factor, in other words, the dynamism of the landscape as a design resource.
Pedagogically, I wanted to inspire the students to acquire both these insights and to deploy them in their design process.

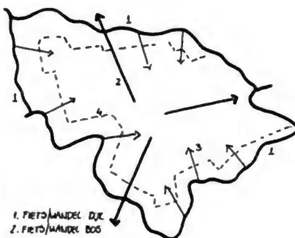
The designs presented here differ in that respect. The design by Ivonne van der Nood is striking above all for its very structured design process. After carrying out a thorough inventory and analysis, in which the area was also seen within its wider context, a search was made for the spatial essence of the area to serve as the basis for the formulation of the design premises. This has resulted in a meticulously detailed, layered plan with an evident coherence between the different scale levels of the design. The landscape values of the area are underlined with a totally new content. The design by Thomas Jansen is distinguished by a clear position with regard to the existing landscape and use of land and the use of the dynamism of the landscape as Leit-motiv in the design. The design has been worked out in detail, though sometimes rather anecdotical, leading to a weakening of the concept. The design is carefully presented as a coherent piece of work.

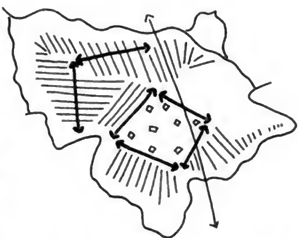
P2b L Landschappelijk element / Landscape element)
Nike van Keulen

WATERSYSTEEM
* SLUISJES/GEMAAL
1. BOEZEM
2. TUSSENBOEZEM
3. POLDERPEIL +

BOSTYPEN
1 ELZENBROEKBOS
2 ELZENEIKENBOS
3 ESSENIEPENBOS
RIETLAND & RUIGTE

ROUTES
1. FIETS/WANDEL DIJK
2. FIETS/WANDEL BOS
3. WANDEL BOS
4. WANDEL DIJKJE

RICHTING & STRUCTUUR.
WATERGANGEN & VERKAVELING RICHTINGGEVEND

HUIS VOOR EEN VIOOLBOUWER

In de volle overtuiging dat hij tegen de achterkant van India zou aanvaren voer Columbus maandenlang in westelijke richting. Zwoegend en de angst overwinnend dat hij van de rand van de aarde af zou vallen 'ontdekte' hij Amerika. De ontdekkingsreiziger behoeft inspiratie, zelfvertrouwen en oogkleppen. De analogie ligt voor de hand: hoe nu de ontwerpopgave in te richten?

Het project 'Huis voor een vioolbouwer' bevat bij aanvang geen vaststaand programma of locatie. Korte inleidende opdrachten: 'ontwerp een voordeur', 'ontwerp een trapgat', ontlokken thema's aan de studenten. Inspiratie wortelt in directe ervaringen; de zintuiglijkheid van de architectuur komt op de voorgrond te staan.

Gasten en excursies vormden het inspirerend landschap van de opgave. Richard Rijnvos (componist), het Muziekinstrumentenmakersmuseum, Theo Baart (fotograaf), André van Dongen (dRO stad en geluid), Jan Kroeze (hoogleraar sensorische wetenschap), Gijs Wallis de Vries (architectuurhistoricus) en Dick van Hoff (industrieel ontwerper) boden inzichten en onverwachte vergezichten.

Op de locatie in Halfweg, waar grootschalige landschappelijke ontwikkelingen als schotsen een elkaar raken en waar de infrastructuur doorheen geperst wordt, zijn de details betekenisvol. Een dag lang op de locatie, langzaam begrijpen, de geschiedenis afpellen. Tijd is belangrijk: lang op een muurtje zitten. Zintuigen de tijd en de ruimte geven. Een locatie kiezen in Halfweg is een opgave op zich.

Ontwerpen gaat verder dan het oplossen van een praktisch probleem. Het gaat om het lezen van de opgave voorbij het programma en de locatie. In deze persoonlijke interpretatie ligt de basis van het ontwerp. Begeleiden is niets meer dan het uitlokken en stimuleren van dit proces. Soms ook de angst bezweren om van de rand van de wereld af te vallen.

De kleine schaal van de opgave dwingt tot een precieze uitwerking. Denken in vorm, ruimte en materiaal. Het ontwerp snijdt door alle schaalniveaus heen; van het verankeren van het huis op zijn locatie tot de uitwerking van het cruciale detail. Begeleiden is het leren sturen van het eigen ontwerpproces, het kritisch beschouwen van zelfgemaakte schetsen en modellen. Als het aan ons ligt vooral dat laatste. Leren vertrouwen op intuïtie, geloven in het toeval en in het overbodige. Het project eindigt met tekeningen en modellen, schaal 1:20. Maar wanneer is een project klaar?

'Ik rotzooi maar wat aan' zegt Karel Appel. Vol overgave werkt hij de hele middag en avond aan een doek. Als hij de volgende ochtend terugkeert op zijn atelier kijkt hij naar zijn werk, kijkt, kijkt nog eens, drinkt koffie en zit de hele ochtend naar het doek te kijken zonder het aan te raken. Tenslotte, het loopt dan al tegen de middag, de opmerking: 'Zo, nu is het af'.

HOUSE FOR A VIOLIN-MAKER

Fully convinced that he would reach the other side of India, Columbus sailed for months in a westerly direction. Sighing and overcoming his fear that he would fall off the edge of the world, he 'discovered' America. The voyager of discovery needs inspiration, self-confidence and blinkers. The analogy is obvious: how then is the design assignment to be tackled?

The project 'House for a violin-maker' has no fixed programme or location at the start. Brief, introductory assignments ('design a front door', 'design a stairway') encourage the students to suggest themes. Inspiration is rooted in direct experiences; the sensory quality of architecture is given priority.

Guests and excursions formed the inspiring landscape of the assignment. Richard Rijnvos (composer), the Musical instrument makers museum, Theo Baart (photographer), André van Dongen (Urban Planning Department – dRO, city and sound), Jan Kroeze (professor in sensory science), Gijs Wallis de Vries (architectural historian) and Dick van Hoof (industrial designer) provided insights and unexpected panoramas.

The details are full of significence at the location in Halfweg, where large-scale landscape developments bump into one another like floes and where the infrastructure is squeezed in between. A day on location, gradually understanding, stripping off the history. Time is important: sitting for a long time on a wall. Giving your senses time and space. Choosing a location in Halfweg is an assignment in itself.

Design goes further than the solving of a practical problem. It is about reading the assignment further than the programme and the location. It is in this personal interpretation that the basis of the design lies. Guiding students is no more than eliciting and encouraging this process. And sometimes conquering the fear of falling off the edge of the world.

The small scale of the assignment imposes precise elaboration. Thinking in form, space and material. The design cuts through all scale levels; from the anchoring of the house on its location to the elaboration of the crucial detail. Supervising is teaching students to direct their own design process, to view their own sketches and models critically. As far as we are concerned, above all the latter. Learning to trust intuition, believing in chance and in the redundant. The project ends with sketches and models, scale 1:20. But when is a project finished?

'I just mess around', says Karel Appel. With total dedication, he works the whole afternoon and evening on a canvas. When he returns to his studio the next morning, he looks at his work, looks, looks again, has a coffee, and sits looking at the canvas the whole morning without touching it. Finally, around noon, he remarks: 'Right, now it's finished'.

Marco van Helden

Brecht Goeman

REGIONAAL ONTWERP NOORDVLEUGEL 2030

In dit ontwerpproject werden de verstedelijkingsperspectieven voor de Noordvleugel van de Deltametropool verkend. De capaciteit van de binnenstedelijke transformatie, in Amsterdam (+50.000 woningen) en de uitbouw van Almere (+50.000), is in de periode tot 2030 onvoldoende om aan de woningvraag te kunnen voldoen. Aanvullende locaties voor nog eens 50.000 woningen in de regio Amsterdam, zijn aangewezen. Deze locaties zijn echter om allerlei redenen omstreden, niet in het minst omdat het teveel van hetzelfde is. Om het omvangrijke stedelijk complex van Schiphol tot Almere goed te laten functioneren is nieuwe infrastructuur noodzakelijk. Er dienen zich nieuwe knopen aan en vanuit Almere zullen – behalve met Amsterdam – nieuwe relaties gelegd moeten worden naar het zuidoosten (Amersfoort en de Gelderse Vallei) en naar het noordwesten (Purmerend, Zaanstad, Alkmaar). In feite komt de overgangszone van de Noordvleugel, in de richtingen Noord-Kennemerland, het IJsselmeer, Flevoland en de Veluwe, op een nieuwe manier op de kaart te staan.

De opgave voor het project sluit op deze problematiek aan: ontwerp een strategie voor de ontwikkeling van de aangeduide overgangszone tot een 'sunbelt' – een aantrekkelijk woon-, werk- en vrije tijdslandschap – waarmee de Noordvleugel als geheel zich sterk positioneert in het nieuwe Europa. Toon in een concrete uitwerking van een locatie de potenties van de ontwikkelingsstrategie aan.

De samenhang tussen de ontwikkelingskansen voor een sunbelt, de ontwikkelingskansen voor het plangebied en het voorstel voor een nieuwe A30 als drager voor deze verstedelijking, staat in het ontwerponderzoek centraal. De A30 wordt als bypass gepositioneerd op een hoger schaalniveau in het netwerk en wordt een oplossing voor congestie op de Randstadring en voor de knelpunten bij het Noordzeekanaal. Voor een deel is dit project een tracée-studie geweest. Drie varianten kunnen worden onderscheiden: Lelystad-Enkhuizen, Almere-Hoorn en Almere-Amsterdam. De studies tonen aan dat het concept voor een sunbelt kansen biedt voor de revitalisering van diverse landschappen waar de toekomst van de landbouw steeds onzekerder wordt. Tegelijkertijd is er vanuit de Randstad grote behoefte aan aantrekkelijke landschappelijke woonmilieus vanwege de internationale concurrentiepositie van de Deltametropool. Een structurele uitbreiding van het recreatieve (water)netwerk wordt als noodzakelijk gezien voor het functioneren van de sunbelt als geheel met nieuwe waterdoorsteken in Noord-Holland en Flevoland.

In het plan van Taddeus van der Weegen is de verstedelijking opgehangen aan een radiaal vanuit Amsterdam. Privaat ontwikkelde eilanden in het Markermeer zijn bereikbaar via een route langs de Markermeerkust. De A30 is vanwege de grote oversteek (de zwakste schakel) zo goed als verdwenen. Een leeg overgangsgebied, bestaande uit kleinere en kwetsbare landschappen zoals Waterland, maakt een duidelijk ruimtelijk contrast tussen stad en sunbelt.
Kevin Welling kiest voor een stedelijke variant van de sunbelt. De 'zon' van de sunbelt wordt ingewisseld voor 'cultuur'. Het resultaat is een hoogstedelijk woon- en werkmilieu in het water met een uitstekende bereikbaarheid. De A30 takt via een nieuw civieltechnisch landschap direct aan op de noordelijke ringweg van Amsterdam. Een kleine bypass, waardoor niet alleen de positie van Noord-Holland wordt versterkt maar ook de relatie Almere-Amsterdam op een interessante manier op de kaart wordt gezet.

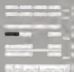
REGIONAL DESIGN – NOORDVLEUGEL 2030

This design project explored the urbanisation perspectives for the Noordvleugel ('North Wing') of the Delta Metropolis. The capacity for inner city transformation in Amsterdam (+50,000 dwellings) and for expansion of Almere (+50,000 dwellings) is insufficient to meet the housing demand in the period to 2030. Additional locations have been designated for a further 50,000 homes in the Amsterdam Region. However, these locations are disputed for many different reasons, not least because they would mean 'too much of the same'.
New infrastructure is necessary for the substantial urban complex stretching from Schiphol to Almere to function well. New traffic nodes are on their way, and new relations will have to be established with Almere – not just with Amsterdam, but towards the southeast (Amersfoort and Gelderse Vallei) and towards the northwest (Purmerend, Zaanstad and Alkmaar). In fact, the transitional zone of the Noordvleugel, in the directions of North Kennemerland, IJsselmeer, Flevoland and the Veluwe, will be an area of much debate.

The brief for the project relates to the above situation: design a strategy for the development of the designated transitional zone into a 'sunbelt' – an attractive landscape for residence, employment and leisure – that will give the Noordvleugel a high profile in the Europe of the future. Work out a concrete design for one location to illustrate the potential of the development strategy.

A crucial aspect of this design study is the relatedness of the development prospects for a sunbelt, the development prospects for the plan area and the proposal for a new A30 motorway as a skeleton for urbanization. The A30 is positioned at a higher scale level in the network – as a bypass. It is also a potential solution for congestion on the Randstad orbital route and for bottlenecks at the North Sea Canal. This project was partly a projected route study. There are three potential variants: Lelystad-Enkhuizen, Almere-Hoorn and Almere-Amsterdam. The studies show that the sunbelt idea has potential for revitalizing several landscape areas where the future of agriculture is growing increasingly uncertain. At the same time, there is a considerable demand for green residential environments from the Randstad, owing to the internationally competitive position of the Delta Metropolis. A structural expansion of the recreational and waterway network, with new cross-connections in North Holland and Flevoland, is regarded as essential for the functioning of the sunbelt as a whole.

In the plan by Taddeus van der Weegen, the urbanization is organized around a radial line extending from Amsterdam. Privately developed islands in the Markermeer (lake) are accessible by a route along the Markermeer coast. The A30 has practically vanished in his design because of the large crossing required (the weakest link). A vacant transitional area, consisting of smaller and vulnerable rural areas such as Waterland, produces a clear spatial contrast between the city and the sunbelt.
Kevin Welling has opted for an urban variant of the sunbelt. The 'sun' of his sunbelt has been traded in for 'culture'. The result is a highly urbanized living and working environment, surrounded by water but with good access. The A30 branches via a new civil-engineering landscape to meet the northern segment of the Amsterdam orbital motorway. This small bypass not only strengthens the position of North Holland but also offers a more interesting solution to the Amsterdam-Almere relation.

Taddeus van der Weegen

Kevin Welling

IJSSELVALLEI

Het project beperkte zich tot het zuidelijke deel van de IJsselvallei, globaal het gebied tussen Apeldoorn, Deventer, Zutphen en Dieren. Het landschap van de westelijke IJsselvallei is gevarieerd; van kleinschalig langs de Veluwerand tot meer grootschalig en open langs de rivier. Het is een agrarisch landschap, rijk aan cultuurhistorie (onder andere landgoederen, kerkdorpen en sprengen) en natuurwaarden (zoals de uiterwaarden en de Veluwerand).
De IJsselvallei heeft het karakter van een 'tussengebied'. Veluwe en Achterhoek zijn voor vrijwel iedereen herkenbare landschappelijke eenheden, voor de IJsselvallei moet de kaart er bij gepakt worden. In bestuurlijke zin is het gebied versnipperd en ontbreekt het aan een gezamenlijke visie op de ruimtelijke ontwikkeling. De ruimtelijke samenhang daarentegen is groot, maar de kwaliteiten van het gebied staan onder druk. Er staan een aantal belangrijke ruimtelijke ontwikkelingen voor de deur: rivierverruiming, nodig om de groeiende hoeveelheid regenwater af te voeren; herverkaveling van het agrarisch gebied door ontruiming van de veehouderij; herontwikkeling en versterking van de aanwezige natuurwaarden vanuit landelijk beleid en geleidelijke suburbanisatie onder druk van omliggende steden.

De studenten kregen de opgave minstens twee scenario's voor de komende pakweg 20 jaar te ontwikkelen. Zij moesten zich daarbij onder meer laten leiden door hun eigen fascinaties. Het sluitstuk van het ontwerpproces is een integraal plan voor het gehele gebied.

Opvallend was dat alle studenten moeite hadden om vanuit de maatschappelijke ontwikkelingen een lange termijngedachte voor de ruimtelijke transformatie van het gebied te formuleren. De scenario's kwamen er wel, maar met moeite. Het grootste leereffect voor de studenten ging uit van het maken van deze scenario's.
Alle plannen laten een overeenkomstige hoofdstructuur zien die logisch voortvloeide uit het bestaande landschap: een noord-zuid zonering van Veluwezoom, landgoederenzone, kommen, rivier. Binnen die structuur zochten de studenten verschillende sporen.
Lieneke van Campen maakte een sober, maar helder plan. Zij ontwikkelde vier scenario's voor de lange termijn, maar bundelde deze in één plan, waarin de boer altijd als belangrijkste drager zou blijven bestaan, weliswaar met een sterk verbrede bedrijfsvoering. Als enige nam zij het individuele boerenbedrijf als vertrekpunt voor haar plan. De transformatie van het landschap is de optelsom van al deze individuele veranderingen. Om dit alles in het gareel te houden 'ontwierp' zij een aantal spelregels waar de boeren aan moesten voldoen om een helder en aantrekkelijk landschap te waarborgen.
Marieke Kraan daarentegen bedacht een scenario waarin grote stukken land aan de landbouw worden onttrokken en aan de 'wilde' natuur teruggegeven, een eigentijdse benadering van het 'cascoprincipe'. Een grote verbinding tussen de rivier en de Veluwe was voor haar het aangrijpingspunt voor een grootschalige 'man made' nieuwe natuurzone in de IJsselvallei – die haaks op de oude landschapsstructuur staat. Apeldoorn krijgt hiermee een mooie scherpe zuidgrens.

IJSSEL VALLEY

The project was confined to the southern part of the IJssel Valley, roughly speaking the area between Apeldoorn, Deventer, Zutphen and Dieren. The landscape of the western side of the IJssel Valley is varied, from small-scale along the border of the Veluwe to large-scale and open beside the river. It is an agricultural landscape, rich in cultural history (including estates, parishes and springs) and spots of natural beauty (such as the river forelands and the border of the Veluwe).
The IJssel Valley has the character of an 'in between' space. Veluwe and Achterhoek are recognisable landscape entities for almost everyone, but they need to look at the map for the IJssel Valley. In terms of local authorities, the area is fragmented, and there is no joint vision of spatial development. The spatial coherence, on the other hand, is high, but the qualities of the area are under pressure. A number of major spatial developments are immanent: widening of the river, which is needed to handle the growing volume of rain; a new division of the agricultural area into plots because of the closing down of livestock farming; redevelopment and reinforcement of existing natural values within the guidelines of national policy, and gradual suburbanisation under pressure from the neighbouring towns.

The students were asked to develop at least two scenarios for the next twenty years or so. In doing so, they were to be guided to some extent by their own imaginations. The end of the design process is an integrated plan for the whole area.

It was striking that all the students had difficulty in formulating a long-term idea for the spatial transformation of the area based on social developments. The scenarios emerged, but with difficulty. Devising these scenarios made the greatest impact on the students in terms of learning.
All of the plans displayed a corresponding main structure that was a logical result of the existing landscape: a North-South zoning of the border of the Veluwe, estate zone, basins, river. The students looked for different traces within that structure.
Lieneke van Campen came up with a sober but clear plan. She developed four long-term scenarios, but brought them together in a single plan, centred all the time on the farmer, though with a heavily expanded field of operations. She was the only one to take the individual farming enterprise as the basis for her plan. The transformation of the landscape is the sum of all these individual changes. To hold all this together, she 'designed' a number of rules of play by which the farmers must abide in order to guarantee a clear and attractive landscape.
Marieke Kraan, on the other hand, thought up a scenario in which large tracts of land are removed from agricultural use and restored to 'uncultivated' nature – a contemporary application of the 'shell' principle. She took a major link between the river and the Veluwe as an opportunity for a large-scale, artificial new nature zone in the IJssel Valley, which is diametrically opposed to the old landscape structure. This plan gives Apeldoorn a beautiful, sharp southern limit.

Principe aanleg natuur

Bekaden natuur (scheiden landbouw en natuur)

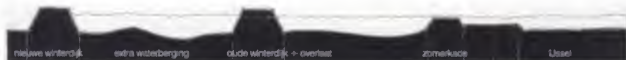

Verruimen beekprofiel en dempen kavelsloten

Principe rivierverruiming

Zomer

Winter

Marieke Kraan

VERMAAKLANDSCHAP: HET AMSTERDAMSE BOS

De opgave was het ontwerpen van een artefact op de heuvel in het Amsterdamse Bos. Het Amsterdamse Bos is het grootste aangelegde wandelbos van ons land en is gelegen aan de zuidkant van Amsterdam. Het hoofdconcept is van J.P. van Eesteren. Het bos kenmerkt zich door het grote aantal bouwwerken en bruggen waarvan een honderdtal van de architect Piet Kramer. Hoogtepunt in het bos is een kunstmatige heuvel, die zowel uitzichtpunt als speelplek is. De heuvel biedt drie vergezichten die ieder op zich een eigen kwaliteit bezitten en variëren van romantische Engels landschapsstijl tot een pure, sobere, Scandinavisch ogende bosvallei. De huidige situatie op de top van de heuvel maakt een verwaarloosde indruk. Er is dan ook behoefte aan een artefact om de kwaliteiten weer ten volle naar voren te halen.

Het ontwerpproces liep van het inventariseren en analyseren van de plek tot het formuleren van een helder concept met betrekking tot de betekenis van de Heuvel in het bos. Belangrijk bij de uitwerking van het concept was de relatie van het object met de plek, de gebruiksmogelijkheden, de materialisering en de kleurstelling. Daarbij was het nodig om zich af te vragen welke meerwaarde of verandering het object teweegbrengt in de bestaande situatie van de plek en het gehele bos.

Bij het verkennen van het gebied en het in beeld brengen van de kwaliteiten viel op dat de helft van de studenten het bos en de uitzichten als saai bestempelden. Men bleek behoefte te hebben aan meer spektakel, aan een 'vermaaklandschap'. De opgave entameerde zodoende de discussie over de grenzen van vermaak.

Over het algemeen wisten de studenten goed raad met het analyseren van de ontwerpplek en kwamen ze tot een aantal heldere basiselementen die als uitgangspunten voor hun concept dienden. Veel moeilijker was het om het concept gedurende het ontwerpproces krachtiger te maken en vast te blijven houden aan de uitgangspunten. Zeker wanneer een schaalsprong gemaakt moest worden en er gewerkt werd aan de detaillering. Vaak werd er te veel ontworpen en te veel toegevoegd. Dat bleek dan uiteindelijk in tegenspraak met het hoofdconcept, er treedt vertroebeling op. Ook hier is de kunst van het weglaten aan de orde.

ENTERTAINMENT LANDSCAPE: THE AMSTERDAMSE BOS

The assignment was to design an artefact on the hill in the Amsterdamse Bos. The Amsterdamse Bos, situated to the south of Amsterdam, is the largest leid out recreational park in the country. The main concept was devised by J.P. van Eesteren. The park is characterised by the large number of buildings and bridges, a hundred of which are the work of architect Piet Kramer. The highest point in the park is an artificial hill, which serves both as a panorama and a recreational site. The hill offers three different views, each with a quality of its own, varying from Romantic English landscape style to a pure, sober, Scandinavian-looking wooded valley. The present-day situation on top of the hill makes a neglected impression. There is thus a need for an artefact to bring out the qualities fully again.

The design process extended from making an inventory and carrying out an analysis of the site to the formulation of a clear concept regarding the significance of the hill in the park. Important factors in elaborating the concept were the relation of the object to the site, its possible uses, the choice of materials, and the colour scheme. It was also necessary to ask what extra value or change the object creates in the existing situation of the site and of the whole park.

It was noteworthy that during the exploration of the location and the listing of its qualities, half of the students found the park and views boring. They apparently wanted something more spectacular, an 'entertainment landscape'. The assignment therefore opened a discussion of the limits of entertainment.

Generally speaking the students were well able to analyse the design site and arrived at a number of clear basic elements which serving as starting points for their concept. It was much more difficult to reinforce the concept during the design process and to hang on to the premises, especially when a shift of scale had to be made and work had to be done on the details. They often lapsed into overdesign and making too many additions. Eventually this turned out to be in contradiction with the main concept, leading to confusion. Here too, the art of less is required.

Lieneke van Campen

Marijke Kraan

IS ARCHITECTURE A WINDOW OF OUR SOCIETY?

The more serious we get the more pragmatic we become. Thinking about our city, especially when we think of making substantial modifications to it, is a work for an imaginative mind.

This year was my third opportunity to run this experimental project, which combines writing and designing in one theme. As this freedom is granted by Academy for three years, now I have my own findings. It is about thinking about OUR subjects, not MINE or YOURS. Somehow my role was to provide issues to work on, and every time I tried to listen to them as if it were for the first time. Integrating the subjects in writing and designing only becomes relevant when the subjects are totally shared. Therefore, it is similar to the process of building a city; it is about thinking together.

The first major contribution to the project came from a Spanish colleague this year. Thoughts on silence provoked all of us. Searching for 'silence' in building design started from a minimalist building in nature 'Is it a formalistic silence or Biggest Dodecaphony?' In looking for our fundamental relationship to buildings, his path has reached a building form of silent motion, two feather buildings. The second was heavily influenced by my choice to take Tokyo as the site of our project, which involved writing about Japanese people. These writings gave a rather accurate picture of them and portrayed illustrative examples by wrapping the people up, and therefore this design has applied architecture for wrapping purposes. A German vision had an astonishing sensitivity. Beautiful charcoal drawings and analysis of artworks were supported by a vivid study of the links between construction and meaning in architectural masterpieces. My favorite study was on Toyo Ito. Comparing the style of Toyo Ito and Le Corbusier is an ambitious subject, but it is also conceived by a fluid mind, which chooses to look at the two. This fluid mind has formed a dynamic condition that interweaves time and space in Tokyo. I believe that he has touched on the conception of architecture, one with words and the other with drawings. Still, they failed to move to the stage of realisation and kept on inventing, which I became more and more skeptical about, because inventing a new interpretation every week did not enable us to see where we are. Drawing is not a test bench to measure impact on realization. If we can do that then we know the answer to the question.

Still, it intrigued me to understand that two approaches exist: One of full (direct) continuity between writing and design, and one that maintains only conceptual (indirect) connections. Both established identity of vision, confronted subjects that are not falling into their thoughts. I believe they recognised the external universe, therefore for them architecture is a window of our society.

IS ARCHITECTUUR EEN VENSTER OP ONZE MAATSCHAPPIJ?

Hoe serieuzer we zijn, des te pragmatischer worden we. Nadenken over onze stad, vooral over het aanbrengen van wezenlijke wijzigingen daarin, is werk voor een creatieve geest.

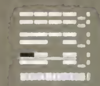
Het was de derde keer dat ik dit experimentele project leidde, waarin schrijven en ontwerpen aan één thema wordt gecombineerd. Ik kan nu afgaan op mijn eigen bevindingen.
Het project gaat over nadenken over ONZE onderwerpen, niet over die van MIJ of JOU. Op de een of andere wijze was mijn rol het aandragen van vraagstukken om aan te werken. En elke keer opnieuw probeerde ik naar de studenten te luisteren, alsof het de eerste keer was.
De onderwerpen in geschrift en ontwerp behandelen, krijgt alleen betekenis als zij door iedereen gedeeld worden. Daardoor is het vergelijkbaar met het proces van het bouwen van een stad; het gaat om samen nadenken.

Een belangrijke bijdrage aan het project kwam van een Spaanse collega. Denken over 'stilte' is voor iedereen een uitdaging. De zoektocht naar 'stilte' in het ontwerpen van gebouwen begon vanuit een minimalistische gebouw in de natuur. 'Is it a formalistic silence or Biggest Dodecaphony?' Op zoek naar onze oorspronkelijke relatie met gebouwen, ontwikkelde hij een bouwvorm als een stille beweging; twee gebouwen als vogelveren.
Mijn keuze voor Tokio als projectlocatie heeft de tweede bijdrage sterk beïnvloed. Het werk bracht met zich mee dat over de Japanse bevolking geschreven werd. Deze documenten lieten een vrij accuraat beeld zien en gaven illustratieve voorbeelden door mensen te 'omhullen/verpakken'. In het ontwerp werd de architectuur toegepast als omhulsel / verpakking voor mensen.
Een Duitse visie toonde een verbazende gevoeligheid. Prachtige houtskooltekeningen en een analyse van kunstwerken werden ondersteund door een heldere studie van de verbanden tussen constructie en betekenis in architectonische meesterwerken.
Mijn favoriete werkstuk is de studie over Toyo Ito. Vergelijken van de stijlen van Toyo Ito en Le Corbusier is een ambitieus onderwerp. Maar het getuigt van een onafhankelijke / heldere geest om die twee architecten naast elkaar te leggen / te vergelijken. De visie van de student heeft een dynamische voorwaarde geconstrueerd die tijd en ruimte in Tokio verweven. Ik geloof dat de student het concept van de architectuur geraakt / te pakken heeft. Zowel in zijn tekst als in zijn tekeningen.

Toch zijn de studenten er niet in geslaagd de realisatiefase te bereiken. Ze bleven doorgaan met uitvinden. Ik werd daar steeds sceptischer over. Omdat het steeds opnieuw uitvinden/ontdekken het onmogelijk maakt om te zien waar je staat.
Tekenen is geen maatstaf om de impact op de werkelijkheid te meten. Als we dat kunnen, hebben we het antwoord op de vraag.

Het intrigeert me dat er twee benaderingen bestaan. Aan de ene kant kiest men een totale (directe) samenhang tussen schrijven en ontwerpen. Aan de andere zie je een benadering die alleen conceptuele (indirecte) verbanden onderhoudt. Beide benaderingen zijn gelijkwaardig. Ze leiden tot een confrontatie van onderwerpen en zo tot nieuwe ideeën. Ik geloof, dat ze het externe universum hebben herkend. Voor hen is architectuur dus een venster op onze maatschappij.

P5 A Conceptueel gebouw /
Conceptual building
Yushi Uehara

Christina Gratz

ONTWERP EEN DORP

Deze simpel geformuleerde opgave was ogenschijnlijk in strijd met het curriculum. De P5 A moet immers resulteren in een ontwerp voor een complex gebouw, de traditionele voorstelling van een dorp is daarmee in tegenspraak. De paradox werpt onvermijdelijk fundamentele vragen op. De opgave dwingt tot een herinterpretatie van het dorp. Kun je een dorp in de vorm van een gebouw maken? Wat is de essentie van een dorp? Wanneer is een ontwerp een gebouw? Wat is een gebouw? Welke rol speelt het landschap bij deze vragen? De opgave bevindt zich op het snijvlak van architectuur, stedebouw en landschapsarchitectuur. De opgave kan worden opgevat als 'het creëren van een complete leefomgeving'.

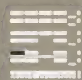
Twee actuele thema's zijn onderzocht:

STADSUITBREIDING
Als locatie is de omgeving van Leeuwarden gekozen. Daar ontstaan grootschalige laagbouwwijken aan de rand van de stad, hoewel er juist een grote vraag is naar wonen in de dorpen direct om de stad. Deze behoefte is echter afgeknepen door een recentelijk provinciaal verbod op uitbreiding van de dorpen, met als belangrijkste argument dat de 'witte schimmel' een gevaar is voor het uiterlijk en de sociale structuur van de dorpen. Door dit beleid wordt de ontwikkeling van de uitbreidingswijken beschermd en dus financieel haalbaar. De mensen worden gedwongen tot een 'tweede keus' in hun dagelijkse leefomgeving. De gemeente sust zijn burgers met discutabele beloftes over 'wonen in het groen, dichtbij de stad' in de nieuwe wijken.
Deze situatie in Leeuwarden, staat model voor het beleid in Nederland als geheel: Vinex is ontstaan uit angst voor het verlies van landschap, wat heeft geresulteerd in zielloze woonwijken. De opgave zoekt naar een alternatief woonconcept waarbij landschap en wonen verweven worden.

NIEUWE COLLECTIVITEIT
Mondialisering, mobiliteit en individualisering hebben de betekenis van de plaats waar we wonen in hoog tempo veranderd. De sociale samenhang in de bestaande buurten verdwijnt; anonimiteit en privatisering van de ruimte neemt toe. De P5 A opgave stelt impliciet dat deze maatschappelijke ontwikkeling op zichzelf niet bewijst dat behoefte aan gemeenschapszin verdwenen is. Integendeel, juist in deze nieuwe wereld bestaat wellicht een verborgen behoefte aan nieuwe vormen van collectiviteit, gebonden aan de plaats waar wij wonen, als tegenhanger van het expanderende, anonieme wereldbeeld.
Deze nieuwe collectiviteit is niet die van het traditionele dorp of buurt; die blijken immers niet te voldoen. Dit nieuwe 'thuis' moet nog uitgevonden worden. Wat kan een groep bewoners binden? Welke ruimtelijke voordelen biedt collectiviteit? Biedt collectiviteit een antwoord op toenemende privatisering van de ruimte? Is een nieuwe relatie tussen wonen en landschap mogelijk?

De ontwerpen van de studenten zijn intrigerende uitkomsten van de hybride vraagstelling: ze zijn gebouw én stad; landschap én woonwijk; openbaar én privé; werk én wonen. De tegenstellingen in deze begrippen worden niet opgelost maar op inventieve wijze vormgegeven. Katja Heid ontwierp een 'dorp' dat plat en gecamoufleerd in het landschap ligt, maar tegelijkertijd maximaal openbaar is door een supermarkt aan een doorgaande weg in het hart van het 'gebouw'. Harm Freijmuth mixte moeiteloos stallen en woningen tot een eco-woongemeenschap. Jeroen de Bos bracht de openbaarheid terug in de afgesloten golfresorts en Willem-Alex Janssen voerde thematisch buurmanschap voor paardenliefhebbers, volkstuinbezitters en kinderen op als alternatief voor de 'witte schimmel'.
Gimill Mual toonde de mogelijkheid van een fluwelen transformatie van het bestaande boerderijenlandschap en Jos Halfweeg illustreerde een nieuwe collectiviteit in een project met een opeenvolging van ingang, parkeergarage, werkplekken, plein, school, woningen en ten slotte een zwembad; doorsneden met stegen met afwisselende zijwaartse zichten op het landschap. Hier is het detail van dezelfde orde als het landschap.

P5A Conceptueel gebouw /
Conceptual building
Erik Wiersema

Jos Halfweg

Gimill Mual

DESIGN A VILLAGE

This simply formulated assignment was apparently in conflict with the curriculum. After all, P5 A is supposed to result in a design for a complex building; the traditional picture of a village is incompatible with this. The paradox inevitably raises fundamental questions. The assignment forces one to reinterpret the village. Can you make a village in the form of a building? What is the essence of a village? When is a design a building? What is a building? What role is played by landscape in all this? The assignment is situated at the intersection of architecture, urban development and landscape architecture. It can be understood as 'the creation of a complex living environment'.

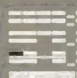
Two topical themes are investigated:

URBAN EXPANSION
The Leeuwarden area was chosen as the location. Large-scale, low-rise neighbourhoods are springing up on the edge of the city there, although there is a large demand for housing in the villages situated immediately around the city. However, this demand has been closed off by a recent provincial ban on expansion of the villages, using as its main argument the line that the 'white fungus' is a danger for the look and the social structure of the villages. This policy makes the development of expansion districts protected and thus financially viable. People are forced to make a 'second choice' in where they spend their daily lives. The local authority soothes its citizens with questionable promises about 'living in nature close to the city' in the new neighbourhoods. This situation in Leeuwarden is a model for policy in the Netherlands as a whole: Vinex arose from the fear of losing the landscape, which has resulted in soulless housing estates. The assignment looks for an alternative housing concept that combines landscape and housing.

NEW COLLECTIVITY
Globalisation, mobility and individualisation have changed the meaning of the place where we live very quickly. Social cohesion in the existing neighbourhoods is disappearing; anonymity and privatisation of space are on the increase. The P5 A assignment makes the implicit claim that this social development does not in itself prove that the demand for a sense of community has disappeared. On the contrary, it is precisely in this new world that there is perhaps a hidden demand for new forms of collectivity, connected with the place where we live, as a counterpart to the expanding, anonymous picture of the world. This new collectivity is not that of the traditional village or neighbourhood; after all, they prove to be unsatisfactory. This new 'home' has yet to be invented. What can bind a group of residents together? What are the spatial advantages of collectivity? Does collectivity offer an answer to the increasing privatisation of space? Is a new relation between housing and landscape possible?

The designs by the students are the intriguing results of the hybrid formulation of the problem: they are building and city; landscape and housing estate; public and private; work and home. The contradictions in these concepts are not resolved but inventively given shape. Katja Heid designed a 'village' that is flat and lies camouflaged in the landscape, while at the same time being as public as possible thanks to a supermarket beside a through road in the heart of the 'building'. Harm Freijmuth deftly combined stables and homes to form an eco-community, Jeroen de Bos brought the public dimension back to the closed golf resorts, and Willem-Alex Janssen put forward a thematic neighbourhood for horse lovers, allotment owners and children as an alternative to the 'white fungus'. Gimill Mual demonstrated the possibility of a smooth transformation of an existing farm landscape, and Jos Halfweeg illustrated a new collectivity in a project with a series consisting of entrance, car park, work areas, square, school, housing, and a swimming pool; intersected with alleys with changing views of the landscape on either side. Here the detail is of the same order as the landscape.

P5A Conceptueel gebouw /
Conceptual building
Erik Wiersema

het plein →

①

②

"geregelde" ruimte

"vrije" ruimte

DE PEEL

De regionale ontwerpopgave had dit jaar betrekking op de Peel op de linker Maasoever tussen Venray en Venlo, een gebied ter grootte van de stad Amsterdam. Er vindt daar een grootschalige sanering van de intensieve varkenshouderij plaats. Door overheid en bedrijfsleven wordt naarstig gezocht naar nieuwe economische en sociale impulsen. De Rijksbouwmeester heeft dit gebied in zijn Architectuurnota aangewezen als onderdeel van een Groot Project, de Reconstructie van de Zandgebieden.

De provincie Limburg heeft de studenten van de Academie gevraagd om ideeën te leveren voor de ruimtelijke ontwikkeling van dit gebied met een planningshorizon van 30 jaar. Een zelfde vraag voor de aansluitende gebieden is voorgelegd aan de TU Eindhoven en Wageningen Universiteit. De beste resultaten zullen volgend jaar tijdens een symposium in Maastricht worden tentoongesteld.

Om de complexiteit van de opgave te beperken zijn vier aandachtsvelden voorgelegd: de ontwikkelingen langs de A73 (infrastructurele ader), een grootschalig agribusinesscomplex bij IJsselstein, resortontwikkelingen bij Helenapeel en de vraag van de gemeente Horst naar aangrijpingspunten voor de ontwikkeling van een nieuwe identiteit van haar buitengebied.

Vrijwel iedere student ziet landelijkheid als een nieuwe en aantrekkelijke component van het toekomstige stedelijke milieu van Nederland en rekent daarmee definitief af met de scheiding tussen stad en platteland. Het is daarom niet verwonderlijk dat met name het toekomstige wonen en recreëren in een vernieuwde groene ruimte het hoofdingrediënt van de meeste plannen werd. Er was opvallend weinig affiniteit met grootschalige agrarische ontwikkelingen. Na de initiële zoektocht naar het scenariobegrip en een verdieping in de topografie, de werking van bodem en water en de actuele verschijningsvorm van de landschappen, ontstond bij de studenten geleidelijk de voorkeur om de vier aangereikte aandachtsvelden te verwisselen voor een eigen interpretatie en aanpak van de problematiek.

Zowel architectuur- als landschapsarchitectuurstudenten vonden veel bevrediging in het op grote schaal hermodelleren van het landschap. De ontwikkeling in de tijd werd daarbij nogal verschillend aangepakt. De voorstellen variëren van een subtiele en uitgekiende groei van een grootschalig resortlandschap in het hoogveen tot de omvorming ineens van een beekdal bij Horst tot landelijk woonpark. De vraag om nieuwe economische activiteiten werd ook nogal verschillend geïnterpreteerd. De plannen hiervoor lopen uiteen van de introverte en kleinschalige ingreep als een streekeigen bierbrouwerij bij Helenaveen tot het ontwerp van een gigantische kas en een retentiebekken gebaseerd op een volledige kringloop van water en voedingsstoffen bij het dorpje America.

Het aanbieden van voorgesorteerde gegevens en het kanaliseren van de vraagstelling in vier aandachtsvelden vormt een noodzakelijk didactisch hulpmiddel om studenten te leren greep te krijgen op de complexe vraagstelling die een gebied als de Peel met zich meebrengt. Teamwork in de eerste fase is noodzakelijk voor een succesvolle individuele uitwerking in de eigen discipline architectuur, stedebouw of landschapsarchitectuur.

DE PEEL

The regional design assignment concerned De Peel on the left bank of the Maas between Venray and Venlo, an area the size of the city of Amsterdam. The intensive pig-farming there is being cut down drastically. Government and the world of industry and commerce are eagerly looking for new economic and social impulses. The State Architect has earmarked this area in his Architecture Memorandum as part of a Grand Project, the Reconstruction of the Sandy Regions.

The province of Limburg asked the students of the Academy to come up with ideas for the spatial development of this area with a planning horizon of thirty years. The same question with regard to the adjacent areas was put to the Technical University Eindhoven and Wageningen Agricultural University. The best results will be exhibited next year during a symposium in Maastricht.

To limit the complexity of the assignment, four spearheads were proposed: the developments alongside the A73 motorway (infrastructural artery), a large-scale agribusiness complex near IJsselstein, resort developments near Helenapeel, and the request from the Horst local authority for anchor-points for the development of a new identity for its outlying districts.

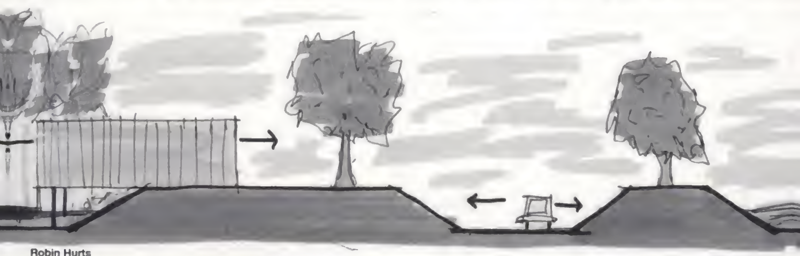
Almost every student sees rural character as a new and attractive component of the future urban environment of the Netherlands, and thereby puts a definitive end to the division between city and countryside. It is therefore hardly surprising that future housing and recreation in a renewed green area formed the main ingredient of most of the plans. There was strikingly little affinity with large-scale agrarian developments. After the initial search for the scenario concept and an investigation of the topography, the effects of soil and water, and the present-day physical form of the landscapes, the students gradually preferred to exchange the four spearheads that they had been given for their own interpretation and approach to the problem.

Students of both architecture and landscape architecture derived great satisfaction from large-scale remodelling of the landscape. Development over time was tackled in a diversity of ways. The proposals vary from a subtle and sophisticated growth of a large-scale resort landscape on the high moorland to the one-off transformation of a stream valley near Horst into a rural housing complex. The demand for new economic activities was also interpreted in different ways. These plans vary from an introverted, small-scale intervention like the local brewery near Helenaveen to the design of a gigantic glasshouse and reservoir based on complete recycling of water and nutrients near the village America.

The providing of pre-selected data and the channelling of the assignment into four spearheads are a necessary educational resource to teach students how to grasp the complex problems raised by an area such as De Peel. Teamwork in the first stage is necessary for a successful individual elaboration in their own discipline of architecture, urban development or landscape architecture.

Peter van Bolhuis

type 1
type 3
toerisme
type 2
voorbeeld
interactie
dijk
zorg
N

Robin Hurts

Jochem Heijmans

EUBIQUITOUS: 'FROM STATE PLANNING TO PLANNING THE STATELESS'

Amerikaanse statistieken beschouwen gebieden als stedelijk, als er per 'square mile' meer dan 1.000 mensen wonen. Dit zijn 386 inwoners per vierkante kilometer; de gemiddelde dichtheid van Nederland. Als we volgens dit criterium de kaart van Europa inkleuren, verschijnen uiteraard de klassieke steden zoals Londen en Parijs als uitbarstingen van dichtheid rond een centraal punt. Daarnaast verschijnt er nog iets anders: een uitgestrekte waas van kleinere verstedelijkte gebieden, doorspekt met eilanden van landelijkheid, een alomtegenwoordige (ubiquitous) Europese stedelijke conditie zonder centrum en zonder duidelijke rand. Volgens het Amerikaanse criterium moet bijvoorbeeld een groot deel van Nederland, België, het Ruhrgebied en het meest noordelijke deel van Frankrijk als verstedelijkt beschouwd worden. Dit gebied bevat de grootste bevolkingsconcentratie van Europa, maar geen enkele stad met meer dan een miljoen inwoners. Het bestaat bij de gratie van lage dichtheid, maar is geen suburbaan gebied. De ontwikkeling van dit gebied overschrijdt de grenzen van de invloedsferen van nationale planning. Het vormt de toekomstige habitat voor de meeste van ons. Het project is onderdeel van een onderzoek naar eigenschappen en potenties van dit verschijnsel, waarvoor we de werktitel 'EUbiquitous' bedacht hebben.

'EUbiquitous' is een symptoom voor een ingrijpende verandering van onze leefomgeving als gevolg van welvaart: toenemende welvaart (euro/persoon) genereert een toenemende vraag naar ruimte (m^2/persoon) en daarmee enorme wijzigingen in grondgebruik. Ondanks alle culturele verschillen vindt dit proces op wereldwijde schaal plaats. Een onderzoek dat Stichting CASE (John Bosch, Bruce Fisher, Reinier de Graaf en Beth Margulis) voorafgaand aan dit project in Arverne, New York heeft verricht, toont aan dat de ontwikkeling van de suburbs daar al lang niet meer afhankelijk is van de klassieke stad. In de megalopolis Boswash (Boston - Washington) hebben stedelijke gebieden in lage dichtheid allang hun eigen economische, sociale en logistieke structuren ontwikkeld. De tentakels van deze enorme semi-urbane conglomeratie dringen in een snel tempo verwaarloosde wijken van de oude stad binnen en veranderen stadsdelen als de Bronx (New York) in door rijtjeshuizen gedomineerde woonwijken.
De verstedelijking van wat men ooit het platteland noemde vindt ook in Europa op grote schaal plaats. In tegenstelling tot wat ruimtelijke nota's doen geloven blijkt deze ontwikkeling nauwelijks te sturen. Stedebouw en planologie worden keer op keer geconfronteerd met een realiteit die volledig afwijkt van de ooit gemaakte plannen. Daarop reageert men met het maken van nieuwe plannen, waarin de realiteit is opgenomen, in plaats van de crisis van het ideaal van ruimtelijke planning te aanvaarden en de rol en de methodes van de stedebouwkundige discipline ter discussie te stellen. Allereerst zou men moeten proberen een fenomeen als EUbiquitous en de krachten achter zijn ogenschijnlijk onbestuurbare ontwikkeling beter te begrijpen. Dan pas zou men naar middelen kunnen zoeken om zijn dynamiek te beïnvloeden. Het zou namelijk best kunnen dat de gereedschapskist van de klassieke planologie – van landelijk of regionaal plan tot lokaal masterplan – daarvoor helemaal niet geschikt blijkt.

Een grote uitdaging voor een dergelijk project vormt het feit, dat de onderzochte fenomenen zich weinig aantrekken van de grenzen van de oude Europese naties. Elk onderzoek naar de dynamiek van de Europese stad is per definitie ook een onderzoek naar machtsverhoudingen. Er is de afgelopen jaren steeds meer macht van nationale overheden óf aan de Europese Unie óf aan lokale en regionale overheden overgedragen. Bovendien is er sprake van een erosie van de macht van deze overheden, ten gunste van globale economische acteurs enerzijds en lokale 'pressure groups' anderzijds. Het blijkt behoorlijk lastig, zulke ontwikkelingen in kaart te brengen – onder meer omdat veel kaarten en statistieken nog steeds door de landelijke overheden op basis van nationale standaards en voorkeuren geproduceerd worden. In de Bosatlas verschijnt Nederland nog steeds als een eiland op witte achtergrond getekend.

De eerste helft van het project aan de Academie van Bouwkunst werd daarom gebruikt voor het verzamelen van data en het tekenen van 'kaarten zonder grenzen' op basis van thema's als grondprijs, migratie, subsidiestromen, milieuvervuiling, telecommunicatie of vervoer. Eenvoudig verkrijgbare informatie werd door de studenten opnieuw georganiseerd. Bijvoorbeeld werd een kaart van de gaten in het dekkingsgebied van de mobiele telefoonnetwerken gemaakt in de hoop zo 'verloren gebieden', oases van rust in het midden van EUbiquitous, te ontdekken.
Op een andere kaart werden alle opeenvolgende rijken en naties sinds het Romeinse Rijk over elkaar heen getekend. Gebieden met een grote historische continuïteit kregen daardoor een lichte tint, gebieden die veel van 'eigenaar' veranderden, werden donkerder. In het centrum van ons onderzoeksgebied verscheen een bijna zwarte zone, het cultureel ambigue kerngebied van EUbiquitous tussen Duitsland, Nederland en Frankrijk. Een gebied waarbinnen vandaag misschien niet toevallig de meeste instellingen van de Europese Unie gevestigd zijn.

In de tweede fase kozen de studenten, op basis van de combinatie van alle kaarten, een aantal locaties met onbegrijpelijke of fascinerende karakteristieken. Voor deze locaties werden vervolgens scenario's geschreven. In tegenstelling tot projecten zijn scenario's geen idealistische ontwerpen voor een wenselijke toekomst, maar eerder fictieve extrapolaties van in het heden aanwezige tendensen; een vorm van science-fiction met architectonische middelen.
Het zijn allereerst analytische instrumenten en pas in tweede instantie toekomstvisies. Als het zou lukken om op een grondige analyse van de realiteit een coherent en geloofwaardig verhaal op te bouwen – dat was tenminste de hypothese – zou men uiteindelijk meer te weten komen over de potenties van een locatie.

Meestal moeten studenten op basis van een locatie en een programma een thema verzinnen voor hun plannen. Hier werd echter op basis van een thema een locatie gekozen en daarvoor uiteindelijk een programma geschreven. Deze werkwijze lijkt makkelijker omdat de architect of stedebouwkundige verlost wordt van de dwang tot uitvinding; het project ontstaat immers bij wijze van spreken vanzelf uit een interpretatie van feiten. Het bleek ook een bijzonder veeleisende werkwijze te zijn; ze dwingt de studenten afstand te nemen van een in onze professie diep geworteld idealisme.

Twee projecten illustreren de werkwijze.

LUXEMBURG

De plaats voor het project werd bepaald door het in kaart brengen van het meest bevochten gebied in Noord-West Europa. De onduidelijke

P6 ASL Scenario / Scenario
John Bosch
Urs Primas
Beth Margulis

Paul van Dijk

gemeenteraad vordert woonruimte bij boeren>>>1948 invoering prijsgaranties in Nederland

Menno Veldman

Luxemburgse identiteit wordt weerspiegeld in haar bevolking, die het meest van alle EU staten genegen is om in plaats van de nationale identiteit, de Europese identiteit aan te nemen (in recente peilingen 81%). Toch zijn er duidelijk voordelen verbonden aan het Luxemburgse staatsburgerschap, waar men zich niet gauw van ontdoet: een hoge levensstandaard, anonieme bankwetten en makkelijke toegang tot onaangetaste bossen. Het project stelt voor om de kort geleden overtollig geworden grensposten te veranderen in welkomscentra voor buitenstaanders, die voor een uur, een dag of misschien langer van het Luxemburgs staatsburgerschap willen genieten. Log eenvoudig even in en download via uw mobiele telefoon kaarten en informatie, die u zich wenst.

GRONINGEN

Het project begon met een studie van de Europese subsidies en de doelgebieden. De kaart die daaruit voortkwam, liet grote delen agrarisch land in het noordoosten van Nederland en noordwesten van Duitsland zien. Gebieden, die de laatste decennia getuige zijn geweest van een voortdurende economische teruggang en ontvolking. In dit gebied zal de toekomst van het boerenbedrijf naar alle waarschijnlijkheid een radicale verandering ondergaan. Een grote mogelijkheid is een productieschaalvergroting van een omvang zoals in het Amerikaanse Midden Westen. Het project onderzoekt de herverdeling van het land, die een grote verschuiving in schaal onvermijdelijk zal meebrengen. Er wordt ook onderzoek gedaan naar mogelijkheden die hieruit voortkomen voor een evenwijdige groei van eco-farming en agrarisch toerisme.

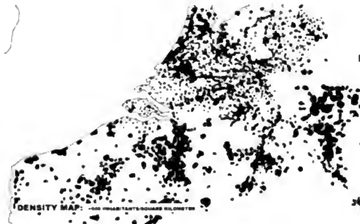
EUBIQUITOUS: FROM STATE PLANNING TO PLANNING THE STATELESS

American statisticians define an area as urban if it has a population of 1,000 or more inhabitants per square mile. This is equal to 386 people per square kilometre, the average population density of the Netherlands. If we colour in the map of Europe by this criterion, classic cities like London and Paris would obviously appear as eruptions of density around a central point. Another phenomenon would also emerge: an extensive veil of smaller urban areas, punctuated by islands of countryside, a ubiquitous European condition without a centre or a well-defined margin. By the American criterion, for example, much of the Netherlands, Belgium, the Ruhr and the most northerly part of France would count as urban. This region has the largest population concentration of Europe but no single city of more than a million inhabitants. It exists by virtue of low density, but it is not a suburbia. The development of this region ignores the boundaries of national planning spheres of influence. It forms the future habitat for the majority of us. This project is part of a study into the properties and potential of this phenomenon, for which we have conceived the working title 'EUbiquitous'.

'Eubiquitous' is a symptom of a radical change in our living environment, as a consequence of prosperity. Increasing prosperity (expressed in Euros per individual) engenders an increasing demand for space (in m^2/person) and hence provokes major changes in land use. Despite the cultural differences, this process is taking place on a worldwide scale.

A study carried out prior to this project in Arverne, New York, by the CASE Foundation (John Bosch, Bruce Fisher, Reinier de Graaf and Beth Margulis), demonstrates that advancing suburbia has long stopped depending on a classic city. In the Boswash megalopolis (Boston-Washington), low-density urban regions have long ago developed their own economic, social and logistical structures. The tentacles of this huge semi-urban conglomeration are rapidly thrusting into the neglected districts of the old cities and are changing boroughs like the Bronx (New York) into residential zones dominated by row houses.

The urbanization of what people used to call the countryside is taking place on a vast scale in Europe. Despite what official spatial planning policy papers would have us believe, this development is proving scarcely controllable. Urban and regional spatial planning are confronted time and time again with a reality that is totally unlike the plans approved earlier. People react by issuing new plans based on the current reality, instead of recognizing the crisis of the idealism of spatial planning, and questioning the purpose and the methods of the discipline of urbanism. It would be better to try to understand phenomena like Eubiquitous and the forces behind its apparently uncontrollable character. Then it would be possible seek ways to influence its dynamic. It might turn out that the toolkit of classical spatial planning (ranging from national and regional plans to local masterplans) is totally inadequate for this purpose.
A serous difficulty besetting a project of this kind is the fact that the phenomena

P6 ASL Scenario
John Bosch
Urs Primas
Beth Margulis

investigated have little respect for the borders of existing European nations. Every study into the dynamics of the European city is by definition a study of power relationships. In recent years, more and more power has shifted from national governments either to the European union or to local and regional authorities. An erosion of the power of these authorities is moreover evident in favour of, on the one hand, economic actors and, on the other, local pressure groups. It proves particularly difficult to get the measure of these developments, in part because many maps and statistics are still produced by national authorities on the basis of national standards. A typical Dutch atlas like Bosatlas still shows the Netherlands as an 'island' on a white background.

The first half of the project at the Academy of Architecture is therefore used for collecting data and drawing 'maps without frontiers' on the basis of such variables as land prices, migration, subsidies, pollution, telecommunications and transport. The students work by resifting readily available information. For example, a map showing holes in the coverage area of the mobile telephone networks has been prepared in the hope of discovering 'lost zones', oases of ether tranquillity, in the middle of Eubiquitous. Another map superimposes images of all successive states and nations since the Roman Empire. Those areas with substantial historical continuity are lightly coloured, and those that have changed hands often are marked in deeper tints. One zone which is almost black appears in the middle of our research area, and that is the culturally ambiguous core of Eubiquitous between Germany, the Netherlands and France. Maybe it is not just a coincidence that this is today the zone where the most European institutions have settled.

In the second phase, the students chose a number of locations with baffling or fascinating characteristics, on the basis of all the maps combined. Scenarios were then written for these locations. Unlike projects, scenarios are not idealized designs for some desired future situation, but fictional extrapolations of currently identifiable trends; a kind of science-fiction by architectural methods. They are meant in the first instance as instruments for analysis, and only in the second instance as outlooks for the future. If someone were to succeed in spinning a coherent, credible story on the basis of a thorough analysis of the real situation – so ran our hypothesis, at least – we might learn a lot more about the potential of a location.

Students are generally required to devise a programme and a theme for their plans on the basis of a given location. Here, however, the location was chosen on the basis of a theme, and finally a programme was specified for it. This approach looks easier than it is because it relieves the architect or planner form the mandate of invention; after all, the project arises almost automatically from an interpretation of the facts. It has turned out however to be an exceptionally demanding procedure. The method forces students to temper the deep-rooted idealism that pervades our profession.

Two projects illustrate the approach.

LUXEMBOURG

From a mapping exercise to determine the most fought over territory in northwestern Europe, the project site was selected. Luxembourg's indeterminate cultural identity is reflected in its population, which is the most eager among EU nations to embrace European identity in place of national identity (recent polls indicate 81%). Yet clearly there are benefits to Luxembourgian citizenship, which are not easily discarded: extremely high living standards, anonymous banking laws and easy access to swaths of untouched forests. The project proposes transforming the existing ring of recently made redundant border controls into welcoming centers for outsiders who wish to enjoy the benefits of Luxembourgian citizenship for an hour, a day or perhaps longer Simply login and use your mobile telephone to download maps and information according to your stated desires.

GRONINGEN

The project began with a study of European subsidies and their target sites. The resulting map revealed large portions of agricultural land in the northeastern Netherlands and northwest Germany, which have witnessed decades of continuing economic decline and depopulation. The future of farming in this region will in all likelihood involve radical change. One strong possibility is an increase in production scale at the magnitude of the American mid-west. The project investigates the re-parceling of land-such a scale shift would inevitably require. Resulting opportunities for parallel growth of eco-farming and agrarian-based tourism are also investigated.

CAPITAL SQUARES

The academies can teach you to behave in a professional manner. They can teach you how to draw, maybe how to look. But can they teach you how to be good at what you do? I don't think so. The academies can teach you all kinds of stuff, but in the end, you have to teach yourself to be good. Maybe that's true of everything. Maybe education is like everything else. Starbucks, airports, celebrities – you know what I mean. Your education is just another outlet in the shopping mall of your life.
But when I find myself standing in front of a room packed with a hundred and fifty workshop participants who have spent the last hundred and sixty eight hours straight bashing each other on the heads with their ideas and who have now gathered for bleary resolution and livid catharsis, I think: this is NOT like anything else! This is revolution! When I speak I feel like Saint-Just in front of the tribunals, preparing to hammer out with them the YES and NO of the city once and for all. I feel my words issue from my mouth and I watch some of them crash to the ground and writhe like stranded fish, and some of them fly like arrows. This is what life is like, I think, when it's not like everything else.This is exciting!

Each team carries its project on to the stage like a baby in a bathtub of scalding water, and all the babies howl and jostle and demand to be understood. One by one the participants get up and describe it all – not just the projects, but the feelings as well. Frustrations and breakthroughs, despairs and triumphs. No one can disguise anything. The very way they stand speaks for them even if their mouths will not. My three favourite moments quiver with revolution. First, when one student declares that the elaborate moebius strips of space their terrifyingly serious tutor has impressed upon them all week is not, after all, what they wanted to do: Freedom! The second is when one group reminds us with a presentation as punchy as Kung-fu that city squares are for burning politicians alive: Equality! And the third is when the group with the Jello model dispenses a disgusting pink drink to the crowd, a glimpse of science fiction, a some drug to keep us all placid: Fraternity!

The context of study was the renovation of the Dam, with its undifferentiated surface on which the citizens can play their games of difference. So why not do that to Leidseplein, to Nieuwmarkt and to Rembrantplein? Why bother with all these elaborate scenarios? Because the emergences are what is interesting about the plane of immanence, not the plane itself, I think. My partner critic Eelco Hooftman derided what he saw as hippy revival architectures with such force that I fell in there too: 'Process Crap', I called it. I regret that – but I was trying
to refute the processors' assumptions that nature knows best. The workshop week threw up propositions by the fistful, and the noise was fabulous: we were nature, too, is what I think. And the best is not one thing. It is everything. Taken one piece at a time.

CAPITAL SQUARES

Een Academie kan je leren hoe je professioneel te gedragen. Ze kan je leren te tekenen, wellicht te kijken. Maar kunnen ze je ook bijbrengen goed te zijn in wat je doet? Ik denk van niet. Je kunt van alles leren, maar uiteindelijk moet je zelf leren goed te zijn. Misschien geldt dat wel voor alles. Misschien is onderwijs zoals al het andere. MacDonalds, luchthavens, beroemdheden – je weet wat ik bedoel. Je opleiding is gewoon een anders winkel in het winkelcentrum dat we ons leven noemen.
Maar als ik voor een stampvolle zaal van 150 workshopdeelnemers sta, die elkaar 168 uur hebben bestookt met ideeën en nu bij elkaar zijn gekomen voor een wazige oplossing en helse catharsis, denk ik: dit is NIET zoals al het andere! Dit is revolutie! Als ik spreek, voel ik me als Saint Just voor de Tribunalen, klaar om met hen voor eens en voor altijd het JA en NEE van de stad uit te werken. Ik voel de woorden mijn mond uitkomen en sommige vallen op de grond neer en kronkelen als gestrande vissen, en andere vliegen als pijlen. Dit is opwindend!

Elk team voert zijn project ten tonele, als een baby in een kokendheet bad, en alle baby's krijsen en dringen, en eisen dat ze begrepen worden. Eén voor één staan de deelnemers op en beschrijven alles – niet alleen de projecten maar ook de gevoelens: frustraties en doorbraken, wanhoop en triomf. Niemand kan iets verbergen. De manier waarop ze staan spreekt voor hen, zelfs als hun mond dat niet doet. Mijn drie favoriete momenten staan bol van revolutie. Eerst als een student verklaart, dat de ingewikkelde Möbius strook, die hen de hele week door hun doodserieuze docent voorgehouden is, uiteindelijk niet is, wat ze wilden doen: Vrijheid! De tweede keer is als een groep ons er in een pittige presentatie aan herinnert, dat stadspleinen er zijn voor het verbranden van politici: Gelijkheid! En de derde keer als de groep met het gelatinemodel een walgelijk roze drankje aan het publiek aanbiedt, een glimp science fiction, een bedwelmende drug om ons allemaal rustig te houden; Broederschap!

De context van de studie was de renovatie van de Dam met haar ongedifferentieerde oppervlak, waarop de burgers hun spelletjes van anders zijn kunnen spelen. Dus waarom zullen we dat niet doen met het Leidseplein, de Nieuwmarkt en het Rembrandtsplein? Waarom zullen we ons druk maken over al deze uitvoerige scenario's. Ik denk, omdat de verschijningen het interessante zijn van de 'plane of immanence' en niet de 'plane' zelf. Mijn collega-criticus Eelco Hooftman maakte, wat hij zag als de revival van de hippy architectuur met zo'n kracht belachelijk, dat ik daar ook voor viel: 'Process Crap', noemde ik het. Ik heb er spijt van – maar ik probeerde de aannames van de processoren, dat de natuur het het beste weet, te weerleggen. De workshop bracht een groot aantal plannen voort, en het rumoer was geweldig: ook wij waren natuur, denk ik. En het beste is niet een ding specifiek. Het is alles, het ene na de ander.

Leidseplein

Nieuwmarkt

Rembrandtsplein

Leidseplein

Nieuwmarkt

Rembrandtsplein

SWARM TECTONICS (DIGITAL DREAMS)

For some time now architects have been exploring the potential of digital technology. This has generated some exciting visual imagery that has hitherto remained confined largely to the utopian world of the screen. Within architectural schools such as Columbia University, New York, which led the way in the early explorations in this field, this 'free invention' – as it was seen by its critics – spawned a critical counter-culture of 'tectonics' that is perhaps best articulated by commentators such as Kenneth Frampton.[1] Architecture, according to this view point, is a question of building, and forms generated on the screen are just utopian fantasies if they do not conform to the tectonic requirements of the material world. Certainly, there is a big difference between designing a building according to the algorithmic potential of software programs and the tectonic parameters of actual building materials. There comes a time, however, when architects experimenting with digital design begin to realise their designs in a material world. What is more, the digital is being used increasingly in the service of the tectonic. The old opposition of 'tectonics versus digital design' begins to give way to a new 'digital tectonics'.

Architects are not the only members of the construction team to be benefiting from advances in digital technology. Engineers, for example, have used computer programs to test the structural stability of their designs. But programs are now being developed for actually generating novel structural forms. These go beyond the already very sophisticated use of Genetic Algorithms championed by Karl Chu and others, to 'breed' forms which have their own structural integrity. One such example is the eifForm program, devised by Kristina Shea, that generates forms in a stochastic, non-monotonic method using a process of structural shape annealing.[2] The 'designer' merely establishes certain defining coordinates, and then unleashes the program which eventually 'crystallizes' and resolves itself into a certain configuration. Each configuration is a structural form which will support itself against gravity and other prescribed loadings, and yet each configuration thrown up by the program is different. Such is the logic of a bottom-up, stochastic method. It is through programs such as eifForm, that we recognise the potential for the computer to simulate structural operations, precisely because, like structure, it is based on 'populational' behaviour – smaller individual components coming together according to the logic of 'swarm intelligence'.

The structure built in the courtyard of the Academie van Bouwkunst was the first ever full scale realisation of a structural form generated by eifForm. It was therefore a highly significant historical project. The starting point for the form generation were various spatial co-ordinates – points where, for example, the structure needed to touch the ground, or be high enough for people to pass beneath. The program was run to produce an initial 'design', which was then modified as further considerations, such as the length of members or the complexity of individual junctions, were taken into account.

The major task facing the construction team was the problem of how to build the structure at minimal cost. Rodeca Systems generously sponsored the project by providing the white plastic sheeting. Timber was eventually selected for the structure itself. But the key to making the structure 'work' was a pin-joint devised by the students, that allowed the forces to be transferred down the centre-line of each member, using standard steel hooks and bolts. These same fixings were then also used to hold the Rodeca sheets. The structure therefore managed to combine hi-tech design methology with low-tech construction techniques.

What, then, are the lessons of this project? EifForm has a significant potential impact on the very nature of design. The computer is being used here not as a tool of representation, but as a generative instrument that is part of the design process itself. In other words, at a most radical level, the computer has redefined the role of the architect. No longer is the architect the demiurgic form-maker of the past. The architect has been recast as the controller of processes, who oversees the 'formation' of architecture. With the development of new computational techniques, we find ourselves on the threshold of a new paradigm for architecture – a paradigm in which 'swarm tectonics' plays a crucial role.

The 'Swarm Tectonics' project was constructed by students from the Academie van Bouwkunst, Dessau Institute of Architecture and Bath University. The project was co-ordinated by Neil Leach, Kristina Shea, Spela Videcnik, Jeroen van Mechelen and Patricia Ruisch.

[1] Kenneth Frampton, Tectonic Culture, Camb., MA: MIT, 1996

[2] Annealing refers to the method of heating and cooling metals. The eifForm program simulates this process, so that the eventual form 'crystallises'. The process is stochastic because it contains a random element to the search process, which is controlled to allow for exploration of concepts that are initially worse than the current design. It is therefore also non-monotonic, in that it is constantly under revision, often negating previous developments. For a discussion of the eifForm program see Kristina Shea, 'Creating Synthesis Partners' in Architectural Design, no. 72, pp. 42-45.

SWARM TECTONICS (DIGITAL DREAMS)

Architecten zijn al enige tijd bezig het potentieel van digitale technologie te verkennen. Dit heeft al enig zeer boeiend visueel beeldwerk opgeleverd, dat tot nu toe beperkt is gebleven tot de utopische wereld van het beeldscherm. Binnen de architectonische scholen, bijvoorbeeld de Columbia University in New York, die de weg wees in de eerste onderzoeken in dit veld, bracht deze 'free invention' – zoals dit door critici werd gezien, een kritische tegencultuur voort: 'tectonics'. Misschien is deze tegencultuur het beste verwoord door critici als Kenneth Frampton[1]. Volgens zijn standpunt is architectuur een kwestie van bouwen en zijn vormen gegenereerd op een beeldscherm alleen maar utopische fantasieën, als zij niet voldoen aan de tektonische vereisten van de materiële wereld. Er is zeker een groot verschil tussen het ontwerpen van een gebouw volgens het algoritmisch potentieel van softwareprogramma's en de tektonische parameters van echte bouwmaterialen. Echter, er komt een tijd dat experimenterende architecten hun digitale ontwerpen in een materiële wereld gaan uitvoeren. Bovendien neemt het gebruik van de computer in dienst van de tektoniek steeds meer toe. De oude tegenstelling van 'tektoniek versus digitaal ontwerp' begint te wijken voor een nieuwe 'digitale tektoniek'.

De architecten zijn niet de enigen die profiteren van de vooruitgang van de digitale technologie. Ingenieurs, bijvoorbeeld, hebben computerprogramma's gebruikt voor het testen van de structurele stabiliteit van hun ontwerpen. Maar er worden nu programma's ontwikkeld voor het werkelijk genereren van nieuwe bouwkundige vormen. Deze gaan veel verder dan het al zeer geavanceerde gebruik van Genetic Algorithms, zoals bepleit door Karl Chu en anderen. Dit programma brengt vormen voort, die een eigen bouwkundige integriteit hebben. Een voorbeeld hiervan is het eifForm programma uitgedacht door Kristine Shea, dat vormen genereert volgens een stochastische, niet-monotone methode, waarbij het gebruik maakt van een proces van 'structural shape annealing'[2]. De ontwerper stelt louter bepaalde definiërende coördinaten in en laat het programma de vrije loop. Uiteindelijk 'kristalliseert' zich dit en verandert het zichzelf in een bepaalde constructie. Elke constructie is een bouwkundige vorm die zichzelf zal ondersteunen tegen de zwaartekracht en andere voorgeschreven lasten, maar toch is iedere door het programma voortgebrachte constructie verschillend. Dit is de logica van een bij het begin beginnende stochastische methode. Door programma's als eifForm herkennen we het potentieel van de computer voor het simuleren van bouwkundige bewerkingen, juist omdat het gebaseerd is op 'populational' gedrag – kleinere individuele componenten komen samen volgens de logica van 'swarm intelligence'.

Het bouwwerk op de binnenplaats van de Academie van Bouwkunst is de eerste levensgrote realisatie van een door eifForm gegenereerde structuur. Het was daarom een veelbetekenend historisch project. Het uitgangspunt voor het genereren van de vorm was een aantal ruimtelijke coördinatiepunten. Bijvoorbeeld waar het bouwwerk de grond moest raken, of hoog genoeg moest zijn voor mensen om er onderdoor te gaan. Het programma werd aan het werk gezet voor het produceren van een eerste ontwerp, dat daarna werd aangepast op basis van andere overwegingen, zoals de lengte van bepaalde delen van het bouwwerk of de complexiteit van de individuele verbindingen.

De belangrijkste taak, waarvoor het constructieteam zich gesteld zag, was hoe het bouwwerk tegen minimale kosten te realiseren. Rodeca Systems sponsorde het project royaal door het leveren van het witte plastic plaatwerk. Uiteindelijke werd hout gekozen voor de constructie zelf. Maar de sleutel om constructie te laten 'werken' was een door de studenten uitgedachte penverbinding. Hiermee konden de krachten met behulp van haken en bouten via de hartlijn van elk element naar beneden verplaatst worden. Dezelfde verbindingen gebruikte men daarna ook voor het bevestigen van het Rodeca plaatwerk. Zodoende slaagde men erin hi-tech design te combineren met low-tech constructietechnieken.

Wat zijn dan de lessen die we uit dit project kunnen trekken? EifForm heeft potentieel een aanzienlijke impact op de aard van het ontwerpen zelf. De computer wordt hier niet gebruikt als een presentatiemiddel, maar als een producerend hulpmiddel, dat deel van het ontwerpproces zelf is. In andere woorden de computer heeft de rol van de architect een radicaal nieuwe inhoud gegeven. De architect is niet langer de demiurgische vormmaker van het verleden. Hij is omgevormd tot de manager van processen, die het 'formeren' van architectuur overziet. Met de ontwikkeling van nieuwe computertechnieken bevinden we ons op de drempel van een nieuw paradigma voor de architectuur – een paradigma waarin 'swarm tectonics' een cruciale rol speelt.

Het 'Swarm Tectonics' project werd uitgevoerd door studenten van de Academie van Bouwkunst, het Architectuur Instituut Dessau en de Universiteit van Bath. De coördinatie van het project was in handen van Neil Leach, Kristina Shea, Spela Videcnik, Jeroen van Mechelen en Patricia Ruisch.

[1] Kenneth Frampton, Tectonic Culture, Camb., MA: MIT, 1996

[2] Harden (Annealing) verwijst naar de methode van verhitten en koelen van metalen. Het eifForm programma bootst dit proces na, dus de uiteindelijke vorm 'kristalliseert'. Het is een stochastisch proces, omdat het een willekeurig element aan het zoekproces toevoegt, dat is beregeld om de verkenning van concepten, die in het begin slechter zijn dan het actuele ontwerp toe te staan. Het is daarom ook niet-monotoon, omdat het continu onder revisie is en vaak eerdere ontwikkelingen teniet doet. Zie voor een bespreking van het eifForm programma Kristina Shea, 'Creating Synthesis Partners' in Architectural Design, nr. 72, p. 42-45.

130
131

EEN VLIEGENDE CARAVAN

Er zijn studenten die door middel van projecties je in een *vliegende caravan* meenemen die niet eens van zijn plaats komt, er zijn er die een *meditatiebol* bouwen waarbinnen je je eigen letterlijke en innerlijke evenwicht moet zien te vinden en er zijn er die *bamboe in een hoek van 45° laten groeien*, omdat bamboe zo'n sterk en snelgroeiend materiaal kan zijn. Dit alles naar aanleiding van een conceptuele opdracht waarin het *ervaren* van ruimten centraal staat.
Architecten zijn fantastische ontwerpers van maquettes. Ook aan de eisen van een opdracht zullen ze zo goed mogelijk willen voldoen. Maar... hoe *voelt* zo'n ruimte als je er dan uiteindelijk in kan staan of zitten? Hoeveel invloed heeft het materiaal waarmee je bouwt op de gebruiker? Wat doet de lichtinval met het interieur? Hoe kan kleur de sfeer van een ruimte beïnvloeden? En hoe klinkt die ruimte eigenlijk? Dit zijn vragen die mijn studenten keer op keer moeten beantwoorden voordat er überhaupt ontworpen mag gaan worden.
Voorafgaand aan de hierboven genoemde vragen ligt een belangrijk traject waarin er lang wordt gefilosofeerd en geassocieerd over de opdracht. Zo blijkt het ontwerpen van een emotionele ruimte stof te bieden voor vele vragen en overdenkingen, want wat is *een emotionele ruimte*? En waarom? En bestaan er ook niet-, of on-emotionele ruimten? Om vervolgens de associatieve denkkanalen open te zetten en te belanden in een breed scala en een bijna beangstigende hoeveelheid van onzekerheden.
En dàt nu was de bedoeling. Want iemand die niet durft te experimenteren, die niet de weg durft kwijt te raken of een blokkade durft op te zoeken, blijft te snel in zijn eerste gedachten hangen. Doordat de studenten in groepjes van 4 à 5 werken, worden ze gedwongen om naar elkaar te luisteren en hun mening te motiveren. Het compromis wordt niet gezocht. We zijn niet gauw tevreden. Het zoeken naar de voorwaarden van een echt goed ontwerp neemt de meeste tijd in beslag en er moet veel verworpen of weer opgepakt worden.
Ten slotte de realisatie: het bouwen van een technisch zo perfect mogelijk uitgevoerde ruimte of installatie, schaal 1:1. Als je dan uitkomt bij een *blaasbalg van 4 meter hoogte*, aangedreven door het gewicht van de toeschouwer, ontworpen én gemaakt om ons het geluid van het machinaal aanblazen van één bierflesje te laten horen..., dan durf je als architect.

FLYING CARAVAN

There are students who use projections to transport you in a *flying caravan* that does not even move from its spot, there are others who build a *meditation ball* in which you have to find your own literal and inner balance, and yet others who *grow bamboo at an angle of 45 degrees* because bamboo can be such a strong and fast-growing material. This is all connected with a conceptual assignment which concentrated on the *experiencing* of spaces.
Architects are fantastic designers of scale models. They are also eager to satisfy the demands of the brief as far as possible. But...what does such a space *feel* like when you can finally stand or sit in it? How much influence does the building material have on the user? How does the lighting affect the interior? How can colour affect the atmosphere of a space? And how does that space sound? These are questions that my students have to answer time and again before they can get down to designing at all. The questions listed above were preceded by an important trajectory in which we spent a long time philosophising and making associations in connection with the assignment. For instance, the design of an emotional space turns out to provide material for many questions and considerations, for what is *an emotional space*? And why? And are there non-emotional or unemotional spaces as well? The next stage is to open the associative channels of thought and to be faced with a wide range and an almost terrifying number of uncertainties.
That was the idea. Because students who are afraid to experiment, who are afraid of going off the road or running up against a barrier, remain stuck in their first ideas too rapidly. Since the students work in groups of four to five, they are obliged to listen to one another and to give the reasons for their opinions. There was no attempt to arrive at a compromise. We are not easily satisfied.
The search for the conditions of a really good design takes up the most time and a lot has to be rejected or picked up again later.
The final stage is the practical result: building a space or installation on a 1 to 1 scale as perfectly as possible. If the result is *a 4-metre tall bellows*, driven by the weight of the observer, designed and made to allow us to hear the sound of the mechanical blowing of a single bottle of beer... then you've got guts as an architect.

V3 ASL Vormstudie / Form study
Barbara van Loon

PAPERS

Het schrijven van een paper behoort tot de vaste onderdelen van de studie aan de Academie. Twee stuks zelfs, voorafgegaan door een training in de omgang met tekst en een introducerende schrijfoefening. Dit studie-onderdeel is niet alleen een praktische voorbereiding op het feit dat een architect zijn ontwerp altijd van een geschreven toelichting moet kunnen voorzien of dat de student aan het eind van zijn studie een helder gesteld afstudeerplan moet overleggen, waarin opgave, aanpak en doel van het voorgestelde afstudeerproject zijn vastgelegd. Nee het doel reikt verder: 'Idealiter vormt de paper een academische vrijheid binnen de studie, die de intellectuele vorming van de student ten goede komt, maar ook recht doet aan het gegeven dat de studie architectuur als een vorm van onderzoek moet worden beschouwd', zo staat er in de instructiebrief aan de paperbegeleiders. En die notie strekt zich steeds dwingender ook uit tot de professionele vakuitoefening zelf. Die kans tot het uitzoeken van een fascinatie of een verondersteld tekort wordt door vrijwel iedere student gegrepen. Soms in directe relatie met de tegelijk lopende ontwerpoefening, vaak toch meer voortkomend uit eigen behoeften en verlangens. Het levert een bont palet op aan onderwerpen en aanpakken, waarin door de tijd heen duidelijke accentverschuivingen waarneembaar zijn. Enkele jaren terug werden nog regelmatig 'de huid' en 'het materiaal' in de een of andere vorm gekozen als onderwerp en daarvoor waren meer filosofische onderwerpen als 'taal en betekenis' of 'montage' populair. Kortom meer reflectieve onderwerpen waarin de aard en het bestaan zelf van de architectuur aan de orde kwam. Momenteel overheersen twee thema's: de opgave (architectonisch, maar vooral stedebouwkundig) met het accent op stedelijke transformaties en het fenomeen van de kunstmatigheid, ook wel 'disneyficatie' genoemd.

Al wisselt de kwaliteit van de papers sterk en staat het didactisch uitgangspunt centraal, toch worden er regelmatig stukken ingeleverd waarin interessante stellingen worden betrokken of nuttige inzichten naar voren worden gehaald. Een enkel werkstuk blijkt zelfs sterk genoeg om tot artikel in een vaktijdschrift te worden uitgewerkt (Frank Toeset, Perverse architectuur, in: Archis nr 3, 2001).

Een kleine greep uit de tientallen papers van dit jaar. Op het vlak van de stedelijke transformaties valt de paper van Marlies van de Maarel op. Zij onderzocht op welke manieren het Rotterdamse metronet aanknopingspunt is geweest voor (nieuwe) vormen van stedebouw in die stad. Een metronetwerk ontsluit, maar er lijkt geen directe relatie te zijn met het soort stedebouw dat hier tegenaan wordt gezet, zo lijkt het. Meer dan voorzien heeft het metronet echter invloed uitgeoefend op de verdeling van de programmatische zwaartepunten over de stad. Ook ontwikkelden de metrohalten zelf zich tot 'programma-magneten', waar ze primair als verdeelpunten waren ontworpen. Ook blijkt de metro katalytisch voor het ontstaan van een programmatisch gelaagd en geïntegreerd stadsweefsel. De wil zo'n geïntegreerd stadsfragment rond een vervoersknoop te ontwikkelen is het onderwerp van Evelien Riedstra, die de herinrichting van stationsgebieden onder de loep nam. Als landschapsarchitecte in opleiding richtte ze haar aandacht vooral op het programma-onderdeel 'openbare ruimte'. Niettegenstaande alle hooggestemde idealen, de nota's, studies en modellen blijkt de aard en kwaliteit van de openbare ruimte geen uitgangspunt, maar juist sluitpost te zijn van een primair economisch en op maximalisering van programma's en oppervlakten gerichte operatie. De burger is er meer om de (dure) programma's draaiende te houden dan dat de programma's er zijn om een voor de burger aangename en bruikbare stad te laten ontstaan. De politieke uitgangspunten van dit soort operaties staan zo uitdrukkelijk ter discussie.

Jeroen Schilder nam de 'surrogaatwerelden' bij de kop en verbond culturele tendensen aan sociologische gegevens als beschikbare vrije tijd en consumptiepatronen om meer greep te krijgen op dit soort architectonische opgaven. Hetzelfde deed Frank Deltrap die vooral langs de weg van de Franse postmoderne filosofie dit onderwerp benaderde. Diens verhandeling spitst zich uiteindelijk toe op het omslagpunt waarbij historisch materiaal zijn authenticiteit verliest.

Niet minder actueel is het thema van Katja Heid, die een uitvoerige typologie van getto's, 'gated communities' en enclaves opstelde, maar uiteindelijk vooral de (relatieve) sociale waarde van deze systemen in kaart probeert te brengen. Het leverde een uitvoerig en goed gedocumenteerd stuk op over een verschijnsel waarover de discussie in Nederland nog echt op gang moet komen.

Op weg naar een mondiaal Disneyland?

Frank Deltrap **mei 2002**

PAPERS

Writing a paper is one of the compulsory components of study at the Academy; two papers, in fact, preceded by training in how to handle text and an introductory writing exercise. This part of the course is not only a practical preparation for the fact that an architect must always be able to provide his design with a written explanation, or that students must be able to present a clearly put together graduation plan at the and of their period of study that plainly states the assignment, approach and purpose of the proposed graduation project. No, the objective goes further: 'Ideally, the paper is an academic freedom within the course that benefits the intellectual formation of the student, but also does justice to the fact that the study of architecture should be regarded as a form of inquiry', as it is formulated in the letter of instruction to the paper supervisors. And that notion extends more and more compellingly to the exercise of the profession itself.

The opportunity to explore a fascination or a supposed shortcoming is exploited by almost every student, sometimes in direct relation to the concurrent design exercise, but often arising more from his or her own needs and desires. It yields a rich variety of subjects and approaches, in which clear shifts of emphasis can be discerned over the years. A few years ago 'the skin' and 'the material' were regularly chosen in one form or another as theme, and before that more philosophical subjects such as 'language and meaning' or 'montage' were popular – in short, more reflective topics in which the very nature and existence of architecture came up for discussion. Nowadays two themes dominate: the assignment (architectural, but above all urban development) with the accent on urban transformations, and the phenomenon of artificiality or Disneyfication. Although the quality of the papers varies considerably and the educational premise is central, papers are nevertheless regularly submitted in which interesting theses are discussed or useful insights are put forward. Occasionally a paper even proves to be strong enough to be elaborated in the form of an article in a professional journal (Frank Toeset, 'Perverse architecture', in Archis no. 3, 2001).

A small selection from the dozens of papers this year. In the field of urban transformation the paper by Marlies van de Maarel stands out. She investigated how the Rotterdam subway network has become a point of contact for (new) forms of urban development in that city. A subway network opens up, but there does not appear to be any direct relation with the kind of urban development that is organised around it, it seems. However, the subway network has exerted more of an influence on the distribution of the programmatic centres of gravity in the city than one would expect. The subway stops also developed to become 'programme magnets', while they were primarily designed as distribution points. The subway also proves to have acted as a catalyst on the emergence of a programmatically layered and integrated urban fabric.

The willingness to develop such an integrated urban fragment round a traffic junction is the subject tackled by Evelien Riedstra, who investigated the reorganisation of railroad stations and their surroundings. As a landscape architect, she focused above all on the 'public space' part of the programme. In spite of all lofty ideals, memoranda, studies and models, the nature and quality of the public space proves not to be a premise, but a budgetary item that is treated as insignificant in terms of a primarily economic operation that targets the maximisation of programmes and surfaces. Citizens are there to keep the (expensive) programmes going rather than that the programmes are there to create a pleasant and useful city for those citizens. The political motives behind such operations are thus explicitly raised for discussion.

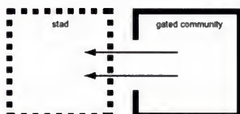
Jeroen Schilder tackled the surrogate worlds and linked cultural trends to sociological facts such as available leisure and patterns of consumption in order to come to grips with architectural assignments of this kind. So did Frank Deltrap, who approached this subject primarily via French postmodern philosophy. In the end, his paper concentrates on the turning point at which historical material loses its authenticity. No less topical is the theme investigated by Katja Heid, who drew up an extensive typology of ghettos, gated communities and enclaves, but eventually tried to chart above all the (relative) social value of these systems. This produced an exhaustive and well documented paper on a phenomenon about which the discussion in the Netherlands has not yet really got under way.

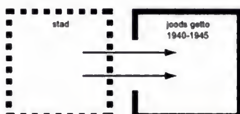
Arjen Oosterman

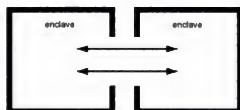
Gated communities en ghetto's - de muur als kans

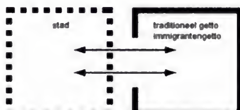
Katja Heid 2001

'IS ONTWERPEN TE LEREN EN ZO JA HOE?'

Pioniers van de moderne architectuur zoals Sir Edwin L. Lutyens, Frank Lloyd Wright en Le Corbusier hebben hun kennis niet of nauwelijks aan onderwijsinstituten opgedaan maar 'al doende'. De structuur van de Academie van Bouwkunst, waar naast 's avonds studeren overdag op een bureau gewerkt moet worden, is dus misschien wel ideaal. Overdag met de voeten in de praktijk, 's avonds met het hoofd in de wolken.

Met de collegereeks Strategie en Casuïstiek, hebben wij een brug geslegen tussen deze uitersten aan de hand van drie uitgangspunten: de techniek van het ontwerpen zelf; het verkrijgen van inzicht in de strategieën die (praktiserende) ontwerpers inzetten tijdens het ontwerpproces; en in het verlengde daarvan het ontwikkelen van begrip van hoe het Nederlandse 'veld' in elkaar zit.

De reeks was interdisciplinair, wat betreft toehoorders én sprekers. De sprekers kwamen uit diverse geledingen van de ontwerperswereld. Zowel ontwerpers in dienst van de overheid als private partijen waren vertegenwoordigd. Daarnaast ook mensen die wetenschappelijk en onderzoeksmatig dan wel uitvoeringsgericht bezig zijn. Deze selectie weerspiegelt de breedte van het veld waarin architecten, landschapsarchitecten en stedebouwers nu werkzaam zijn.

TECHNIEKEN

Ontwerpen is een cyclisch proces. Een voorwaarde voor goed ontwerp is, dat er tijd om te evalueren en te reflecteren genomen wordt.

De initiator van de huidige vorm is Sjoerd Soeters die gevraagd is de reeks te openen. Soeters, zowel ontwerper als strateeg, wijdde zijn lezing(en) volledig aan de techniek van het ontwerpen zelf.
Op operatief niveau betekent dit dat de student leert om het ontwerpproces te beheersen, te verdiepen en de ontwikkeling gaande te houden. Soeters gaf daarvoor een aantal voorbeelden. Inzoomen en uitzoomen; bekijk het ontwerp in detail of juist op een stedelijke schaal. Toetsen van het ontwerp door een externe blik; een aantal ontwerpstappen terug doen om te onderzoeken of er wellicht basisstappen overgeslagen zijn. Alles onder het motto: 'Als de vragen die zelf gesteld worden niet origineel zijn zal het antwoord dat ook niet zijn.'
Soeters haalt daarbij de filosoof Whitehead aan die het ontwerpproces beschrijft als een cyclus van Romance, Precision en Evaluation, waarbij deze cyclus niet één keer maar veel – zeer veel – keren doorlopen moet worden. In de Romance-fase droomt de ontwerper van voorstellen zonder zich veel aan te trekken van praktische belemmeringen, in de Precision-fase wordt de Romance getoetst aan randvoorwaarden, regelgeving en verschijningsvorm. In de Evaluation-fase vindt toetsing en terugkoppeling plaats. Dit is vervolgens het uitgangspunt voor een volgende Romance-fase en zo verder.
Het doorlopen van deze cyclus begint altijd bij de Romance-fase waarna de andere stappen volgen. Een veel gemaakte fout is dat als het preciseren van de Romance-fase niet lukt, de ontwerper niet doorgaat op het ingeslagen pad maar opnieuw start in een Romance-fase. Uiteindelijk komt de ontwerper zo geen stap verder.
Het overslaan van de Romance-fase is ook een veel gemaakte fout. Op deze manier gaan vondsten verloren voordat ze zelfs maar ontdekt zijn.

Misschien is de eerste taak die voor het ontwerponderwijs weggelegd is, het aanleren van het noteren en het kritisch evalueren van ideeën. Peter Trummer gaf hiervoor een aantal actuele handreikingen. Probeer te formuleren wat de specificiteit van een bepaalde opgave is; elk gebouw heeft een 'behaviourpattern'. Analyseer dit patroon, teken het uit en ontwerp ermee. Een gerealiseerd voorbeeld van deze methode is het nieuwe station van Arnhem waar Trummer bij UN-studios aan gewerkt heeft.

Binnen Whiteheads definitie van ontwerpen blijkt een heel palet van invullingen mogelijk te zijn. Petra Blaisse's werk dat zich concentreert op zowel interieurontwerp als landschapsinrichting, is te karakteriseren als poëtisch intuïtief. De nadruk in haar zeer persoonlijke werk ligt op het aanvoelen van precies datgene wat toegevoegd zou moeten worden, echter altijd met een volstrekt originele uitkomst. De techniek van informatieverwerking kwam uitvoerig aan bod in de lezingen van Michelle Provoost en Donald van Dansik. Door intelligente observatie, analyse en met name het 'kruisen' van informatie illustreerden zij hoe ze tot provocatieve ontwerpvoorstellen komen. Andere aanpakken die werden toegelicht kunnen gekarakteriseerd worden als 'intuïtief rationeel' (Michael van Gessel), computergegenereerd (Bill MacDonald) en hard-line programmatisch (Don Murphy).

STRATEGIEËN

In de Nederlandse overlegcultuur waar het maken van bovengemiddelde projecten welhaast onmogelijk lijkt, is kennis over de mechanismen die tijdens het ontwerp- en bouwproces spelen onontbeerlijk.
Naast het beheersen van traditionele ontwerpopgaven, als het omgaan met programma, bouwfysica en zwaartekracht, is inzicht in het realisatietraject dat volgt, wezenlijk om te begrijpen hoe en waarom ontwerpvoorstellen tot realisatie (kunnen) komen. Dit inzicht zou tijdens de ontwerpfase moeten leiden tot zowel intelligente als kansrijke ontwerpen.

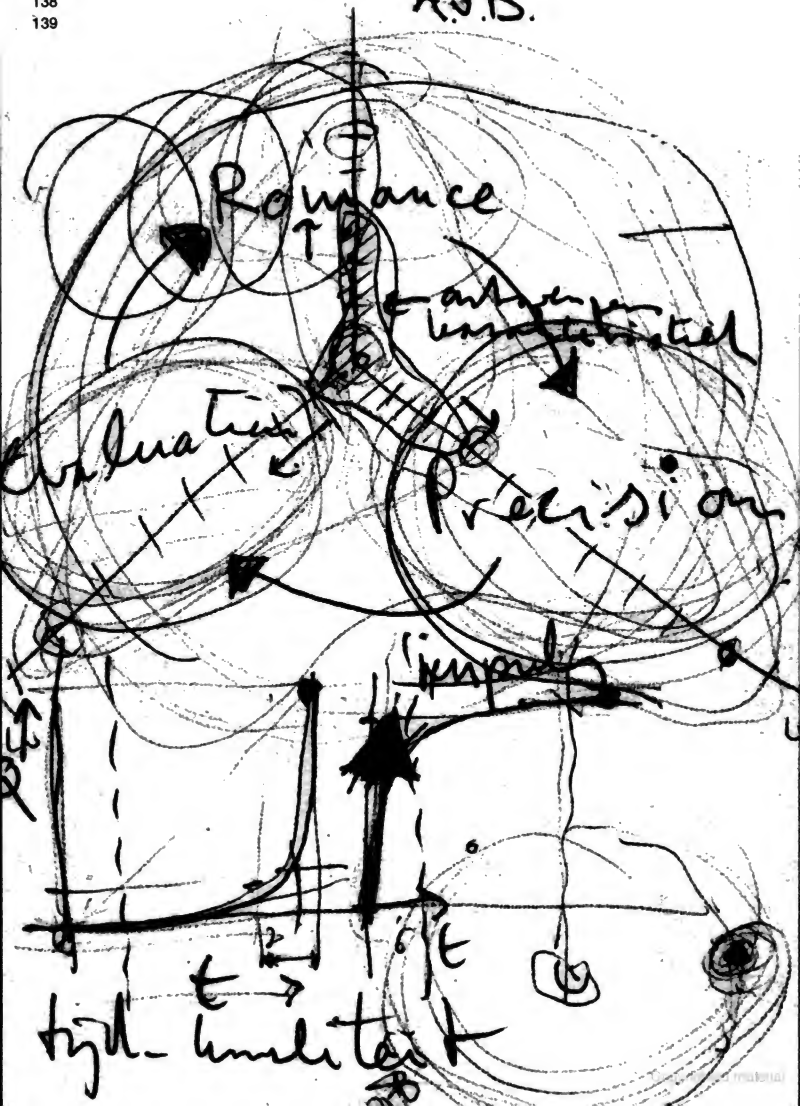
In zijn toelichting op de wordingsgeschiedenis van het Luxortheater illustreerde Peter Wilson dat een randvoorwaarde als de draaicirkel van een 18 meter lange vrachtwagen, een voldoende zwaarwegend argument was om een ingenieus ruimtelijk en feestelijk ontwerp te realiseren dat in het pragmatische Rotterdam geen precedenten kent. Dat het in Luxor eigenlijk gaat over onderliggende thema's als de verhouding tussen 'exactitude' en 'multiplicity' komt niet aan de orde. Met deze thema's bouw je geen theaters maar ontwerp je ze wel. Als men een opdrachtgever van dit soort thema's op de hoogte brengt zal de eerste reactie een schrikreactie zijn: kosten al deze mooie thema's niet veel meer geld?

De ontwerpopgaven werden in een breder perspectief gezet door meesters van de strategie zoals Pi de Bruijn, Rein Geurtsen en Cor van Eesteren (via Zef Hemel). In Nederland is elke actuele ontwerpopgave een vorm van transformatie van een bestaande context. Ontwerpers en ontwerpen zullen daarom altijd moeten reageren op belangengroeperingen die vaak redeneren vanuit het reeds aanwezige. Daarnaast zijn de stedebouwkundige, landschappelijke en grotere architectonische opgaven complex van aard omdat er veel partijen bij betrokken zijn: bewoners, politici, economen, civieltechnici, ecologen, enzovoort. Zowel de Bruijn als Geurtsen benadrukten dat het zorgvuldig in kaart brengen van de wensen en verlangens van alle betrokken partijen een voorwaarde is om tot een afgewogen resultaat te komen. Naast begrip voor diverse belangen lijken geduld en volharding twee anders belangrijke eigenschappen bij het werken aan complexe opgaven. Hemel liet zien hoe van Eesteren al deze eigenschappen beheerste en zo twee meesterwerken realiseerde die de toets der tijd kunnen doorstaan: het Algemeen Uitbreidingsplan Amsterdam en het ontwerp van de IJsselmeerpolders.

HET BREDERE VELD

Zonder vraag geen aanbod. Het overheidsdictaat in aanbod en denken lijkt te zijn versleten. De rol van de overheid is verschoven van een initiërende naar een vrijwel uitsluitend controlerende rol.

C3 ASL Strategie en Casuïstiek
Jan-Richard Kikkert
Robert Broesi

A.v.B.
Romance
Evaluation
Precision

Ontwikkelaars als Mariet Schoenmakers (MAB) en Maurits Schaafsma (Schiphol Vastgoed) lichtten toe hoe de vraag zich ontwikkelt en hoe daar van opdrachtgeverskant naar gekeken en op gereageerd wordt. Waar de overheid het publieke belang voorop stelt – en dit koppelt aan lange termijn denken – kenmerkt de werkwijze van de ontwikkelaars zich door een grote slagvaardigheid op korte termijn. Wezenlijk in hun verhaal is dat in hun manier van denken, de uiteindelijke gebruikers centraal staan. Marktdenken betekent niet alleen denken in termen van rentabiliteit. Het betekent ook en wellicht allereerst, denken aan de wensen van de gebruikers.
Gerrit Jan Hagen belichtte in zijn lezing de technieken om tot een tot nu toe ongekende manier van gebruikersinvloed te komen (customising). Bij deze methode worden, er tijdens het ontwerpproces, uit toekomstige gebruikers klankbordgroepen geformeerd. De reacties van deze klankbordgroepen hebben een direct, inhoudelijk sturende rol bij de ontwikkeling van (industriële) producten. Deze methode is bijvoorbeeld in de auto-industrie al gangbaar met als meest recent voorbeeld de Chrysler PT-cruiser. Het uitgangspunt bij het customising is het bewust inspelen op kleine doelgroepen. Men is zich ervan bewust dat de kracht van deze methode is, dat uitgesproken behoeften bediend zullen worden.
Waar customising in andere sectoren vergevorderd is, is het in gebouwvoorstellen nog lang niet operationeel. Er zijn wel twee richtinggevende projecten te noemen die de weg geopend hebben om te experimenteren; waarbij bewonerswensen verregaande invloed kunnen hebben.
Het Piréus-woongebouw van Hans Kollhoff en Christian Rapp betekent een belangrijke breuk met de Nederlandse naoorlogse woningbouw traditie. Dit woonblok bevat vele extreme woningen, zowel qua formaat als oriëntatie en organisatie. Toch lijkt bereikte variëteit hier meer gestuurd vanuit ontwerpers- dan van gebruikers oogpunt.
Het Silogebouw van MVRDV kan al meer als een stap in de richting van een customised benadering gezien worden. Al ligt de focus voornamelijk op het beeld van afwisseling in plaats van een daadwerkelijk gebruikerswens-gestuurde invulling.
Waar architecten zich lijken te richten op diversiteit op zich wordt door Hagen customising op nog te veel vertaald naar de sfeer van keuken- en badkamerinrichting. Bij beide lijkt het potentieel van architectuur nog niet ten volle benut.

Wellicht is customising, waarin een directe verbinding wordt gemaakt tussen gebruiker en ontwerp, ook niet de goede weg en moeten we nog eens kijken naar ideeën die ontwikkeld zijn in de jaren zeventig. John Habraken belichtte het gedachtegoed van de SAR (Stichting Architecten Research). De kern hiervan behelst het 'drager-inbouw' principe. Hierbij beperken ontwerpers zich tot het bedenken en maken van het raamwerk, de gebruiker kan daarbinnen zijn eigen invulling realiseren. Het principe is simpel en kan op vele schaalniveaus toegepast worden. Dertig jaar geleden werd Habraken om deze ideeën verguisd. Nu lijken ze weer actueel met de discussie over de gewenste directe invloed van gebruikers op hun omgeving. Ook Habraken liet zien dat geduld en volharding veel waard zijn. De ideeën van de SAR is hij met vele collega's, internationaal door blijven ontwikkelen en met name in Azië worden nu projecten op basis van deze filosofie gerealiseerd.

De belangrijkste conclusie van de collegereeks is dat er niets gaat boven het toepassen van beproefde ervaringen. Het verleden bevat een schatkist aan ontwerpmateriaal dat als inspiratiebron gebruikt kan worden. De ontwerper van de toekomst krijgt een veelheid aan middelen in handen. Door met een open en kritische blik verliefd te worden op dit materiaal, het te toetsen, te interpreteren en zo te bewerken levert het nieuwe oplossingen voor hedendaagse opgaven op. Uiteindelijk is de persoonlijkheid van de ontwerper doorslaggevend. De taak van de Academie is deze te (helpen) ontwikkelen.

'CAN YOU LEARN TO DESIGN, AND IF SO, HOW?'

Pioneers of modern architecture such as Sir Edwin L. Lutyens, Frank Lloyd Wright and Le Corbusier acquired little or none of what they knew at educational institutes, but in practice. The structure of the Academy of Architecture, which requires working in a design firm during the day to complement study in the evening, is thus perhaps ideal. Your feet on the ground in the daytime – your head in the clouds in the evening.
The course Casuistry and Design Strategy bridges these extremes on the basis of three principles: the technique of design itself; obtaining insight into the strategies that (practising) designers deploy during the design process; and as an extension of them, the development of an understanding of what the Dutch field is like.

The course was interdisciplinary with regard to both students and speakers. The speakers were drawn from various sectors of the design world. Designers employed by the government and private parties were both represented, as well as individuals engaged in scientific, research-orientated or practically orientated work. The selection reflects the breadth of the field in which architects, landscape architects and urban designers work nowadays.

TECHNIQUES
Design is a cyclical process. A precondition of good design is that time is spent on evaluation and reflection.

The initiator of the present form is Sjoerd Soeters, who was invited to open the course. As a designer and strategist, Soeters devoted his lecture(s) entirely to the technique of design itself. At the operational level this means that the student learns to control and deepen the design process and to keep up the development. Soeters provided a number of examples. Zooming in and zooming out; consider the design in detail or on an urban scale. Scrutinise the design by taking a look from the outside; go back a number of steps to see whether any basic steps have been skipped – all under the motto: 'If the questions raised aren't original, the answer won't be original either'.
Soeters referred to the philosopher Whitehead, who described the design process as a cycle of Romance, Precision and Evaluation and emphasised that this cycle had to be gone through not just once but many – very many – times.
In the Romance stage the designer dreams up proposals without paying too much heed to practical obstacles. In the Precision stage the Romance is scrutinised in terms of prior conditions, regulations and physical appearance. Evaluation and feedback take place in the Evaluation stage, which forms the starting point for a successive Romance stage, and so on. This cycle always begins with the Romance stage, followed by the other stages. A common mistake is that, if it proves impossible to bring precision to the Romance stage, the designer does not continue along the same path, but starts all over again in a Romance stage. In the end, he does not get any further. Another common mistake is to skip the Romance stage, which means that discoveries are lost before they have even been made.

Perhaps the first task for design education is to teach students how to note down and critically evaluate ideas. Peter Trummer provided a number of up-to-date tips for this. Try to formulate what is specific about a particular assignment; every building has a behaviour pattern. Analyse this pattern, sketch it, and design with it. An example of this method that has been put into practice

is the new railway station in Arnhem, where Trummer worked with UN Studios.

Whitehead's definition of design admits of a whole range of possibilities. Petra Blaisse's work, which is concentrated on interior design and landscape design, can be characterised as poetic and intuitive. The emphasis in her highly personal work lies on sensing exactly what has to be added, but always with a completely original outcome. The technique of information processing received ample coverage in the lectures by Michelle Provoost and Donald van Dansik. By means of intelligent observation, analysis and in particular the 'crossing' of information, they showed how they arrive at provocative design proposals. Other approaches that were explained can be characterised as 'intuitively rational' (Michael van Gessel), computer-generated (Bill MacDonald), and hard-line programmatic (Don Murphy).

STRATEGIES

In the Dutch culture of consultation, where it seems virtually impossible to carry out projects on a larger than average scale, knowledge about the mechanisms that are in play during the design and building process is essential.
Besides mastering traditional design skills, such as dealing with programme, building physics and gravity, insight into the ensuing trajectory of implementation is essential for an understanding of how and why design proposals (may) reach fruition. This insight should lead to both intelligent and promising designs during the design stage.

In his account of the genesis of the Luxor theatre, Peter Wilson illustrated how a prior condition like the turning circle of an 18-metre long lorry was a sufficiently powerful argument for implementing an ingenious spatial and lively design that is without precedent in pragmatic Rotterdam. That what is really at stake in Luxor are underlying themes such as the relation between exactitude and multiplicity is neither here nor there. Theatres are not build with themes like these, but they are used in the process of designing them. If such themes are mentioned to the client, the first reaction will be one of alarm: won't all these lovely themes cost much more? The design assignments were set within a broader perspective by masters of strategy like Pi de Bruijn, Rein Geurtsen and Cor van Eesteren (via Zef Hemel). In the Netherlands, every design assignment today is a form of transformation of an existing context. That is why designers and designs always have to react to interest groups that often argue on the basis of what is already there. In addition, the urban development, landscape and larger-scale architectural assignments are complex because many parties are involved: residents, politicians, economists, civil engineers, ecologists, etc. Both De Bruijn and Geurtsen emphasised that it is necessary to carefully chart the wishes and desires of all of the parties involved in order to arrive at a well-considered result. Besides an understanding of divergent interests, patience and determination appear to be two other important qualities for working on complex assignments. Hemel demonstrated how Van Eesteren possessed all these qualities, which enabled him to produce two masterpieces that have stood the test of time: the Amsterdam General Expansion Plan, and the design of the IJsselmeer polders.

THE WIDER FIELD

No supply without demand. Government dictates seem to have been eroded in the supply and the debates. The role of the government has shifted from an initiating to a virtually exclusively supervisory role.

Developers such as Mariet Schoenmakers (MAB) and Maurits Schaafsma (Schiphol Vastgoed) explained how demand develops and how clients view and respond to it. While the government assigns priority to the public interest – and links it to long-term thinking –, the procedure followed by the developers is characterised by a large measure of adroitness in the short term. Basically, they claim that their way of thinking gives priority to the final users. Thinking in market terms does not just mean thinking in terms of profitability. It also, and probably foremost, means thinking about what the users want.
Gerrit Jan Hagen's lecture threw light on the techniques for arriving at an unprecedented form of influence by the users (customising). Following this method, sounding board groups of future users are already formed during the design process. The reactions of these sounding board groups have a direct, substantial, directive role in the development of (industrial) products. This method is already in use in the car industry, where the most recent example is the Chrysler PT cruiser. The principle behind customising is deliberately responding to small target groups. There is an awareness that the strength of this method lies in its serving specific demands.
While customising is advanced in certain sectors, is by no means operational in building proposals yet. However, there are two pioneering projects which have opened up the path for experiments in which the wishes of the residents can have far-reaching influence. The Piréus block of apartments by Hans Kollhoff and Christian Rapp marks a major break with the Dutch postwar housing tradition. This block of apartments contains many extreme units, in terms of format, orientation and organisation. All the same, the variety achieved here seems to have been more a product of the designers than of the users.
The Silo by MVRDV can be regarded as a further step towards a customised approach, even though the focus is primarily on visual variety rather than a programme that is genuinely in line with what the users want. While architects seem to be aiming at diversity for its own sake, Hagen sees customising as too often being translated into kitchen and bathroom interiors. In both cases the potential of architecture does not seem to have been fully utilised so far.

Perhaps customising in which there is a direct link between user and design is not the right path, and we should take another look at ideas that were developed in the 1970s. John Habraken illustrated the ideas of the SAR (Architects Research Foundation). The core of these is the 'frame-content' principle, in which designers confine themselves to devising and making the frame, while the users can implement whatever content they choose. The principle is simple and can be applied at many levels of scale. Thirty years ago Habraken was dismissed for these ideas. Now they appear up-to-date again with the discussion about the desired direct influence of users on their surroundings. Habraken also showed that patience and determination are worth a great deal. He and many colleagues have continued to developed the SAR ideas internationally, and projects are now being carried out based on this philosophy, especially in Asia.

The main conclusion of the course is that nothing can equal the application of tried and tested experience. The past contains a treasure-chest of design material that can be used as a source of inspiration. The designer of the future is presented with a diversity of resources. By embracing this material with an open and critical mind, testing it, interpreting it and modifying it, new solutions may be derived from it to meet present-day challenges. In the last resort, it is the designer's personality that is decisive. It is the task of the Academy to (help to) develop it.

TUSSEN PRAGMATIEK EN VERBEELDING
INTERVIEW MET TEUN KOOLHAAS EN MARTIJN DE WIT

Marina Roosebeek en Marina Laméris

Teun Koolhaas, architect & stedebouwkundige, heeft in 1985, samen met stedebouwkundige Freek Riem en landschapsarchitect Hubert de Boer, TKA architecture + urban design opgericht. Koolhaas heeft gestudeerd aan de TU Delft en in de Verenigde Staten aan Harvard University (1970). Voor Harvard is hij nu voorzitter van 'the Alumni Council'. Martijn de Wit is in 1998 afgestudeerd aan de NHTV, hbo Ruimtelijke Ordening & Planologie in Breda. Sindsdien werkt hij bij TKA architecture + urban design en studeert stedebouw aan de Academie van Bouwkunst.

Studeren aan de Academie van Bouwkunst betekent ook werken in de beroepspraktijk. Studenten ontvangen de helft van hun studiepunten voor het buitenschools curriculum. De werkgever speelt daarom een belangrijke rol in de ontwikkeling van de student. Op een zomerochtend spreken Teun Koolhaas en Martijn de Wit bevlogen – soms fel – met elkaar over het vak, de opleiding en de waarde van het combineren van werk en studie.

Het is een vakopleiding, geen kunstopleiding Koolhaas vergelijkt de bouwkunstopleidingen in Nederland met de modevakschool. De nadruk ligt op het bedenken van een fris, leuk vormpje. Het is net als bij mode: of je het kan dragen interesseert de ontwerper niet. Terwijl 'draagbare' architectuur, namelijk een goed functionerend gebouw of stad, essentieel is. Het gaat niet om de kleurtjes en de scheve gevels. De ambachtelijke en functionele aspecten van het ontwerpvak raken bedolven onder die 'toverballenarchitectuur'. Koolhaas benadrukt fel: het is geen kunstopleiding. De Academie leidt op voor een vak. Mensen hebben geen idee hoe moeilijk het is om gewone dingen voor elkaar te krijgen. Hoe moeilijk het is om een goed gebouw te ontwerpen. Als ontwerper moet je het kristallijne talent hebben om iets precies in lijnen te zetten. Voor dit ambacht is het belangrijk dat je goed kan tekenen wat je denkt. Je moet wat in je hoofd zit visueel kunnen uitleggen. Daarvoor moet je heel intensief leren kijken. Zelf leren kijken is belangrijk om napraterij en nabootsing te voorkomen.

SCHOOL IS GEEN PRODUCTIEMACHINE

De Wit: de kunst van onderwijs aan de Academie is zelf te leren denken en zelf te leren voelen.
Op de Academie moet je de kans krijgen om dingen te ontwerpen die vol ideeën zitten, maar die niet hoeven te werken of haalbaar zijn. De Academie is geen fabriek waar geprefabriceerde ontwerpers worden klaargestoomd. De Academie moet in alle opzichten een aanvulling zijn op de werkpraktijk. In de praktijk heb je met allerlei beperkingen te maken: financieel, politiek. Op school bestaan die randvoorwaarden niet en kun je je meer creatief en conceptueel ontwikkelen. Toch zijn veel opgaven op de Academie nog vaak gericht op het halen van specifieke resultaten en is er te weinig ruimte voor een bredere doelstelling. Ontwerpen is niet alleen maar tekeningen maken. Tekeningen vormen het communicatiemiddel dat een intensief proces inleidt en begeleidt. Vrijheid en tijd voor zelfontplooiing en het ontwikkelen van je creatieve kanten binnen de opleiding zijn ook 'van levensbelang'.
Balanceren tussen kwaliteit en realisatie Koolhaas: Kennis van het management van het werk moet ook een wezenlijk onderdeel van de studie zijn. Architecten zien liever iets dat je kan beetpakken. Ze denken in dingen in plaats van in een proces. Begrip voor het bouwproces ontwikkelen hoort ook thuis op een opleiding. Door de combinatie van werk en studie op de Academie krijgt dit aspect vanzelfsprekend de aandacht.
De mensen van de Academie zijn 'selfmade' mensen die de harde praktijk kennen. Zij stellen zich bescheidener op dan de doorsnee TU-architecten, die zich doorgaans door God geroepen voelen.
Academiemensen hebben een beter gevoel voor aannemers en projectontwikkelaars. Het zijn bouwarchitecten, die balanceren tussen kwaliteit en realisatie. Toch is niet alleen de praktijk de aangewezen plaats om dit te leren. De ontwikkeling van een nieuwe masteropleiding 'Ruimtelijke Regie', is een belangrijke stap om op academisch niveau ontwerp en regie een volwaardige plaats in de opleiding te geven. De opleiding wordt in samenwerking met de Universiteit van Amsterdam door de Academie van Bouwkunst opgezet.

LEERMEESTERSCHAP

De Wit: een goede docent geeft een student ruimte. Hij heeft geen vooropgezette ideeën, maar laat de student zich presenteren. Koolhaas beaamt dat: de goede docent breekt de ideeën niet af, maar versterkt ze. Maar je leert ook onnoemelijk veel van je medestudenten. Hoe hoger het niveau van de opleiding, des te meer dit geldt. Op de Academie is een klimaat van rust, liefde en kwaliteit van groot belang. In zo'n klimaat kan ook de verlegen student zich volledig ontwikkelen. Zo kan je studenten beschermen tegen de brutale (vak)wereld.
Niet alleen op de Academie is sprake van een leermeester-leerling verhouding. De Wit: ik werk veel samen met Freek Riem, senior stedebouwkundige bij TKA. Hij is een klassieke leermeester, die een haast biologische drang heeft om zijn kennis en ervaring over te dragen aan de jongere generatie. Door zijn liefde voor het vak en zijn aandacht voor de jongere medewerkers laat hij je als het ware meelopen door de plannen en ontwikkel je al snel het gevoel of een ontwerp goed in elkaar zit of niet. Teun Koolhaas is meer de conceptuele denker. Hij daagt je uit, confronteert. Vervolgens laat hij je de keuze of je iets met die ervaring doet.

HET IS METEEN ALLEMAAL JOUW SCHULD

Koolhaas: bij ons bureau gaan de studenten meteen in het diepe. Het is meteen ook allemaal hun schuld. Ze moeten aan een half woord genoeg hebben. Onze ontwerpteams werken als commando's, die in rug-aan-rug gevechten de bouwjungle ingaan. De Wit: dat is nu precies goed. Anders blijf je de brave tekenaar die precies doet wat de baas zegt. Je moet de ruimte krijgen en je verantwoordelijkheden nemen. Hierdoor leer je snel. Je ontdekt je talenten.
Koolhaas vult aan: of je ergens talent voor hebt, dat weet je niet. Daar kun je niets aan doen. Tijdens het werk leer je waar je goed in bent. Zo kun je binnen je studietijd carrière maken. Er zijn natuurlijk veel mensen die

meespelen in het ontwerpersorkest maar nooit de eerste violist zullen worden.
Dat is niet erg. De beste praktijkervaring doe je op bij een bureau zonder hiërarchie, waar mensen met uiteenlopende achtergronden en karakters werken. Er moet een liberaal klimaat heersen, waarin je elkaar vertrouwt en respecteert. Je moet openstaan voor kritiek en ideeën van collega's.
De Wit: als werkgever moet je geduld hebben. Je moet in de studenten investeren en wachten met incasseren. Er zijn bureaus die hun stagiaires leegzuigen. Een goede werkplek is een plek waar persoonlijke ontwikkeling voorop staat. De praktijkervaring zorgt dat je je verbreedt en tegelijk verdiept.

DE GEVESTIGDE ORDE DOORBROKEN
Koolhaas is enthousiast over het aanstellingenbeleid van de Academie. Docenten worden per semester ingehuurd en afdelingshoofden zijn aangesteld voor drie, ten hoogste vier jaar. Koolhaas: een aanstelling als hoogleraar voor het leven, dat kan alleen als de prof het als een roeping ziet. Als hij zijn hele leven aan de leerlingen wil wijden. De huidige docenten zijn niet uit dat hout gesneden. Ik ben altijd voorstander geweest van het huidige Academie-systeem, tot groot verdriet van vele collega's. Het nadeel dat aan dit systeem kleeft is dat de huidige docenten geen geoefende didactici zijn. De Wit vindt het juist een extra verrijking dat de docenten geen voltijds docent zijn, maar zelf in de praktijk werken. Het versterkt de verankering van de Academie in de praktijk.

INTERNATIONALE ORIËNTATIE
Koolhaas pleit ervoor voldoende scherp te blijven op de internationale oriëntatie van de Academie. Zorg voor een hoogwaardig internationaal netwerk, waar met name buitenlandse, gerenommeerde instituten deel vanuit maken. Om dit netwerk uit te bouwen is een goede PR noodzakelijk.
De Academie moet zich blijven presenteren als een opleiding waar de studenten trots op zijn en spraakmakende internationale docenten blijven aantrekken. Naast via boeken kennis vergaren over 'klassieken', is reizen enorm veel waard voor de persoonlijke ontwikkeling en voor de kennis over het vak. Het enige nadeel is dat door de internationale blik werken in de regeltjescultuur van ons kleindenkende land minder aantrekkelijk wordt.

Afsluitend zijn de praktijkmentor, de student en de werkgever het er over eens dat 'altijd alles beter kan en moet'. Maar de Academie biedt de student een goede basis waar de praktijk veel profijt van kan hebben. De bureaus hebben door de nieuwe ideeën en de persoonlijke talenten die de student meebrengt veel baat bij het werk-studentsysteem. De student heeft het gevoel in een pressure cooker klaargestoomd te worden voor een vruchtbaar ontwerpleven.

BETWEEN PRAGMATISM AND IMAGINATION
A DOUBLE INTERVIEW WITH TEUN KOOLHAAS AND MARTIJN DE WIT

Marina Roosebeek and Marina Laméris

Graduating from the Academy of Architecture implies working in professional practice at the same time as studying. Students receive half their course credits for the 'external' curriculum. The employer therefore plays an important part in the student's development. One summer morning, Teun Koolhas and Martijn de Wit spoke inspiringly and sometimes vehemently about the profession, the Academy training and the value of combining practical work and study.

Teun Koolhaas, architect and urbanist, founded TKA Architecture + Urban Design in 1985 together with the urban planner Freek Riem and the landscape archtiect Hubert de Boer. Koolhaas studied at the Delft University of Technology and followed by Harvard (1970), where he is now the chairman of the Alumni Council, an organization for graduates now living in Europe.
Martijn de Wit took a bachelor's in in Spatial Planning at the NHTV in Breda in 1998. Since then he has been working at TKA Architecture + Urban Design and studying Urbanism at the Academy of Architecture.

Professional training, not an art education
Koolhaas compares Dutch architecture schools to fashion design schools. The emphasis in fashion schools is on thinking up nice, original forms. It doesn't matter to the designer whether or not you can wear it. But 'wearable' architecture, i.e. a building or city which functions well, is essential. It's not jazzy colours or slanting facades that count. The craft and functional aspects of architectural design are getting snowed under by 'candy-coloured' architecture. The Academy is not an art education, Koolhaas insists. The Academy trains people for an applied discipline. People have no idea how difficult it is to get ordinary things done, how difficult it is to design a good building. As a designer, you have to have a crystal-clear talent for expressing things exactly in terms of lines. It is crucial in this craft to be able to draw what you think. You must be competent at explaining what you have in your mind visually. To do this, you must learn to see intensively. Learning to see things for yourself is important if you are to avoid clichés and imitation.

NOT A GRADUATION MACHINE
De Wit: The art of an academic education is to learn to think and feel for yourself. At the Academy, you need to have the opportunity to design things that are full of ideas even if they don't work. The Academy isn't a factory that trundles out prefabricated designers on a production line. The Academy must be complementary to working practice in every respect. In reality, you have all kinds of constraints to contend with – e.g. financial and political ones. These don't apply in a school situation and you can develop your skills in a more creative and conceptual atmosphere. Yet many of the Academy assignments are aimed at achieving specific results, leaving little room for wider objectives. Designing isn't drawing alone. Drawing is a medium of communication which introduces and accompanies an intensive process. Freedom, and time for self-expression and for developing your own creativity, are vital aspects of the course.

Balancing between quality and realization
Koolhaas: A knowledge of how the work is organized also needs to be an integral part of the study. Architects prefer to see something you can get hold of. They think in

terms of things rather than processes. Developing an understanding of the building process also belongs in professional training. This aspect automatically receives attention at the Academy because of the combination of work and study. Academy people are
self-made individuals who are familiar with the hard facts of practice. They tend to be more modest than university-trained architects, who tend to think they have a divine mission. Academy people have more empathy with building contractors and project developers. They are 'building architects' who strike a balance between quality and getting the building built. Still, the world of building practice isn't the only place to learn this empathy. The development of a new master course on 'Managing Spatial Planning' is an important step towards giving a full place to urban design and planning management at an academic level. The course is being organized by the Academy of Architecture in collaboration with the University of Amsterdam.

MASTER-STUDENT RELATION

De Wit: a good teacher gives his students elbow-room. He doesn't have preconceived ideas, but lets the students show what they can do. Koolhaas assents to that: a good lecturer doesn't put his students down but encourages them. You also learn an incredible amount from your fellow students. The higher the level of the course, the truer this is. At the Academy, a climate of quiet, of love for the craft and quality, is vital. It gives the more reticent student a chance to develop too. The Academy can protect such a student from the hard knocks of the professional world.

The Academy isn't the only context where there is master-student relation. De Wit: I work a lot together with Freek Riem, a senior urban planner at TKA. He is a classic 'master' of the discipline, who has an almost biological compulsion to convey his knowledge and experience to the younger generation. Prompted by his love for the profession and his enthusiasm for guiding younger designers, he takes you on a walk (so to speak) through the plans, so that you quickly develop a feeling for whether a design is sound or not. Teun Koolhaas is more of a conceptual thinker. He challenges you, he confronts you. Then he leaves it up to you whether or not you do something with that experience.

IT'S ALL YOUR FAULT

Koolhaas: in our firm, the students plunge straight in at the deep and. It's 'all their fault', right from the start. They shouldn't need to be told every little thing. Our design teams work as commandos, fighting their way back-to-back through the building jungle. De Wit: that's just the way it should be. Otherwise you're never more than a well-behaved draughtsman who does everything the boss says. You need to be given room and be allowed to take your own responsibility. You learn quickly that way. You discover your own talents.

Koohaas adds: you don't know in advance if you have a talent for something or not. That can't be helped. While you work, you learn what you are good at. Thus you can start your career while you are still studying. Of course there are many players in the designers' orchestra, but they will never make it to first violin. That's no shame. You gain your best practical experience in a firm without a hierarchy, where the people who work have varied backgrounds and characters. There has to be a liberal climate in which you trust and respect one another. You have to be open to criticism and to receiving ideas from your colleagues.

De Wit: as an employer, you have to be patient. You have to invest in the students and wait for results. There are some firms that drain every last ounce from their trainees. A good job is one where personal development has priority. The practical experience broadens your outlook and deepens your specialized knowledge at the same time.

Overthrowing the established order

Koolhaas is enthusiastic about the Academy's appointments policy. Lecturers are taken on for a semester at a time, and departmental heads are appointed for three or at most four years. Koolhaas: a tenure is only justified for a professor who treats his work as a calling – if he's prepared to devote his whole life to the students. Today's lecturers aren't built like that. I have always been in favour of the present Academy system, to the dismay of many of my colleagues. The disadvantage of this system is that lecturers are not all highly developed in didactic respects.

De Wit thinks it is an advantage that the lecturers are not career teachers but themselves work in professional practice. This strengthens the bond between the Academy and the practical world.

INTERNATIONAL OUTLOOK

Koolhaas considers it important for the Academy to uphold its international outlook. It should build a quality international network, he argues, including well-known institutes, especially from abroad. Effective PR is needed to develop this network. The Academy must continue promoting itself as a course that the students are proud of, and it must continue attracting high-profile lecturers from abroad. Besides gathering book knowledge about the 'classics', students benefit hugely from travel as a factor in their personal development and professional knowledge. The only drawback is that cultivating an international outlook among the students could make the tightly regulation-bound culture of the Netherlands look less attractive to them.

Finally, the practical mentor, the student and the employer agree that things could always be better. But the Academy offers its students a good basis that could be of considerable benefit in professional practice. Architecture practices benefit considerably from the student work placement system, due to the new ideas and personal talent the students bring with them. Students, on the other hand, have the feeling of being fast-streamed for a flourishing design career.

AFSTUDEERPROJECTEN

GRADUATION PROJECTS

DE ARCHITECTONISCHE GRAADMETER

Laurens Jan ten Kate, hoofd Architectuur

Dit katern, dat vroeger de afstudeercatalogus van de Academie van Bouwkunst was, zou je kunnen zien als onze architectonische graadmeter. Wat houdt deze lichting studenten bezig en hoe verhoudt zich dat tot de afgelopen jaren. Er zijn enkele tendensen zichtbaar. Duidelijk lijkt te worden dat het architectonische vakgebied zich op een kantelmoment bevindt. Een tijd van conceptuele hoogconjunctuur lijkt achter ons te liggen en een drang naar wezenlijke vraagstukken en onderzoek lijkt zich aan te dienen. Dit wordt niet alleen zichtbaar in het vakgebied en bij onze docenten maar ook, en vooral, bij onze afstudeerders. De afstudeeropgaven gaan steeds minder uit van programmatische stapelingen en superposities en steeds meer van concrete vraagstukken die architectonisch worden onderzocht. Kennelijk is het architectonische object een interessanter studieonderwerp geworden dan complexe programma's.

Verder lijkt de interesse voor het 'wilde wonen' bij studenten zijn langste tijd gehad te hebben. Misschien door de afronding van de Vinex of door procedurele obstakels in de praktijk, is de interesse die twee jaar geleden nog sterk waarneembaar was praktisch verdwenen bij deze generatie afstudeerders. Interessant is het ook te zien dat hergebruik van gebouwen door studenten als opgave wordt herkend. Het is goed dat deze bouwopgave in opkomst ook haar plaats als onderzoeksgebied binnen het afstuderen vindt.

De verzameling afstudeerprojecten maakt vooral duidelijk dat de Academie van Bouwkunst een opleiding is waar de persoonlijke ontwikkeling centraal staat. Het is geen school waar de nadruk ligt op één benaderingswijze maar juist op vele verschillende. Doordat studenten al deze zienswijzen tijdens hun studie ontmoeten, zijn ze genoodzaakt om hun eigen weg te bepalen. En dat is uiteindelijk wat dit afstudeerkatern zo boeiend maakt.

YARDSTICK FOR ARCHITECTURE

Laurens Jan ten Kate, head department of Architecture

You could regard this section, which was formerly the Academy of Architecture's graduation project catalogue, as our yardstick for the architecture department. It gives an idea of what preoccupies the present cohort of students, and how they differ from previous years. A few tendencies may be noted. It is becoming clear that the architectural specialism is at a turning point. The conceptual boom seems to be behind us, and we seem to be on the verge of a period of concern for substantial issues and research. This is not only evident in the field and among our lecturers, but also among our graduating students. The graduation projects are decreasingly based on programmatic stacking and superpositions, and increasingly on concrete issues investigated architecturally. The architectural object has apparently become a more interesting topic for study than complex programmes.

Furthermore, the student interest in one-off house design for private clients seems to be declining. Perhaps it is due to the rounding-off of the VINEX projects, or perhaps due to the procedural obstacles encountered in practice, but the interest in 'wilde wonen' that made such a strong showing two years ago has practically vanished among the present cohort of graduates. It is also interesting to note that students recognize the reutilization of buildings as presenting a valid design task. This category of building project has fortunately also gained ground as a research area for graduation projects.

This collection of graduation projects makes it clear first and foremost that the Academy of Architecture is a school where personal development is held in high esteem. It is not a school that places an emphasis on any one approach, but it cultivates many different approaches. The confrontation with all these different outlooks impels students to seek out a path of their own during their study, and it is this, ultimately, that makes this graduation project review so fascinating.

REVITALISERING NOORDELIJK HAVENHOOFD SCHEVENINGEN

DE PLEK

Een droomlocatie aan de Hollandse kust. Geweldige omstandigheden. Hier moest ik iets bouwen. De zee fascineert mij. Zo'n context vraagt om een bijzonder gebouw. Vanwege mijn fascinatie voor de zee en voor plaatsgebonden architectuur.
Sommige gebouwen zijn als vanzelfsprekend onderdeel van hun omgeving. Ze zijn verankerd in de grond door de manier waarop ze reageren op de context. Deze plaatsgebonden architectuur genereert een eigen leefwereld. Een wereld die ik wilde scheppen in Scheveningen op een stuk niemandsland tussen visserij en vertier.

HET PLAN

Mijn idee is het verblijfskarakter te verbeteren en de locatie te verrijken met functies die aansluiten bij de badplaatscultuur. Het hotel vervult hierin een belangrijke rol. Deze activiteit zal als markeerpunt voor het havenhoofd fungeren. Tussen het duinlichaam en de bedrijfsgebouwen ligt een museum waar bezoekers zich kunnen verdiepen in het menselijk lichaam. Een museum over de mens, gecombineerd met sculpturen die het educatieve karakter relativeren. Naast deze nieuwe functies zal ook een nieuwe strook bedrijfsgebouwen op dezelfde plek gemaakt worden, terwijl een parkeergarage onder het museum als publieksgenerator functioneert. Tussen het duin en het hotel ligt een nieuw verhoogd plein. Hier hebben alle functies een adres en wordt de synthese gevormd.

HET GEBOUW

Het hotel is het sluitstuk en nestelt zich naadloos op de plek dankzij de drie gekozen rooilijnen. Het gebouw bestaat uit twee delen. De zware kern met voorzieningen is gemaakt van gemetselde basaltblokken. Hierin bevinden zich de lobby, lounge, conferentiezalen en een zwembad met sauna. Dit volume wordt omsloten door een licht kamerscherm gemaakt van gezandstraalde aluminiumplaten. Hierin bevinden zich ruim 150 hotelkamers.
Tussen deze twee volumes bevindt zich een ruimte waar het daglicht diep in het gebouw dringt en waar de hotelgast via galerijen, loopbruggen en trappen een spannende route naar de kamer aflegt. Van het 'kamerscherm' is de rechte vleugel op de haven en ochtendzon gericht, de gebogen vleugel is op de zee en avondzon gericht. Deze vleugel maakt op de begane grond, door een brede overspanning, ruimte voor het restaurant.
Ter plaatse van de gevel aan het plein opent het gebouw zich en vindt men de entrees van het hotel en het restaurant.

REVITALISATION OF THE NORTHERN MOLE OF SCHEVENINGEN

THE LOCATION

A dream location on the Dutch coast. Tremendous conditions. I had to build something here. The sea fascinates me.
A context like this calls for a special building. Because of my fascination with the sea and with site-specific architecture. Some buildings form a part of their surroundings as a matter of course. They are anchored in the ground by the way in which they react to the context. This site-specific architecture generates a world of its own. A world that I wanted to create in Scheveningen on a piece of no-man's land between fishing and entertainment.

THE PLAN

My idea is to improve the character of the location as a place to spend time in and to enrich it with functions that correspond to a beach resort. The hotel plays an important role here. This activity will function as a marker for the mole of the harbour. There is a museum between the dunes and the commercial buildings where visitors can learn more about the human body: a museum about humankind, combined with sculptures that temper its educational character. Besides these new functions, a new strip of commercial buildings will be created on the same site, while an underground car park below the museum will generate a public.
A new elevated square is situated between the hotel and the dunes. This is the address of all the functions and the place where they form a synthesis.

THE BUILDING

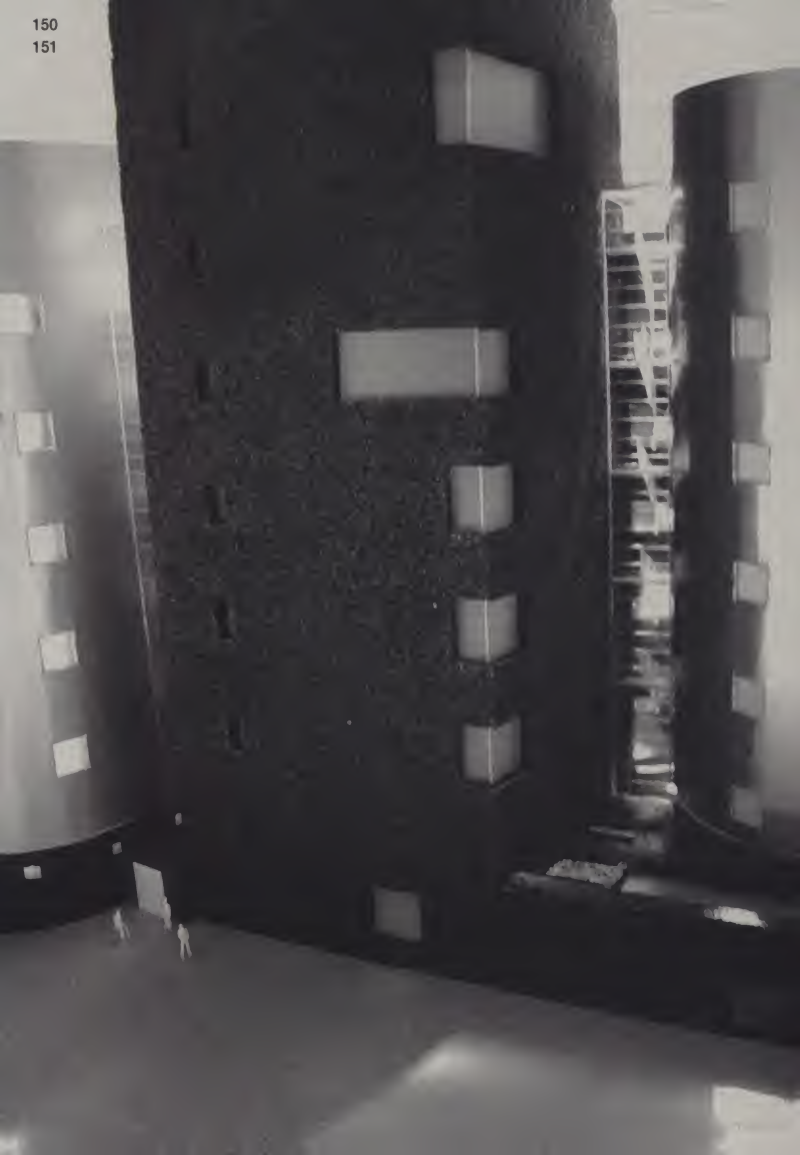
The hotel is the coping stone. It fits perfectly into place thanks to the three building lines that have been chosen. The building consists of two parts. The main core with facilities is made of basalt block masonry. It contains the lobby, lounge, conference rooms and a swimming pool with sauna. This volume is enclosed within a light screen made of sand-blasted aluminium plates, containing more than 150 hotel rooms.
Between these two volumes is a space where the daylight penetrates deep into the building and where the hotel guests can follow an exciting route to their rooms through corridors, walkways and staircases. The right-hand wing of the screen faces the harbour and the morning sun, while the curved wing faces the sea and the evening sun. On the ground floor of this wing there is space for a restaurant beneath a broad span construction. The entrance to the hotel and the restaurant is situated on the side of the building facing the square.

Marco Bouman

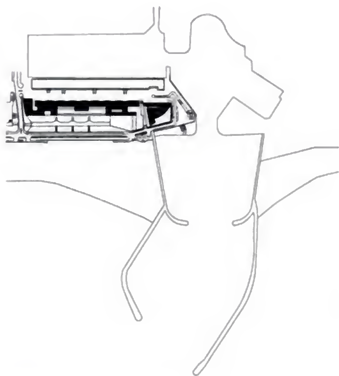
Architectuur / Architecture
Afstudeerdatum / Graduation date: 18/12/2001

Commissieleden / Commission members:
Vera Yanovshtchinsky (mentor)
Liesbeth van der Pol
Joost Hovenier

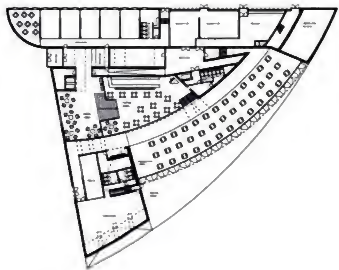
Toegevoegd t.b.v. examen / Additional members for the examination:
Herman Kerkdijk
Winfried van Zeeland

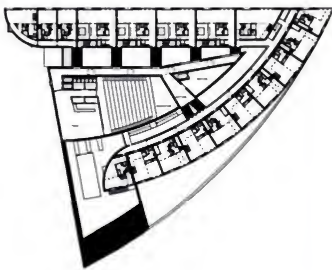

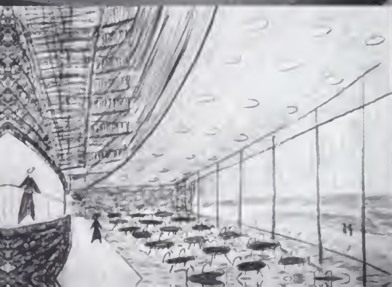

152
153

'HEALING APART TOGETHER', EEN NIEUW ZIEKENHUIS VOOR AMERSFOORT

Zorg moet in Nederland op maat worden aangeboden. In het ziekenhuis van de toekomst worden alleen nog specialistische handelingen verricht. De patiënt verblijft er kort. Zoveel mogelijk functies worden gedecentraliseerd. Ziekenhuizen moeten concurreren, de patiënt is klant.
De bevolking vergrijst, er komen steeds meer chronisch zieken. Poliklinieken worden daarom belangrijker. De aandacht verschuift van 'cure' naar 'care'.

Het programma van een traditioneel ziekenhuis is functiegericht; opgedeeld in hoofdgroepen. In dit plan is het programma procesgericht, in kleinere eenheden gesplitst en opnieuw samengevoegd volgens de belangrijkste behandelprocessen.
Er is een laagbouwdeel voor alle primaire medische handelingen, een hoogbouwdeel voor overige diensten en een algemene entree. De laagbouw bestaat uit een ringdijk met daarop alle poliklinieken en een binnengebied met een onderzoekafdeling, behandel- en speciale verpleegafdelingen en tuinen. De rasterstructuur zorgt voor efficiënte logistiek en ruimtelijke transparantie. Bepaalde groepen afdelingen met belangrijke relaties zijn ter plaatse van de centrale gang naar elkaar gebogen. Hierdoor ontstaat verschil in vorm van de tuinen daartussen.

Er zijn twee verkeerssystemen:
Het beddengebied; afdelingen met receptie aan de brede centrale gang.
De poli-ring; afdelingen voor lopende of rolstoelpatiënten met receptie aan een smallere omloopgang, onder de koppen van de poliklinieken. De afdelingen aan de poliring hebben een 'achterdeur' voor patiënten in bed, naar de centrale gang.
Chronische patiënten komen vaak slechts op spreekuur bij hun specialist. De poliklinieken zijn ontworpen als losse gebouwen, rechtstreeks van buiten toegankelijk. De patiënt kan voor de deur parkeren en ervaart niet het grote ziekenhuis, maar zijn persoonlijke kliniek. Indien nodig kan de patiënt via de poli-ring de faciliteiten in het binnengebied bereiken.
Er is verschil in materiaal en constructie tussen de poliklinieken en de onderzoek-/behandelafdelingen. De eersten hebben een permanent programma en zijn ontworpen als zware gebouwen van betonnen schijven, vast verankerd in het talud van de ringdijk.
De patiënt kan zich hiermee identificeren als de plek van genezing. De tweede groep is veel meer aan verandering onderhevig, parallel met de ontwikkelingen en inzichten van de medische techniek. Hier past lichte architectuur in staal en glas, die zijn kwaliteit vooral ontleent aan de tuinen.
De situering in het Eemdal in Amersfoort, in een inham van natuur in de stad, vroeg om een landschappelijke uitwerking. De ringdijk is half verhard. Alle gebouwen hebben vegetatiedaken behalve de kronkelende afdelingen in de tuinen, die met glimmend zink zijn bedekt.

HEALING APART TOGETHER, A NEW HOSPITAL FOR AMERSFOORT

Health care in the Netherlands has to be provided in a customised way. Only specialist operations will be carried out in the hospital of the future. Patients will only stay there for a short while. As many functions as possible are being decentralised.
Hospitals have to be competitive, the patient is the customer. The population is ageing, the number of chronic complaints is steadily growing. That makes day clinics more important. Attention is shifting from cure to care.

The programme of a traditional hospital is organised functionally, broken down into main categories. The programme in this plan is organised in terms of process, broken down into smaller units, and combined again in line with the main treatment processes. There is a low-rise area for all primary medical care, a high-rise one for other facilities, and a general entrance. The low-rise area consists of a ring containing all the day clinics, and an inner part containing a research department, treatment and special care wards, and gardens. The grid structure ensures efficient logistics and spatial transparency. Certain groups of departments with important relations bend towards one another at the central corridor, creating a difference in the shape of the intervening gardens.

There are two traffic systems:
The bed area; wards with reception in the wide central corridor. The day clinic ring; departments for patients who can walk or are in a wheelchair, with reception in a smaller circular corridor beneath the top ends of the day clinics. The departments of the day clinic ring have a rear door for bed-ridden patients that leads into the central corridor.
Chronic patients often only see their specialist during consultation. The day clinics are designed as separate buildings that are directly accessible from outside. The patient can park in front of the door and comes into contact not with the big hospital but with his or her personal clinic. If necessary, the patient can reach the facilities in the central area by means of the day clinic ring.
There is a difference in material and construction between the day clinics and the research and care departments. The former have a permanent programme and are designed as heavy buildings consisting of concrete disks, firmly anchored in the raised ground of the dyke. This enables the patient to identify with it as the place of healing. The second group is much more subject to change, parallel to the developments and insights of medical technology. This is matched in a light architecture of steel and glass, which derives its quality especially from the gardens.
The situation in the valley of the Eem in Amersfoort, in a natural enclave in the city, required a countrified look. The dyke is gravelled. All the buildings have vegetation roofs except for the serpentine buildings in the gardens, which are covered with shiny zinc.

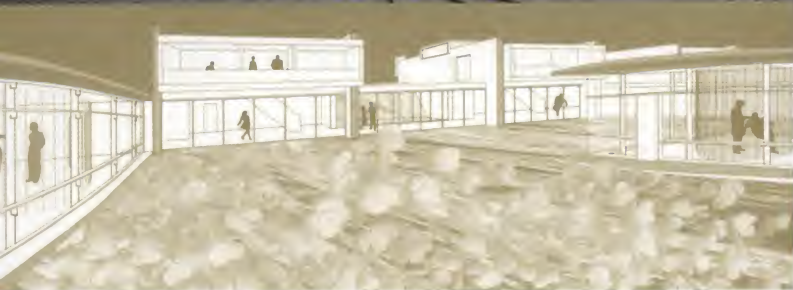
Marco Bruijnes

Architectuur / Architecture
Afstudeerdatum /
Graduation date: 20/12/2001

Commissieleden /
Commission members:
Dick van Gameren (mentor)
Eva van Panhuys
Herman Zeinstra

Toegevoegd t.b.v. examen /
Additional members for the examination:
Chris Scheen
Rik van Dolderen

artsen

patiënten

OPENBAAR GEBOUW VOOR ALLEDAAGSE VOORZIENINGEN

Het openbare gebouw voor alledaagse voorzieningen is een antwoord op het kwijnende bestaan van vele winkelcentra in de naoorlogse wijken van Nederland. In dit geval het winkelcentrum 'De Wijkerbaan' in Beverwijk. Deze winkelpassage met bovenwoningen kent een onduidelijke bebouwingsstructuur met een kwetsbaar verblijfsgebied. Door het introverte karakter komen achterkanten met expeditie aan de openbare ruimte te liggen. Ook staan steeds meer winkelruimtes leeg.

Om deze negatieve spiraal te doorbreken, moet het winkelcentrum zich specialiseren in de dagelijkse winkelvoorzieningen (de supermarkt, de bakker, de slager, de groenteboer enzovoorts). Deze specialisatie vraagt om een ander soort bebouwing. Daarom wordt de huidige winkelpassage gesloopt. Naast het vernieuwde winkelcentrum is er nu ruimte voor andere voorzieningen waarbij bereikbaarheid, maar vooral nabijheid van belang is: een medisch centrum, een kinderdagverblijf, een politiepost en sportvoorzieningen. Zo ontstaat op deze plek een verheviging van het stedelijk netwerk. Clusteren van dit aantrekkelijke openbaar programma in één gebouw resulteert in een openbaar gebouw als condensatiepunt in de wijk. De voordelen hiervan zijn: meer levendigheid en toezicht over de gehele dag en week, koppeling van programmaonderdelen, efficiënte combinaties in bezoek en gemeenschappelijk gebruik van parkeervoorzieningen en openbare ruimte.

De voorzieningen worden, samen met een woonprogramma, verdeeld over een bebouwingsvlak tussen de twee bestaande hoogbouwflats.
Het gebouw kenmerkt zich conceptueel door verticale en horizontale relaties. Deze dienen als dragers voor de constructieve en programmatische indeling van het gebouw. Het opgetilde vlak tussen de bestaande flats bestaat uit een woonlaag, die wordt geperforeerd door grote en kleine patio's. Hieronder bevinden zich in twee lagen de voorzieningen en het parkeren, opgedeeld in drie constructieve en programmatische zones (groot-middelgroot-klein). De ruimtes zijn neutraal en polyvalent. Op deze manier kan ook een toekomstig programma op een eenvoudige wijze een plek in dit gebouw krijgen.
Door rond het gehele gebouw een glazen scherm te maken worden binnen- en buitenruimtes afgeschermd en krijgt het gebouw door reflectie en transparantie een autonoom en extrovert karakter.

PUBLIC BUILDING FOR EVERYDAY DEMANDS

The public building for everyday demands is a response to the decay of many shopping centres in the postwar districts in the Netherlands. This case focuses on the shopping centre 'De Wijkerbaan' in Beverwijk. This shopping centre with apartments above the shops has an unclear building structure and a vulnerable pedestrian area. As a result of its introvert character, the backs of the shops with delivery areas adjoin the public space. More and more shops are not in use.

To put an end to this negative spiral, the shopping centre must specialise in everyday necessities (supermarket, baker, butcher, grocer, etc.). This specialisation calls for a different type of building. The present shopping street will therefore be demolished. Next to the new shopping centre there is space for other facilities for which accessibility, and especially proximity, are important: a medical centre, a crèche, a police station, and sports facilities. As a result, an intensification of the urban network is created at this point. Clustering this attractive public programme in a single building results in a public building as a condensation point in the district. The advantages of this are: increased vitality and surveillance throughout the entire day and week, interlinking of parts of the programme, efficient combinations for visitors, and joint use of parking facilities and public space.

The facilities, combined with a housing programme, are distributed in a building between two existing high-rise blocks of flats. The building is characterised conceptually by vertical and horizontal relations. They support the constructional and programmatic organisation of the building. The raised surface between the existing flats consists of a storey of apartments, perforated by large and small patios. The two storeys below them contain the facilities and the parking area, broken down into three constructional and programmatic zones (large-medium-small). The spaces are neutral and multi-functional. This makes it easy to accommodate a future programme in the building in a simple manner. The placing of a glass screen around the entire building protects the inner and outer areas as well as giving the building an autonomous and extrovert character through reflection and transparency.

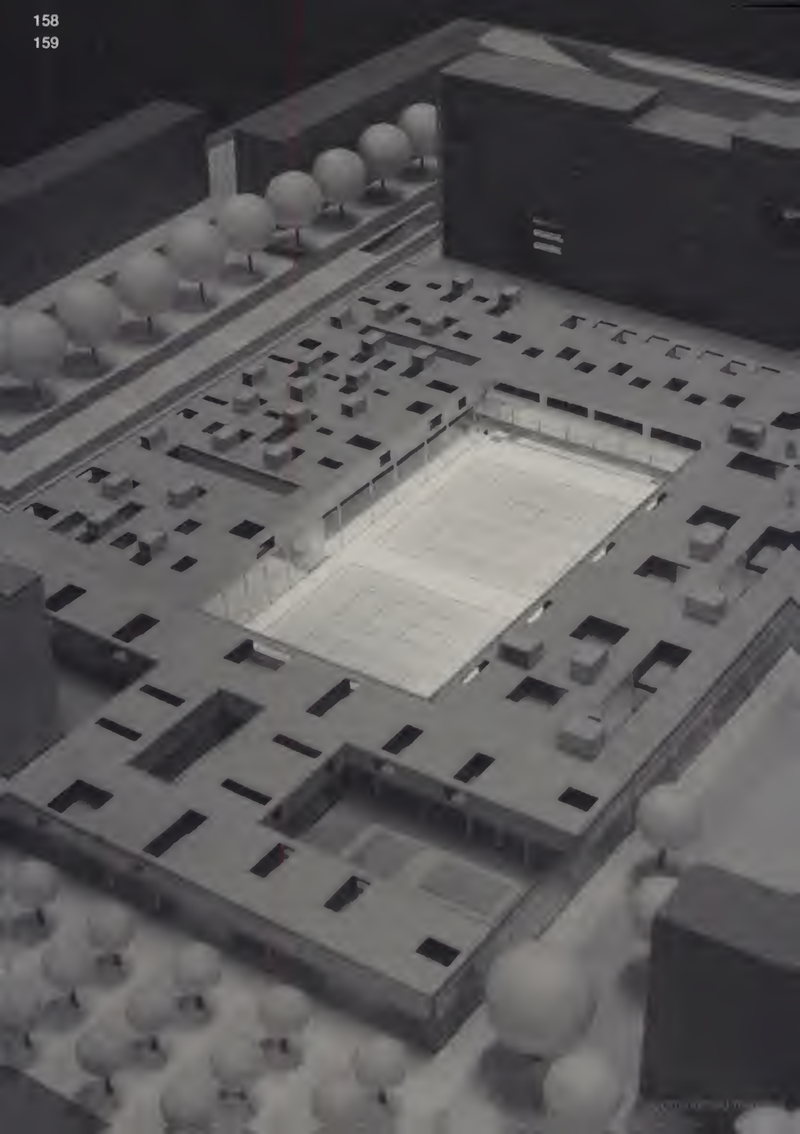
Ton van 't Hoff

Architectuur / Architecture
Afstudeerdatum /
Graduation date: 26/06/2002

Commissieleden /
Commission members:
Henk Meijer (mentor)
Niek van Vugt
Herman Zeintra

Toegevoegd t.b.v. examen /
Additional members for the examination:
Rik van Dolderen
Arnoud Gelauff

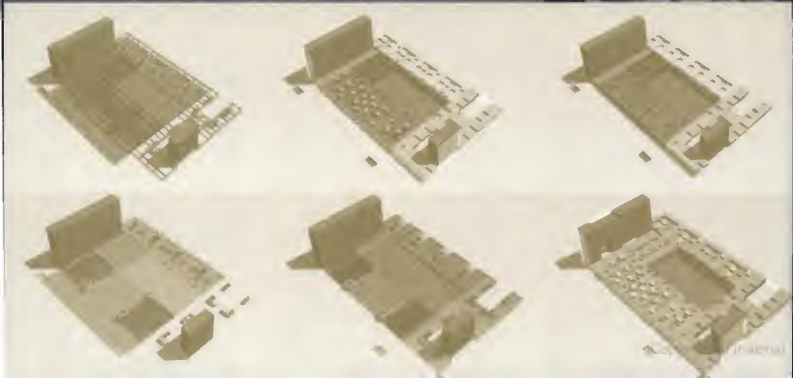

middel
groot
klein
klein

wonen
super markt | slager videotheek bakker | super markt | politie | medisch centrum
parkeren

MARINE-EILAND

Het marine-etablissement, in het Oosterdok te Amsterdam, maakt deel uit van het eiland Kattenburg. Het wordt omgeven door het Scheepvaartmuseum, het wetenschapsmuseum Nemo en de Oostelijke Handelskade. Deze 'witte vlek' is ontoegankelijk voor publiek. De centrale ligging in de stad maakt het echter tot een uitmuntende locatie om te wonen, werken en te ontspannen.
In dit plan wordt deze vergeten hoek door een compacte bebouwing met een gevarieerd programma in hoge dichtheid weer een (openbaar) deel van de stad.
De eerste stap voorziet, door het graven van een nieuw kanaal, in het losmaken van het marineterrein van Kattenburg. Hierdoor ontstaan er twee eilanden van goede afmeting en schaal. Vervolgens wordt het nieuwe Marine-eiland met drie bruggen verbonden met Nemo, het Scheepvaartmuseum, Kattenburg en de rest van de stad.

In contrast met de open ruimte rondom, is gekozen voor een opzet met bouwblokken en relatief smalle straten. De bouwblokken worden terrasvormig gemodelleerd zodanig dat er zeven heuvels ontstaan. Door deze opzet hebben ook de woningen in het hart van het eiland zicht op het water, ontstaan contrastrijke straten met een gootlijn verlopend van 2 tot 10 m bouwlagen en blijft er 'lucht' in het plan zitten. In de 'humuslaag' van dit heuvellandschap bevinden zich de woningen, in de kern het overige programma.
Het programma voor marine-eiland (160.000 m² bebouwd op 8 hectare eiland. FSI 2) bestaat uit: woningen (2/3 deel); bedrijfs-, horeca-, winkel- en sportruimte (1/3 deel); het Amsterdam-city Zwemparadijs; een villa voor prins Willem Alexander en prinses Maximá en parkeerruimte (1 pp/75m² bvo).

De kaden en de boulevard aan de rand van het eiland zijn het exclusief domein van de fietser en wandelaar, in het netwerk van straten komen ook auto's en wordt er geparkeerd. Ontsluiting voor autoverkeer gaat via Kattenburg. In de 'dalen' tussen de heuvels loopt een subcircuit van kanaaltjes met openbare wandelpaden en privé-haventjes.

Bouwblok 10, dat in detail is uitgewerkt, volgt uit de hoofdvorm van het plan. Blok 10 (20.000 m² in acht lagen) bestaat uit 54 woningen (van 18-510 m²) in diverse types: stadswoning, patiowoning, maisonnette, appartement, studentenkamer; een fitnesscentrum; bedrijfsruimten; een restaurant en een parkeergarage. De woningen hebben zowel een deur aan de straat als aan de garage of worden ontsloten via een lift/trappenhuis.
Het restaurant ligt op de hoogste verdiepingen en is ook direct vanaf de straat te bereiken via een buitentrap.

Het hele eiland is ontworpen op een rastermaat van 6 bij 6 meter. Ook de lijnen van de heuvels volgen dit raster, zij het op een indirecte manier, waardoor de voor het plan karakteristieke vrije vormen ontstaan die de privacy op de terrassen ten goede komen.
De basisconstructie bestaat uit kolommen en balken waartussen vloeren en wanden worden gemaakt. In het geval van een herbestemming is het vrij eenvoudig deze elementen te verwijderen en te verplaatsen. De terrassen zijn permanent. In alle kolommen zijn leidingen ingestort.

De woningen profiteren optimaal van de totaalvorm van het plan: minimaal een 3-zijdige oriëntatie, ruim uitzicht en riante buitenruimte. Woning 21 is hiervan een voorbeeld. Deze maisonnette (woonopp. 405 m² bvo/terras 750 m² bvo) met buitenruimte op het zuiden koppelt een compacte woning aan een privé-galerij met beeldenterras en dakpaviljoen.

NAVAL ISLAND

The naval depot in the Oosterdok in Amsterdam is part of the island of Kattenburg. It is surrounded by the Maritime Museum, the Nemo science museum, and the Oostelijke Handelskade. This 'white spot' is not accessible to the public. However, the central location in the city makes it an excellent location for housing, work and entertainment.
This plan brings this forgotten spot back into the (public) space of the city by means of compact buildings with a varied programme and a high density.
The first step is to separate the naval site from Kattenburg by creating a new canal. This will produce two islands of reasonable dimensions and scale. The next step is to link the new Naval island with Nemo, the Maritime Museum, Kattenburg and the rest of the city by means of three bridges.

In contrast with the surrounding open space, a design has been chosen with blocks of buildings and relatively narrow streets. The blocks of buildings are modelled in terraces so that seven hills result. This also gives the homes in the centre of the island a view of the water surrounding them, it produces streets rich in contrast with a gutter height that rises from 2 to 10 m storeys, while the plan still has some breathing space. The 'humus' layer of this hilly landscape contains the apartments, while the rest of the programme is contained in the core area.
The programme for Naval island (160,000 m² built-up area on 8 hectares of island. FSI 2) consists of: housing (two-thirds); commercial, catering, shopping and sports facilities (one-third); the Amsterdam city Zwemparadijs, a villa for Prince Willem Alexander and Princess Máxima, and parking space (1 pp/75m² built-up surface).

The waterfront and the boulevard on the edge of the island are the exclusive domain of pedestrians and cyclists, while cars and parking are allowed in the network of streets. Access for motorised traffic is via Kattenburg. The 'valleys' between the hills are filled with a sub-circuit of small canals with public footpaths and private mooring places.

Building 10, which has been worked out in detail, follows from the main configuration of the plan. Block 10 (20,000 m² in eight storeys) consists of 54 housing units (ranging from 18 to 510 m²) in various types: city home, patio unit, maisonette, apartment, student bedsit; a fitness centre; commercial units; a restaurant; and a parking facility. The housing units have doors leading to the street and to the garage, or can be accessed via a lift or staircase.
The restaurant is on the top floor and can also be reached from the street by means of an outdoor staircase.

The whole island has been designed on a 6 x 6 metre grid. The lines of the hills follow this grid too, though indirectly, resulting in the free forms that are so characteristic of the plan to ensure privacy on the terraces. The basic construction consists of columns and beams between which the floors and walls are suspended. In the event of being put to a new use, it is relatively easy to remove and move these elements. The terraces are permanent. All of the columns contain ducts and cables.

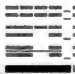
The housing units profit to the full from the form of the plan as a whole: they have an orientation on at least three sids, a panoramic view, and plenty of outdoor space. Unit 21 (above) is an example. This maisonette (surface area 405 m² / terrace 750 m²) with outdoor space on the south combines a compact home with a private gallery, sculpture garden and roof-top pavilion.

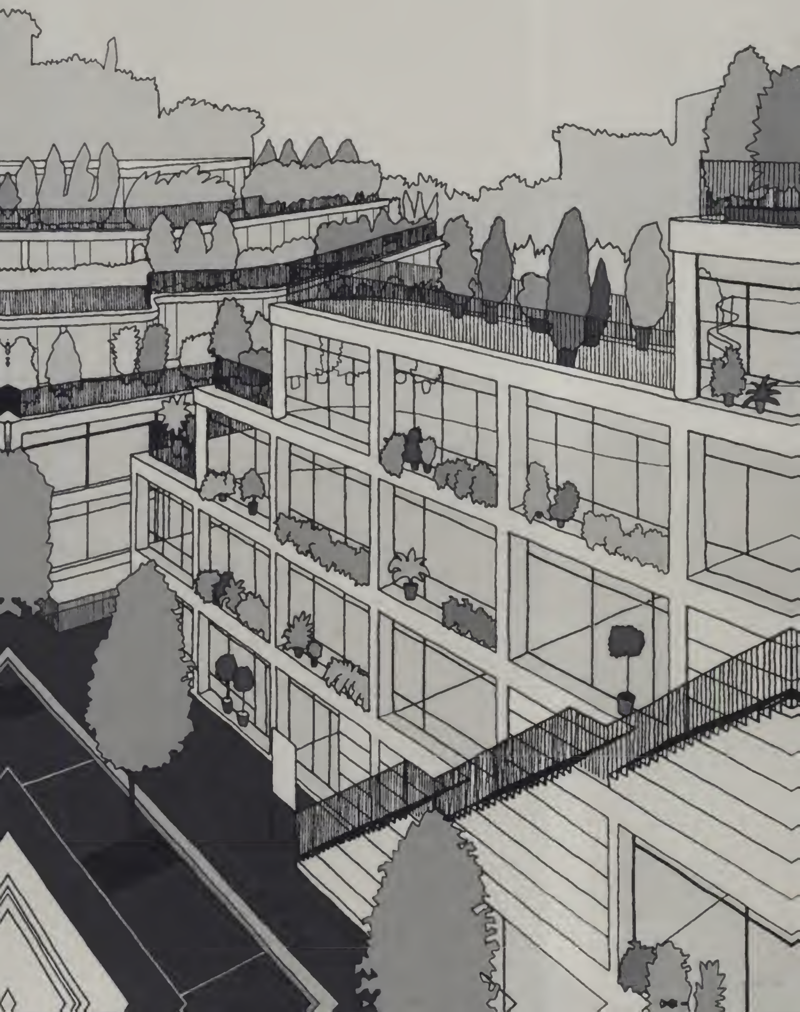
Roeland Koster

Architectuur / Architecture
Afstudeerdatum / Graduation date: 10/01/2002

Commissieleden / Commission members:
Chris Scheen (mentor)
Ton Schaap
Dick van Gameren

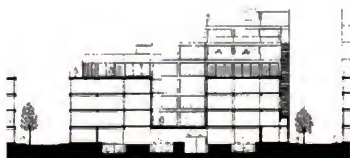
Toegevoegd t.b.v. examen / Additional members for the examination:
Martin Wijnen
Klaas Kingma

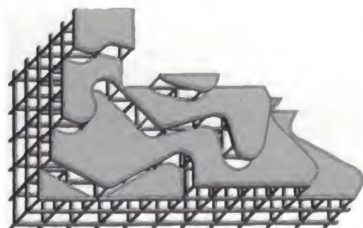

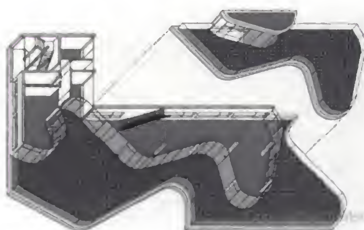

EEN NIEUWE ACADEMIE VAN BOUWKUNST VOOR AMSTERDAM

Mijn plan behelst een nieuw gebouw voor de Academie van Bouwkunst tegen de Mozes en Aäronkerk en een nieuw volume op het Mr. Visserplein. Hierdoor worden drie stedebouwkundige ruimten gedefinieerd: het Waterlooplein, het Jonas Daniël Meijerplein en de Jodenbreestraat/Muiderstraat. De leegte van het huidige verkeersplein wordt opgevuld, waardoor een heldere stedebouwkundige structuur wordt teruggebracht.

De nieuwe Academie van Bouwkunst zorgt voor een sterke beëindiging van het bouwblok en herstelt de typologie van de gevelkerk. Het gebouw vormt de begrenzing van drie zichtlijnen en gedraagt zich overdag als een abstracte sculptuur. Avondactiviteiten van de Academie veranderen het gebouw in een lichtobject, waarbij een uiterst dunne schil van natuursteen het licht van binnenuit filtert. De hoofdvorm van het gebouw verenigt verschillende stedebouwkundige randvoorwaarden, programmatische uitgangspunten en persoonlijke fascinaties. Het sculptuur combineert een openbare route met een sterke ruimtelijke ervaring. Het maakt de bestaande voetgangerstunnel onder het Mr. Visserplein toegankelijk door het onderbrengen van expositieruimten en ateliers in de kelder. Het verzorgt de lichttoetreding van de kerk, brengt hiërarchie aan in het programma en organiseert de verkeerstructuur van de Academie. De hoofdvorm lijkt uitgehold, waardoor publiek zich in het binnenste van de Academie waant. De grote centrale ruimte wordt begrensd door het hangende auditorium. Langs het auditorium bevinden zich de spelonkachtige verkeersruimten.
Het betonnen object kan worden opgevat als één grote ruimte en wordt gevuld met een groot houten meubel, dat het academieprogramma ruimtelijk organiseert. Het meubel omsluit vides en bestaat uit dichte blokken en open vloervelden. De artificiële binnenzijde van de blokken vormt een contrast met het ruwe ongeschaafde hout van het meubel. De mogelijkheid tot interactie, het creëren van een werksfeer en de ruimtelijke continuïteit staan centraal in de configuratie en materialisering van het meubel. Zware vilten doeken zorgen voor goede akoestiek en dienen als presentatiewanden. De gradatie van hardheid in de materiaalreeks – beton, hout en vilt – bepaalt de mate van flexibiliteit in dit gebouw.

De verticale verkeersroutes bevinden zich tussen de onderwijs- en kantoorruimten en het auditorium. De activiteit van mensen wordt vanuit de openbare ruimte zichtbaar, doordat er regelmatig in en uit de massa wordt gestapt. Bewegend door het gebouw, ondergaat de gebruiker sterk wisselende architectonische ervaringen. Dit gebouw daagt uit tot een ontdekkingsreis in de architectuur.

A NEW ACADEMY OF ARCHITECTURE FOR AMSTERDAM

My plan envisages a new building for the new Academy of Architecture next to the Moses and Aaron Church and a new volume on the Mr. Visserplein. This results in the definition of three urban planning areas: the Waterlooplein, the Jonas Daniël Meijerplein, and the Jodenbreestraat/Muiderstraat.
The present empty roundabout is filled in to restore a clearly defined structure in the urban fabric.

The new Academy of Architecture provides a clear-cut limit to the building and restores the typology of the front of the church.
The building limits three lines of vision and appears in the daytime as an abstract sculpture. Evening activities in the Academy transform the building into an illuminated object, with an extremely thin membrane of stone filtering the light from indoors.
The general shape of the building satisfies divergent urban planning conditions, programmatic input, and personal fascinations. The sculpture combines a public route with a strong spatial experience. It makes the existing pedestrian tunnel under the Mr. Visserplein accessible through the placing of exhibition areas and studios in the basement. It ensures that light enters the church, it introduces hierarchy into the programme, and it organises the Academy's traffic structure. The main shape seems to have been hollowed out, so that the public imagines itself to be right inside the Academy. The limit of the large central area is marked by the hanging auditorium. The cavernous traffic areas are situated next to the auditorium. The concrete object can be regarded as a single large space and is filled with a large wooden piece of furniture that organises the academy programme in spatial terms. The furniture encloses empty spaces and consists of closed blocks and open floor areas. The artificial inside of the blocks contrasts with the rough, unplaned wood of the furniture.
The opportunity for interaction, the creation of a working atmosphere, and spatial continuity are the main accents in the configuration and choice of materials of the furniture. Heavy felt curtains provide good acoustics and serve as presentation panels.
The gradation of hardness in the different materials – concrete, wood, felt – determines the degree of flexibility of this building.

The vertical traffic routes are situated between the teaching and office areas and the auditorium. People's activity can be seen from the public space because there are regularly entrances to and exits from the crowd. As the user moves through the building, he or she undergoes strongly contrasting architectural experiences. This building challenges them to undertake a journey of discovery in the architecture.

Marnix van der Meer

Architectuur / Architecture
Afstudeerdatum /
Graduation date: 15/04/2002

Commissieleden /
Commission members:
Paul de Vroom (mentor)
Pim Köther
John Bosch

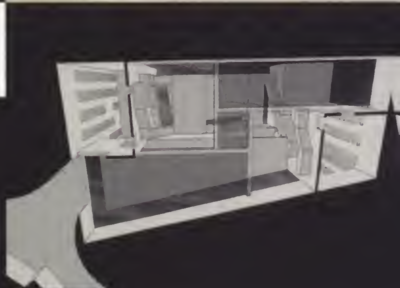
Toegevoegd t.b.v. examen /
Additional members for the examination:
Peter Defesche
Rik van Dolderen

ZEPPELINTERMINAL AMSTERDAM

PERRON BOVEN DE STAD

Om een luchtschip in het centrum van Amsterdam te kunnen laten landen is een nieuw gebouwtype ontwikkeld, de 'zeppelinterminal'. Door de ontwikkeling van deze terminal worden korte vluchten efficiënter. Aan de terminal kunnen luchtschepen vrij van obstakels en tegen de wind in aanmeren. Daarom moet dit gebouw hoog en op de wind draaibaar zijn.

LOCATIE

Om het transport van en naar de zeppelinterminal te waarborgen is de terminal gekoppeld aan het Stationseiland. De terminal is aan de IJ-zijde gesitueerd. Door met een hoge terminal de activiteiten achter het station zichtbaar te maken, wordt het Stationseiland beter herkenbaar als intermediair tussen stad en IJ. Verder wordt het Stationseiland hiermee ook vastgepind aan de ontwikkelingen langs de IJ-oevers.

ERVARING

Vier stromen moeten in de terminal gescheiden van elkaar functioneren: binnenkomende en uitgaande passagiers, bezoekers en een serviceroute. De route van de uitgaande passagiers wordt ervaren als de start van een bijzondere reis. De passagiers bereiken de wachtruimtes bovenin het gebouw door liften die aan de mast hangen waardoor zij hier al het gevoel krijgen los van de grond te komen.

TECHNIEK

Bij hoge gebouwen speelt wind een grotere rol dan zwaartekracht. De kracht per m^2 op de gevel is hier groter dan de kracht per m^2 op de vloer. Om de invloeden van de wind zoveel mogelijk te beperken is de terminal aërodynamisch gemaakt. Door de gebruikte vleugelvorm, een slanke constructie, worden de krachten op het gebouw kleiner.
De vleugelvorm maakt het mogelijk dat de terminal, door langsstromende wind, met de wind mee draait. Zo kan het luchtschip altijd op de wind aanmeren. Hiervoor is in de kelder een enorme kogellager opgenomen.

UITSTRALING

De terminal is licht geconstrueerd en draait volledig, en past daarom in de dynamische omgeving van het IJ.

ZEPPELIN TERMINAL AMSTERDAM

PLATFORM ABOVE THE CITY

A new type of building has been developed – the Zeppelin Terminal – to enable a zeppelin to land in the middle of Amsterdam.
The development of this terminal makes short flights more efficient. Zeppelins can moor at the terminal without any obstacles and into the wind. That is why this building has to be tall and able to rotate to cope with changes in the wind direction.

LOCATION

To guarantee transport to and from the Zeppelin Terminal, it is linked to the Station island. The terminal is situated on the bank of the River IJ. When the activities behind the station are made visible by means of a high terminal, the Station island itself becomes more easily identifiable as an intermediary between the city and the river. It also ties the Station island to the developments on both sides of the river.

EXPERIENCE

Four flows must operate in the terminal independently of one another: incoming passengers, outgoing passengers, visitors, and a service route. The outgoing passengers route is experienced as the start of an unusual journey. The passengers reach the waiting rooms in the top of the building by means of lifts that hang from the mast; this already gives them the feeling that they are no longer on terra firma.

TECHNOLOGY

In the case of tall buildings, wind plays a larger role than gravity. The force per m^2 on the outside wall is stronger than the force per m^2 on the floor. The terminal is aerodynamic to limit the influence of the wind to a minimum. The choice of a wing-shaped form, a slender construction, reduces the forces on the building. This wing shape enables the terminal to rotate with the direction of the wind. This means that the zeppelin can always moor into the wind. There is an enormous ball bearing in the cellar for this purpose.

IMAGE

The terminal has a light construction and can rotate completely. It is therefore at home in the dynamic environment of the River IJ.

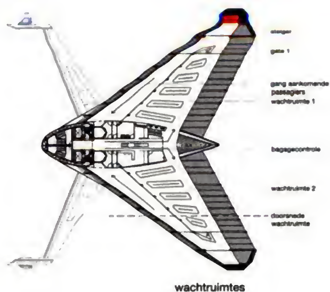
Michael Noordam

Architectuur / Architecture
Afstudeerdatum /
Graduation date: 19/06/002

Commissieleden /
Commission members:
Jan Richard Kikkert (mentor)
Pieter Bannenberg
Hans van der Made

Toegevoegd t.b.v. examen /
Additional members for the examination:
Mels Crouwel
Tijmen Ploeg

170
171

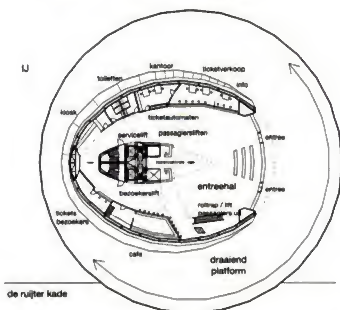

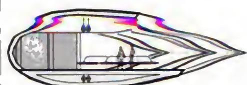
wachtruimtes

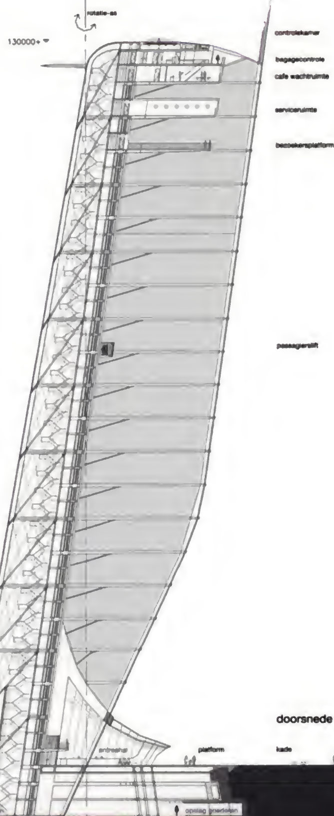
cafe wachtruimte

begane grond

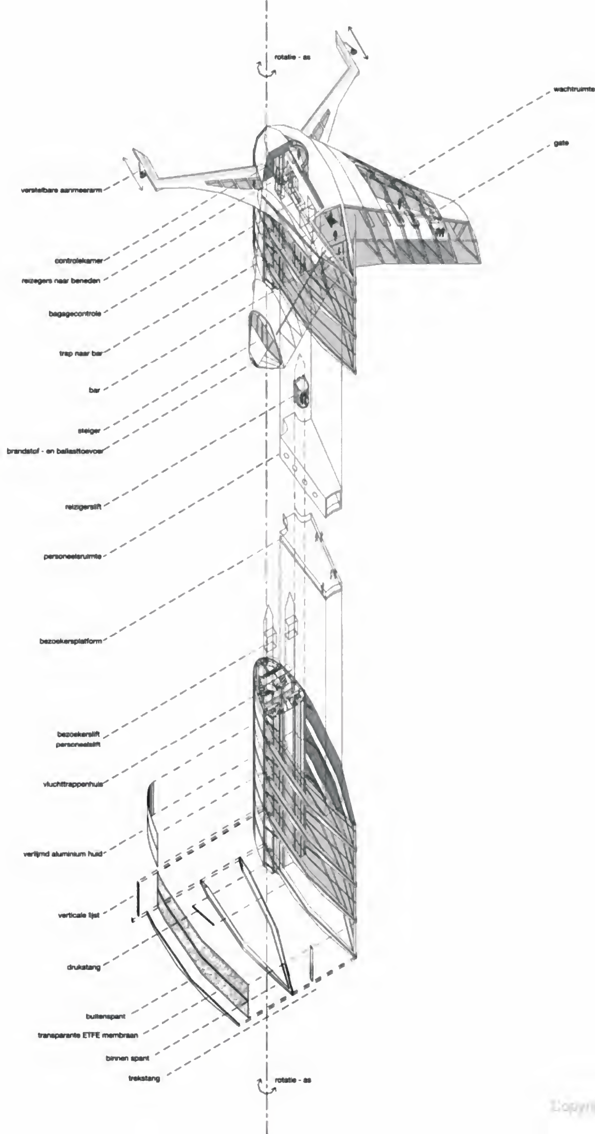

doorsnede
wachtruimte

doorsnede

rotatie - as
wachtruimte
gate
verstelbare aanmeerarm
controlekamer
reizegers naar beneden
bagagecontrole
trap naar bar
bar
steiger
brandstof - en ballasttoevoer
reizigerslift
personeelsruimte
bezoekersplatform
bezoekerslift
personeelslift
vluchttrappenhuis
verlijmd aluminium huid
verticale lijst
drukstang
buitenspant
transparante ETFE membraan
binnen spant
trekstang
rotatie - as

TRANSITO

Toerisme en dienstverlening vormen de motor voor de economie van Amsterdam. De vraag naar hotelkamers, voor zowel toeristen, werknemers als bezoekers van bedrijven is, met name in het midden en hogere segment, zeer groot.
Hotels zijn in feite kleine steden waarbinnen snelheid en tijdelijkheid in grote mate de opzet en doelmatigheid bepalen. De privékamers zijn gekoppeld aan algemene en openbare voorzieningen. De voorzieningen zijn tevens het criterium waarop de kwaliteit van de hotels wordt beoordeeld.

Het plan is gesitueerd in Amsterdam-Noord. Noord zal mede door de komst van de Noord / Zuidlijn meer toegankelijk en daardoor een interessanter woon- en werkgebied worden voor Amsterdam. Er spelen momenteel twee ontwikkelingsplannen in Noord. De toekomstige Noordelijke IJ-oeverontwikkeling; gebaseerd op wonen en werken langs het IJ. En het centrumplan (CAN) gericht op het herdefiniëren van het centrum voor Noord en de groene verbinding van Waterland naar IJ. Na een kleine extrapolatie kruisen beide plannen elkaar in het aanlandingsgebied van het 'pontje naar Noord'. Dit gebied is door zijn ligging en de directe nabijheid van halte Sixhaven van de Noord/Zuidlijn, een interessant overgangsgebied van grootstedelijkheid naar het meer dorpse karakter van Noord geworden.

De bereikbaarheid, ligging en de tijdelijkheid die het transferkarakter van de plek met zich meebrengt, vormen de aanleiding om juist hier een hotel te plaatsen. Het hotel is tevens een van de grootstedelijke initiators voor de ontwikkeling van de rest van de Noordelijke IJ-oevers.
Het plan bestaat schematisch gezien, uit een maaiveld met een hotel op poten. Beide zijn verbonden door een tussenruimte waarin zich de lobby met alle voorzieningen bevindt.
Het hotel bestaat uit 21 clusters met kamers die, door plaatsing op kolommen in een horizontale grid-schakering, een overdekte stedelijke ruimte vormen. De kamers hebben door een vide contact met het maaiveld.
Het overdekte maaiveld is ontstaan vanuit de wens om, naast de afhandeling van transferverkeer, een gecomprimeerd coulisselandschap te maken in aansluiting op de recreatieve fietsroute van Centraal Station naar Waterland.

De combinatie van de voorzieningen, hotel en lobby van het hotel, en de ligging van de fietsroute zorgt voor drie verschillende belevingsruimten. Die liggen aaneengesloten en worden verschillend beleefd door de gebruikers van het schiereiland.

TRANSITO

Tourism and the service industries are the economic motor of Amsterdam. The demand for hotel rooms for tourists, employees and visitors to companies is very high, especially in the middle and higher segment.
Hotels are small towns whose rapidity and temporary character largely determine their structure and effectiveness. The private rooms are connected with general, public facilities. The facilities are also the criterium by which the quality of the hotels is evaluated.

The plan is situated in North Amsterdam. Partly as a result of the planned North-South line, North Amsterdam will become more accessible and will therefore become more interesting for Amsterdam in terms of housing and work. Two development plans are currently in the picture in North Amsterdam: the future development of the northern bank of the River IJ, based on living and working on the riverside, and the centre plan (CAN) aimed at redefining the centre for North Amsterdam and the green link from Waterland to the River IJ.
After a small extrapolation, the two plans intersect in the area of the landing stage of the ferry to North Amsterdam. Because of its situation and the immediate proximity of the Sixhaven stop on the North-South line, this is an interesting transition area from the main city to the more village-like character of North Amsterdam.

The accessibility, location and temporary character that the transfer function of the place involves are the reason to place a hotel precisely here. The hotel is also one of the main city initiators for the development of the rest of the northern banks of the River IJ.

Schematically, the plan consists of a ground level with a hotel on stilts. They are connected by an intermediate space containing the lobby and all facilities. The hotel consists of twenty-one clusters with rooms that form a roofed urban space through their placing on columns in a horizontal grid arrangement. The rooms are in contact with the ground level through a vacant space.
The roofed ground level is a response to the desire to create a compressed corridor landscape, as well as being able to handle the transfer traffic that links up with the recreational bike route from Central Station to Waterland.

The combination of the facilities, hotel and hotel lobby, and the position alongside the cycle track, creates three different kinds of space. They are adjacent to one another, and are experienced differently by the users of the peninsula.

Marthijn Reekers
Jan Verberne

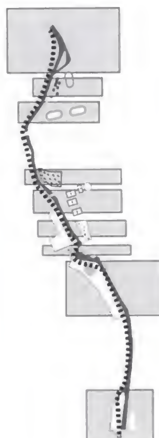
Architectuur / Architecture
Afstudeerdatum /
Graduation date: 28/08/2002

Commissieleden /
Commission members:
Ady Steketee (mentor Reekers)
Chris Scheen (mentor Verberne)
Nikol Dietz
Iwan Hameleers

Toegevoegd t.b.v. examen /
Additional members for the examination:
Peter Defesche
Rik van Dolderen

174
175

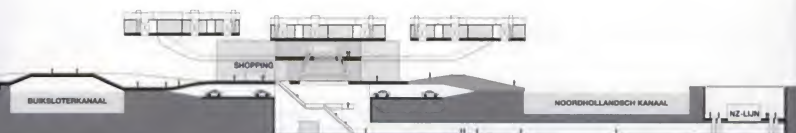

ENTREEZONE
KANAALZONE
HAVENZONE
IJ-PIER

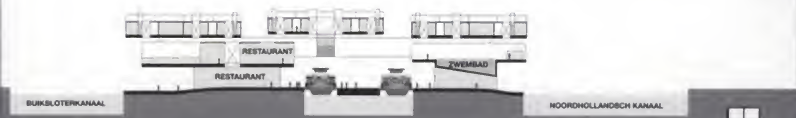

SHOPPING
BUIKSLOTERKANAAL
NOORDHOLLANDSCH KANAAL
NZ-LIJN

RESTAURANT
RESTAURANT
ZWEMBAD
BUIKSLOTERKANAAL
NOORDHOLLANDSCH KANAAL

'WELCOME TO HOLLAND'

'Welcome to Holland' is wat mij betreft hét motto waarmee de opgave voor asielzoekerscentra (AZC) benaderd moet worden. Ervan uitgaande dat na een eerste schifting in de opvangcentra, het hier gaat om potentiële (tijdelijke) bewoners van Nederland.
Door te anticiperen op de grote diversiteit van de bewoners en hun inventiviteit – ze hebben tenslotte kans gezien om vanuit erbarmelijke toestanden van over de hele wereld hier naar toe te komen – wil ik tot een andere benadering van de opgave komen.

In tegenstelling tot de huidige situatie pleit ik voor het scheiden van de twee hoofdfuncties: wonen en voorzieningen. Wanneer het wonen daarna opgedeeld wordt in eenheden van plusminus 50 bewoners (nu 350-800) kunnen ze over de stad verspreid worden, wat de integratie bevordert. Door de voorzieningen te ontdoen van het administratieve deel (onderbrengen bij de gemeente) en aan te vullen met commerciële en multimediafuncties ontstaat een programma dat ook aantrekkelijk is voor de stad. Het centrum maakt de asielzoekers zichtbaar in de stad. Op dit onderdeel heb ik me geconcentreerd voor mijn afstudeerplan.

Het gebouw bevindt zich op een strategische locatie, in het centrum van de stad Haarlem, waar het zich kan manifesteren aan de doorgaande routes. Daarnaast herstelt het gebouw het enige plein aan het Spaarne en ligt het aan de verbindingsstraat tussen Grote Markt en Spaarne.
Hoewel het gebouw opgevat is als een eenheid, kent het een programmatische opdeling per karakteristieke ligging in het bouwblok. Door te variëren in de gevelelementen blijft het gebouw herkenbaar als één geheel (echter niet in zijn geheel waarneembaar), maar kan tevens worden toegesneden op de diverse locaties van het bouwblok.
De verscheidene programmaonderdelen zijn verbonden door een centraal plein. Hoewel elk onderdeel zijn eigen entree heeft is het door deze ruimte mogelijk de andere onderdelen te bereiken. Het plein doet hierbij dienst als ontmoetingsruimte, schoolplein en feestzaal.

WELCOME TO HOLLAND

In my opinion 'Welcome to Holland' is the motto that should be used in tackling the challenge of centres for refugees seeking asylum (AZC), assuming that, after a first sorting in the reception centres, these refugees are potential (temporary) residents of the Netherlands.
By anticipating the large diversity of the residents and their inventiveness – after all, they have managed to get here from all over the world under pitiable conditions – I want to approach the assignment in a different way.

In contrast to the present situation, I argue for the separation of two main functions: housing and facilities. Once housing is broken down into units of approx. 50 residents (they now number between 350 and 800), they can be distributed all over the city, which fosters integration. By stripping the facilities of the administrative component (incorporation in the local authority) and supplementing them with commercial and multimedia functions, a programme emerges that is also attractive for the city. The centre makes the refugees visible in the city. I have concentrated on this aspect for my graduation plan.

The building is situated in a strategic location, in the centre of the city of Haarlem, where it can manifest itself on the through roads that cross the city. In addition, the building restores the only square on the Spaarne and lies in the street that connects Grote Markt with Spaarne.
Although the building is conceived as a single built unit, the programme is broken down for each characteristic position within the building as a whole. Variations in the façade elements make the building recognisable as a whole (though it cannot be seen in its entirety), while allowing a focus on the diverse locations of the building itself. The various components of the programme are connected by a central square. Although each component has its own entrance, it is possible to reach other components through this space. The square functions as a meeting place, school yard and venue for parties.

Jolanda van der Sluis

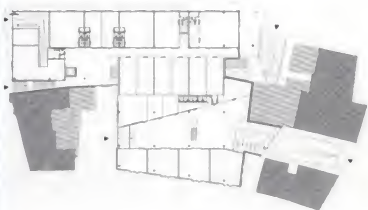
Architectuur / Architecture
Afstudeerdatum /
Graduation date: 03/06/2002

Commissieleden /
Commission members:
Machiel Spaan (mentor)
Kirsten van den Berg
Rik van Dolderen

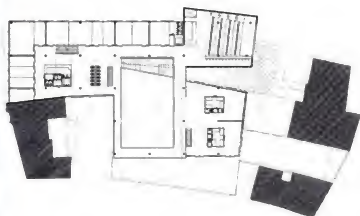
Toegevoegd t.b.v. examen /
Additional members for the examination:
Chris Scheen
Onno Vlaanderen

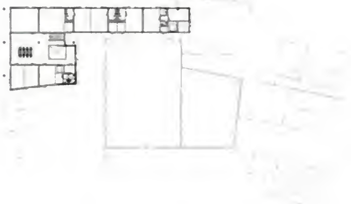

INSTITUUT VOOR BEELDCULTUUR

Aan de rand van de oude binnenstad van Amsterdam, de overgang tussen het historische centrum en de stadsuitbreidingen van de 17de eeuw, is het ontwerp gesitueerd van het Instituut voor Beeldcultuur. De rand wordt gevormd door zowel de Singelgracht en de Lijnbaansgracht als door de strook grond die door deze twee grachten wordt ingesloten. Aan de buitenkant van deze oude militaire structuur loopt de S1, de binnenste ontsluitingsring van Amsterdam.

Het programma van het instituut bestaat voor circa 70% uit depot met bijbehorende kantoren en werkruimten. Hier worden de vereeuwigde herinneringen zorgvuldig bewaard, gerestaureerd en bestudeerd. De overige 30% bestaat uit publieksruimten zoals een biblio- en mediatheek, een gehoorzaal, een praktijkruimte/studio en een performance ruimte voor beeldtheater.

Deze publieksruimten zijn uitgehold in de massa van het depot. Hierdoor ontstaan bijna sacraalachtige ruimten waarin het gewicht van de bewaarde herinneringen voelbaar wordt.
Om deze uitgeholde massa is een 'screen' geplaatst van basaltpanelen. Dit screen filtert zowel de weersinvloeden als de invloeden van de buitenwereld. Onder de rand van dit screen door leggen de publieksfuncties slechts op een afstandelijke manier contact met buiten. De buitenwereld wordt als het ware ingekaderd en verstild.
In de spouw die ontstaat tussen het screen en de massa ligt de ontsluiting van de depots. Tussen de basaltpanelen zitten open voegen waardoor er, sterk gefilterd, licht naar binnen sijpelt. 's Nachts ontsnapt er door de voegen wat licht, in zekere zin de essentie van fotografie en film, naar buiten. Hierdoor wordt het gebouw dat overdag zo massief de kunstschatten beschermt een oplichtend baken. Sommige basaltpanelen van het screen zijn aan één zijde iets naar binnen gedrukt. Als er strijklicht langs de gevel valt zullen deze panelen iets eerder in de schaduw liggen. De donkere vlekken die zo ontstaan vormen de pixels van een fragment van een foto van Jacob Olie, de 19e eeuwse stadsfotograaf van Amsterdam. Op de foto staat de Haarlemse poort, een verwijzing naar zowel de oude stadsgrens van Amsterdam als naar de inhoud van de depots.

INSTITUTE FOR VISUAL CULTURE

The design for the Institute for Visual Culture is situated on the edge of the historic city centre of Amsterdam, where that centre meets the 17th-century extensions of the city. The area consists of the Singelgracht, the Lijnbaansgracht, and the land situated between these two canals. Outside this old military structure the SI runs, the innermost access ring in Amsterdam.

The programme for the institute consists of around 70% for depot with the related offices and work areas. This is where the timeless memories are carefully stored, restored and studied. The remaining 30% consists of public areas such as library and media centre, a laboratory/studio, and a performance area for visual theatre.

These public spaces are carved out of the mass in the depot, resulting in almost sacral areas where the weight of the preserved memories becomes tangible.
This hollowed out mass is surrounded by a screen of basalt panels. This screen filters the effects of the weather and of the outside world. The public functions only establish contact with the outside world in an aloof manner below the edge of this screen. The outside world is framed and frozen. Access to the depots is in the cavity between the screen and the mass. There are open joints between the basalt panels, enabling strongly filtered light to enter. By night some light escapes through the joints, in a certain sense the essence of photography and film. The building that protects the artistic treasures so ponderously by day thus becomes an illuminating beacon by night.
Some of the basalt panels of the screen are pressed slightly inwards on one side. If lights falls sideways on the wall, these panels will lie in shadow slightly earlier. The dark patches that are created in this way form the pixels of a fragment of a photograph by Jacob Olie, the 19th-century photographer of the city of Amsterdam. The photograph is of the Haarlemse Poort, an allusion to the old city limit of Amsterdam and to the content of the depots.

Maarten Steunenberg

Architectuur / Architecture
Afstudeerdatum /
Graduation date: 20/06/2002

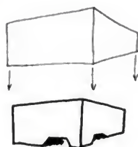
Commissieleden /
Commission members:
Chris Scheen (mentor)
Umberto Barbieri
John Bosch

Toegevoegd t.b.v. examen /
Additional members for the examination:
Winfried van Zeeland
Arnoud Gelauff

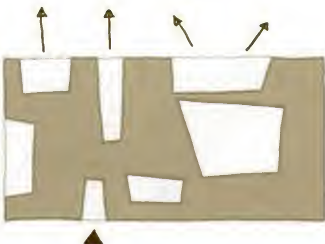

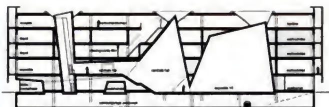

westgevel

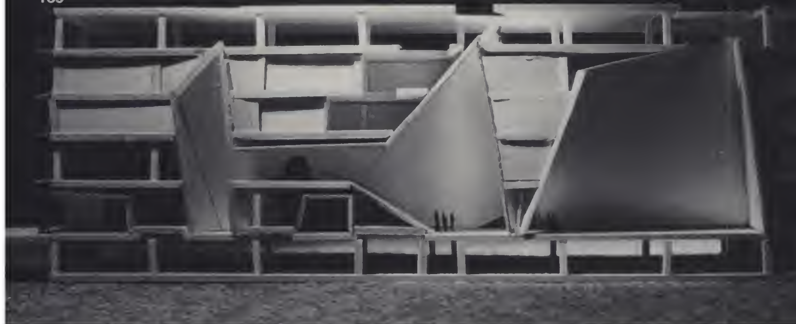

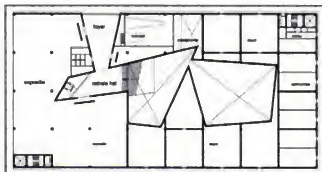
langsdoorsnede

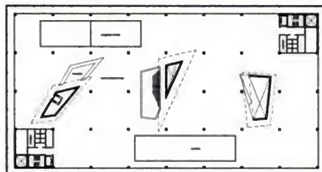

dwarsdoorsnede

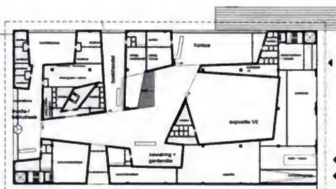

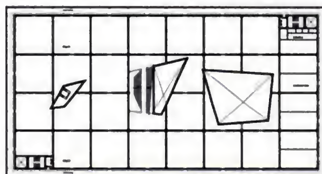
1e verdieping
4800 + P
schaal 1:200

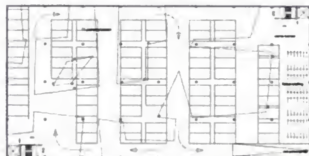
4e verdieping
schaal 1:200

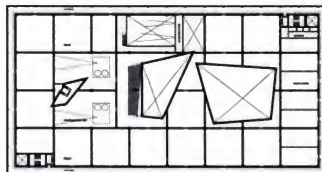
begane grond
schaal 1:200

3e verdieping
12100 + P
schaal 1:200

kelder verdieping
schaal 1:200

2e verdieping
schaal 1:200

PERVERTEREN

Architectuur beoogt meer te zijn dan de oplossing van de logistieke puzzel, de functionele vertaling van programma naar gebouw. Het 'meer' kan vele gezichten hebben. Streven naar een bepaald eindbeeld vanuit ideologische overwegingen kan het ontwerpproces bemoeilijken. Er ontstaat vrijheid door te werken vanuit een methode. Het beeld is dan een afgeleide, het resultaat van een georganiseerd proces. Dat was wat ik mijzelf ten doel stelde: een afstudeerproject vanuit dit perverteren te ontwerpen. Maar het onderwerp is nogal ongrijpbaar en de vraag dient zich aan of niet de architect in plaats van de architectuur geperverteerd is geraakt.

Perverteren betekent zoveel als ten kwade keren. Wat is de bedoeling wanneer dit wordt ingezet in een architectonische ontwerpproces? Zijn duivelse gebouwen het resultaat? Monsterlijk lelijke gedrochten of satanische machines die je als bezoeker verslinden? Nee, het gaat hier om een subtielere vorm.

Een van de mogelijkheden om de methode in te zetten is gebruik te maken van transformaties, zoals ik in mijn afstudeerproject laat zien. Iets met een ogenschijnlijk negatieve connotatie blijkt een verborgen schoonheid te bezitten. Als voorbeeld noem ik de manier waarop in mijn plan het parkeren is opgelost. Om de parkeergarage te bereiken volg je een route die om de heuvel spiraalt tot aan de top, vanwaar je met een lift het gebouw in zakt tot de onderste laag. Dit lijkt onlogisch en ergerlijk, zeker omdat de beperkte capaciteit van de lift op piektijden voor files zal zorgen. Maar wat ontstaat is een prachtige ervaring, de mooiste file van Nederland. Allereerst is de route naar de top smal en neemt in helling toe. Hiermee wordt de illusie van een bergpas gecreëerd. Bovengekomen komt de climax in de vorm van uitzicht tot de duinen en het strand van Zandvoort en Bloemendaal. Wanneer je daarna het gebouw in daalt is het alsof jij de zon bent die achter de horizon verdwijnt.

Zo heeft het inzetten van polariteiten als bereikbaar / onbereikbaar, zichtbaar / onzichtbaar, openbaar / privé, door ze vanuit het negatieve te starten uiteindelijk een vernieuwende, niet dogmatische architectuur opgeleverd met een vanzelfsprekende schoonheid. Het raadhuis in Big Spotters Hill is door Kamiel Klaasse treffend gekenmerkt als 'een kelder met uitzicht'.

PERVERSION

Architecture aims to be more than the solution of a logistical puzzle, the functional translation of programme into building. That 'more' can have many aspects. Aiming for a particular final image on the basis of ideological considerations can hinder the design process. Working according to a method creates freedom: the image is derived, the result of an organised process. That was the goal I set myself: to design a graduation project based on this process of perversion. But the subject is rather elusive, and the question arises of whether it is the architect, not the architecture, that has become perverted.

Perversion means something like turning towards evil. What is the intention when this is deployed in an architectural design process? Does it result in devilish buildings? Ugly monstrosities or satanic machines that swallow up the visitor? No, it is a question of a more subtle form.

One of the possibilities of deploying the method is to make use of transformations, as shown in this graduation project. Something with an apparently negative connotation proves to contain a hidden beauty. I give the example of how the problem of parking is solved. To reach the car park, you follow a spiral route around the hill to the top, where a lift takes you down to the lowest level. That seems illogical and bothersome, especially since the limited capacity of the lift will mean traffic jams at peak periods. But the result is a wonderful experience, the most beautiful traffic jam in the Netherlands. First of all, the route to the top is narrow and the gradient increases. This creates the illusion of a mountain pass. At the top, the climax comes in the form of a view extending to the dunes and the beaches of Zandvoort and Bloemendaal. When you subsequently descend into the building, it is as though you are the sun that disappears behind the horizon.

In this way the deployment of polarities such as accessible / inaccessible, visible / invisible, public / private by starting from the negative eventually results in an innovative, non-dogmatic architecture with a natural beauty. The town hall in Big Spotters Hill has been aptly characterised by Kamiel Klaasse as 'a basement with a view'.

Frank Toeset

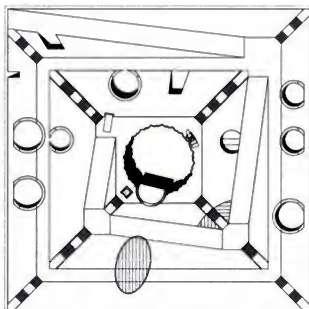
Architectuur / Architecture
Afstudeerdatum / Graduation date: 04/12/2001

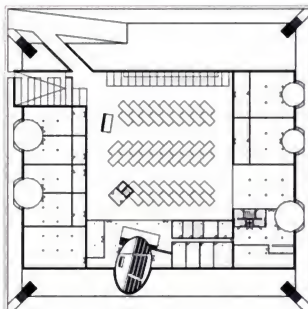
Commissieleden / Commission members:
Kamiel Klaasse (mentor)
Henk Döll
Joost Meuwissen

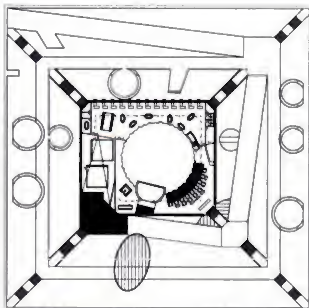
Toegevoegd t.b.v. examen / Additional members for the examination:
Tijmen Ploeg
Martin Wijnen

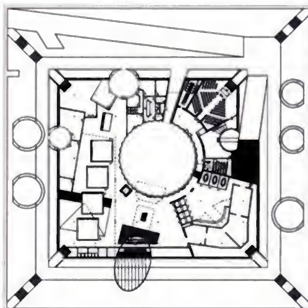

WERK EN BELEVENIS

'Werk' en 'belevenis' lijken elkaars tegengestelden. Onze levens worden verdeeld in werktijd en vrije tijd met de bijbehorende kantoor- en pretparken. De vraag of deze scheiding zinvol is en hoe werk en belevenis elkaar zouden kunnen aanvullen in een werkgebouw, stond aan het begin van dit afstudeerproject.

Een belevenis is persoonlijk en eenmalig; een ervaring die ons bij blijft en onderdeel van ons (onder)bewustzijn wordt. Het scheppen ervan is de uitdaging van componisten, chef-koks, filmers en ruimtelijke ontwerpers. Film of muziek zijn aan een lineaire tijdslijn gebonden en de belever krijgt een passieve rol toegewezen. Ruimtelijke ontwerpen daarentegen bieden de gebruiker de mogelijkheid zijn belevenis van het geheel te sturen.
Hij kiest tussen routes en ruimtes en bepaald zijn eigen tijd en plaats.
ICT en veranderende organisatiestructuren leiden tot het steeds meer loslaten van vaste werk-plaats en werk-tijd. De rol van de vaste werknemer wordt steeds meer door tijdelijk personeel of outplacement overgenomen.
De onderwerpen 'tijd-plaats' en het afgeleide 'route-ruimte' vormen de schakel tussen 'werk' en 'belevenis' en zijn de centrale thema's van het gebouw. Het basisprincipe is dat langetermijn huurders van besloten bedrijfsunits samen met incidentele gebruikers beschikking hebben over wisselwerkplekken en huurvoorzieningen in een openbaar gedeelte. De ontsluiting middels langzame en snelle routes en vides schept ruimtelijke samenhang – een voorwaarde om het geheel te kunnen ervaren en keuzes te kunnen maken.

De afbeeldingen laten zien hoe het programmaverloop van openbaar naar besloten in het ruimtelijke model terug te vinden is, alsook de lobby, de liften en de looproutes.
Dit basisprincipe is binnen de envelop van 136m hoog, vijf keer in verschillende uitwerkingen aangepast terug te vinden. Thema's als daglicht, uitzicht, beeldschermcondities en overwerk leiden tot een differentiatie. De relatie gevelhuls-binnendynamiek, de plaatsing van besloten en open ruimtes en de uitwerking van de vides worden aan de hand van deze thema's bepaald.
De locatie Lelylaan, tussen spoor en A10 maakt het mogelijk de toren op stedebouwkundig niveau aan de onderwerpen route en belevenis te koppelen. De vraag naar verdichting en verstedelijking van de ringzone west leidde tot een ontwikkelingsscenario met de werktoren als onderdeel.

WORK AND EXPERIENCE

'Work' and 'experience' seem to be polar opposites. Our lives are divided between work and leisure in the corresponding offices and leisure parks. The question of whether this division is meaningful and how work and experience might complement one another in a building with a work function sparked off this graduation project.

An experience is personal and one-off; it is something we experience that becomes a part of us and of our (sub)conscious. Creating it is the job of composers, chefs, film directors and spatial designers. Film or music are tied to a linear form of temporality and allocate a passive role to the person who experiences them. Spatial design, on the other hand, offers the user the opportunity to direct his or her experience of the whole. Users choose between routes and spaces, and determine their own time and place. ICT and changing organisational structures lead to an increasing independence of the fixed place of work and working hours. The role of the permanent member of staff is increasingly being taken over by temporary staff or outplacement.
The topics 'time-place' and, derived from them, 'route-space' form the link between 'work' and 'experience' and are the main themes of the building. The basic principle is that long-term tenants of closed office units and occasional users dispose of shifting work places and rented facilities in a public part. The access through slow and fast routes and empty spaces creates spatial cohesion – a condition for experiencing the whole and being able to make choices.

The illustrations show how the transition from public to private in the programme is translated in the spatial model as well as the lobby, lifts and routes. This basic principle is applied five times in different ways within the 136-metre tall envelope. Themes such as daylight, view, monitor conditions and overtime lead to differentiation. The relation between outer wall and inner dynamism, the positioning of closed and open spaces, and the effect of the empty spaces are determined in terms of these themes. The Lelylaan location, between the railway line and the A10 motorway, makes it possible to link the tower to the themes of route and experience at the level of urban planning. The demand for condensation and urbanisation of the western ring zone led to a development scenario with the office tower as a component.

Yuri Werner

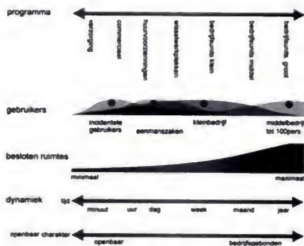
Architectuur / Architecture
Afstudeerdatum /
Graduation date: 13/06/2002

Commissieleden /
Commission members:
John Bosch (mentor)
Chris Scheen
Kirsten van den Berg

Toegevoegd t.b.v. examen /
Additional members for the examination:
Erik Wiersema
Klaas Kingma

Lelylaan
Station
Lelylaan
A10
voorzieningen
fiets en looproute
langzame autoroute
"verbweg" met in- en uitrit
bestaande Lelylaan

hoogbouw
minimaal voet- en fietsdek +5000
plug in pleinen
plug in bruggen en hellingen

192
193

DE LES VAN ICARUS

Wim van den Bergh, hoofd Architectuur, Maastricht

Icarus, de zoon van de mythische uitvinder/architect Daedalus, wordt normaliter beschouwd als een tragisch figuur omdat hij als een soort eerste testpiloot neerstort. Toch is hij dat eigenlijk niet, hij is eerder de amateur, de *amatore*, de ware liefhebber die de realiteit vergeet en opgaat in zijn eigen doen. Het is de speelsheid en de jeugdige overmoed die hem er toe drijven de vleugels, die zijn vader heeft gefabriceerd, uit te proberen. En hij ontdekt de poëtische schoonheid van het vrije vliegen, het zweven, het duiken en het in een sierlijke boog weer opstijgen. Zoals Icarus een beginner is die opgaat in zijn spel, zo is elke student, die het vak nog moet leren, dat natuurlijk in eerste instantie ook. En dat leren gaat, zoals Icarus laat zien, alleen met vallen en opstaan. Het leren ontwerpen en ook het ontwerpen zelf is een spel waarin je moet opgaan. Het is een spel van voortdurend opnieuw uitdenken, uitvoeren en uitproberen. Waarbij, dat moet steeds benadrukt worden, de volgorde geen rol speelt. Te snel zijn we in het algemeen namelijk geneigd 'het denken' boven 'het doen' te plaatsen. Met andere woorden de theorie boven de praktijk. Maar iedereen die heeft leren fietsen weet uit eigen ervaring dat je fietsen niet theoretisch kunt leren. Ook fietsen leer je met vallen en opstaan. En ook de eerste – risicovolle – stap in een ontwerp moet je nu eenmaal intuïtief (vanuit je buik) zetten vooraleer je er over na kunt denken of hij in de juiste richting was. En dat 'er over nadenken', met de nadruk op na, gaat steeds weer gepaard met de topische vragen, 'wat', 'waarom' en 'hoe'. Het eerste is een vraag naar de identiteit, het doel. Het tweede een vraag naar de reden, het nut. En de derde een vraag naar de weg, met andere woorden de vraag naar de methode. Drie vragen die gedurende het ontwerpen en op elk niveau, steeds weer gesteld en ten opzichte van elkaar afgewogen moeten worden. En om dit afwegen gaat het. Zoals u kunt zien in de 'Kunstfabriek' van Raymond Haenen, de 'Freinetschool' van Maarten Terryn, het 'Informatiehuis' van Roland van Brussel en de 'Torenwoningen' van Harold Hermans. Het gaat in deze afstudeerprojecten om het met zin en verstand waarnemen van de identiteit van het doel. Het herkennen en begrijpen van de reden en het nut. En dan het op de juiste manier afwegen en kiezen van de weg, de methode, de manier om het doel te bereiken.

THE LESSON OF ICARUS

Wim van den Bergh, head department of Architecture, Maastricht

Icarus, the son of the mythological inventor/architect Daedalus, is usually regarded as a tragic figure because he crashed as a kind of early test pilot. But that is not what he really is; he is the amateur, the *amatore*, the true adept who forgets reality and becomes lost in his own activities. It is playfulness and youthful rashness that drive him to try out the wings his father has made. And he discovers the poetic beauty of flying, gliding, diving and rising again in an elegant curve. Every student who has to learn the profession is in the first instance like Icarus, the beginner who becomes engrossed in his play. And, as Icarus shows, that learning process is one of trial and error. It is a game of constantly devising, implementing and trying out time and again. And it should be emphasised that sequence is immaterial here. We are only too ready to set thinking above doing – in other words, theory above practice. But everyone who has learnt to ride a bike knows from experience that you cannot learn to read a bike in a theoretical way. You learn it by trial and error. And the first – risky – step in a design has to be made intuitively (following your natural feelings) before you start considering whether it was a step in the right direction. And that 'considering', a reflective process, is accompanied by the topical questions of what, why, and how. The first is a question about identity: the purpose. The second is a question about the reason, the usefulness. And the third is a question about the way to get there, in other words, the method. These three questions have to be raised during the design process at every level and weighed up against one another. It is this weighing up that counts, as you can see in Raymond Haenen's 'Art Factory', Maarten Terryn's 'Freinet School', Roland van Brussel's 'Information House', and Harold Hermans' 'Tower Blocks'. These graduation projects are concerned with using reason and intelligence to perceive the identity of the purpose, identifying and understanding the reason and the usefulness, and then weighing them up properly and choosing the way, the method and the manner of achieving the goal.

PROJECT: HET INFORMATIEHUIS, EEN ZOEK- EN SURFMACHINE

CONTEXT: PARKSTAD LIMBURG; STAD IN EEN LANDSCHAP

This is the Parkstad but it could not be anywhere.

De gemeenten van de oostelijke mijnstreek groeien aan elkaar. De grenzen tussen de afzonderlijke gemeenten zijn niet meer afleesbaar. Het totale gebied is verworden tot een lappendeken van stad, infrastructuur en landschap zonder een eenduidig centrum. De groengebieden groeien geleidelijk dicht. De betrokken gemeenten willen komen tot een gezamenlijk en vooral georganiseerd beleid om het dichtslibben van de stad tegen te gaan. Men wil concurreren met de grote omliggende steden Luik, Aken en Maastricht. De gemeenten verenigen zich en gaan knooppunten vormen in het netwerk dat de naam 'Parkstad' heeft.

ORIËNTEREN IN DE STAD

De aansluitingen van de nieuw aan te leggen binnenring op de hoofdwegen naar de deelgebieden worden gemarkeerd met grote structuren. Groot slaat hierbij meer op de afleesbaarheid dan op de schaal. Deze structuren zijn de accenten op de knooppunten van de infrastructuur. Deze knooppunten zijn niet de nieuwe centra van de stad, zij markeren de verbindingen van de ring met de kleinere infrastructuur en zijn daarmee de poorten naar de deelgebieden. Het informatiehuis is een van de grote structuren aan de ring.

'HET INFORMATIEHUIS, EEN ZOEK- EN SURFMACHINE'

Door de ontwikkelingen op het gebied van televisie, kabel, telefonie en internet dreigt informatie te verworden tot een product zonder status, de waarde van informatie wordt ogenschijnlijk teniet gedaan. De televisie is een medium dat door het gevecht om de kijker verworden is tot een uitdrager van pulp. Voor het internet dreigt een gelijksoortig bestaan.

Fragment uit: 'De televisie en de digitale revolutie', Bregtje van der Haak, Archis 6, 1999

Het Informatiehuis is een gebouw dat zich door zijn schaal losmaakt van zijn omgeving en een relatie zoekt met andere grote structuren in de stad.

Een waardig huis voor informatie, een gebouw waar je kan zoeken, maar ook kan surfen. Een bibliotheek in een tijd waarin het boek meer en meer verdrongen wordt door de digitale media.

Het doelgericht zoeken en vinden van de juiste informatie is een eerste vereiste, maar het gebouw zal proberen zijn gebruikers te verleiden met tekst, beeld, geluid.

PROJECT: THE INFORMATION HOUSE, A SEARCH AND SURF MACHINE

CONTEXT: PARKSTAD LIMBURG; CITY IN A LANDSCAPE

This is the Parkstad but it could not be anywhere

The local authorities in the eastern former mining district are closing in on one another. The boundaries between the different local authorities are no longer visible. The total area has become a patchwork quilt of city, infrastructure and landscape without an unambiguous centre. The green zones are gradually silting up. The local authorities concerned want to arrive at a concerted and above all organised policy to prevent this silting up of the city. They want to compete with the large neighbouring cities of Liège, Aachen and Maastricht. The local authorities are uniting and will come to form nodes in the network known as Parkstad.

ORIENTATION IN THE CITY

The linking of the new inner ring road that is to be constructed with the main roads to the various districts is marked by large structures (large refers more to legibility than to scale here). These structures are the accents at the infrastructural intersections. These intersections are not the new city centres, but they mark the connections between the ring road and the smaller infrastructure. They are thus the gateways to the districts. The information house is one of the large-scale structures on the ring road.

PROJECT: THE INFORMATION HOUSE, A SEARCH AND SURF MACHINE

As a result of trends in the field of television, cable, telecommunications and Internet, information is in danger of becoming a product without status, and the value of information is apparently destroyed. Television is a medium that has become a broadcaster of pulp in the fight to gain viewers. The internet is threatened by a similar existence.

Fragment from: 'Television and the digital revolution', Bregtje van der Haak, Archis 6, 1999.

The Information House is a building whose scale detaches it from its surroundings and that is looking for a relation with other large structures in the city.

A genuine house for information, a building where you can search and surf. A library in an era when the book is being increasingly overtaken by the digital media.

Purposeful searching and finding the right information is a first requisite, but the building will try to seduce its users with text, image and sound.

Roland van Brussel

Architectuur / Architecture
Afstudeerdatum /
Graduation date: 05/04/2002

Commissieleden /
Commission members:
Jeroen van de Ven (mentor)
Joan van Dooren
Kitty van Loo
Jo Janssen

Toegevoegd t.b.v. examen /
Additional members for the examination:
Fred Humblé
Annette Marx
Theo Teeken

DE KUNSTFABRIEK

Een afstudeerproject moet iets zijn dat 'kriebelt', dat de aandacht trekt en een interessant verhaal vertelt.
De opgave die ik mijzelf gesteld had was het opnieuw leven inblazen van de voormalige Artifort fabrieken aan de Brouwersweg in Maastricht-west.
Wat mij vooral interesseerde was het blootleggen van de potentie die dit soort ruimtes hebben, met het behoud van de kwaliteiten die mij in eerste instantie aantrokken.

De hallen met monumentale kelders liggen aan de rand van het centrum op de plaats van de voormalige vestingwerken. Het vroeg-industriële complex uit het begin van de twintigste eeuw lag oorspronkelijk buiten de singels als een van de eerste gebouwen na de slechting van de vestingwerken in 1867. Het gebouw ligt nu achter een appartementencomplex uit de jaren '80, aan een semi-openbaar verscholen binnengebied zonder contact met de stad.

Door een stedebouwkundige ingreep is er zowel een zichtas ontstaan vanuit de stad naar de oude fabriek, als een entree-gebaar dat ervoor moet zorgen dat het complex uit de verdrukking gehaald wordt. De richting die opgepakt wordt maakt de historische ligging weer voelbaar en wordt versterkt door het lage blok parallel aan de fabriekshallen, dat een barrière vormt tussen openbaar en privé. Vanuit het nu openbaar gemaakte binnengebied worden de monumentale kelders van het complex ontsloten via een brede trap die de verschillende ondergrondse niveaus verbindt. Een brede 'straat' voert langs een wand waarin ondersteunende functies opgenomen kunnen worden en die toegang geeft tot de nieuwe parkeergarage.

Zowel de kelders als de hallen worden door minimale ingrepen geschikt gemaakt voor hun nieuwe functie als centrum voor toegepaste kunst waarin ruimte is voor exposities, ateliers, conferenties en woon-werk woningen, waarbij de originele industriële sfeer behouden blijft.

THE ART FACTORY

A final project must 'tease'; attract your attention and tell an interesting tale.
The task I had given myself was to bring the former artifort plant back to life, which is situated on the brouwersweg on the west side of maastricht.
My main interest was to reveal the potential of these types of rooms, while preserving the qualities which attracted me at first.

The halls with monumental cellars are situated on the edge of the city centre, on the location of the former fortifications.
The industrial block of buildings which dates back to the early twentieth century, was one of the first buildings to be located outside the ring after the demolition of the fortifications in 1867. The building is now situated behind an appartment building built in the 1980s, on a semi-public hidden square that has no contact with the rest of the city.

Throug urban development I created an axial emphasis, both from the city to the old plant as well as an entrance that should ensure the building is released from its surrounding oppression. The axial direction makes the historical location evident; it is strengthened by the lower block, parallel to the plant, that constructs a barrier between public and private space.
The monumental cellars are opened up from the now public square, through a wide staircase that connects the several underground levels.
A wide 'avenue' passes by a block that houses supporting functions and gives access to the new parking garage.

By minimal intervention both the cellars and the halls are prepared for their new function as centre of applied arts that facilitates exhibitions, workshops, conferences and 'live & work' houses, and preserves the original industrial atmosphere.

Raymond Haenen

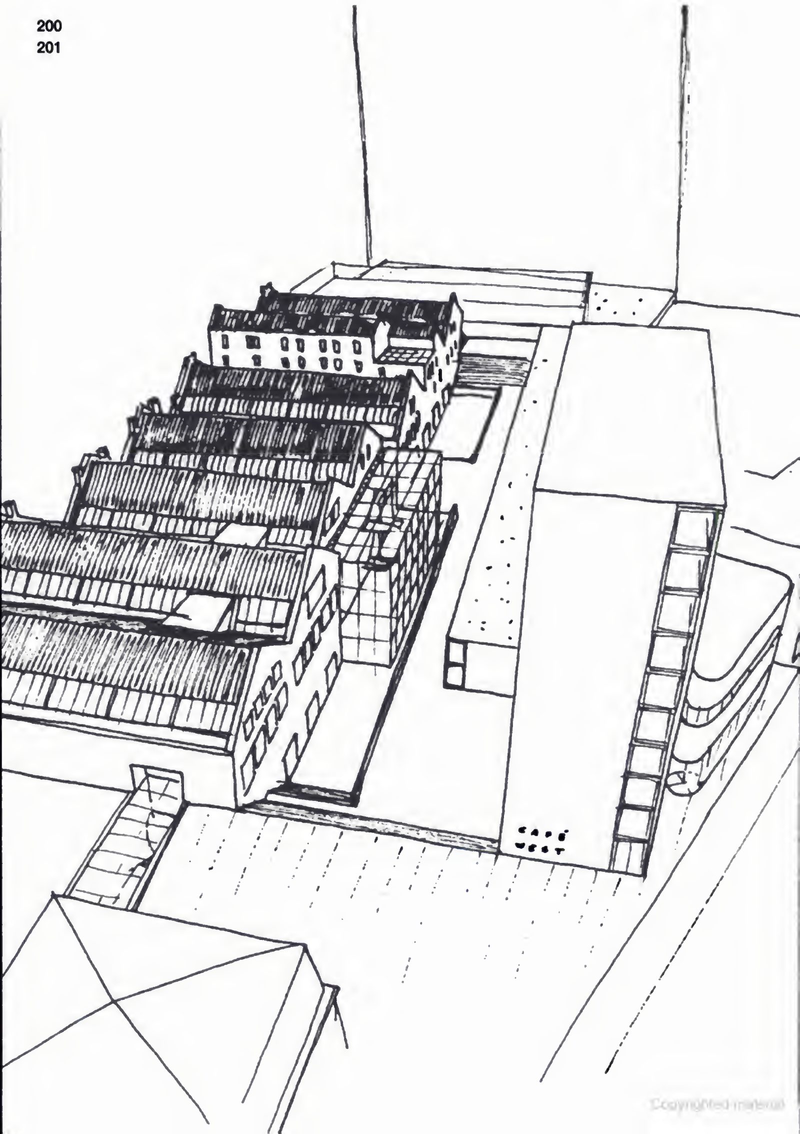
Architectuur / Architecture
Afstudeerdatum /
Graduation date: 12/12/2001

Commissieleden /
Commission members:
Theo Teeken (mentor)
Guy Cleuren
Carlos Apers

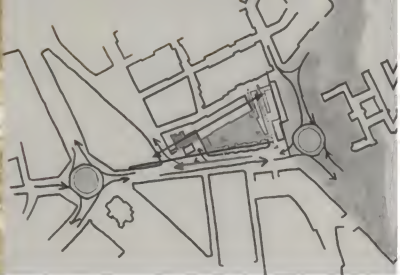
Toegevoegd t.b.v. examen /
Additional members for the examination:
Caspar Slijpen
René Coenegracht

200
201

hotel

grandcafé

wonen/werken

commerciële units

entreefoyer

parkeren

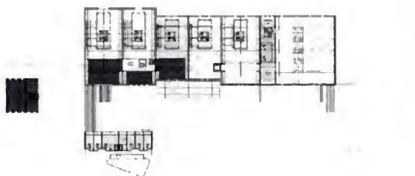
auditorium

café/bistro/club

expo/evenementen

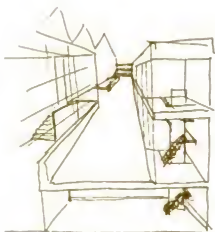

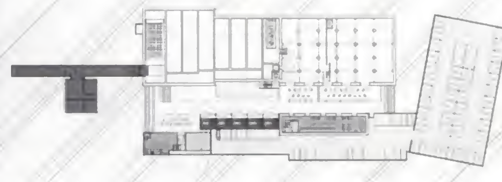

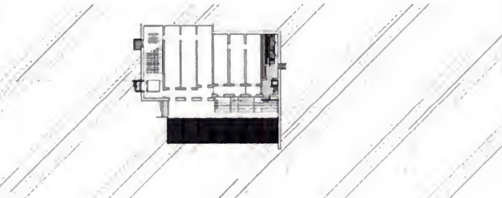

SKYLINE

Het idee voor 'de context en zijn verhaal' start vanuit de fascinatie voor torens. Met name Torre di Federico te San Miniato, Italië. Het plan behelst de reorganisatie van het zandgroeveterrein aan de Heerenweg te Heerlen tot een nieuwe stedebouwkundige structuur van 'woontorens'.
Het plan kenmerkt zich door een poëtisch onderzoek naar torens en een trefzeker stedebouwkundig onderzoek naar locatie en plek.

Vanuit een zelfgeformuleerde stedebouwkundige visie over 'Parkstad Limburg' is het plan gesitueerd op de snede tussen 'park en stad'. Het bestaande landschap en de context zijn allesbepalend voor de positie van de torens.

Getracht is middels het kadreren van het uitzicht, het intensiveren van het grondgebruik, het vastleggen van een doelgroep en de optimalisering van de bezonningsoriëntatie, het stedebouwkundig plan alsook de woontorentjes te fragmenteren en te verbijzonderen. De eigenzinnige reeks van woontorentjes (ca. 18 meter hoog) leveren een typologische ontmoeting van de permanente en vluchtige bewoner.

SKYLINE

The idea for 'the context and its story' begins with a fascination with towers, especially the Torre di Federico in San Miniato, Italy. The plan is to reorganise the sand quarry site beside the Heerenweg in Heerlen as a new urban development structure with 'tower housing blocks'.
The plan is characterised by a poetic inquiry into towers and a thorough urban planning research on the location and site.

On the basis of my own formulation of an urban planning vision for Parkstad Limburg, the plan is situated at the point of intersection between park and city.
The existing landscape and context are decisive for the position of the towers.

Framing the view, intensifying the use of land, defining the target group and optimising orientation towards the sun, an attempt has been made to fragment and individualise the urban development plan and the tower blocks. The idiosyncratic rows of tower blocks (approx. 18 metres high) produce a typological meeting between the permanent and the temporary residents.

Harold Hermans

Architectuur / Architecture
Afstudeerdatum /
Graduation date: 17/01/2002

Commissieleden /
Commission members:
Jeroen van de Ven (mentor)
Joan van Dooren
Jo Janssen

Toegevoegd t.b.v. examen /
Additional members for the examination:
Theo Teeken
Fred Humblé
Anette Marx

HET HUIS MET DRIE BINNENPLAATSEN BERINGEN

Het project bestaat uit verschillende fragmenten: een ruimtelijk plan, upgraden en updaten van een bestaande school FS1 en een bewoningstypologie LM200.

Het parasietHuis creëert het idee van het ervaren van de werkelijkheid via een stel accessoires, ontworpen om te voorzien in de noden van een hedendaagse stadsnomade, een opzettelijke combinatie van het modernistische erfgoed met geactualiseerde normen.
Het Huis biedt een brede variatie van open en gesloten, binnen- en buitenkant, privé en publiek. Het herformatteren van de binnenplaatsen is een poging tot het creëren van drie conceptuele lagen XYZ voor het huis. Vlak, wand en module laten toe om verschillende densiteiten te realiseren, waar toenemende seksualiteit, voyeurisme en consumptiecultuur steeds meer in plaats worden gesteld van de zuiver intellectuele uitwisseling.
Het Huis is ontworpen voor een standaardgezin, maar blijft door haar neutrale typologie ook geschikt voor andere doeleinden.
Het Huis gaat uit van een simpele prefabstructuur en goedkope basismaterialen zoals beton en multiplex. Door het ontwikkelen van verschillende materiaalfragmenten blijft de ruimte steeds onvolledig en ambigu.
Het Huis laat de bewoner een flexibele, individuele 'droom'wereld creëren in een harde, anonieme, betonnen dragende buitenschil. Steunend op twee bouten in het wegdek worden de verschillande elementen als een kaartenhuisje op elkaar gestapeld. Door de uitkragende terrassen zoekt het huis steeds een nieuw evenwicht en gebruikt het de trap(wand) als bindend element. Het Huis zweeft boven het urbane landschap via twee delicate houten spanten die het vroeg of laat weer tot de natuur zullen terugbrengen.
Het Huis is een ongedwongen basismodule. Het is niet te voorspellen of het gekocht wordt of gehuurd, of hoe lang en frequent erin zal worden gewoond. Het is gewoon beschikbaar.

RUIMTELIJK PLAN
In de huidige situatie van het overgangsgebied zal zich noch een netwerkstad ontwikkelen, noch enkel een herschepping van de traditionele typologieën. Uitgaande van modernistische principes en de wetten die heersen langs het Vlaamse Lint, balanceren de fragmenten tussen ge-upgrade standaard(en) en verzonnen patroon – tussen artificieel en natuurlijk – ze laten beide parallel bestaan. Stad X cultiveert infrastructuur met als doel een grootstedelijke efficiëntie te realiseren. Stad Y spoort aan tot een Disneyficatie van haar bouwgeschiedenis; stad Z is een nieuwe soort tuinstad terwijl stad W de laatste kruimels 'Gemütlichkeit' bijeenschraapt. Door haar onvolledigheid blijft elk fragment geïsoleerd achter en raakt het de essentie van de stedelijkheid aan, een groep van individuen en filosofieën. Het enige doel is een aanzienlijk deel van het territorium over te houden. Buiten het post-architecturale, bestaan noties van natuur, af en toe gekoloniseerd of simpelweg gebruikt als kampeerterrein voor wereldtoerisme. Dit is morgen.

THE HOUSE WITH THREE PATIOS BERINGEN

The project consists of different fragments: a spatial plan, upgrading and updating an existing school FS1, and a housing typology LM200.

The parasite house once again creates the idea of experiencing reality by means of a range of accessories, designed to meet the demands of the present-day urban nomad, a deliberate combination of modernist legacy with updated norms.
The house offers a wide variation of open and closed, inside and outside, private and public. The reformatting of the patios is an attempt to create three conceptual layers XYZ for the house. Surface, wall and module make it possible to achieve different densities, where increasing sexuality, voyeurism and consumer culture are taking over more and more from the empire of pure intellectual exchange.
The house is designed for a standard family, but its neutral typology renders it suitable for other purposes too.
The house is based on a simple prefab structure and inexpensive basic materials such as concrete and multi-ply. The wrapping up of different material fragments makes the space incomplete and unambiguous.
The house enables its occupants to create a flexible, individual 'dream' world in a hard, anonymous, concrete outer shell. The different elements rest on two bolts in the surface of the road and are stacked like a house of cards. By means of the overhanging terraces, the house keeps trying to find a new balance, and it makes use of the staircase (wall) as a cohesive element. The house floats above the urban landscape via two delicate wooden trusses that will bring it back to nature sooner or later.
The house is a free and easy basic module; it is impossible to predict whether it will be bought or rented, neither for how long or how frequently it will be used. It is simply available.

SPATIAL PLAN
In the present situation of the transitional area, neither a network city nor just a remake of the traditional typologies will take place. On the basis of the modernist principles and the legislation that dominate the Flemish Ribbon, the fragments balance between upgraded standard(s) and invented patterns – between artificial and natural – while allowing both to exist in parallel. City X cultivates infrastructure with the intention of achieving the efficiency of a big city. City Y encourages the Disneyfication of its architectural history. City Z is a new kind of garden city. City W clutches at the last fragments of cosiness. Each fragment is left behind in isolation because of its incompleteness and touches the essence of urban life, a group of individuals and philosophies. The only aim is to be left with a considerable part of the territory. Outside the realm of the post-architectural there are notions of nature, sometimes colonised or simply used as a camp site for international tourism. This is tomorrow.

Maarten Terryn

Architectuur / Architecture
Afstudeerdatum /
Graduation date: 05/07/2002

Commissieleden /
Commission members:
Fred Humblé (mentor)
Jo Berben
Koen Drossaert

Toegevoegd t.b.v. examen /
Additional members for the examination:
Mathieu Bruls
Elmar Kleuters
Gerard van Zeyl

LEVEL X

LEVEL Y

LEVEL 2

MEESTERPROEF

Ellen Marcusse, hoofd Stedebouw

Studeren aan de Academie is een speurtocht naar de dimensies van het ontwerpvak waarin praktijk, studie en experiment in voortdurende wisselwerking staan. Het is een verzameling van ervaringen die een student zelf moet leren bewerken en uiteindelijk productief moet zien te maken in ontwerpen. Het afstuderen is de uiteindelijke meesterproef waarmee vindingrijkheid en complexiteit worden getoest. Het afstuderen is dé kans de kaders voor een ontwerpopgave zelf te formuleren. De wijze waarop die opgave wordt geformuleerd zegt dus veel over hoe de student tegen het vak aan kijkt, waar een stedebouwkundige zich mee bezig zou moeten houden en waar een stedebouwkundigplan over moet gaan. Stedebouw kent in de praktijk vele praktijken. Dit studiejaar toont plannen waarbij de studenten vooral ook ontwerpers van opgaven blijken te zijn.

Ceciel Oud formuleert met 'Een grondmakerij' een intrigerende en veelbelovende opgave. De opgave rond het watermanagement is aangegrepen voor een zoektocht naar alternatieve landschap- en stadsontwikkeling. Het project heeft geresulteerd in 'een verontreinigd slib verwerkend landschap met recreatief medegebruik'.

John Breen en Hans Hofman zijn op zoek gegaan naar de betekenis van nieuwe recreatieve programma's. John Breen onderzoekt in zijn plan 'De ontdekking van de Haven' hoe het werklandschap rond het Noordzeekanaal tegelijkertijd het vrijetijdslandschap in de regio Amsterdam kan worden.
Hans Hofman ontwerpt een nieuw landschapstheater dat de stedebouwkundige en landschappelijke potenties van de locatie Nieuwe Meer aan de Amsterdamse Zuidas weet uit te buiten. In het plan heeft de strategische ligging geleid tot een afwisseling van stedelijke programma's die recht doen aan de schaal van de plek en verkrijgt het Amsterdamse Bos een waardige positie aan de Zuidas.

Daniel Casas Valle en Arnold Meijer tonen de kansen van een integrale benadering van de infrastructuuropgave en de enorme betekenis daarvan voor de stad. Daniel Casas Valle laat met zijn plan 'allé Zwolle' zien hoe de opgaven die op de Zwolse agenda staan met elkaar samenhangen. De stadsmachinerie wordt uiteengelegd en herschikt. Hierdoor worden niet alleen de verkeersproblemen opgelost. Tegelijkertijd wordt een nieuw ruimtelijk verband in en rondom de stad zichtbaar dat zo sterk is, dat het de richting aangeeft voor de transformatie van de A28-zone en voor de verdere ontwikkeling van de stad.
Arnold Meijer verkent met de transformatie van de Waterlinieweg de kansen voor de oostflank van Utrecht. Door het opnieuw organiseren van het verkeersnetwerk wordt de overgang van de stad naar het landschap op nieuw vormgegeven. Ook met dit ontwerponderzoek wordt een nieuwe agenda geformuleerd.

TEST OF MASTERY

Ellen Marcusse, head department of Urbanism

Studying at the Academy is an exploration of the dimensions of the design discipline involving a continual interplay of practice, study and experiment. It is a series of experiences that students must to learn to make productive in their own design work. Graduation is the test of mastery in the discipline, in which inventiveness and complexity are appraised. It presents an unequalled opportunity for graduating students to formulate the limits of design tasks for themselves. The way that design task is formulated thus reveals a great deal about how the student concerned understands the discipline, what things should be the concern of an urban planner, and what an urban plan should deal with. Urbanism in practice is many different practices. This academic year has yielded plans in which the students have notably proved themselves to be designers of tasks.

In 'Een grondmakerij' ('Land Factory'), Ceciel Oud formulated an intriguing and promising task. The brief, concerning water management, was the start of a quest for an alternative landscape and urban development. The project has resulted in 'a landscape for processing contaminated sludge, with additional recreational uses'.

John Breen and Hans Hofman went in search of the meaning of new recreational programmes. In his plan 'De ontdekking van de Haven' ('The Discovery of the Harbour'), John Breen investigates how the industrial landscape around the North Sea Canal could also become a leisure landscape for the Amsterdam region.
Hans Hofman has designed a new landscape theatre which succeeds in exploiting the urban and landscape development potential of the Nieuwe Meer area on the South Axis of Amsterdam. The strategic lakeside location has resulted in a diversity of urban programmes in the plan that does justice to the scale of the place, and the Amsterdam Woodland Park gains a significant position on the South Axis.

Daniel Casas Valle and Arnold Meijer demonstrate the prospects for an integral approach to the infrastructural task and its huge significance to the city. Daniel Casas Valle's plan 'allé Zwolle' ('Zwolle Boulevard') shows how the tasks which are on the agenda of the city of Zwolle stand in relation to one another. The urban machinery is dismantled and reassembled in a different order. This not only solves the city's traffic problems, but presents a spatial configuration in and around the city which is so strong that it sets a direction for transformation of the A28 zone and for the further expansion of the city.
Arnold Meijer's transformation of Waterlinieweg exposes opportunities for the eastern flank of Utrecht. By reorganizing the traffic network, he gives a new shape to the transition from the city to the surrounding landscape. This design study, like the others, formulates a new agenda.

DE ONTDEKKING VAN DE HAVEN

Met je fiets op een brug, 55 meter boven het Noordzeekanaal, een gebied overzien waar 70.000 mensen werken. Een gebied dat de achtertuin vormt van een drukbevolkt deel van de noordelijke Randstad. Boven een restaurant wordt vergaderd met uitzicht over bedrijvige havenbekkens. Iets verder gaat de boot met laatste bezoekers van de Ruigoord Beach Party.

Dit is een fragment uit het toekomstbeeld van het gebied opgespannen tussen de sluizen van IJmuiden en het CS van Amsterdam, met het Noordzeekanaal als centrum. Het jaar 2030.

Nadenken over een samenhangend toekomstbeeld voor dit gebied is actueel omdat hier veel initiatieven zijn geprojecteerd die niet getuigen van een sterk toekomstperspectief. In een regio waar de verstedelijkingsdruk verder zal toenemen, waar nadrukkelijker over de kwaliteit van de woonomgeving moet worden nagedacht, waar werkgelegenheid en economische vitaliteit moeten worden vastgehouden, dient iedere investering een meerwaarde voor het hele gebied met zich mee te brengen.

De huidige havens aan het Noordzeekanaal hebben de potentie uit te groeien tot een werkgebied dat qua soort en omvang concurrerend is binnen Europa. Dit biedt perspectief voor de regionale werkgelegenheid. Wat het echter momenteel verborgen houdt is de waterkant. Het huidige gebied keert haar rug naar de omliggende steden.
Het bereikbaar maken van de waterkant biedt de regio ruimte en programma voor vrijetijdsgebruik. Recreatief medegebruik van het gebied biedt op haar beurt aanknopingspunten voor het verbijzonderen van delen van de openbare ruimte en het toevoegen van voorzieningen. Groen, sport en horeca vergroten daarmee de aantrekkelijkheid voor nieuwe ondernemers. Er ontstaat een breder belangenspectrum.

Een ontwikkelingsstrategie moet helpen bestaande en nieuwe plannen voor het versterken van het werkgebied en het laten samengaan met vrijetijdsgebruik in de tijd te zetten. Sleutelbegrippen hierbij zijn diversiteit, bereikbaarheid en aantrekkelijkheid. Een van de eerste fysieke ingrepen in dit kader is het uitbreiden van de lokale en regionale infrastructuur. Tevens moeten niet alle beschikbare werkkavels in het kader van 'optimalisering ruimtegebruik' worden vergeven. Er zijn juist nu legio mogelijkheden om routes en programma toe te voegen die de ontdekking van de haven mogelijk maken.

THE DISCOVERY OF THE DOCKLANDS

With your bike on a bridge, 55 metres above the North Sea Canal, surveying an area where 70,000 people work. It is the back garden of a densely populated part of the northern Randstad. There is a conference room above a restaurant with a view of the lively waterfront. In the distance, the boat is leaving with the last Ruigoord Beach Party visitors.

This is a fragment from the projected picture of the area between the IJmuiden locks and Amsterdam Central Station, with the North Sea Canal as its centre. The year is 2030.

Reflecting on a coherent future plan for this area is topical because many initiatives have been projected within the planning zone which lack a strong future perspective. In a region where the pressure of urbanisation will increase even more, where more serious thought has to be devoted to the quality of the environment in which people live, and where employment and economic vitality must be maintained, every investment must entail an added value for the whole area.

The present docks on the North Sea Canal have the potential to become an area of employment that is competitive in type and scale within Europe. This offers prospects for regional employment. What is hidden from sight at the moment, however, is the waterfront. In the present situation, the area turns its back on the surrounding cities. Making the waterfront accessible offers the region both space and programme for recreational use. In turn, the addition of a recreational function to the other functions of the area offers anchor points for individualising parts of the public space and adding facilities. Greenery, sports and catering make it more attractive for new entrepreneurs. A wider spectrum of interests emerges.

A development strategy must help existing and new plans for strengthening employment combined with recreational use. The key concepts here are diversity, accessibility and attractiveness. One of the first physical interventions in this framework is the extension of the local and regional infrastructure. Moreover, not all of the available plots of land should be given away in connection with 'optimising use of space'. There are now plenty of possibilities for adding routes and programme to facilitate the discovery of the waterfront.

John Breen

Stedebouw / Urbanism
Afstudeerdatum / Graduation date: 11/06/2002

Commissieleden / Commission members:
Els Bet (mentor)
Miranda Reitsma
Dirk Sijmons
Ron van Genderen

Toegevoegd t.b.v. examen / Additional members for the examination:
Ellen Marcusse
Arjan Klok

REFERENTIEBEELD 2030

Strategische lijnen werklandschap

Strategische lijnen vrije tijdsmachine

Zoekrichting werkgebieden

Zoekruimte vrije tijdsprogramma

NISSAN

ALLÉ ZWOLLE!

De snelweg A28 heeft sinds haar bestaan de ontwikkelingen van Zwolle sterk beïnvloed. Eerst door het verbeteren van de bereikbaarheid op nationaal niveau, later als barrière in de stad. Nu binnen enkele jaren de Vinexwijk Stadshagen in het noorden van de stad zal worden voltooid, staat Zwolle voor de keuze hoe verder te gaan met haar ruimtelijke ontwikkelingen.

Omdat in de A28-zone nog vrij veel ruimte aanwezig is, vormt dit voor Zwolle een uitgelezen kans om het verkeersvraagstuk structureel aan te pakken en tegelijkertijd nieuwe ruimtelijke en programmatische kwaliteiten in de stad zelf te realiseren. Door de transformatie van de A28-zone wordt een stuk niemandsland omgevormd tot een volwaardig stuk stad, waar ook na sluitingstijd mensen wonen, sporten of zich vermaken.

Deze opgave is uit een viertal lagen opgebouwd: het verkeersraamwerk, de nieuwe leefmilieus, de lange lijnen en de regionale interactie.

HET VERKEERSRAAMWERK

De opzet van het raamwerk bestaat uit het opnieuw organiseren van het netwerk en daarmee ruimtelijke ontwikkelingen in Zwolle en specifiek in de A28-zone mogelijk te maken. Daarbij gaat het om een betere stroomlijning van het regionale net en het verbeteren van de aansluiting op het stadssysteem.
Op het niveau van het stadssysteem wordt met de introductie van de Zwolse Allee een volwaardig parallelsysteem gecreëerd. Het vormt de spil van de stad. Dé allee van de stad ofwel de Zwolse Allee.
Binnen het netwerk heeft de Zwolse Allee een rol als verdeler en intermediair. Anders dan de A28 vormt de Zwolse Allee een ader in de stad met op straatniveau veel adressen.

DE NIEUWE LEEFMILIEUS

Met Stadshagen wordt in Zwolle een periode van uitbreidingen en daarmee het toevoegen van suburbane leefmilieus afgesloten. Het is nu tijd om weer de blik op de stad te richten. Dat betekent dus concentratie in plaats van het alsmaar uitdijen van Zwolle. En daarmee het kiezen voor meer diversiteit door het hart van de A28-zone te transformeren naar een stedelijk leefmilieu. Hoewel de verschillende delen in de A28-zone van elkaar verschillen, is het doorbreken van het isolement en het aantakken op de rest van de stad voor alle delen een relevante opgave.

DE LANGE LIJNEN

Naast het opzetten van een raamwerk en het ontwikkelen van nieuwe leefmilieus, wordt ook de stadsstructuur versterkt. Zwolle is vanuit haar ontstaansgeschiedenis de lange lijnen van de ondergrond, die van noordwest naar zuidoost lopen, blijven volgen. Deze zijn nog steeds bepalend voor de stadsstructuur. In het stadsplan is dit onder andere in het stratenpatroon goed zichtbaar. Echter, de lange lijnen in de A28-zone zijn op ooghoogte nauwelijks meer leesbaar. Door deze lange lijnen ter hoogte van de A28-zone als bepalende structuur op te nemen en te versterken, worden ze weer herkenbaar en vormen op het niveau van de stad een continue structuur.

ZWOLLE PRESENTEERT ZICH AAN HET REGIONALE NET

Met de Zwolse Allee komen veel gebieden langs de A28 weer tot bloei. Op één plek gaat Zwolle een directe interactie met de snelweg aan. Het is op deze plek waar ook de lightrail Kampen-Almelo een halte heeft. Door het verwijderen van de afslag binnenstad is het mogelijk de bestaande infrastructuur te gebruiken als in- en uitrit van de parkeergarage van het Zwolse Economisch en Cultureel Centrum (het ZECC). Op deze schaal presenteert Zwolle zich direct aan het regionaal net.

ALLÉ ZWOLLE!

Door de impuls van de Zwolse Allee kan de A28-zone worden getransformeerd tot een levendig stuk stad. De centrale ligging van de A28-zone in de stad maakt het mogelijk om nieuwe stedelijke leefmilieus te ontwikkelen. Deze zijn een verrijking van het Zwolse repertoire. Los van de verschillende verantwoordelijkheden, moet het netwerk als één geheel worden gezien. De problemen die zich voordoen op de A28 vinden hun neerslag op het lokale netwerk en omgekeerd. Alleen bij een integrale benadering van het gehele netwerk zal de A28-zone uit haar isolement worden gehaald.
Er ligt nu een stevig raamwerk op tafel. In de eerst volgende stap komt het aan op de confrontatie van de verschillende belangen op lokaal niveau. Een forse opgave voor de komende jaren, dus: ALLÉ ZWOLLE!

ZWOLLE BOULEVARD

Ever since it was constructed, the A28 motorway has had a strong influence on the development of Zwolle, first by improving its accessibility at a national level, and later as a barrier in the city. Now that the Stadshagen Vinex housing estate is due to be completed in the northern part of the city within a few years, Zwolle is faced with the choice of how to handle its spatial development in the future.

Since there is still a fairly large amount of space available in the A28 zone, this offers Zwolle an ideal opportunity to tackle the traffic problem structurally and at the same time to bring about new spatial and programmatic qualities in the city itself. The transformation of the A28 zone will turn a piece of no-man's land into a valuable piece of the city where people will also be able to live, engage in sports or other forms of entertainment after closing time.

This assignment is composed of four layers: the traffic framework, The new environments, the long lines, and the regional interaction.

TRAFFIC FRAMEWORK

The structure of the framework consists of the reorganisation of the network, thereby enabling the spatial developments in Zwolle, and in particular in the A28 zone. The aim is to improve the streamlining of the regional network and the linking with the city system.
At the level of the city system, the introduction of the Zwolle Boulevard creates a fully fledged parallel system. It forms the axis of the city: the Zwolle Boulevard.
Within the network, the Zwolle Boulevard also functions as a distributor and intermediary. Unlike the A28, the Zwolle Boulevard is an artery in the city with many addresses at street level.

NEW ENVIRONMENTS

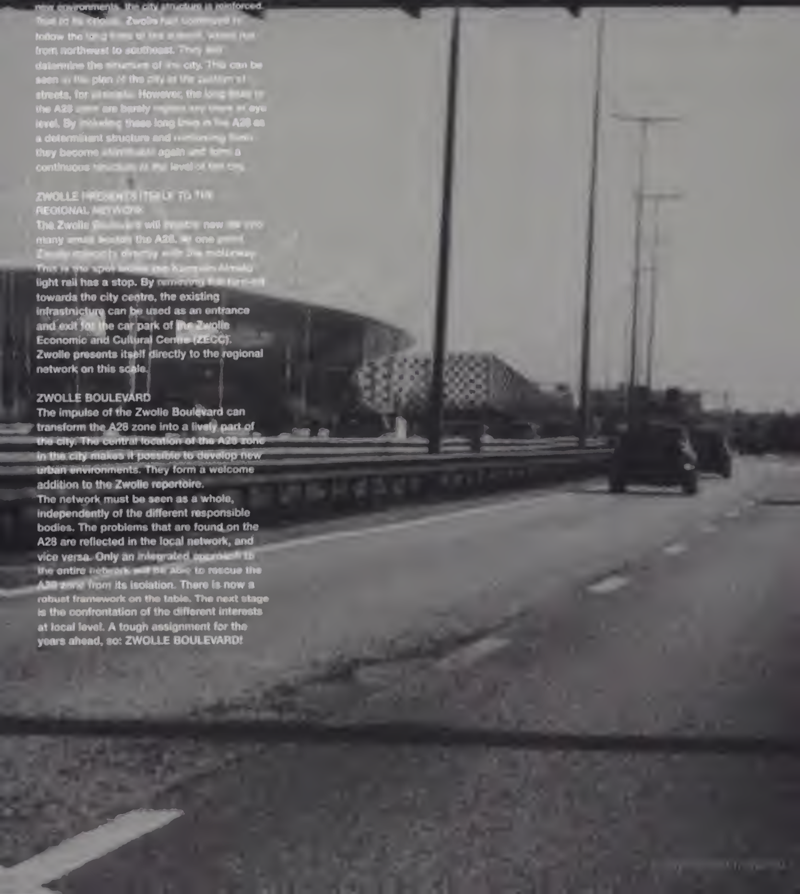
Stadshagen marks the end of a period of expansion and the incorporation of suburban environments for Zwolle. It is now time to focus on the city again. That means concentration instead of expansion, as well as opting for

Daniel Casas Valle

Stedebouw / Urbanism
Afstudeerdatum /
Graduation date: 21/03/2001

Commissieleden /
Commission members:
Els Bet (mentor)
Pieter Onderwater
Richard Colombijn

Toegevoegd t.b.v. examen /
Additional members for the
examination:
Ellen Marcusse
Miranda Reitsma

more diversity by transforming the heart of the A28 zone into an urban environment. Although the various parts of the A28 zone differ from one another, putting an end to the isolation and linking up with the rest of the city are relevant for all of them.

LONG LINES

Besides setting up a framework and developing new environments, the city structure is reinforced. True to its origins, Zwolle has continued to follow the long lines of the [illegible], which run from northeast to southeast. They still determine the structure of the city. This can be seen in the plan of the city in the pattern of streets, for example. However, the long lines in the A28 zone are barely [illegible] any more at eye level. By including these long lines in the A28 as a determinant structure and reinforcing them they become identifiable again and form a continuous structure at the level of the city.

ZWOLLE PRESENTS ITSELF TO THE REGIONAL NETWORK

The Zwolle Boulevard will breathe new life into many small [illegible] the A28. At one point Zwolle connects directly with the motorway. This is the spot where the [illegible] light rail has a stop. By removing the turnoff towards the city centre, the existing infrastructure can be used as an entrance and exit for the car park of the Zwolle Economic and Cultural Centre (ZECC). Zwolle presents itself directly to the regional network on this scale.

ZWOLLE BOULEVARD

The impulse of the Zwolle Boulevard can transform the A28 zone into a lively part of the city. The central location of the A28 zone in the city makes it possible to develop new urban environments. They form a welcome addition to the Zwolle repertoire.
The network must be seen as a whole, independently of the different responsible bodies. The problems that are found on the A28 are reflected in the local network, and vice versa. Only an integrated approach to the entire network will be able to rescue the A28 zone from its isolation. There is now a robust framework on the table. The next stage is the confrontation of the different interests at local level. A tough assignment for the years ahead, so: ZWOLLE BOULEVARD!

masterplan zwolse allee

nieuwe stedelijke mixmilieus - verdichting
bedrijventerrein - eenvoudige oriëntatie
zwolse economisch en cultureel centrum
parkmilieu - versterking v.d. lange lijnen

hoofdnet
zwolse allee
regionaal net - A28 en N35
lightrail met halte

ondergrond
wonen, werken
park
overijsselse vecht

Zwolse allee als aanjager voor nieuwe ontwikkelingen in de A28 zone

Lange lijnen

Nieuwe leefmilieus

Regionale interactie

THE NEW AMSTERDAM ZOO

'The New Amsterdam Zoo' is een afstudeerproject over een nieuwe dierentuin voor de 21e eeuw. Al sinds mijn vroege jeugd hebben dierentuinen en alles daar omheen mij gefascineerd.

Veel dierentuinen zijn nog steeds grotendeels gebaseerd op een achterhaald 19e-eeuwe concept. Vaak liggen ze klem in historische kernen en kampen met problemen rond uitbreidbaarheid en enscenering. Verder zijn bereikbaarheid en parkeercapaciteit structurele problemen. Ik ben dan ook van mening dat de dierentuin van de 21e eeuw niet langer in het historisch centrum thuishoort, maar in één van de nieuwe stedelijke centra rond infrastructurele knooppunten.

Als studielocatie heb ik het gebied ten zuiden van knooppunt 'De Nieuwe Meer' gekozen. Dit gebied is de 'achterkant' van de stad en heeft veel potentieel door een keur aan stadslandschappen: de Haarlemmermeer, de Westelijke Tuinsteden, het Amsterdamse Bos en de Zuidas. Deze gebieden verkeren op dit moment in een staat van transformatie en bieden daardoor veel ontwikkelingsmogelijkheden.

Door een aantal strategische ingrepen wil ik de potenties tot ontwikkeling brengen. De drager van de ingrepen is een nieuw aan te leggen 'parkway', waardoor het gebied (opnieuw) wordt verknoopt aan het stedelijk weefsel van Amsterdam. Er ontstaat nu een echte knoop die zich door haar groene karakter onderscheidt van de andere knopen in het gebied. Daarmee zijn de juiste randvoorwaarden gecreëerd voor een grootschalig 'leisurepark', waarin recreatieve functies als een manifestatie-eiland, verdwaalbos, golfbaan, squashtorens en jachthavens een plaats vinden. Ook de nieuwe Zoo is hier uitstekend op zijn plaats.

De Zoo heeft de verschijningsvorm van een heuvel, maar is in werkelijkheid een gebouwde constructie, een hybride tussen gebouw en landschap. Aan de buitenkant kenmerkt zij zich door een zachte uitstraling waar dieren in een groene 'setting' leven. Binnenin de heuvel bevindt zich een spannende wereld met een gemengd programma. Naast een indoor Zoo-programma is hier ook een ander leisureprogramma in de vorm van musea, imaxtheater, shops en horeca te vinden.

THE NEW AMSTERDAM ZOO

The New Amsterdam Zoo is a graduation project on a new zoo for the 21st century. I have been fascinated by zoos and everything connected with them since my early childhood.

Many zoos are still largely based on an outdated 19th-century concept. They are often trapped in historic centres and have to face problems when it comes to expansion and scenery. Accessibility and parking capacity are structural problems. I therefore believe that the zoo of the 21st century no longer belongs to the historic centre, but should be situated in one of the new urban centres close to infrastructural nodes.

I have chosen the node De Nieuwe Meer as the location for this project. This area is 'behind' the city and has a lot of potential because of the variety of urban landscapes: the Haarlemmermeer, the western suburbs (Westelijke Tuinsteden), the Amsterdamse Bos, and the South Axis. These areas are undergoing a transformation at the moment and therefore offer many opportunities for development.

I want to bring out that potential by means of a number of strategic interventions. The basis of these interventions is a new parkway to (re)connect the area to the urban fabric of Amsterdam. This creates a real node which is distinguished from the other nodes in the area by its green character. This provides the right conditions for a large-scale leisure park, including recreational functions such as an island for large-scale events, a labyrinth in the woods, golf links, squash towers and jetties. The new Zoo will be completely at home here.

The Zoo has the physical appearance of a hill, but is actually a built construction, a hybrid between building and landscape. The exterior is characterised by a soothing atmosphere where the animals live in a green setting. The interior is an exciting world with a mixed programme. Besides the indoor Zoo programme, it also includes a different leisure programme in the form of museums, imax, shops and catering establishments.

Hans Hofman

Stedebouw / Urbanism
Afstudeerdatum /
Graduation date: 06/06/2002

Commissieleden /
Commission members:
Eric van der Kooij (mentor)
Edwin Santhagens
Jeroen Geurst
Kirsten van der Berg

Toegevoegd t.b.v. examen /
Additional member for the
examination:
Ellen Marcusse

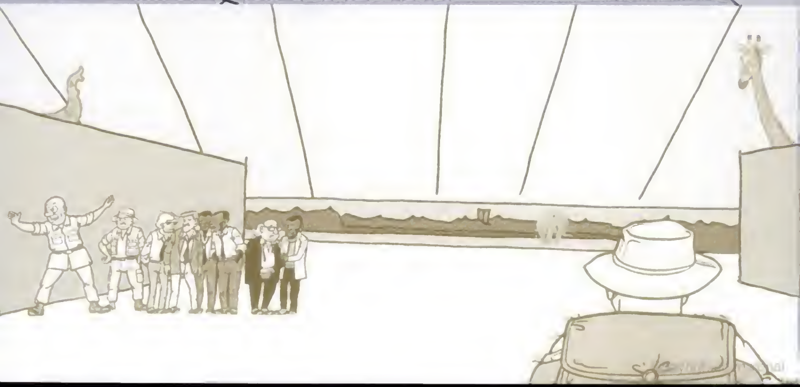

PARKWAY HAHA ZOO (SAVANNE) HAHA

EEN GRONDMAKERIJ

Eeuwenlang heeft Nederland zijn vorm gekregen door water: het gebruiken van de natuurlijke aanwas van land aangevoerd door water, het maken van dijken, droogmakerijen, polders.
De zeespiegelrijzing, gebrek aan ruimte voor waterberging en verontreinigd slib vragen om een andere, nieuwe benadering.

Het Kampereiland is een uniek klein delta-gebied in Nederland waar het natuurlijke proces en de technische beheersing van landaanwas, bepalend zijn geweest voor de structuur van het land en de bewoning daarvan. De techniek is nu zover dat kostbare ophooggrond, opgeslagen wordt in een diepe put in het Ketelmeer, een depot van 120.000.000 m^3.

Het afstudeerproject is een zoektocht geweest naar een systeem dat door zijn eigen wetmatigheid nieuwe structuren in het landschap tot gevolg heeft.
Dit systeem is gevonden in het proces van verwerken van verontreinigd slib in bouwmateriaal, in combinatie met de biologische reiniging van slib.

SLIBLAND

aanwas van slib in sloten	20 jaar
vullen ribben	15 jaar
biologische reiniging	25 jaar
2 sedimentatiebekkens	180.000 m^3 slib per jaar
groei	6 ha per jaar

stap 1	vullen ribben met slib
stap 2	ontwateren en bewerken slib
stap 3	beplanten met geel koolzaad
stap 4	beplanten met bamboe

Iedere 20 jaar wordt er een gebied van 750 ha in de randzone van de Noordoostpolder tegen het Ketelmeer aangelegd, met slibbakken van 600 x 50 meter, gemaakt van verwerkt chemisch verontreinigd slib. Het gebied van 100 meter breed daartussen, is wateropvang voor het Ketelmeer. In de zomer kunnen de boeren daar water uit putten. Rietaanplant zorgt voor schoon water. Bamboe zorgt voor goede beworteling van het slib en opbrengsten als bouwmateriaal.

RECREATIEGEBIED
Het water/moeras/bamboe landschap biedt mogelijkheden voor het vergroten van rustige, stille waterrecreatie in de Noordoostpolder waar behoefte aan is.
Dit als verlengstuk van jetskiën, kitesurfen en motorboot-recreatie op het Ketelmeer.

LAND FACTORY

For centuries the Netherlands has been shaped by water: the use of the natural accretion of land by water, the creation of dykes, land reclamation and polders.
The rising sea level, the shortage of space to store water, contaminated sludge, call for a different, new approach.

The Kampereiland is a unique, small delta region in the Netherlands where the natural process and the technical control of land accretion have been decisive for the structure of the land and its occupation.
Technology has now made so much progress that precious soil for topping up is being stored in a deep reservoir in the Ketelmeer in a depot of 120 million m^3.

The graduation project is the search for a system whose own regularity creates new structures in the landscape.
This system has been found in the process of turning contaminated sludge into building material, in combination with the biological cleansing of sludge.

SLUDGE LAND

sludge accretion in ditches	20 years
Filling in ribs	15 years
Biological cleansing	25 years
2 sedimentation basins	180,000 m^3 sludge per annum
growth	6 hectares per annum

Step 1	Fill ribs with sludge
Step 2	Dehydrate and process sludge
Step 3	Plant with yellow rape
Step 4	Plant with bamboo

Every 20 years an area of 750 hectares is added in the zone on the edge of the Noordoostpolder beside the Ketelmeer with sludge containers measuring 600 x 50 metres, made of chemically contaminated sludge that has been processed. The 100-metre wide strip between them is a reservoir for the Ketelmeer. The farmers can take water from it in the summer. Planting reeds cleans the water. Bamboo ensures that the sludge is properly kept in place. It can also be used as a building material.

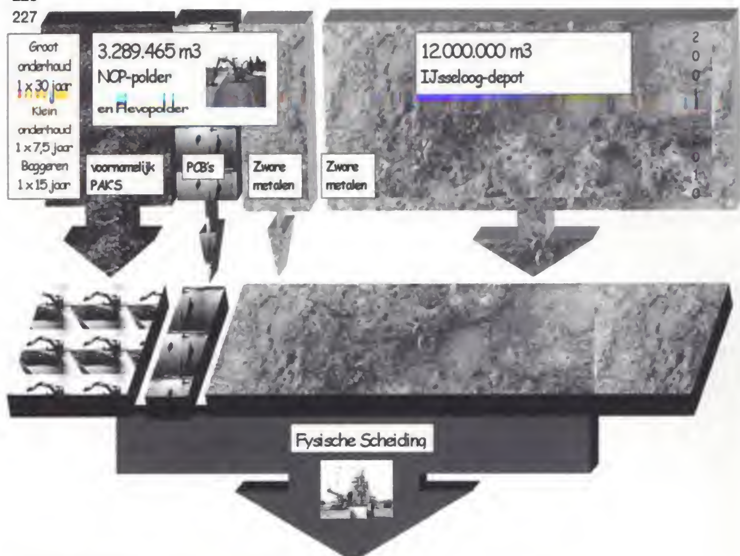
RECREATIONAL AREA
The water/marsh/bamboo landscape offers opportunities for enlarging a peaceful, quiet water recreation area in the Noordoostpolder, where there is a demand for it as an extension of the jetskiing, kite surfing and motorboat recreation on the Ketelmeer.

Ceciel Oud

Stedebouw / Urbanism
Afstudeerdatum /
Graduation date: 28/03/2002

Commissieleden /
Commission members:
Ruurd Gietema (mentor)
Hans Venhuizen
Lodewijk van Nieuwenhuijze

Toegevoegd t.b.v. examen /
Additional members for the examination:
Ellen Marcusse
Hans van der Made

ZAND
7.644.732 M3

WATER
3.000.000 M3

NATTE EN DROGE BAGGER
4.644.733 M3

1.644.733 M3
PAK+ PCB - SLIB
=
109,6 HA VAN 1,5 M

3.000.000 M3
METAAL-SLIB

OPHOOGZAND

= 152 ha Van 5 M

LEIDINGWATER

= 135 liter per dag = 60.882 mensen een jaar

SLIBFARM

2-3 jaar intensief bewerken, daarna 20 jaar bewortelen

DEPOT

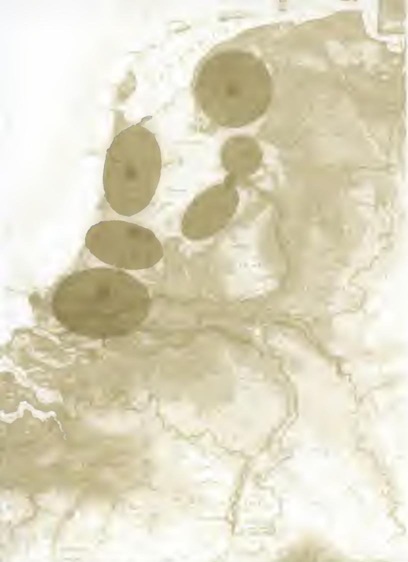
20 jaar onder water, daarna 2-3 jaar intensief bewerken

BOUWMATERIALEN

$= 2{,}8 \times 10^9$ bakstenen
= 285.714 huizen

$= 7{,}5 \times 10^6$ m2 druklaag 0.40 m
= 1500 km weg van 5 m

$= 375 \times 10^6$ kunstbasaltblok
= 3000 km dijkbekleding van 5 m hoog

Gebied voor natuurlijke slibreiniging (slibfarms en depots

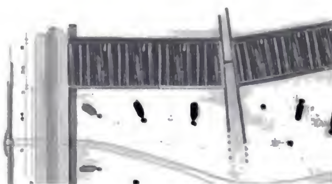
Gebied voor verwerking verontreinigd slib

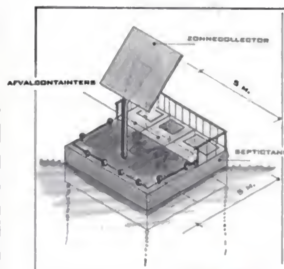
Watergangen onderhoudsgebied

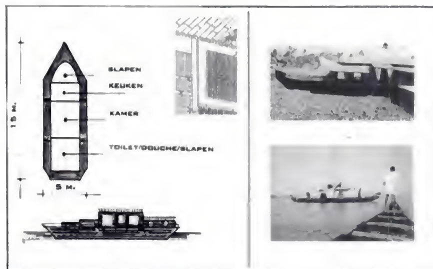
Slibland

IJsseloog

ZONNECOLLECTOR
AFVALCONTAINTERS
5 M.
SEPTICTANK
5 M.

SLAPEN
KEUKEN
KAMER
TOILET/DOUCHE/SLAPEN
15 M.
5 M.

DE BREEDTE VAN HET VAK VERKEND

Eric Luiten, hoofd Landschapsarchitectuur

De drie projecten die de laatste maanden door afstuderende landschapsarchitecten zijn gemaakt mogen er wezen. Het gaat om het regionale visioen dat John Boon maakte voor het Oost-Groningse Westerwolde, om het plan voor een ontspannen uitbreiding van de stad Groningen van de hand van Maaike Baack en om het renovatieplan dat Wijnand Bouw opstelde voor het Rotterdamse Park aan de Maas. De projecten hebben zo op het eerste gezicht weinig met elkaar te maken.
De schaal, de thematiek, de ligging en de wijze van benadering verschillen sterk van elkaar.
Het doet me echter veel plezier dat juist deze projecten de landschapsarchitectuuroogst van afgelopen studiejaar omvatten, omdat ze de enorme bandbreedte van wat het vak tegenwoordig zoal voortbrengt prachtig illustreert.

Het ambachtelijk getoonzette, maar gedurfde en complete plan van Wijnand Bouw laat zien dat landschapsarchitecten zich nog steeds graag en met verve op het fenomeen stadspark storten. En terecht, want het is te verwachten dat de vernieuwing van oude stadsparken en stadstuinen in de komende decennia volop de aandacht gaat vragen.
Dat vergt een combinatie van historische kennis, ambachtelijke ervaring en artistieke precisie die niet veel ontwerpers machtig zijn. In het ontwerp voor het Rotterdamse Park is die balans gevonden.

Maaike Baack illustreert met haar ontwerp voor een stadsuitbreiding op treffende wijze wat er kan gebeuren als de landschapsarchitect de eerste verantwoordelijkheid neemt bij deze van oudsher stedebouwkundige opgaven. Niet het programma (de vraagkant) maar de eigenschappen en kansen van de locatie (de aanbodkant) zijn richtinggevend voor de beoogde kwaliteit. Zo een ruim opgezette stadswijk had Groningen zich niet kunnen dromen.

Het ontwerp voor Westerwolde kwam voort uit de wens van John Boon om zijn talenten op de grote schaal nog één keer uit te proberen en dat in een gebied van lage ruimtelijke druk. Hij wilde laten zien dat er een programma uit het landschap zelf te destilleren viel en testen of je daarbij kunt aanhaken op initiatieven die nu al in de streek waarneembaar zijn. John Boons ontwerp is evenwel niet een brave extrapolatie van trends en topografie geworden, maar een onstuimige, radicale toekomstverkenning die aanhaakt en commentaar geeft op alle relevante thema's die op dit moment in de ruimtelijke ordening spelen. Het ontwerp is, zoals een toenemend aantal plannen in de praktijk, gebaseerd op hydrologisch, agrarisch, ecologisch en recreatief onderzoek en heeft daardoor een brede basis gekregen.

Een secure herinrichting van stedelijk groen, stedebouw op landschappelijke leest en een grootschalig visionair ontwerponderzoek. Zie daar, de volle bandbreedte van het vak verkend.

SPANNING THE BREADTH OF THE DISCIPLINE

Eric Luiten, head department of Landscape Architecture

Three projects were completed in recent months by graduating landscape architects. The projects are a regional outlook which John Boon prepared for Westerwolde in the East Groningen region, Maaike Baack's scheme for a leisurely extension to the city of Groningen, and the renovation plan for 'Park aan de Maas' in Rotterdam by Wijnand Bouw. At first sight the projects seem to bear little relation to one another. The scale, conceptual themes, situation and approaches all differ considerably. I am very pleased, however, that these particular projects are present in the landscape architecture harvest of the past academic year, because they provide an excellent illustration of the huge bandwidth currently generated by the discipline.

Wijnand Bouw's plan, craftsmanlike in tone but bold and complete, shows that landscape architects are still eager and enthusiastic enough to throw themselves into the city park phenomenon; rightly so, for it is likely that the renovation of old city parks and gardens will be in the spotlight in the next few decades. It is a task which demands a combination of historical grounding, specialist experience and artistic precision that few designers can boast. But this balance is present in the Rotterdam park design.

The urban extension design by Maaike Baack aptly illustrates what can happen when a landscape architect takes the initial responsibility in this task which is traditionally the province of the urban planner. It is not the programme (the demand) but the characteristics and opportunities of the location (the supply) which set the direction of the intended qualities. Groningen can never have dreamed of gaining such a spaciously conceived suburb.

The Westerwolde design was an outcome of John Boon's wish to try his talents at a large scale once more, this time in an area of low level of spatial demand. He aimed to show that it is possible to distill a programme out of the existing landscape, and to find out whether it is possible at the same time to go along with initiatives already evident in the area. John Boon's design nonetheless, far from being a well-mannered prolongation of trends and topography, is a passionate, radical future prospect which connects with and comments on all the relevant themes that currently figure in spatial planning. Like an increasing number of plans produced in professional practice, it is a broad-based design based on hydrological, agricultural, ecological and recreational research.

A well-thought out remodelling of urban greenery, urbanism from a landscape architecture angle, and a large-scale, visionary design study: this year's offering clearly spans the full bandwidth of the discipline.

ONTWIKKELINGSVISIE VOOR LANDSCHAP EN STAD AAN DE OOSTKANT VAN GRONINGEN

Elke stad groeit, breidt uit en neemt voortdurend meer ruimte in beslag. Een gevolg daarvan is dat het landschap voor het grootste deel van de stedelingen steeds verder weg komt te liggen en steeds moeilijker bereikbaar wordt. Ik vind het belangrijk dat stadsbewoners waar ze ook wonen, het contact met het landschap kunnen maken. Dat ze zich op een prettige en vanzelfsprekende manier naar het buitengebied kunnen verplaatsen, fietsend of wandelend. Het gevoel van keuzevrijheid en buiten zijn moet zo dicht mogelijk bij huis beginnen. Ik zie dat de subtiele, openbare weefsels en patronen die dat kunnen bewerkstelligen meestal niet in de planning en de ontwikkeling van grote steden worden meegenomen. Mijn afstudeerproject is daar een antwoord op.

De Groningers zijn trots op hun stad en het ommeland. De stad is omgeven door maar liefst zes verschillende landschapstypen. Nu in het stadsuitbreidingsproject Meerstad de voorbereidingen worden getroffen voor een verdere groei in oostelijke richting, is het belangrijk dat de uitbreiding zodanig wordt vormgegeven dat er de eigenschappen van het venige en zandige landschap tot expressie komen in de opzet van de wijk en dat de dooradering voor het langzame verkeer tussen binnenstad en ommeland van hoog niveau is. Mijn project omvat een schets op de schaal van de hele stad, waarin de 'bedrading' tussen de stadswijken en het omliggende landschap is uitgewerkt.
Er vormt zich een patroon als een spinnenweb waarbij de continuïteit van de lijnen het dragende thema is. Voor het gebied van de stadsuitbreiding is in beeld gebracht hoeveel differentiatie er mogelijk is als de wijk door landschappelijke lijnen wordt ongestructureerd en de eigenschappen van het maaiveld richtinggevend worden voor het waterbeheer in de wijk, de begrenzing van de buurten, de dichtheid van de bebouwing, de variatie in de woonvormen en de materialisering van de groene buitenruimte. Stedebouw op landschappelijke leest.

DEVELOPMENT IDEAS FOR TOWN AND COUNTRY ON THE EAST OF GRONINGEN

Every city grows, extends its fabric and occupies more and more land. The countryside hence becomes increasingly distant and inaccessible for the majority of city dwellers. I think it is important for city dwellers, wherever they live, to have the possibility of contact with the countryside. They must be able to access the surroundings in a pleasant, uncomplicated way, by bicycle or on foot. The sense of freedom of choice and of being outdoors must start as close to home as possible. It is clear to me that the planning and development of large cities do not usually take into account the subtle, public structures and patterns that can provide this kind of access. My graduation project suggests an answer to this problem.

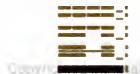
The inhabitants of Groningen are proud of their city and the adjacent countryside. The city is surrounded by no less than six different landscape types. Now that preparations are being made for the city's further growth in an eastern direction with the Meerstad expansion scheme, it is important that the urban design of the new estates should give expression to the nearby fens and sandy landscapes, and that the internal infrastructure for slow traffic between the town and the surrounding country should be of a high grade. My project design comprises a sketch at the scale of the whole city showing the detailed 'wiring' between the urban districts and the surrounding country. A spider's web pattern emerges, in which the continuity of the lines is the main aspect of concern. For the new development area, the drawings show how much differentiation is possible if the district is structured in relation to lines in the landscape, and the topographical properties are allowed to determine the direction of water management in the district, neighbourhood boundaries, building density, dwelling type variations and materials used in the green outdoors. It's urban design on a country model.

Maaike Baack

Landschapsarchitectuur / Landscape Architecture
Afstudeerdatum / Graduation date: 27/11/2001

Commissieleden / Commission members:
Robbert de Koning (mentor)
Matthieu Derckx
Abe Veenstra

Toegevoegd t.b.v. examen / Additional members for the examination:
Eric Luiten
Niké van Keulen

REITDIEPROUTE
KANAALROUTE
DIEPENROUTE

WESTERWOLDE

AANLEIDING: HET VERLANGEN

Nederland behoort tot de meest dicht bevolkte en verstedelijkte landen ter wereld. Het platteland verandert van een productielandschap in een consumptielandschap.
De oprukkende verstedelijking vergroot het verlangen van de stedeling naar de rurale idylle van ongerepte natuur- en cultuurlandschappen. Maar waar kun je in dit land nog vrij kamperen, een kampvuur stoken, buiten de gebaande paden lopen?

ULTIEME LOCATIE

Stad en platteland zouden niet langer bestaan; Nederland is één groot stadslandschap. De situatie in de Randstad en Brabant is echter van een andere orde dan die in Groningen. Ook in het dichtbevolkte Nederland zijn er perifere gebieden. Op zoek naar het ultieme platteland kwam ik uit in Westerwolde, Oost Groningen.
Westerwolde heeft een aantal unieke, immateriële kwaliteiten: schone lucht, frisse lucht, stilte en ruimte. Door de zwakke positie van de akkerbouw zijn de grondprijzen laag. Maar liefst 79% van de landbouwbedrijven in Westerwolde is onrendabel. Grote stukken grond liggen braak. Er ontstaan in het gebied allerlei kleinschalige initiatieven op het gebied van de bosbouw (houtproductie) en de teelt van biomassa (schone energie).
Men is op zoek naar alternatieven voor de bestaande drinkwaterproductie en in het kader van de Ecologische Hoofdstructuur worden nieuwe natuurgebieden aangelegd. Het gebied kenmerkt zich al eeuwen door collectiviteit. De boermarken (landbouw), compagnieën (turfwinning) en coöperaties (agrarische industrie) zijn daar voorbeelden van.

WESTERWOLDE; EEN GASTVRIJ LANDSCHAP

In het plan wordt het bestaande monofunctionele (agrarische) landschap getransformeerd tot een multifunctioneel landschap (natuurontwikkeling, duurzame productie van energie, drinkwater en bouwstoffen, duurzame (biologische) landbouw). Het resultaat is een landschap dat voor een pluriforme groep mensen recreatief aantrekkelijk is.
Het plan kan gekenschetst worden als een toekomstvisioen. Het ontwerp laat zien hoe Westerwolde er in de toekomst uit kan zien als consequent een bepaalde strategie wordt gevolgd, als er wordt geïnvesteerd en alle neuzen dezelfde kant op staan. Door bescheiden lokale initiatieven in het plan uit te werken staat het plan niet geheel los van de werkelijkheid.
Op basis van de waterhuishouding is het gebied opgedeeld in zeven eenheden. Op de hogere gronden rond Ter Apel en in Duitsland worden grote bossen aangelegd. Het gebied ten noorden van de 'Ruiten Aa' beek wordt deels afgegraven. Hierdoor ontstaan grote moerassen. De afgegraven grond wordt rondom de moerassen opgeworpen en met acacia's beplant. De moerassen voeden de beken in het gebied zodat deze weer op een natuurlijke wijze stromen. Stroomafwaarts wordt water opgevangen in retentiebekkens en benut voor drinkwaterproductie. Het beekdal van de Ruiten Aa heeft een grote cultuurhistorische waarde; bescherming en herstel staan centraal. Een gebied met monumentale herenboerderijen wordt vitaal gemaakt door de introductie van energieteelt in combinatie met de bouw van recreatiewoningen in linten haaks op de bestaande lintdorpen. Tussen de Ruiten Aa en de Duitse grens komt een extensief landbouwgebied. Van iedere 350 hectare land die een boer ter beschikking heeft mag jaarlijks 50 hectare worden benut voor akkerbouw en 50 hectare voor grasland. Op de braakliggende gronden ontwikkelt zich steeds opnieuw een pioniersvegetatie.
De recreanten zullen eveneens pioniers zijn!

WESTERWOLDE

BACKGROUND: LONGING

The Netherlands is one of the most densely populated and urbanised countries in the world. The countryside is changing from a productive landscape to a consumer landscape. The widespread urbanisation increases the longing of city folk for the rural idyll of unspoilt natural and cultural landscapes. But where in the Netherlands can you still camp in the open, light a campfire, and walk off the beaten track?

ULTIMATE LOCATION

The city and the countryside are supposed not to exist any longer – the Netherlands is just one big urban landscape. However, the situation in the west of the country and in Brabant is different from that in Groningen. There are still peripheral areas, even in the densely populated Netherlands. My search for the ultimate countryside led me to Westerwolde, East Groningen.
Westerwolde has a number of unique, non-material qualities: clean, fresh air, quiet and space. Land prices are low because of the weak position of arable farming. No less than 79% of the agricultural enterprises in Westerwolde are running at a loss. Large tracts of land lie unused. All kinds of small-scale initiatives are emerging in the area in the field of forestry (timber production) and the cultivation of biomass (clean energy). Searches are going on for alternatives to the existing drinking water production, and new nature reserves are being established in connection with the Ecological Main Structure. The area has been characterised by collectivism for centuries. Examples are the organisations of agricultural farmers and of peat extractors, and the cooperatives in the agribusiness.

WESTERWOLDE: A HOSPITABLE LANDSCAPE

The plan envisages the transformation of the present mono-functional (agrarian) landscape into a multifunctional one (nature reserves, sustainable production of energy, drinking water and building materials, sustainable (biological) agriculture). The result is a landscape that is an attractive recreational area for a pluriform group of people.
The plan can be characterised as a vision for the future. The design shows what Westerwolde can look like in the future if a particular strategy is consistently followed, if investment is made in it, and if there is a consensus. The elaboration of modest local initiatives in the plan mean that it is not entirely detached from reality. On the basis of the water management, the area is divided up into seven units. Large woods will be planted on the higher land near Ter Apel and in Germany. The part north of the Ruiten Aa will be partly dug up to create large marshes. The land that is dug up will be raised around the marshes and planted with acacias.
The marshes supply the brooks in the area so that they flow naturally again.
Downstream water is caught in reservoirs and used for drinking water production.
The valley of the Ruiten Aa has a large cultural historical value; protection and restoration are priorities. An area of gentlemen farmers and their monumental farms is rejuvenated by the introduction of biomass cultivation for energy in combination with the building of recreational housing in ribbons at right angles to the existing village ribbons.
An extensive agricultural area is created between the Ruiten Aa and the border with Germany. Every year a farmer may use 50 hectares of land for arable farming and 50 hectares for grazing out of the 350 hectares at his disposal. Pioneering vegetation will be developed time and again on the fallow land. The people who come here for recreation are pioneers too!

John Boon

Landschapsarchitectuur /
Landscape Architecture
Afstudeerdatum /
Graduation date: 07/11/2000

Commissieleden /
Commission members:
Ben Kuipers (mentor)
Berdie Olthof
Bram Breedveld

Toegevoegd t.b.v. examen /
Additional members for the
examination:
Eric Luiten
Adrie Dietvorst

Nederland

Schone lucht

Frisse lucht

Stilte

Ruimte

Beschikbare grond

Westerwolde

welkom
na zonsondergang

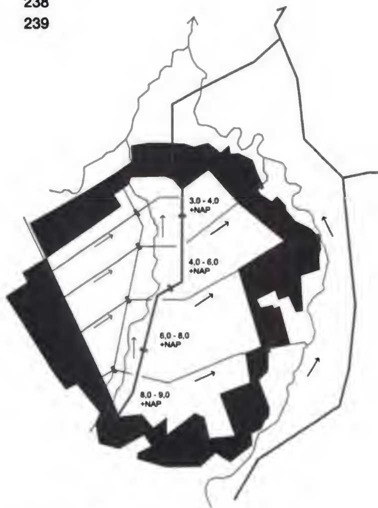
welkom
buiten de paden

welkom

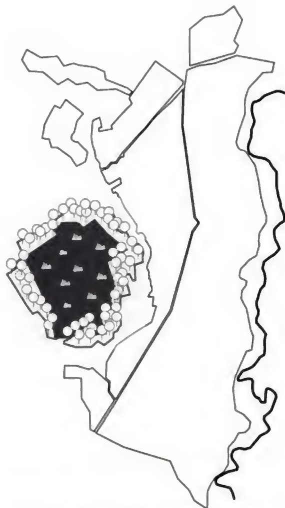
welkom
bij het kampvuur

welkom
wildkampeerde

Watersysteem

Eenheid waar 'vernatten' en aanplanten van bos' de landschapsvormende processen vormen

Principe doorsnede acaciabos

Principe doorsnede moeras

RENOVATIEPLAN VOOR HET PARK AAN DE MAAS

Deze afstudeeropdracht is een zoektocht naar de herschepping van een historisch en geliefd stadspark. Hoe kan je hedendaagse uitgangspunten integreren in een parkontwerp van J.P. Zocher. Thans een slecht functionerend park laten verworden tot een vanzelfsprekend, tot de verbeelding sprekend en gefundeerd onderdeel van een moderne wereldstad als Rotterdam. Deze zoektocht heb ik gestalte gegeven door het uitwerken van een vijftal thema's, welke verkregen zijn door het analyseren van het park en haar omgeving en van diverse parken uit diverse stijlperioden.

CONTEXT

De vier verschillende zijden van de aangrenzende stad worden verschillend behandeld. Het park toont zijn gezicht naar de Westzeedijk. Een nieuw gebouw maakt een goede zichtrelatie met de Kunsthal en het museumpark. Langs de Maaskade wordt een balkon gesitueerd, hier waai je uit met een adembenemend uitzicht over de Maas onder het bladerdek van een lindelaan. De Kievietslaan wordt in ere hersteld met bomenrijen en water aan de voet van de dijk. De bestaande ruimte tussen het park en het parkhavengebied met de Euromast krijgt haar eigen bos. De entree van de Maastunnel wordt onderdeel van dit bos.

RANDEN EN ENTREES

Het park krijgt een eenduidige grens. Het lagergelegen park krijgt een pad met een hekwerk op de rand van het hoogteverschil. Op de hoekpunten van het park liggen entrees in het logische verlengde van de stedebouwkundige context. De andere entrees zijn onderdeel van de randen. Zo staat aan de Westzeedijk bijvoorbeeld een poort als de voorzijde van het park.

ROUTING

Een duidelijke hoofdroute verbindt de entrees met de verschillende ruimtes in het park. Deze route krijgt vorm als een 4.50 meter breed, goed verlicht, strak asfaltpad. Om het park ligt de omloop, deze is onderdeel van het stedelijk weefsel. Verder zijn er paden die mogelijkheid geven om te dwalen door het park. Deze worden beklinkerd en zijn niet verlicht.

RUIMTELIJKHEID

Het park heeft een duidelijk ruimtelijk kader gekregen en manifesteert zich zo als één park. Binnen deze eenheid zijn er verschillende ruimtelijke entiteiten. Midden in het park ligt een duidelijk grotere ruimte, het hart. In het hart is de stad altijd zichtbaar en voelbaar. Een bezoeker komt nooit in één keer in het hart van het park, maar gaat altijd via een andere ruimte.

GEBRUIK

In het ontwerp is ruimte geboden voor diverse manieren van gebruik. In de grote open ruimte kunnen allerlei activiteiten ontplooid worden. De brede paden bieden mogelijkheden voor fietsen, wandelen, skaten, en dergelijke. Tevens kunnen er evenementen georganiseerd worden in combinatie met de aangrenzende gebieden. Door een gebouw met openbare functie en restaurant aan de Westzeedijk te introduceren wordt er een levendig onderdeel aan het park toegevoegd. Een speelstrip, diverse beelden en een rijke beplanting zullen het park in alle seizoenen aantrekkelijk maken.

De combinatie van de door mij geformuleerde uitgangspunten met de bestaande kenmerken, mogelijkheden en verborgen kwaliteiten van het Park geven een eigentijds en plezierig parkontwerp. Met dit ontwerp wordt het Park weer het levend middelpunt van de stad. Een park dat maximaal haar strategische ligging aan de Maas gebruikt. Wat de isolatie in het huidige stedelijk weefsel omkeert en positief benut. Een park wat een duidelijke grens kent en vele mogelijkheden voor gebruik open laat.

De stad naast het Park wordt meer stad en het Park naast de stad meer Park!

RENOVATION PLAN FOR THE MAAS PARK

This graduation project is an inquiry into how to create a historic and popular city park again. How can you integrate present-day points of view in a park design by Z.P. Zocher? How can you transform a badly functioning park into a natural and well-grounded part of a modern cosmopolis like Rotterdam that appeals to the imagination? I have tried to find answers to these questions by elaborating five themes that emerged in the course of analysis of the park and its surroundings and of various parks from different periods and in different styles.

CONTEXT

The four different sides of the adjacent city are handled in different ways. The park faces the Westzeedijk. A new building establishes a good visual relation with the Kunsthal and the museum park. A balcony is placed beside the Maas, where you can enjoy a breath of fresh air with a spectacular view over the Maas from below the leafy cover of an avenue of lime trees. The Kievietslaan is restored to its former glory with rows of trees and water at the foot of the dyke. The existing space between the park and the park waterfront area with the Euromast is given a wood of its own. The entrance to the Maas tunnel is incorporated in this wood.

BORDERS AND ENTRANCES

The park is given a clear boundary. The lower-lying park is given a path with a fence along the edge to mark the difference in height. There are entrances at the corners of the park as a logical extension of the urban context. The other entrances form part of the borders. For instance, there is a gateway at the front of the park on the Westzeedijk.

ROUTING

A clear main route connects the entrances with the different parts of the park. This route forms a 4.5 metre wide, well lit, tidy asphalt path. There is a pathway around the park as part of the urban fabric. There are also paths to encourage wandering about in the park. They are brick paved and are not illuminated.

SPATIALITY

The park has been given a clear spatial framework and manifests itself as a single entity containing different spatial units. There is a clearly larger area, the heart, in the centre of the park. The city can always be seen and felt in this heart. A visitor never reaches the heart of the park directly, but always passes through another space first.

USE

The design offers scope for various kinds of use. All kinds of activities can be carried out in the large open space. The wide paths offer opportunities for cycling, walking, skating, and so on. Events can be organised in combination with the neighbouring areas. The addition of a building with a public function and a restaurant on the Westzeedijk brings a lively element to the park. A strip for games, various sculptures such as Tollens, and a luxuriant vegetation will make the park attractive for many people in all seasons.

The combination of these principles with the existing qualities, potential and latent qualities of the park yields a contemporary, pleasant park design. This design puts the park back as the vital centre of the city, a park which uses its location beside the Maas to the full. This reverses its isolation in the current urban fabric and makes positive use of it. It becomes a park with a clear boundary which offers many opportunities for its use.

The city beside the park becomes more of a city, and the park beside the city becomes more of a park!

Wijnand Bouw

Landschapsarchitectuur /
Landscape Architecture
Afstudeerdatum /
Graduation date: 17/05/2001

Commissieleden /
Commission members:
Jeroen Bosch (mentor)
Vibeke Scheffener
Edwin van der Hoeven

Toegevoegd t.b.v. examen /
Additional members for the
examination:
Eric Luiten
Gerrie Andela

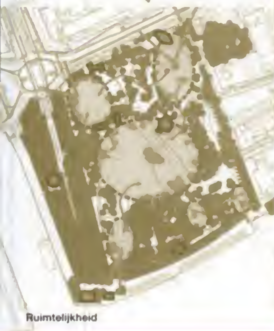
Context

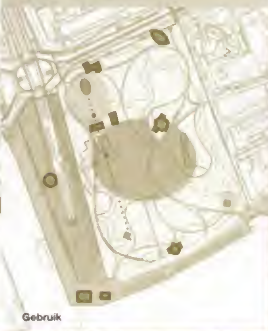
Randen en entrees

Routing

Ruimtelijkheid

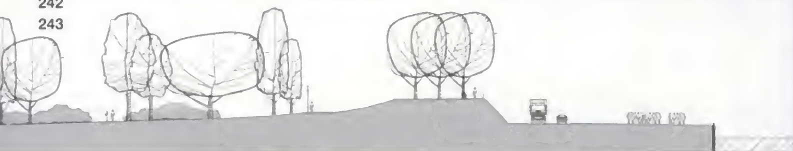
Gebruik

Herensociëteit eind 19e eeuw

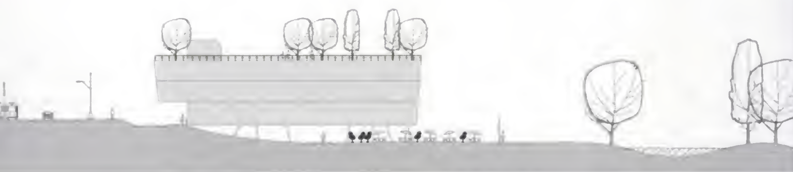
Ontwerp van Zocher

ACTA

ACTA

ACTA

Donderdag 30 augustus 2001
OPENING ACADEMIEJAAR

Na jaren van een wat overspannen markt voor de drie ontwerpende disciplines, lijkt de komende periode iets rustiger te worden. Dat schept ruimte voor reflectie en onderzoek. We hopen dat het studieprogramma studenten en docenten stimuleert daarin hun weg te zoeken en dat het een studiejaar wordt waarin op inspirerende en kritische wijze vorm wordt gegeven aan het uitbouwen van de drie ruimtelijke disciplines.
Aart Oxenaar

Donderdag 6 september 2001
1 VAK – 2 UITSPRAKEN – 5 WERKVELDEN

Donderdag 6 september 2001 nam de Academie van Bouwkunst afscheid van Miranda Reitsma als hoofd opleiding Stedebouw en trad Ellen Marcusse aan als haar opvolgster.
Miranda en Ellen gaven bij deze 'wisseling van de wacht' ieder een persoonlijke visie op het onderwijs aan de Academie, het vak stedebouw, de toekomst, de vijf stedebouwkundige werkvelden en de wijze waarop de stedebouwkundige ontwerper hieraan vorm geeft. Ter illustratie presenteerden beide stedebouwkundigen in de Omloop van het academiegebouw een aantal projecten waaraan zij ieder afzonderlijk in de afgelopen drie jaar werkten.

De essentie van het vak is voor mij, de kunst van de ver-blik. In die zin is het heel anders dan de architect die één opdrachtgever heeft, die een programma van eisen krijgt, en met die opdrachtgever tot overeenstemming moet komen over het ontwerp. Ik maak altijd maquettes, de presentatie is een belangrijk onderdeel. Ik maak het voor de mensen die mede verantwoordelijk zijn voor de besluitvorming zo tastbaar mogelijk. Als stedebouwer besluit je niet, je maakt plannen en bereidt de besluitvorming voor.
Ellen Marcusse

Donderdag 6 september 2001
PROJECTTENTOONSTELLING TWEEDE SEMESTER 2000-2001

Vrijdag 7 september 2001
START PROJECT NOORD/ZUIDLIJN

Gedurende de eerste helft van het studiejaar was het Noord/Zuidlijn project de rode draad bij de opgaven. Verschillende onderwijsprojecten richtten zich op de impact van de Noord/Zuidlijn op Amsterdam. Hierbij was het gegeven dat een aantal 'willekeurige' gebieden van Amsterdam met elkaar worden verbonden, het hoofdthema. Niet zozeer de lijn zelf maar de stedelijke ontwikkelingen rondom de stations waren inzet van studie. Hoe verandert Amsterdam na de komst van de Noord/Zuidlijn?
Het project begon met een workshop waarin maquettes werden gebouwd van de stationsgebieden en strategieën werden ontwikkeld voor de aanpak.

Donderdag 13 september 2001
DEBAT DER DISCIPLINES

Architectuur, Stedebouw en Landschapsarchitectuur vormen binnen de Academie van Bouwkunst aparte opleidingen, ieder met een eigen diploma en titelregistratie.
In het onderwijsprogramma worden de verschillende onderdelen echter ook bewust multidisciplinair aangeboden. Impliciet zijn steeds de volgende vragen aan de orde: waar overlappen de drie disciplines elkaar daadwerkelijk; hoe verhouden de disciplines zich tot andere, niet ontwerpende disciplines; en wat is de harde kern van ieder vakgebied. In het licht van de structuurveranderingen in het hoger onderwijs, werden deze zaken expliciet op tafel gelegd en met de gehele Academiegemeenschap in het 'debat der disciplines' bediscussieerd.

In het werkveld worden de grenzen tussen de disciplines vager. Multidisciplinaire teams ontwerpen ruimtelijke plannen, stedebouwkundigen doen architectenwerk, architecten en landschapsarchitecten doen stedebouwkundig werk, supervisoren worden aangesteld op basis van faam, netwerk of grote bek en niet op basis van professie. Ecologen en hydrologen schetsen aan de Randstadgroenstructuur en de Ecologische Hoofdstructuur. Industrieel ontwerpers bepalen de straatprofielen. Beeldend kunstenaars ontwerpen parken en tuinen, architecten tekenen bruggen enzovoorts. Ik sta in principe positief tegenover dergelijke hybride vaardigheid, zolang ze niet leidt tot dilettantisme. Maar ik ben van mening dat deze disciplinaire 'cross-overs' in het opleidingsprogramma slechts ten dele moeten worden gesimuleerd. Ik vind het eerst en vooral de taak van de opleiding om ontwerpers bewust te maken van hun disciplinaire pit, hun vakmatige tradities, hun gemeenschappelijke referenties en hun professionele verantwoordelijkheid. Ik vind dat ontwerpers in de weerbarstige en per definitie interdisciplinaire praktijk hun vak moeten kunnen verdedigen en uit een complexe ruimtelijke opgave een disciplinaire deelopgave moeten kunnen destilleren en die tot een goed einde brengen.
Eric Luiten

Vrijdag 5 oktober – zondag 7 oktober 2001
EERSTEJAARS EXCURSIE ANTWERPEN, KORTRIJK, LILLE EN BRUSSEL

Donderdag 11 oktober 2001
CAPITA SELECTA – ESSENCE

'Essenties in architectuur zijn vaak beter in het werk van sommige kunstenaars te zien dan in het werk van architecten.' Dat is de opvatting van Herman Zeinstra (atelier ZeinstravanderPol), die voor de Academie van Bouwkunst de lezingenserie Essence concipieerde. Niet-tijdgebonden essenties als zwaartekracht en massa zijn bijvoorbeeld te zien in het werk van Richard Serra, symmetrische, geometrische ruimten en beperking van de middelen in het werk van Gerhard Merz of Erwin Heerich. Meer culturele of tijdgebonden essenties als fantasie en verbeelding zijn duidelijk in het werk van John Körmeling en Ortner+Ortner Baukunst.

Donderdag 11 oktober 2001
CAPITA SELECTA
Herman Zeinstra (Atelier ZeinstravanderPol, Amsterdam)
OVER EIGEN WERK

Ik wil architectuur maken die overeind blijft nadat de bekoring van het nieuwe en onverwachte is overgewaaid. Ik zoek naar wat blijft als het gebruik wegvalt. Ik zoek naar wat blijft nadat de rol die het vervult in het sociale en economische leven is uitgespeeld. Gebouwen die een overtuigend bestaanrecht hebben. Gebouwen die zich niet verontschuldigen. Gebouwen die ons confronteren op voet van gelijkheid. Gebouwen die op eigen kracht en met eigen middelen schoonheid en karakter uitstralen. Gebouwen die niets betekenen, maar die betekenis hebben.

Donderdag 18 oktober 2001
CAPITA SELECTA
John Körmeling (kunstenaar/architect te Eindhoven)
OVER EIGEN WERK EN IDEEËN

Het is makkelijk dat alles in Nederland zo keurig is, dan kun je al heel snel iets goeds maken. Heel snel heb je een goed plan te pakken. Je weet gewoon helemaal niets en je tekent exact het tegenovergestelde van wat de gemeente van plan is; het is meestal beter.

Donderdag 25 oktober 2001
CAPITA SELECTA
Christian Lichtenwagner (architect te Wenen)
OVER HET WERK VAN ORTNER+ORTNER IN RELATIE TOT DE IDEEËN VAN HAUS RUCKER CO.

Wij zoeken geen minimalisme – het spectaculaire zwijgen –, maar ook geen persoonlijk expressionisme, geen 'signature' architectuur. Ons interesseert de architectuur daar tussen in. Een architectuur die voldoet aan de verwachting, die heel gewoon is. 'Casual' van een irriterende normaalheid zou je kunnen zeggen. Architectuur die met het 'tussen' te doen heeft.

246
247

Donderdag 1 november 2001
CAPITA SELECTA
Zvi Hecker (architect te Berlijn en Tel Aviv)
OVER EIGEN WERK

Niemand is vrij geboren. Het is onze menselijke wil én mijn streven als architect om aan de gevangenschap te ontkomen. Mijn projecten hebben geen skyline. Niets en niemand moet de ander proberen te domineren.

Vrijdag 2 november – vrijdag 30 november 2001
AFSTUDEERTENTOONSTELLING

Van vrijdag 2 november tot 30 november was de afstudeertentoonstelling 2000-2001 te zien in de Omloop van het academiegebouw. Op 2 november werd de tentoonstelling geopend door Kees Rijnboutt. Hij sprak over 'de architect als regisseur'.

Het zou niet moeten gaan om de objecten, maar om de samenhang van de objecten. Steden existeren niet bij mooie gebouwen alleen. Steden existeren omdat ze een kwaliteit hebben in de openbare ruimte. En mooie steden hebben een mooie kwaliteit. Mooie steden staan bol van de ruimtelijke kwaliteit.

Supervisor is een vreselijk woord. Dat is iemand die van boven naar beneden werkt. Dat is het allerlaatste wat ik wil. Tegenwoordig heeft iemand verzonnen dat ik regisseur heet. En dat is eigenlijk veel leuker. De regisseur is degene die uit het stuk, de dirigent en de spelers het beste weet te halen. Want het gaat er juist om, om horizontaal met elkaar te staan en niet verticaal. Verticaal mag alleen als het gaat om het stapelen van ellende, en niet van verantwoordelijkheden.

Donderdag 8 november 2001
PRAKTIJKAVOND

Werkgevers van academiestudenten discussieerden op donderdag 8 november over de relatie tussen praktijk en onderwijs.

De motieven van de werkgevers om academiestudenten in dienst te nemen lopen uiteen van zoeken naar goed personeel (academiestudenten zijn zelfstandig en goed gemotiveerd) tot de wens om opleiding en praktijk tot een onlosmakelijk geheel te smeden. Duidelijk is dat op de werkplek een groot deel van de vorming tot architect, stedebouwer of landschapsarchitect plaatsvindt. De aansluiting tussen beroepspraktijk en opleiding is dan ook een gezamenlijke verantwoordelijkheid.
Marina Roosebeek

Donderdag 15 november 2001
CAPITA SELECTA – CAPITAL SQUARES

Wie een stad wil leren kennen moet haar pleinen bezoeken. Wie wil weten hoe er in de stad over haar bewoners wordt gedacht, moet gaan kijken naar de wijze waarop de pleinen worden ingericht en beheerd. De ruimtelijke ontwikkeling van pleinen is een majeure stadspolitieke kwestie geworden. Het pleinontwerp zit meestal klem tussen de gemeentelijke wens om te komen tot materialisering van een stedelijk profiel aan de ene kant, commerciële motieven van ondernemers aan de andere kant en subjectieve, collectieve sentimenten van een waakzame burgerij op de achtergrond. In een zestal lezingen wordt het verschuivende belang van grote stedelijke open ruimte geanalyseerd en geproblematiseerd. Historische, culturele, artistieke, sociale en economische dimensies komen aan bod en recente herinrichtingen worden tegen het licht gehouden. Kortom: ruimte voor het plein.

Donderdag 15 november 2001
CAPITA SELECTA
Michiel Wagenaar (Architectuurhistoricus UvA, Amsterdam)
DE STAD OP HET PLEIN

In Zuid-Europa is het plein sieraad voor de stad en podium van de macht. Dure stadsgrond inzetten voor display was ondenkbaar in een burgerstaat als Nederland. Pleinen zijn er voor nut en noodzaak en moeten als markten hun geld opbrengen. Dus ontbreekt in dit land een ontwerptraditie van monumentale stadspleinen.
Daarom functioneert het purpose-built plein matig in vergelijking met de nutspleinen van toen. Bezoek als test maar eens achtereikaar de Nieuwmarkt uit 1600 en het Max Euweplein uit 1975.

Donderdag 22 november 2001
CAPITA SELECTA
Bart Brands (Brands en Karres Landschapsarchitecten)
FEDERATION SQUARE – MELBOURNE

Ontwerpen is niet antwoord geven op vaststaande randvoorwaarden maar in eerste instantie het zoeken naar wanneer en op welke wijze bepaalde vragen gesteld en beantwoord dienen te worden.

Donderdag 29 november 2001
CAPITA SELECTA
Simon Sprietsma (stedebouwkundige dRO Amsterdam)
DE DAM – AMSTERDAM

Amsterdam is zich te weinig bewust van haar sterke punt, namelijk de historische binnenstad. Ze geeft haar 'kip met gouden eieren' te weinig en slecht voer. De discussie over wat de stad zou kunnen zijn wordt onvoldoende bewust gevoerd.

Donderdag 6 december 2001
CAPITA SELECTA
Bruno Flierl (architectuurtheoreticus & stedebouwkundige: Berlin baut um)
POTSDAMER PLATZ – BERLIN

The urban society is gradually disappearing not only because personal communication in urban spaces is increasingly being replaced by telecommunication but also because economic interests, primarily private, instead of social ones are determining the life and the spaces in the city and undermining their social potential.

Donderdag 13 december 2001
CAPITA SELECTA
Jan Gehl (architect, Kopenhagen)
NEW CITY SPACE

However, once we take the subject of creating good and worthy surroundings for foot traffic seriously, the next step is to ensure that people can sit down to rest and relax along the way. Benches and café chairs enter the picture. A selection of both and shops also become relevant so that pedestrians can look and shop while they walk. The social aspect comes into play. Do people want to sit down to rest or drink coffee or watch the world go by? Often they want to do all three, and at the same time. They like to see and be seen by other people while they are out and about. City walking is a necessary key to urban quality, vitality and pleasure. The basis and beginning for everything. Vadare necesse est – walking is essential.

Donderdag 20 december
CAPITA SELECTA
Ton Schaap (dRO Amsterdam)
GOED PLEINONTWERP

Een vloer moet bij de wanden passen, maar daarbij moet je voorzichtig zijn, je moet kunnen zien dat die vloer van deze tijd is. Een mooi voorbeeld vind ik die keitjes op het Java-eiland. Dat is een Hollands nuchtere benadering, maar je moet voorkomen dat je het idee krijgt dat je ergens alleen kan lopen als je je in klederdracht hult.

Vrijdag 4 januari – vrijdag 11 januari 2002
WORKSHOP CAPITAL SQUARES

The workshop will focus on the future of city squares and the consequences for design and materialization. Criteria related to city branding, infrastructure, commercial activity and collective memory are to be met when creating or redeveloping the urban domain. How does a new generation of architects and spatial designers respond to this matter? The following squares are being presented as case studies: Rembrandtplein; Leidseplein; Nieuwmarkt. These town squares occupy a crucial position in the structure of the old town, as well as in the mental maps of its inhabitants. Moreover, all three tend to emanate the same atmosphere and have the same type of use, i.e. the predominant occurrence of busy eateries, cafes and pubs, many of rather low quality. The central question is how new facilities and artifacts, zoning measures and site design can

improve the quality of the squares and the way they complement one another.

Vrijdag 11 januari – vrijdag 1 februari 2002
WINTERTERM

Dinsdag 15 januari 2002
AANBIEDING RAPPORT VISITATIECOMMISSIE

De commissie heeft zich uit de documenten van en tijdens het bezoek aan de Amsterdamse Academie een helder beeld kunnen vormen van de opleidingen. Ze waardeert de weloverwogen manier waarop de opleidingen onderwijsinnovaties invoeren rekening houdend met ontwikkelingen in het beroepsveld van ontwerpers op alle schaalniveaus en de kwaliteit van het huidige curriculum. De Academie buit de structuur van drie opleidingscoördinatoren en een studieleiding goed uit om een krachtig docentencorps te mobiliseren voor het academieonderwijs. Het historische bewustzijn binnen de opleiding dient als basis voor dynamiek en continuïteit. De aanwezigheid van Architectuur-, Stedebouw- en Landschapsarchitectuuronderwijs aan de Academie geeft haar een belangrijke positie en voortrekkersrol in het actuele debat. Deze ambitieuze Academie kan die rol zeker vervullen.
Eindrapport van de visitatiecommissie Voortgezette Opleidingen Bouwkunst.

Vrijdag 1 februari – donderdag 28 februari 2002
TENTOONSTELLING NOORD/ZUIDLIJN IN DE ZUIDERKERK

De Noord/Zuidlijn zal grote invloed hebben op de huidige stad Amsterdam. Plaatsen waar stations boven de grond komen bieden mogelijkheden tot nieuwe ontwikkelingen in de omgeving. Studenten van de Academie hebben het afgelopen half jaar op landelijk, stedebouwkundig en architectonisch gebied, onderzoek gedaan naar de mogelijke invloeden van deze nieuwe metrolijn. De tentoonstelling Noord/Zuidlijn liet een overzicht zien van een aantal van deze onderzoeken.

Donderdag 14 februari
PRESENTATIE STUDENTENPROJECTEN NOORD / ZUIDLIJN

In het kader van de tentoonstelling Noord/Zuidlijn werd in de Zuiderkerk een presentatie van studentenprojecten georganiseerd met 'visiting critics': Maurits de Hoog (dRO) *en* Jan Benthem (Benthem Crouwel Architecten).

De resultaten van dit project prikkelden opnieuw de verbeelding. De reacties van veel bezoekers op de tentoonstelling van het werk in de Zuiderkerk maakten duidelijk dat het debat een flinke zwieper krijgt. Met de onbevangen ontwerpen aan de wand ging de discussie nu vooral over de manier waarop de stad de aanleg van de nieuwe metrolijn kan gebruiken voor een veel breder opgevatte vernieuwing van de stad.

Donderdag 28 februari 2002
CAPITA SELECTA – IDENTITIES

As Bruce Mau stated: 'Identity is an increasing challenging problem because of the corrosive effect of technological developments and media-saturation.' But how does this new problem affect the old disciplines architecture and urbanism. Does the current media-age ask for a new approach in these fields? Is it perhaps time to rethink our architectural notion of identity and are there other creative disciplines to take lessons from? The Capita Selecta series Identities at the Academy of Architecture tries to answer these questions by showing a number of different strategies and positions concerning identity.

Donderdag 28 februari 2002
CAPITA SELECTA
Joanna van der Zanden (Do)
DO DEPENDS ON WHAT YOU DO

A house without a door? Reversible buildings? Slides instead of stairs? Playgrounds for elder people? A city for rent? An ever-growing cottage? Colour your street courses?

What if architecture asks you to collaborate? Get you involved in the outcome and ask you to take another look at living environments as a whole? Can you imagine architecture in action? Enduring the meaning of it? Telling every time different stories? Changing your habits and asking you to do what you wouldn't normally do?

Do find out what do, the ever-changing brand that depends on what you do, can mean for architecture.

Donderdag 7 maart 2002
CAPITA SELECTA
Stefan Bendiks (Artgineering)
CONCEPTING AND THE CITY

Concepting the city means that identification becomes the main objective; establishing an emotional link between people and the city. The physical city is reinterpreted as a quasi-spiritual body of thought, a 'gedachtegoed', a new kind of religion. 'We strongly believe that...

Donderdag 14 maart 2002
CAPITA SELECTA
Lucas Verweij (Schie 2.0)
MEERVOUDIGE IDENTITEITEN

Nederlanders wonen graag in een vrijstaand huis met een tuin maar dat is in een klein land moeilijk voor iedereen te realiseren. Als we een lichtere, minder permanente en eventueel verplaatsbare woningbouw willen ontwikkelen, om aan de vraag tegemoet te komen, zullen de huizen tot op zekere hoogte zelfvoorzienend moeten zijn. Het belang van het autarkisch maken van een huis in combinatie met verplaatsbaarheid strekt daarom ook veel verder dan het individuele huis. Het kan in gepast worden in allerhande stedebouwkundige plannen die een lichtere vorm van bebouwing voorstaan.

Donderdag 21 maart 2002
CAPITA SELECTA
Pepijn Godefroy
IDENTITEIT VAN HET LANDSCHAP ALS SLEUTEL VOOR ONTWIKKELING

Een veranderende maatschappij vraagt om een transformatie van het landschap. Het is de kunst te vinden waar en hoe die transformatie plaats kan vinden. Identiteit is daarbij de sleutel. Als behoud van de verschijningsvorm van een landschap uitgangspunt is, zijn weinig ontwikkelingen mogelijk. Als behoud van identiteit uitgangspunt is, blijkt er onverwacht veel ruimte voor ontwikkeling. Het Nederlandse landschap kan oneindig veel gevarieerder en interessanter zijn dan het nu is....

Donderdag 28 maart 2002
CAPITA SELECTA
Pauline Terreehorst (Institute Fashion Management & Design)
TOUTES DIRECTIONS

Terwijl iedereen zich op een andere plaats bevindt, kan men toch met elkaar verbonden zijn door een netwerk. Deze mogelijkheid bevordert dat men elke ruimte en elk gebouw meervoudig gaat gebruiken. Dat geldt in de eerste plaats voor de woning die in een bank, school, een theater of een kantoor kan veranderen. Het huis wordt een stad. Maar daarnaast zal ook elke ruimte een stad worden zodra zich daar stedelingen bevinden.

Donderdag 11 april 2002
CAPITA SELECTA
Charles Jencks (Critic/Architect)
THE NEW PARADIGM IN ARCHITECTURE

'In what style should we build? What content should we represent in architecture? To these perennial questions the recent formulated Complexity Theory and theory of a creative cosmogenesis offers a basic answer. Architecture might reflect the processes of the universe, its energy, its growth and sudden leaps, its beautiful twists, curls and turns. Its catastrophes.'

Donderdag 18 april 2002
CAPITA SELECTA SETTLEMENTS

Settlements are acts of expansion, ways of physical determination, ideological happenings and political statements. Settlements are steps to a new notion of existence, a path to exploration and implementation for the simple reason of development or survival.

Settlements are inhabiting the hostile, the deserted or the free areas. They are a final choice but not an irreversible one.
In this lecture series the goal is to learn more about settlements in relation to our profession. A broader observation / inquiry is essential for a total understanding of the act of settling. The outcome of the lecture series provides a starting point for a debate on the definition of Settlement and how it relates to our professions: Landscape architecture, Architecture and Urban planning.
By settling, territory is defined. Building the environment is an act of settlement! What is the role of architecture in the implementation of settlements?

Donderdag 18 april 2002
CAPITA SELECTA
Gil M. Doron (writer, artist Transgressive Architecture Group, London)
THE DEAD ZONE & THE ARCHITECTURE OF TRANSGRESSION

Both Transgressive space created by urban nomads and settlements are heterotpias, in so far as they are created by departure, movement and doubling of space. Nevertheless, settlements are based on occupying, defining, and settling in space. They recreate the same (or purified version) social/political/economic structure they departed from. In contrast, the transgressive space of the urban nomad is temporal, ephemeral and creates excess and difference. Transgressive Architecture tried to create these affects by installing the Bad Sheets project in contested space in London.

Donderdag 25 april 2002
CAPITA SELECTA
Yoram Shoham (V.P. External Relations, Shell International Exploration and Production Inc.)
ENERGY GLOBALISATION AND THE EMERGING TECHNOLOGY RENAISSANCE

Het tijdperk van de globalisatie na 11-9 is aan het veranderen in een tijdperk van 'globale fragmentatie'. Het gebruik van de zogenaamde 'microtechnologieën' zal de deur openen voor deze nieuwe gefragmenteerde 'technology age'. Om deze systemen werkbaar te maken zijn ook nieuwe 'netwerkstaten' nodig.; de Europese Unie bijvoorbeeld. Het motto van deze staten is: 'Don't think about the house of today, think about the house of tomorrow.

Donderdag 2 mei 2002
CAPITA SELECTA
Damir Sagolj (Journalist and Photographer, Reuters, Sarajevo)
SETTLEMENTS BY FORCE, KOSOVO, AFGHANISTAN, PERSIA, IRAQ, GAZA

Een mens in een vluchtelingenkamp is niet alleen een vluchteling maar ook een mens. Een mens in een bezette stad is geen gevangene maar een mens. Een mens wil leven en daar heeft hij recht op. Voor zijn tranen moeten we niet ons hoofd omdraaien. Tranen hebben geen kleur.

Donderdag 16 mei 2002
CAPITA SELECTA
Joost Meuwissen (Architect Amsterdam; Hoogleraar Stedebouw en Ontwerpen Technische Universiteit Graz)
URBANISM AND WHERE DOES IT STOP

Ik geloof dat het voor de ontwikkeling van Europese steden niet belangrijk is, zoals stedebouwers vaak denken, de nadruk te leggen op de openbare ruimte en openbare gebouwen. Ook de gesloten ruimten zouden een rol moeten spelen. De belangrijkste plekken en gebouwen in een stad zijn meestal niet openbaar; bijvoorbeeld gevangenissen, ziekenhuizen en vooral bedrijfsterreinen. Er moet over nagedacht hoe deze gesloten eilanden kunnen bijdragen aan de ontwikkeling van de stad. Ik ben ervan overtuigd dat het mogelijk is om gesloten woningbouweilanden te bouwen die als hotels functioneren. Een stad hoeft niet als een openbare continue ruimte te worden ontworpen; het private aspect mag niet uit het oog worden verloren.

Donderdag 23 mei 2002
CAPITA SELECTA
Joep van Lieshout (Atelier van Lieshout)
AVL-VILLE, ROTTERDAM

Er is een gebrek aan moed en risicobereidheid in de gehele maatschappij en in het bijzonder bij mensen die op posities zitten waar ze daadwerkelijk iets kunnen veranderen. daardoor wordt onze maatschappij steeds braver en beperkter.

Donderdag 30 mei 2002
CAPITA SELECTA
Matthijs Bouw, Donald van Dansik, Arnold Reijndorp
OP ZOEK NAAR HET NIEUWE PUBLIEKE DOMEIN: FINAL DEBATE ON SETTLEMENTS

Tegenover de 'forced settlements' staan de nederzettingen die ontstaan uit de vrijheid om te bewegen, de vrijheid om een eigen ruimte te creëren. Deze ruimtes hebben nog steeds een 'sense of space', maar zijn tijdelijk van aard. Deze vaak internationale ruimten hebben een vloeiend karakter; er ontstaat een nieuw idee van ruimte.

Zaterdag 8 juni 2002
ARCHIPRIX 2002

De projecten van John Boon, Maurice Jennekens, Gideon de Jong, Ingeborg Thoral en Erik Jan Vermeulen werden genomineerd voor de Archiprix, de jaarlijkse prijs voor het beste afstudeerwerk van de Nederlandse ontwerpopleidingen. Ingeborg Thoral kreeg bij de toekenning van de prijzen een eervolle vermelding voor haar project Biceps.

Met veel liefde voor de plek is een prachtig plan ontwikkeld voor het stationsgebied van Amersfoort. Het ontwerp maakt de bedoeling om het gebied vanuit de aanwezige specifieke kwaliteiten te ontwikkelen op overtuigende wijze waar. Het plan gaat verder dan de fascinatie voor de locatie, alle mogelijke relevante aspecten zijn op weloverwogen wijze meegenomen. Biceps is het beste stedebouwkundig plan dat werd ingezonden.
Jury, rapport Archiprix 2002

Maandag 10 juni – donderdag 13 juni 2002
SCHOUW

Donderdag 13 juni – maandag 24 juni 2002
EXCURSIES: EUROTOUR (Nederland, België, Frankrijk, Spanje, Italië, Zwitserland, Duitsland), RONDE VAN NEDERLAND (Almere, Nijmegen, Rotterdam, Den Haag), MOSKOU EN BRAZILIË

Donderdag 20 juni – vrijdag 28 juni 2002
WORKSHOP SWARM TECTONICS (DIGITAL DREAMS)

Neil Leach, Kristina Shea en Spela Videcnik, drie topdocenten uit Engeland (AA, London; University of Bath en Cambridge), brachten het nieuwste van het nieuwste op het gebied van digital tectonics in praktijk. Doel was het maken van een overkapping en de aanleg van een landschap op de binnenplaats van het academiegebouw.

Vrijdag 28 juni 2002
MIDSUMMERNIGHTLECTURE

Ter afsluiting van het studiejaar introduceerde de Academie de Midsummernightlecture. Spreker dit jaar was Neil Leach (AA, Londen; University of Bath) die naar aanleiding van zijn recente boek 'Designing for a digital world' sprak over Swarm Tectonics. De zwerm vormt een nieuw thema in het digitale ontwerpen. Niet alleen als metafoor in het debat, maar ook als uitgangspunt voor 'state of the art' digitaal ontwerpen.

What applies to structure, could equally well apply to other aspects of the building process – to accoustic or environmental concerns, to constructional or programmatic issues. The computer provides an efficient search-engine that is premised on the notion of efficiency. Hence the real potential of operations such as eifForm does not lie as an indulgent designer toy of the affluent West, but also as a social tool optimizing resources within less privileged regions of the world.

Vrijdag 28 juni 2002
EINDFEEST

DOCENTENLIJST 2001-2002

PROJECTONDERWIJS

P1A (ASL) OBJECT/OBJECT
Rik van Dolderen
Irene van Exel
Harma Horlings
Tijmen Ploeg
Chris Scheen
Ruth Visser
Winfried van Zeeland

P1B (ASL) CONTEXT/CONTEXT
Rob van Dijk
William Jans
Mirjam Koevoet
Esther Reith
Olga Russel
Karin Theunissen

P2A (A) CONCEPT/CONCEPT
Jo Barnett
Jan Richard Kikkert
Judith Korpershoek
Caroline Ligtenberg
Marcel van der Lubbe

P2B (A) FUNCTIE/FUNCTION
Herman Hertzberger
Pim Köther
Janjaap Ruijssenaars
Hans Ruijssenaars
Herman Zeinstra

P2A (S) HERSTRUCTURERING/ RESTRUCTURING
Kirsten van den Berg
Foke de Jong

P2B (S) NIEUWE UITLEG/ NEW EXTENSION
Hans van der Made
Freek Riem

P2A (L) PLEIN/PUBLIC SQUARE
Martin Knuyt
Christ-Jan van Rooy

P2B (L) LANDSCHAPSELEMENT/ LANDSCAPE ELEMENT
Wim Boetze
Nike van Keulen

P3A (A) STEDEBOUW/ URBANISM
Miranda Reitsma
Ton Schaap
Catharine Visser
Frank Werner

P3B (A) WOONGEBOUW/ HOUSING
Patrick Fransen
Joost Hovenier
Paul de Vroom
Marc a Campo
Jan Peter Wingender

P3A (S) MOBILITEIT/MOBILITY
Burton Hamfelt

P3B (S) STADSRAND/ CITY LIMITS
Burton Hamfelt

P3A (L) STADSPARK/ CITY PARK
Nikol Dietz
Ben Kuipers

P3B (L) STADSRAND/ CITY LIMITS
Mark Eker
Joram Schaap

P4 (A) UTILITAIR GEBOUW/ FUNCTIONAL BUILDING
Rob Hootsmans
Joost Hovenier
Chris Scheen, Tijmen Ploeg
Jan Peter Wingender
René van Zuuk

P4 (S) VERSTEDELIJKING/ URBANISATION
Maurits de Hoog, Ellen Marcusse

P4A (L) PLATTELAND/ COUNTRYSIDE
Leo Pols
Abe Veenstra

P4B (L) ARTEFACT/ARTEFACT
Arjan Karssen
Frank Meijer

P5 (A) CONCEPTUEEL GEBOUW/ CONCEPTUAL BUILDING
Tom Frantzen
Rob Hootsmans
Kamiel Klaasse
Bjarne Mastenbroek
Yushi Uehara
Erik Wiersema

P5 (S) LABORATORIUM + PROTOTYPE/EXPERIMENT
Roy Bijhouwer
Jeroen Geurst

P5 (L) ENSEMBLE/ENSEMBLE
Marieke Timmermans

P6 (ASL) SCENARIO/SCENARIO
Floor Arons
Peter van Bolhuis
John Bosch
Jeroen Bosch
Marc a Campo
Reinier de Graaf
Pieter Jannink
Arjen Klok
Rop van Loenhout
Beth Margulis
Hans Ophuis
Urs Primas
Rens Schulze

WINTERTERM/WINTER TERM
Stefan Bendiks
Mathieu Derckx
John Lonsdale
Marcel van der Lubbe
Jaco Kalfsbeek
Berno Strootman
Winfried van Zeeland

OEFENINGEN/ EXERCISES

O1 TEKSTANALYSE/ TEXTUAL RESEARCH
Gerrie Andela
Rob van der Bijl
Petra Brouwer
Margriet Pflug
Dave Wendt

O2 ONTWERPONDERZOEK/ DESIGN RESEARCH
Umberto Barbieri
Bouwien ten Bokum
Leo van den Burg
François Claessens
Leen van Duin
Filip Geerts
Maurice Harteveld
Marjolein Hillige
Robert de Koning

O3A (A) STEDEBOUW/ URBANISM
René Bouman

O3B (A) STEDEBOUW/ URBANISM
René Bouman
Marinus Oostenbrink

O3A (S) STEDEBOUWTECHNIEK/ URBANISTIC TECHNOLOGY
Burton Hamfelt

O3B (SL) COMPUTER EN ONTWERP/COMPUTER AND DESIGN
Gereon Bargeman

O3A (L) MATERIALISERING/ MATERALISATION
Pieter van Walree

O4 (A) TECHNIEK/TECHNICS
René Bouman
Remco Bruggink
Siebe Bakker
Dick van Hoff
Bastiaan Jongerius
Tijmen Ploeg
Machiel Spaan

O4A (S) STEDEBOUW TECHNIEK/ URBANISTIC TECHNOLOGY
Gereon Bargeman
Robbert de Koning
Alies Rommerts
Bart Stoffels

O4B (S) NUTSVOORZIENINGEN/ UTILITIES
Gereon Bargeman
Alies Rommerts
Bart Stoffels

O4A (L) LANDSCHAPSKUNDE/ LANDSCAPE STUDY
Pieter Veen

O4B (L) NUTSVOORZIENINGEN/ UTILITIES
Marco Heijligers

O5 (ASL) PAPER/PAPER
Bernard Kormoss
Arjen Oosterman
Margriet Pflug
Marinke Steenhuis
Vladimir Stissi
Yushi Uehara
Erik Wiersema

O6 (ASL) PAPER/PAPER
Paul Meurs
Anne Luijten
Arjen Oosterman
Margriet Pflug
Marinke Steenhuis
Hans Venema

VORMSTUDIE/ FORM STUDY

V1 VORMSTUDIE/FORM STUDY
Sanne Bruggink
Flip Lambalk
Frenk Meeuwsen
Sacha Maarschall
Gerrit van der Plas

V2 VORMSTUDIE/FORM STUDY
Anne Bousema
Cover Mechanics
Joost Grootens
Dick Hauser
Kitty van der Linden
Pjotr Muller

V2 VORMSTUDIE/FORM STUDY
Aad van Berkel
Roy van Rijk

V2 VORMSTUDIE/FORM STUDY
Pauline Bremmer
Cecile Calis
Irene van Exel
Laurens Jan ten Kate
Aart Oxenaar
Janjaap Ruijssenaars

V3 VORMSTUDIE/FORM STUDY
Joost van Hezewijk
Barbara van Loon
Ivan Nio

Niek Bosch
Harold de Groot

COLLEGES/LECTURES

C1 GESCHIEDENIS EN PRAKTIJK/HISTORY AND PRACTICE
Manfred Bock
Bernard Colenbrander
Rein Geurtsen
Harry Lintsen
Ivan Nio
Aart Oxenaar
Margreet Pruijt
Vincent van Rossem
Sjoerd Soeters
Noud de Vreeze
Michiel Wagenaar

C2 GESCHIEDENIS EN PRAKTIJK/HISTORY AND PRACTICE
Jeroen Boomgaard
Umberto Barbieri
Felix Claus
Zef Hemel
Herman Hertzberger
Hans Ibelings
Charles Jencks
Aart Oxenaar
Frits Palmboom
Vincent van Rossem
Hans Ruijssenaars
Marinke Steenhuis
Endry van Velzen
Noud de Vreeze

C3 ONTWERPSTRATEGIE EN CASUÏSTIEK/CASUISTRY AND DESIGN STRATEGY
Juliette Bekkering
Mels Crouwel
Donald van Dansik
Michael van Gessel
John Habraken
Gerrit-Jan ten Gage
Arjan Klok
Don Murphy
Margreet Pruijt
Maurits Schaafsma
Marit Schoenmakers
Sjoerd Soeters
Jacques Vink

C4 (A) VAKKENNIS/DISCIPLINARY LECTURES
Luuk Boelens
Tom Frantzen
Herman Hertzberger
Neil Leach
Vincent Ligtelijn
Rob Ligtvoet
Han Michel
Erik Wiersema
Liesbeth van der Pol
Wim Quist
Bob van Reeth
Kees Rijnboutt
Yushi Uehara
Carel Weeber

C4 (S) VAKKENNIS/DISCIPLINARY LECTURES
Marcel Fleer
Ron van Genderen
Sjaak Gieling
Eric Luiten
Ellen Marcusse
Ton Schaap
Edwin van Uum
Gert Urhahn
Anna Vos
Enno Zuidema

C4 (L) VAKKENNIS/DISCIPLINARY LECTURES
Gerrie Andela
Paul van Beek
Jeroen Bosch
Erik de Jong
Peter Lubbers
Eric Luiten
Lodewijk van Nieuwenhuijze
Piet Oudolf
Steven Slabbers
Marieke Timmermans

C5A VAKDEBAT/PROFESSIONAL DEBATE
Burton Hamfelt
Arjen Oosterman

C5B MAATSCHAPPIJ/SOCIETY
Luuk Boelens
Wies Sanders
Ole Bouman
Dave Wendt
Dirk Sijmons

C6A POSITIONERING/POSITIONING
Fer Felder
Frank Bijdendijk
Marcel van Heck
Maarten Schmitt
Cees van Ruyven
Steven van Teeseling
Olaf Velthuis
Matthijs Bouw
Anna Vos
Hans Groeneveld

VOORBEREIDENDE CURSUS/PREPATORY COURSE
Henk de Jongh
Frans Lemmens

WORKSHOPS/WORKSHOPS

CAPITAL SQUARES
Ria Aarnink
Stefan Bendiks
Richard Bosgraaf
Theo Reessink
Pat Brown
Gianni Cito
Methieu Derckx
Chris Dondorp
Eelco Hooftman
Jaco Kalfsbeek
Arno van der Mark
John Lonsdale
Martin Looije
Paul Shepheard
Tom Simons
Frank Werner

SWARM TECTONICS
Neil Leach
Kristina Shea
Spela Videcnik
Jeroen van Mechelen

TENTAMENS EN AFSTUDEREN/EXAMINATIONS AND GRADUATION

TENTAMEN 1(A)/EXAMINATION 1(A)
Peter Defesche
Tom Frantzen
Joost Hovenier
Jeroen Geurst
Laurens Jan ten Kate
Jan Richard Kikkert
Klaas Kingma
Pim Köther
Marlies Rohmer
Chris Scheen
Erik Wiersema
Jan Peter Wingender
Wilfried van Winden
René van Zuuk

TENTAMEN 1 (S)/EXAMINATION 1 (S)
Ron van Genderen
Ellen Marcusse
Anna Vos

TENTAMEN 1 (L)/EXAMINATION 1 (L)
Jeroen Bosch
Sylvia Karres
Eric Luiten
Frank Meijer
Christian Zalm

SCHOUW (A)/ASSESMENT (A)
Dolf Dobbelaar
Abel Cahen
Tom Frantzen
Christopher Harlang
Hans van Heeswijk
Albert Herder
Pim Köther
Roberto Meyer
Liesbeth van der Pol
Marlies Rohmer
Jeroen van Schooten
Sjoerd Soeters
Rudy Uytenhaak
Erik Wiersema

SCHOUW (S)/ASSESMENT (S)
Pieter Jannink
Arjan Klok
Hans van der Made
Ellen Marcusse
Miranda Reitsma

SCHOUW (L)/ASSESMENT (L)
Boudewijn Almekinders
Wilke Diekema
Ben Kuipers
Rob van Leeuwen
Peter Lubbers
Eric Luiten
Berdie Olthof

TENTAMEN 2 (A)/EXAMINATION 2 (A)
Floor Arons
Marc a Campo
Peter Defesche
Henk Döll
Rik van Dolderen
Tom Frantzen
Arnoud Gelauff
Jeroen Geurst
Hans van Heeswijk
Rob Hootsmans
Joost Hovenier
Laurens Jan ten Kate
Herman Kerkdijk
Jan Richard Kikkert
Klaas Kingma
Judith Korpershoek
Henk Meijer
Tijmen Ploeg
Chris Scheen
Onno Vlaanderen
Niek van Vugt
Martin Wijnen
Wilfried van Winden
Winfried van Zeeland
René van Zuuk

TENTAMEN 2 (S)/EXAMINATION 2 (S)
Robert Broesi
Evert Croonen
Pieter Jannink
Arjan Klok
Hans van der Made
Ellen Marcusse
Esther Reith
Miranda Reitsma
Wouter Veldhuis
Anna Vos

TENTAMEN 2 (L)/EXAMINATION 2 (L)
Paul Achterberg
Lodewijk Baljon
Jeroen Bosch
Yttje Feddes
Sylvia Karres
Ben Kuiers
Rob van Leeuwen
Peter Lubbers
Eric Luiten
Frank Meijer
Maike van Stiphout
Christian Zalm

COLOFON / CREDITS

Academie van Bouwkunst
Waterlooplein 211
1011 PG Amsterdam
Nederland / The Netherlands

tel +31(0)20 531 82 18
fax +31(0)20 623 25 19
info@bwk.ahk.nl
www.academievanbouwkunst.nl

Ontwerp / Design
Joost Grootens

Vertaling / Translation
Peter Mason
Frank Elsing
Victor J. Joseph

Fotografie / Photography
Johan Anthonius
Ting Chan
Gerard van Hees
Stephan Schillemans

Tekstredactie / Editing
Liesbeth de Lange

Druk / Printed by
Lecturis, Eindhoven

Uitgeverij 010 Publishers, Rotterdam
www.010publishers.nl

ISBN 90-6450-498-9

